

22

Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Επιστροφή στο
μέλλον: οι αξίες
του παρελθόντος
οδηγοί για το
μέλλον

Βιβλιοθήκη & Κέντρο
Πληροφόρησης,
Πανεπιστήμιο Πατρών
23-25 Οκτωβρίου 2013

22

22^ο
Πανελλήνιο Συνέδριο
Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

-

Επιστροφή στο μέλλον: οι αξίες του παρελθόντος
οδηγοί για το μέλλον

Πρακτικά

Πάτρα
2013

Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
(22ο, 23-25 Οκτωβρίου 2013)

Επιστροφή στο μέλλον: οι αξίες του παρελθόντος οδηγοί για το μέλλον, Πρακτικά 22ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 23-25 Οκτωβρίου 2013, Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Πατρών. – Πάτρα: Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης, 2013.
222 σ.: εικ., 21 εκ.

I. Βιβλιοθήκες, Πανεπιστημιακές – Ελλάδα – Συνέδρια
II. Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης, Πανεπιστήμιο Πατρών

027.709495, DDC 21

Σχεδιασμός-επιμέλεια: Γιάννης Τσάκωνας

Πίνακας περιεχομένων

Πίνακας περιεχομένων.....	5
Πρόλογος.....	8
Επιστημονική επιτροπή.....	10
Οργανωτική επιτροπή.....	11

Προσκεκλημένες ομιλίες

Βιβλιοθήκες του Μέλλοντος: υλοποιώντας το παλιό όραμα με νέα εργαλεία	12
Μετά είκοσι (και πλέον) έτη: Το τοπίο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών πριν από και κατά την κρίση	12

Μεταδεδομένα

Παραγωγή μεταδεδομένων ψηφιακού ηχητικού αρχείου: η περίπτωση του αρχείου της ελληνικής υπηρεσίας του BBC	14
Ακαδημαϊκές μουσικές βιβλιοθήκες: Βιβλιοθήκη Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ιονίου Πανεπιστημίου. Καθιερωμένοι όροι αναφορικά με τη μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα.....	23
Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ως πάροχοι δεδομένων στο σημασιολογικό ιστό : η μετάβαση από τη μία εγγραφή ανά πόρο στα δίκτυα σχέσεων μεταξύ αυτόνομων οντοτήτων	42

Υπηρεσίες στήριξης χρηστών

Πλοηγός Πληροφοριακού Γραμματισμού: ένα Web εργαλείο που ηγείται της διαδρομής	51
Η μουσική πληροφόρηση στον ακαδημαϊκό χώρο, προτάσεις κοινωνικής στήριξης των μουσικών δημιουργών	59

Μέσα και τεχνολογίες αναβάθμισης παρεχόμενων υπηρεσιών

Μοντέλα μέτρησης ποιότητας βιβλιοθηκών: μια εφαρμογή του μοντέλου Servqual σε εθνική κλίμακα.....	83
Αναφορά αξιολόγησης για συστήματα επεξεργασίας και εξόρυξης κειμένου χρησιμοποιώντας την Ανάλυση SWOT	92
Οι βιβλιοθήκες στο μέλλον: χρήση τεχνολογίας ραδιοσυχνικής αναγνώρισης (RFID) και διαδικτυακών υπηρεσιών	105

Ψηφιακές αποθετήρια και βιβλιοθήκες

Η μετεξέλιξη ενός αποθετηρίου κοινωνικών επιστημών: το παράδειγμα της Πάνδημου σε περιβάλλον Fedora	110
---	-----

EBIBA: ελληνική βιβλιοθηκονομική βάση δεδομένων.....	124
--	-----

Πτυχές της κοινωνικής προσφοράς των βιβλιοθηκών

Πολυπολιτισμικότητα, μετανάστες και βιβλιοθήκες: η ελληνική πραγματικότητα.....	136
Η χρήση του Facebook από τις ελληνικές Δημοτικές Βιβλιοθήκες ως μέσο επικοινωνίας με την τοπική κοινωνία: μια ανάλυση περιεχομένου.....	143

Διοίκηση και διαχείριση βιβλιοθηκών

Διοίκηση ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών υπό το καθεστώς της δημοσιονομικής κρίσης: συρρικνώσεις και συγχωνεύσεις σε αντιδιαστολή με την ανάπτυξη και τις συμμαχίες	165
Παλιές συνέργειες με νέο περιεχόμενο: η συμβολή των φοιτητών Βιβλιοθηκονομίας στην έρευνα και την καθημερινή λειτουργία μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης μέσα από το παράδειγμα της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου	176

Σ.Ε.Α.Β.

Heal-Legal: ανάπτυξη υπηρεσιών νομικής συμβουλευτικής για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν στα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα	188
Οι δράσεις της κεντρικής ομάδας του Σ.Ε.Α.Β. στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α.	207

Αναρτημένες εργασίες

Το μάρκετινγκ στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών: προώθηση υπηρεσιών στη Βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.....	213
Η πληροφοριακή παιδεία ως προϋπόθεση για τη διά βίου μάθηση: έρευνα σε τελειόφοιτους φοιτητές του Τμήματος Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου	214
Μεταδεδομένα μαθησιακών αντικειμένων: προκλήσεις, δυνατότητες και διαθέσιμες επιλογές.....	215
Αυτοαπόθεση εργασιών στο ιδρυματικό αποθετήριο ΕΣΤΙΑ: πολιτικές, διαδικασίες και αξιολόγησή τους από τους χρήστες.....	216
Η επαγγελματική επιμόρφωση των βιβλιοθηκονόμων για την εξυπηρέτηση ΑμεΑ: μια συγκριτική μελέτη.....	216

Tutorials

Το βιβλίο ως έργο τέχνης (artists' book) και ο δημιουργικός ρόλος των βιβλιοθηκών .	218
Ανοικτή Πρόσβαση: Η επόμενη μέρα είναι εδώ!	218
Τεχνολογίες RFID & Υπηρεσίες WEB στις βιβλιοθήκες: το έργο ΣΕΛΙΔΑ	219
Radiology Information System and Forecasting Information System.....	220

Πρόλογος

Με ιδιαίτερη χαρά σας καλωσορίζω στο 22^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Το γεγονός ότι το Πανεπιστήμιό μας είναι για τέταρτη φορά ο διοργανωτής του, καταδεικνύει τη σημασία που αποδίδει στο θεσμό των βιβλιοθηκών και την αναγνώριση του έργου του προσωπικού που απασχολείται σε αυτές.

Το φετεινό συνέδριο αποτελεί ορόσημο. Βρισκόμαστε στο χρονικό σημείο-μεταίχμιο για τη μετάβαση σε ένα μέλλον που προδιαγράφεται άδηλο, όχι μόνο για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αλλά και για τα ίδια τα Πανεπιστήμια. Είναι βέβαιο ότι έχουν παρέλθει ανεπιστρεπτί οι εποχές της αφθονίας. Το γεγονός ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες υπήρξαν ένας από τους ελάχιστους χώρους του ελληνικού δημοσίου που αξιοποίησαν επί κοινή ωφελεία και το τελευταίο λεπτό από τους πακτωλούς των ευρωπαϊκών χρημάτων με απτά και υποδειγματικά αποτελέσματα, τις τιμά. Η ελληνική εκπαιδευτική και ερευνητική κοινότητα βρέθηκε να απολαμβάνει υπηρεσίες εφάμιλλες με αυτές των βιβλιοθηκών του εξωτερικού και μέσω του Συνδέσμου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών να χρησιμοποιεί ένα πλούτο ηλεκτρονικών πηγών που η διάθεσή του θα ήταν αδιανόητη τα προηγούμενα χρόνια ακόμα και για τα μεγαλύτερα Πανεπιστήμια της χώρας. Ο θεσμοθετημένος Σύνδεσμος των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, ένα πρωτοφανές υπόδειγμα συνεργασίας ανάμεσα στα ΑΕΙ, τα ΤΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα της χώρας, παρά τις επίπονες διαδικασίες και τις τεράστιες γραφειοκρατικές δυσκολίες που έπρεπε να αντιμετωπίσει για την εκταμίευση της απαιτούμενης χρηματοδότησης, ελάμβανε μέχρι και πριν από δυο χρόνια, ανελλιπή χρηματοδότηση από το Υπουργείο για να υλοποιεί τη δράση των ηλεκτρονικών πηγών. Δυστυχώς, μέσα στη δίνη της νέας εποχής, το έργο του ΣΕΑΒ φαίνεται να γίνεται κάθε χρόνο όλο και πιο δύσκολο και όταν τριγύρω σε κάθε επίπεδο και σε κάθε χώρο οι ελλείψεις αυξάνονται, η παροχή πληροφορίας μοιάζει να θεωρείται πολυτέλεια. Δεν πρέπει όμως να είναι έτσι τα πράγματα. Οι βιβλιοθήκες και οι άνθρωποί τους έχουν ζήσει εποχές μίζερες αλλά είχαν οράματα και θέληση. Κι έτσι κατώρθωσαν, εκτός των άλλων, να διατηρήσουν αυτό το συνέδριο επί 22 χρόνια ως μια σταθερά του χώρου τους. Σήμερα καλούμαστε να σκύψουμε πάνω στις διαχρονικές αξίες της βιβλιοθηκονομίας και των βιβλιοθηκών για να φωτίσουμε λίγο και να αρχίσουμε να δίνουμε σχήμα στο μέλλον.

Εκ μέρους της Οργανωτικής Επιτροπής, της Διευθύντριας και του προσωπικού της Βιβλιοθήκης σας εύχομαι καλή παραμονή και καλή επιτυχία.

Καθηγητής Παύλος Κορδοπάτης
Πρόεδρος της Εφορείας της ΒΚΠ και της Οργανωτικής Επιτροπής του Συνεδρίου

Επιστημονική επιτροπή

- Γαρουφάλλου Μανώλης, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
- Γιαννακόπουλος Γιώργος, ΤΕΙ Αθήνας
- Ζάχος Γιώργος, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Θεοδώρου Ρωξάνα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- Καπιδάκης Σαράντος, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- Κασιρίκου Ανθή, Πανεπιστήμιο Πειραιά
- Κουλούρης Αλέξανδρος, ΤΕΙ Αθήνας
- Κυριλλίδου Μάρθα, ARL, ΗΠΑ
- Κωσταγιόλας Πέτρος, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- Λουρδή Ειρήνη, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Μάλλιαρη Αφροδίτη, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
- Μαρτζούκου Κωνσταντίνα, University of Malta, Μάλτα
- Μονόπωλη Μαρία, Τράπεζα της Ελλάδας
- Μπάνου Χριστίνα, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- Παπαθεοδώρου Χρήστος, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
- Πολυδωράτου Παναγιώτα, ΤΕΙ Θεσσαλονίκης
- Σφακάκης Μιχάλης, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
- Τοράκη Κατερίνα, Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος
- Τσάκωνας Γιάννης, Πανεπιστήμιο Πατρών
- Τσάφου Σταματίνα, ΤΕΙ Αθήνας
- Τσιμπόγλου Φίλιππος, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Οργανωτική επιτροπή

Προεδρείο

- Παύλος Κορδοπάτης, Καθηγητής, Πρόεδρος της Εφορείας της ΒΚΠ
- Κατερίνα Συνέλλη, Διευθύντρια της ΒΚΠ

Πρόγραμμα Συνεδρίου

- Παναγιώτης Γεωργίου
- Γιάννης Τσάκωνας

Χορηγίες - Έκθεση - Οικονομική Διαχείριση

- Παναγιώτης Γεωργίου
- Αγγελική Γιαννοπούλου

Ιστότοπος - Δημοσιότητα - Εκδόσεις

- Παναγιώτης Γεωργίου
- Αριάδνη-Ειρήνη Σκουληκάρη
- Γιάννης Τσάκωνας

Γραμματεία και Γραμματειακή υποστήριξη

- Αγγελική Γιαννοπούλου
- Δέσποινα Γκόγκου
- Άλκης Μπούρας
- Φιερούλα Παπαδάτου
- Νίκη Σακελάρη
- Κωνσταντίνα Σύψα
- Μαρία Φραντζή
- Λίλα Χαρμπίλα

Εθελοντές

- Ακριβή Αθανασοπούλου
- Μαρία Χαρίτου

Τεχνική Υποστήριξη

- Νίκος Κάτρης
- Στυλιανός Μυστακίδης

Βιβλιοθήκες του Μέλλοντος: υλοποιώντας το παλιό όραμα με νέα εργαλεία

Maja Žumer

University of Ljubljana, Σλοβενία

Ο σημερινός ανταγωνιστικός κόσμος της πληροφορίας ωθεί την κοινότητα των βιβλιοθηκών να επανεξετάσει και να βελτιώσει τον τρόπο παροχής της πληροφορίας στους χρήστες. Τα σαφή πλεονεκτήματα του καταλόγου της βιβλιοθήκης, όπως ο έλεγχος καθιερωμένων όρων, η συνοχή και ο πλούτος των πληροφοριών, προφανώς δεν χρησιμοποιούνται στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους. Συνεπώς αυτό που χρειάζεται να γίνει επειγόντως είναι ένα βήμα πιο πέρα από το παράδειγμα του παραδοσιακού καταλόγου. Οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να αξιοποιήσουν στο μέγιστο τα πλούσια και υψηλής ποιότητας δεδομένα τους, καθώς και τους αιώνες εμπειρίας τους και να παρέχουν τις πληροφορίες στους χρήστες τους με έναν αποτελεσματικό και φιλικό προς αυτούς τρόπο. Οι Λειτουργικές Απαιτήσεις για τις Βιβλιογραφικές Εγγραφές (Functional Requirements for Bibliographic Records, FRBR) παρέχουν μια νέα οπτική που δεν επιτρέπει μόνο την πιο έξυπνη παρουσίαση των βιβλιογραφικών πληροφοριών, αλλά επιπλέον ανοίγει αυτές τις πληροφορίες χρησιμοποιώντας εργαλεία του Σημασιολογικού Ιστού και των υπηρεσιών του και συνεπώς προωθεί την ανταλλαγή και την επαναχρησιμοποίηση τους σε διάφορους τομείς. Η συγκεκριμένη ομιλία θα παρουσιάσει ορισμένες από τις τρέχουσες ερευνητικές δραστηριότητες, οι οποίες ανοίγουν το δρόμο για καλύτερα βιβλιογραφικά πληροφοριακά συστήματα, τα οποία θα πρέπει να αναπτυχθούν δίχως περαιτέρω καθυστέρηση.

Μετά είκοσι (και πλέον) έτη: Το τοπίο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών πριν από και κατά την κρίση

Μιχάλης Τζεκάκης

Κατά την περίοδο από το 1985 μέχρι περίπου το 2003 σε μια περίπου εικοσαετία οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες γνώρισαν μια απροσδόκητη άνοδο σε όλα τα επίπεδα,

- ως προς τη στελέχωσή τους με προσωπικό,
- ως προς τις πιστώσεις και τις χρηματοδοτήσεις,
- ως προς τις τεχνολογικές τους υποδομές,
- ως προς το προφίλ και το status τους στον ακαδημαϊκό χώρο.

Από το 2003 μέχρι περίπου το 2009 αρχίζει μια περίοδο στασιμότητας. Οι στρόφιγγες των αναπτυξιακών προγραμμάτων κλείνουν, οι πιστώσεις περιορίζονται, τα στελέχη που αποχωρούν λόγω συνταξιοδότησης δεν αναπληρώνονται και δημιουργούνται ερωτηματικά για το κατά πόσο θα μπορέσουν οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες να διατηρήσουν το επίπεδο των υπηρεσιών που πέτυχαν να αναπτύξουν μέχρι τότε.

Στις μέρες αυτές η κρίση έχει φτάσει στο αποκορύφωμά της και το ερώτημα μετακινείται από το πώς θα διατηρήσουμε αυτά που φτιάξαμε με κόπο και προσπάθεια, στο τι θα μπορέσουμε να περισώσουμε από το τσουνάμι που μας πλάκωσε. Για ένα πράγμα είμαστε σίγουροι από δω και πέρα: τίποτα πια δε θα είναι το ίδιο, ούτε στο άμεσο, ούτε καν στο απώτερο μέλλον. Στην εισήγηση επιχειρείται:

- μια κριτική προσέγγιση της πορείας των Ακαδημαϊκών και στις τρεις προηγούμενες περιόδους, την περίοδο της ευφορίας, την περίοδο της στασιμότητας και την τωρινή περίοδο της μεγάλης κρίσης,
- μια χαρτογράφηση της σημερινής κατάστασης,
- η διατύπωση μιας ρεαλιστικής πρότασης για τη διαχείριση της σημερινής κρίσης με βάση τις εμπειρίες, τις επιτυχίες και τις αποτυχίες της μέχρι τώρα πορείας μας και της μετά λόγου γνώσης των σημερινών αδιεξόδων.

Παραγωγή μεταδεδομένων ψηφιακού ηχητικού αρχείου: η περίπτωση του αρχείου της ελληνικής υπηρεσίας του BBC

Ασπασία Παπακωνσταντίνου¹, Χρήστος Παπαθεοδώρου²

¹ Βιβλιοθήκη, Βουλή των Ελλήνων, a.papaconstantinou@parliament.gr

² Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, papatheodor@ionio.gr

Εισαγωγή

Το 1932 η αυτοκρατορική υπηρεσία British Broadcasting Corporation (B.B.C.) ιδρύεται με σκοπό να απευθύνεται σε αγγλόφωνους πολίτες της Βρετανικής Αυτοκρατορίας αρχικά στην αγγλική γλώσσα αλλά σύντομα τα προγράμματα παρέχονταν και σε άλλες γλώσσες από την υπηρεσία World Service (Mytton 2011). Ένα από τα τμήματα του BBC World Service ήταν το Greek Section (ελληνικό τμήμα) που ιδρύθηκε το 1939. Η ελληνική εκπομπή του BBC μετέδιδε πληροφόρηση από το εξωτερικό και το εσωτερικό της Ελλάδας, καθ' όλη τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Είναι απίστευτο το πώς τέσσερις λέξεις «Εδώ Λονδίνο, καλησπέρα σας» έδιναν κουράγιο στους Έλληνες σε κάποιες πολύ «μαύρες μέρες» του 20ου αι., γράφει στο βιβλίο του ο Γιώργος Αγγελόγλου (Aggeloglou, 2003) ενός εκ των έξι ιδρυτικών στελεχών (Σωτήρης Σωτηριάδης, Βασίλης Κωνσταντινίδης, Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Αντώνης Μητσίδης, Μαίρη Μοσχονά) του Greek Section στις 28 Σεπτεμβρίου 1939. Αλλά και κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, η ελληνική εκπομπή διαδραμάτιζε σημαντικό ρόλο στη διάδοση της πολιτικής κατάστασης της χώρας δίνοντας βήμα στους εξόριστους πολιτικούς που προσπαθούσαν να οργανώσουν την αντίσταση με σκοπό την προετοιμασία της πτώσης του καθεστώτος, παρά τα έντονα διαβήματα και πιέσεις μέσω της διπλωματικής οδού από το δικτατορικό καθεστώς της Αθήνας προς την βρετανική κυβέρνηση. Τους ανταποκριτές βοηθούσαν ανεπίσημοι συνεργάτες από τον χώρο της πολιτικής, της διπλωματίας και της δημοσιογραφίας (Ρουμπόγλου, 1997).

Μετά τη δικτατορία, το ελληνικό τμήμα, συνέχισε την πληροφόρηση με στόχο να παρέχει έγκυρη και αξιόπιστη ενημέρωση για τα τρέχοντα διεθνή θέματα, αλλά και τον απανταχού ελληνισμό, με ποικίλα προγράμματα για τους ακροατές της Ελλάδας και της Κύπρου μεταξύ των άλλων ελληνόφωνων της διασποράς. Αν και υπήρξε μια κάμψη της ακροαματικότητας του σταθμού, μετά την απευθείας αναμετάδοση της εκπομπής στην Ελλάδα και το ενδιαφέρον του κόσμου για τα τεκταινόμενα διεθνώς, η κατάσταση ανέκαμψε.

Στόχος της εκπομπής ήταν ο πραγματικός σκοπός των μέσων ενημέρωσης δηλαδή, η αντικειμενική και πλήρης ενημέρωση, η ψυχαγωγία με την αρχαιοελληνική έννοια και η καλλιέργεια σε όλο της το εύρος. Μέσα από τα προγράμματα της εκπομπής αναζητούνταν ο ελληνισμός σε όλη τη γη. Τα τελευταία χρόνια όλα τα προγράμματα του BBC World Service στα ελληνικά μπορούσαν να ακουστούν στα FM στις συχνότητες ελληνικών σταθμών με τους οποίους το Ελληνικό Τμήμα είχε συμφωνία αναμετάδοσης (π.χ. ΕΡΑ, ΣΚΑΙ κλπ). Το Ελληνικό Τμήμα, μέχρι την ημερομηνία που έπαυσε να εκπέμπει, είχε επτά πλήρους απασχόλησης και τρεις μερικής απασχόλησης παραγωγούς και επτά τακτικούς συνεργάτες ανεξάρτητους, με βάση το Bush House του Λονδίνου. Επιπλέον, το Τμήμα είχε το δικό του εκτεταμένο δίκτυο ανταποκριτών σε άλλες χώρες.

Στις 25 Οκτωβρίου 2005, το BBC ανακοίνωσε το κλείσιμο της Ελληνικής Υπηρεσίας, έπειτα από 66 χρόνια συνεχούς παρουσίας. Στις 31 Δεκεμβρίου 2005 ακούστηκε για τελευταία φορά το BBC στα ελληνικά. Η διεύθυνση της Παγκόσμιας Υπηρεσίας του BBC έλαβε αυτή την απόφαση, επαναπροσδιορίζοντας τους στόχους και τις προτεραιότητές της και κρίνοντας πως έπρεπε να εξοικονομηθούν πόροι οι οποίοι θα επενδύονταν στη δημιουργία τηλεόρασης στην αραβική γλώσσα. Μαζί με την Ελληνική Υπηρεσία, έκλεισαν ακόμη εννέα τμήματα, επτά από τα οποία είναι ευρωπαϊκά.

Το αρχείο παραδόθηκε στη Βουλή των Ελλήνων τον Ιούνιο του 2006, επί Προεδρίας Άννας Ψαρούδα Μπενάκη και μετά από πρωτοβουλία του ευρωβουλευτή και δημοσιογράφου Δημήτρη Μαυρομάτη με αίτημα την παραχώρηση του Αρχείου προς τον πρωθυπουργό της Μεγάλης Βρετανίας Tony Blair, στο πλαίσιο συνεδρίασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Το αρχείο παραδόθηκε σε ψηφιακή μορφή και αριθμεί 2.500 ψηφιακούς δίσκους. Πριν την παράδοση, υπογράφηκε συμφωνία παροχής άδειας, σύμφωνα με τη νομοθεσία του Αγγλικού Δικαίου, για τη χρήση των ηχητικών αρχείων.

Η δυνατότητα πρόσβασης στο ηχητικό αρχείο θα προσφέρει νέο υλικό σε πολλούς τομείς της έρευνας, θα μπορέσει να πλαισιώσει και να τεκμηριώσει άλλα τεκμήρια της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, θα αποτελέσει παρακαταθήκη για τις επόμενες γενιές. Σύγχρονες μέθοδοι διαχείρισης του θα επιτρέψουν την διαλειτουργικότητα και τη σωστή διατήρηση της ψηφιακής του μορφής.

Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται η προσέγγιση ταξινόμησης του περιεχομένου του αρχείου που ακολουθήθηκε και τα αποτελέσματα δημιουργίας ενός ευρετηρίου ονομάτων πολιτικών προσώπων, έτσι ώστε να συγκροτηθούν κάποια σημεία πρόσβασης για την αναζήτηση και αξιοποίησή του από την ερευνητική κοινότητα. Για τη δημιουργία του ευρετηρίου χρησιμοποιήθηκαν συνεντεύξεις ελλήνων και κύπριων πολιτικών, οι οποίες επιλέχθηκαν από τα περιεχόμενα των ψηφιακών δίσκων που εμφανίζονται στα εξώφυλλά τους. Οι συγκεκριμένες συνεντεύξεις προέρχονται από 124 tracks 48 ψηφιακών δίσκων και συγκροτούν μια συλλογή 51 εγγραφών που ακολουθούν το πρότυπο MODS (Metadata Object Description Schema, 2013; Olson, 2007) καθώς επίσης και ένα δίγλωσσο αρχείο καθιερωμένων όρων (στα ελληνικά και αγγλικά) βασισμένο στο πρότυπο MADS (Metadata Authority Description Schema, 2012), που περιλαμβάνει 133 εγγραφές καθιερωμένων ονομάτων και 54 εγγραφές καθιερωμένων θεμάτων που αφορούν στις συγκεκριμένες συνεντεύξεις. Τα μεταδεδομένα των συνεντεύξεων και το καθιερωμένο αρχείο συνδέονται μεταξύ τους μέσω αναφορών XLINK (XML Linking Language, 2001), έτσι ώστε να σχηματίζουν ένα ενιαίο και ευρετηριασμένο ψηφιακό ακουστικό αρχείο.

Η τρέχουσα κατάσταση του αρχείου

Το BBC έχει ήδη ξεκινήσει μια προσπάθεια επεξεργασίας των αρχείων του ραδιοφώνου του, για το οποίο δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου μεταδεδομένα. Έχει συσταθεί ομάδα εργασίας η οποία έχει κατασκευάσει ένα σύστημα αναγνώρισης φωνής που «διασχίζει το αρχείο και προσθέτει ετικέτες έτσι ώστε οι χρήστες να μπορούν να πλοηγηθούν. Μαζί με την μηχανική αναγνώριση, οι ακροατές μπορούν εθελοντικά να διορθώσουν και να προσθέσουν ετικέτες για να εξασφαλιστεί ότι όλα είναι σωστά» (Wright, 2012).

Η επεξεργασία του υλικού και η παραγωγή μεταδεδομένων από το αρχείο του ελληνικού τμήματος του BBC αντιμετωπίζει αρκετά προβλήματα. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η αποσπασματικότητα του υλικού. Ουσιαστικά, στα 2.500 CD's ηχητικού υλικού περιλαμβάνεται ένα απάνθισμα από την πλούσια και πολυετή παραγωγή της ελληνικής εκπομπής του BBC. Συχνά δεν υπάρχουν ολόκληρες εκπομπές, απουσιάζει η αρχή ή το τέλος τους, ή και τα δύο, ή είναι άγνωστος ο δημοσιογράφος που παίρνει τη συνέντευξη, ενώ σε πολλές περιπτώσεις δεν αναφέρεται στο εξώφυλλο του δίσκου.

Ειδικότερα, όσο αφορά στα πρόσωπα που συμμετέχουν στις εκπομπές, πρέπει να σημειωθεί ότι δεν αναφέρονται στα εξώφυλλα των δίσκων και η ταυτοποίησή τους προϋποθέτει την ακρόαση των ηχητικών αρχείων που περιλαμβάνουν τα αποσπάσματα μιας εκπομπής.

Τα περιεχόμενα των ψηφιακών δίσκων δεν είναι ταξινομημένα χρονικά, ούτε κατά εκπομπή. Επίσης το περιεχόμενο ενός ψηφιακού δίσκου μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα του ενός αποσπάσματα διαφορετικών εκπομπών ή ολόκληρες εκπομπές, ενώ τα αποσπάσματα μιας εκπομπής μπορεί να βρίσκονται σε περισσότερους του ενός δίσκους (βλ. Εικόνα 1).

Τα μεταδεδομένα που υπάρχουν για το αρχείο είναι τυπωμένα στα εξώφυλλα των δίσκων, τα οποία αναγράφουν τα περιεχόμενα του δίσκου και το χρονικό σημείο έναρξης κάθε αποσπάματος εκπομπής μέσα στην ηχητική ροή του δίσκου σε λεπτά και δευτερόλεπτα από την έναρξη ακρόασής του (δίσκου). Επιπλέον έχει παραδοθεί από το BBC και έντυπος κατάλογος των περιεχομένων των ψηφιακών δίσκων. Επομένως η προσπέλαση ενός αποσπάματος μιας εκπομπής γίνεται με αναζήτηση σε ένα έντυπο κατάλογο ή με την εξέταση των εξωφύλλων των ψηφιακών δίσκων. Ωστόσο από την ακρόαση μέρους του αρχείου παρατηρήθηκε ότι συχνά υπάρχουν λάθη συμβατότητας μεταξύ της πληροφορίας στο εξώφυλλο του δίσκου και του ηχητικού περιεχομένου. Για παράδειγμα, στο εξώφυλλο του δίσκου GRECD835 αναγράφεται DISC1 band 4 Christos Protorapas Cass. (τέως βουλευτής και υπουργός του ΠΑΣΟΚ) ενώ η συνέντευξη είναι του Μπάμπη Πρωτόπαπα (†1920-2011), στελέχους της Δημοκρατικής Αριστεράς.

BBC WORLD SERVICE GREEK SECTION GRECD724a						
DISC 1	Band 1	REQUEST 2/10/93 C. Pittas	Oct.1993	36'53"	GRE3480	Program.
	Band 2	Gorgopotamos 30 years after I	Nov.1972	24'29"	GRE3481	Program.
DISC 2	Band 1	Gorgopotamos 30 years after II	Dec.1972	21'06"	GRE3482	Program.
	Band 2	London Greek Radio 8/5/84	May.1984	10'53"	GRE3483	Program.
	Band 3	ARTS 2/8/03 Y.Karavidas	Aug.2003	10'21"	GRE3484	Program.
	Band 4	Archbishop Damaskinos	Jan. 1945	05'24"	GRE3485	Announc.
	Band 5	1959 London Cyprus Meeting	1959	02'56"	GRE3486	PressCor
	Band 6	Coup 21/4/1967	Apr.1967	02'37"	GRE3487	Announc.
	Band 7	George Papandreou 18/4/1968	Apr.1968	03'13"	GRE3488	Announc.
	Band 8	George Seferis 1969	1969	03'21"	GRE3489	Announc.
	Band 9	Anna Synodinou 1969	1969	05'00"	GRE3490	Interview
	Band 10	Alexis Mnotis 1965	1965	05'05"	GRE3491	Play

Εικόνα 1. Χαρακτηριστικό δείγμα εξωφύλλου του αρχείου που δείχνει την ποικιλομορφία των θεμάτων του περιεχομένου σε ένα δίσκο

Επίσης στην περίπτωση του δίσκου GRECD827 Disc 2, στα περιεχόμενα αναγράφονται band 2 Yannakis Matsis και band 3 Vassos Lysaridis. Ωστόσο τα δύο bands περιέχουν την ίδια συνέντευξη, χωρίς να είναι αναγνωρίσιμο από τον καταλογογράφο σε ποιους από τους δύο ανήκει η φωνή. Γι' αυτό το λόγο χρειάστηκε να γίνει ταυτοποίηση φωνών χρησιμοποιώντας το δικτυακό τόπο YouTube για να διαλευκανθεί ποια φωνή ανήκει σε ποιον.

Μέχρι σήμερα έχει γίνει ακρόαση του 1/3 περίπου του αρχείου, έχει μεταφερθεί σε server της Βιβλιοθήκης και έχει γίνει ειδολογική ταξινόμηση του.

Προκαταρκτική Επεξεργασία

Όπως προαναφέρθηκε, το μέρος του αρχείου που επιλέχθηκε για περιγραφή και τεκμηρίωση, βασίστηκε στις αναγραφές (bands) των εξωφύλλων των δίσκων και αφορά σε συνεντεύξεις Ελλήνων και Κύπριων πολιτικών από την έναρξη της ελληνικής εκπομπής του BBC από το 1939 έως την παύση της το 2005.

Το περιεχόμενο των δίσκων μεταφέρθηκε από τα αρχικά CD's -μήτρες- στον server της βιβλιοθήκης και παράλληλα δημιουργήθηκε μια συλλογή αντιγράφων ασφαλείας. Ακολούθησε προσεκτική ακρόαση για την αναγνώριση και ταύτιση των ομιλητών και των αναφορών τους σε ονόματα προσώπων και οργανισμών, για την κατανόηση του θέματος, καθώς και για τον προσδιορισμό της χρονικής περιόδου στην οποία αναφέρονται τα τεκταινόμενα καθότι η αναγραφή της ημερομηνίας δεν είναι δεδομένη. Η ακρόαση επαναλήφθηκε κατά μέσο όρο τέσσερις φορές για να κατανοηθούν πλήρως ονόματα, φράσεις, νοήματα, χρονική περίοδος που αντιστοιχεί η συνέντευξη. Ο εντοπισμός της χρονικής περιόδου είχε καθοριστικό ρόλο για την πληρέστερη κατανόηση του περιεχομένου και κατ'επέκταση των θεμάτων προς καθιέρωση. Η αναφορά ονομάτων στον προφορικό λόγο, και ειδικότερα στο ηχητικό ντοκουμέντο, προσδίδει μια επιπλέον δυσκολία ως προς την σωστή αντίληψη της προφοράς του ονόματος άρα και της σωστής ορθογραφίας του. Προς αυτή την κατεύθυνση ήταν καθοριστική για τη διασταύρωση των στοιχείων, η αναζήτηση και ανάκτηση της πληροφορίας από την Wikipedia και το VIAF (Virtual International Authority File, 2012). Το επόμενο βήμα, μετά την αναγνώριση του ονόματος, ήταν η διαδικασία της αναζήτησης στο Library of Congress Authority File¹ (Harper & Tillett). Εφόσον η έρευνα οδηγούσε σε θετικό αποτέλεσμα, ανακτώντο το URI (uniform resource identifier) του ονόματος και οι παραλλαγές του, η χρονολογία γέννησης - θανάτου, σχετικοί όροι του ονόματος (related terms), ελέγχονταν η συμπερίληψη του ονόματος σε άλλα σχήματα, όπως το VIAF, σχετικές βιβλιογραφικές πηγές ταύτισης του ονόματος, τυχόν ημερομηνίες που έγινε αναθεώρηση της εγγραφής. Η ανάκτηση της εγγραφής περιελάμβανε όλα τα μορφότυπα (formats) διάθεσής της (RDF/XML, N-Triples, MADS-RDF/XML, MARC/XML, MADS/XML).

Συνολικά περιγράφηκαν 126 συνεντεύξεις πολιτικών προσώπων, από 48 ψηφιακούς δίσκους που επιλέχθηκαν με βάση την αναγραφή στο εξώφυλλο και δημιουργήθηκαν 133 εγγραφές καθιερωμένων ονομάτων και 54 εγγραφές θεμάτων.

Περιγραφή περιεχομένου των ψηφιακών δίσκων με το πρότυπο MODS

Η παροχή του ηχητικού υλικού σε tracks (π.χ. Band 1, Band 2 κ.ο.κ.) ενός ψηφιακού δίσκου χαρακτηρισμένου με ένα αύξοντα αριθμό (π.χ. GRECD103), δημιουργεί την ανάγκη το περιεχόμενο του ψηφιακού δίσκου να περιγραφεί ως σύνθετο αντικείμενο (compound object). Για παράδειγμα ο δίσκος BBC WORLD SERVICE GREEK SECTION GRECD103 είναι διπλός και περιλαμβάνει 10 Bands για τον πρώτο δίσκο DISC 1 και 4 Bands για το δεύτερο δίσκο DISC 2.

Μια MODS εγγραφή μπορεί να «φιλοξενήσει» (host part) μεταδεδομένα διαφόρων πόρων καθώς επίσης να παρουσιάσει μέρος του περιεχομένου του πόρου (constituent part) και να εκφράσει τον εσωτερικό τους σύνδεσμο. Το MODS παρέχει τη δυνατότητα να καθορίσει μια ιεραρχία πόρων χρησιμοποιώντας το στοιχείο (element) `<relatedItem>` και το γνώρισμα (attribute) `type` με τιμές constituent - στην

¹ <http://id.loc.gov/authorities/names.html> [ημερομηνία πρόσβασης 14/11/2012]

περίπτωση της σχέσης «γονέα/παιδιού» ή host στην περίπτωση της σχέσης «παιδιού/γονέα» (Bountouri & Gergatsoulis 2009).

Με βάση τις παραπάνω δυνατότητες, ένα απόσπασμα της περιγραφής του DISC 2 του δίσκου GRECD103 θα είχε ως εξής:

Ο τίτλος του ψηφιακού δίσκου δηλώνεται με τα παρακάτω στοιχεία. Υπάρχουν δυνατότητες για υπότιτλο, παράλληλο τίτλο κ.α. και παράλληλα να χρησιμοποιηθούν με τα ανάλογα γνωρίσματα.

```
<mods>
  <titleInfo>
    <title>BBC WORLD SERVICE</title>
    <subTitle>GREEK SECTION-GRECD 103</subTitle>
  </titleInfo>
```

Με το στοιχείο <identifier> δηλώνεται ένα μοναδικό προσδιοριστικό που επιτρέπει την πρόσβαση σε ένα πόρο. Το προσδιοριστικό μπορεί να είναι η ηλεκτρονική διεύθυνση ενός ψηφιακού πόρου (DOI, URI, URL), ή και το ISBN ή το ISSN βιβλίου ή περιοδικού αντίστοιχα.

```
<identifierxlink:href="file://srv-nas-
len/share2/gallery/Images/Medium/new /ES/Aspasia/GRECD_103"
type="uri"/>
```

Το σύνθετο στοιχείο <name> δίνει τη δυνατότητα δήλωσης του ονόματος του δημιουργού και των συντελεστών ενός πόρου (φυσικά πρόσωπα ή συλλογικά όργανα), με βάση το ρόλο τους.

```
<name type="corporate">
  <namePart type="termsOfAddress">BBC WORLD SERVICE</namePart>
  <role>
    <roleTerm type="code">cre</roleTerm>
    <roleTerm type="text">creator</roleTerm>
  </role>
</name>
```

Το στοιχείο <typeOfResource> δηλώνει τον τύπο του πόρου, ενώ το στοιχείο <genre> δηλώνει το είδος του πόρου. Το σύνθετο στοιχείο <originInfo> υποδηλώνει την προέλευση του πόρου (χώρα απ' όπου προέρχεται, έτος έκδοσης, τρόπος έκδοσης κ.α.). Με στοιχείο <language> δηλώνεται η γλώσσα του πόρου ενώ με το σύνθετο στοιχείο <physicalDescription> παρέχονται λεπτομέρειες αναφορικά με τη φυσική περιγραφή του.

```
<typeOfResource>sound recording - nonmusical </typeOfResource>
<originInfo>
  <place>
    <placeTerm type="code"
authority="marccountry">uk</placeTerm> <placeTerm
type="text" authority="marccountry">United
Kingdom</placeTerm>
  </place>
  <dateIssued>2006</dateIssued>
</originInfo>
<language>
  <languageTerm authority="iso639-2b">gre</languageTerm>
</language>
```

```
<physicalDescription>
  <form authority="marcform">analog</form>
  <reformattingQuality>access</reformattingQuality>
  <digitalOrigin>digitized other analog</digitalOrigin>
  <internetMediaType>wav</internetMediaType>
  <extent>1 δίσκος ήχου (49'23'') : ψηφιακός, 3/4 ίν.</extent>
</physicalDescription>
```

Στα παραπάνω μεταδεδομένα μπορούν να προστεθούν και επιπλέον πληροφορίες για το κοινό που μπορεί να έχει πρόσβαση στο δίσκο (<targetAudience>) τα περιεχόμενά του (<tableOfContents>) κλπ.

Η σύνδεση της περιγραφής ενός δίσκου με την περιγραφή των περιεχομένων του γίνεται με τη χρήση του στοιχείου <relatedItem> με γνώρισμα type="constituent". Το στοιχείο <relatedItem> έχει την ίδια δομή με το στοιχείο <mods> (δηλαδή περιλαμβάνει τα ίδια υποστοιχεία). Έτσι, το Band 3 του δίσκου, θα ενσωματώνονταν στην περιγραφή του ως εξής:

```
<relatedItem type="constituent">
  <identifier xlink:href="file://srv-nas-
len/share2/gallery/Images/
Medium/new/ES/Aspasia/GRECD_103/band3GRE0334.wav/" />
  <titleInfo lang="eng">
    <title>GEORGE MAVROS</title>
  </titleInfo>
  <name type="personal"
xlink:href="file:///Z:\bbc_papatheodor\mads-records.xml#N003">
    <namePart type="family">Μαύρος</namePart>
    <namePart type="given">Γεώργιος</namePart>
    <namePart type="date">1919-1998</namePart>
    <role>
      <roleTerm>ομιλητής</roleTerm>
    </role>
  </name>
  <typeOfResource>sound recording nonmusical</typeOfResource>
  <genre authority="marcgt">interview</genre>
  <genre lang="gre">συνέντευξη</genre>
  <part>
    <detail type="track">
      <caption>Band 3</caption>
      <number>GRE 0334</number>
    </detail>
    <extent unit="minute">
      <start>1'</start> <end>13'56''</end>
    </extent>
    <date>No date</date>
  </part>
  <abstract>Συνέντευξη του Γεωργίου Μαύρου (πιθανότατα πριν το 1977 και το θάνατο
του Μακάριου) για τη λύση του Κυπριακού.</abstract>
  <location>
    <physicalLocation> Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων
  </physicalLocation>
    <shelfLocator>Ειδικές Συλλογές</shelfLocator>
    <url xlink:href="file://srv-nas-
len/share2/gallery/Images/Medium/
new/ES/Aspasia/GRECD_103/band3GRE0334.wav/" />
  </location>
</relatedItem>
```

Διευκρινίζεται ότι το περιεχόμενο του στοιχείου <name> είναι μια αναφορά σε εγγραφή του αρχείου καθιερωμένων όρων, η οποία καθιερώνει το συγκεκριμένο πρόσωπο που παραχωρεί τη συνέντευξη. Επίσης με το στοιχείο <part> παρέχονται πληροφορίες για το συγκεκριμένο Band, ως συστατικό μέρος ενός ευρύτερου πόρου (του δίσκου). Τέτοιες πληροφορίες είναι ο κωδικός και το όνομα του Band και η χρονική του διάρκεια. Με το στοιχείο <location> δίνονται πληροφορίες για την θέση του τεκμηρίου στον οργανισμό που ανήκει.

Δημιουργία Αρχείου Καθιερωμένων Όρων

Δημιουργία MADS εγγραφών

Το στοιχείο <authority> περιλαμβάνει μια καθιερωμένη μορφή ενός ατόμου ή οργανισμού, εκδήλωσης, τίτλου, ή όρου (θέμα ή γεωγραφικό προσδιορισμό). Το στοιχείο <authority> μπορεί να επαναληφθεί μόνο εάν πρόκειται να δώσει πολλές έγκυρες μορφές σε διάφορες γλώσσες ή γραφές. Πρόσθετα κύρια στοιχεία όπως το <related> και/ή <variant> είναι προαιρετικά και επαναλαμβανόμενα.

Αμέσως μετά το στοιχείο <authority> έγινε η προσθήκη του στοιχείου <related type="equivalent"> που περιλαμβάνει τον καθιερωμένο όρο στα ελληνικά. Στο αρχείο καθιερωμένων όρων διατηρούνται όλες οι δοθείσες εκδοχές ενός ονόματος στο στοιχείο <variant>.

Για ονόματα προσώπων που εντοπίζονται στο Name Authority File (NAF) της Library of Congress, η τιμή "naf" του γνωρίσματος authority του στοιχείου <name> αλλάζει σε Gr-AtHPL που είναι ο μοναδικός κωδικός της Βιβλιοθήκης της Βουλής, όπως έχει καταχωρηθεί στο Marc Code List for Organisations. Επίσης διατηρήθηκε η τιμή του στοιχείου <identifier>, όπως παρέχεται από τη Library of Congress. Στην περίπτωση που η MADS εγγραφή ήταν πρωτότυπη, τότε δινόταν νέος, τοπικός κωδικός ταυτοποίησης, π.χ. <identifier type="local">N064</identifier>.

Στη συνέχεια έγινε εμπλουτισμός πηγών τεκμηρίωσης του ονόματος στο στοιχείο <note type="source"> και <note type="history"> από τους καταλόγους της Βιβλιοθήκης της Βουλής, της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, μόνο σε περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητο για λόγους ταύτισης μέσω πηγών. Προκειμένου να υπάρχει συμβατότητα με τις εγγραφές της NAF οι σημειώσεις των πηγών μεταγράφηκαν σε λατινικούς χαρακτήρες με το βάση το πρότυπο ISO 843 (1999) που καθιερώνει ένα σύστημα αντιστοίχισης αλφαβήτων (transliteration). Ενδεικτικό παράδειγμα αποσπάσματος καθιερωμένης εγγραφής δίνεται παρακάτω.

Όσον αφορά τα θέματα, έγινε αρχικά αναζήτηση τόσο στον κατάλογο θεμάτων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, όσο και στον κατάλογο θεμάτων της Βιβλιοθήκης της Βουλής. Αφού εντοπίστηκε ο κατάλληλος όρος, μεταφράστηκε στα αγγλικά και έγινε αναζήτηση στο Library of Congress Authorities. Με τον εντοπισμό του κατάλληλου θεματικού όρου γίνεται ανάκτηση της αντίστοιχης MADS/XML εγγραφή και αμέσως μετά το στοιχείο <authority> προστίθεται το στοιχείο <related type="equivalent"> που περιλαμβάνει τον καθιερωμένο όρο στα ελληνικά.

Αναφορικά με το στοιχείο <recordInfo> που περιλαμβάνει στοιχεία μεταδεδομένων για την εγγραφή του καθιερωμένου αρχείου, στην περίπτωση εισαγωγής στοιχείων από τη Library of Congress, ενημερώνεται το υποστοιχείο <recordOrigin> με πληροφορία της μορφής: Imported record MADS version 2.0 (Revision 2.10) from Library of Congress Name Authority File (NAF), το υποστοιχείο <recordChangeDate> με την ημερομηνία και ώρα εισαγωγής της εγγραφής στο αρχείο καθιερωμένων όρων της Βουλής, καθώς επίσης και το στοιχείο <recordIdentifier> (π.χ. <recordIdentifier source="Gr-AtHPL">n0000032</recordIdentifier>).

```

<mads ID="032">
  <authority>
    <name type="personal" authority="Gr-AtHPL">
      <namePart>Annan, Kofi A. (Kofi Atta)</namePart>
      <namePart type="date">1938-</namePart>
    </name>
  </authority>
  <identifier type="lccn">no 98073710</identifier>
  <related type="equivalent">
    <name type="personal">
      <namePart type="family">Ανάν</namePart>
      <namePart type="given">Κόφι</namePart>
      <namePart type="date">1938-</namePart>
    </name>
  </related>
  <related type="other">
    <name type="corporate">
      <namePart>United Nations</namePart>
      <namePart>Secretary-General (1997-2006 :
      Annan)</namePart>
    </name>
  </related>
  <variant type="other">
    <name type="personal">
      <namePart>Anān, Kūfī</namePart>
      <namePart type="date">1938-</namePart>
    </name>
  </variant>
  <note type="source"> Renewal amid transition, 1997: t.p. (Kofi A.
  Annan, Secretary-General of the United Nations) </note>
  <note type="source"> Ökumene und Weltethos, c2004: t.p. (K. Annan)
  p. 6 (Kofi Annan) </note>
  <note type="source"> Το dēmopsēphisma tou 2004, 2007: p. 23 (Kophi
  Anan)
  </note>
</mads>

```

Σύνδεση MODS και MADS εγγραφών

Με την ολοκλήρωση των εγγραφών MODS και MADS δημιουργήθηκαν συνδέσεις xlink:href, της γλώσσας Xlink, από τις εγγραφές περιγραφής του αρχείου (εγγραφές MODS) προς τις εγγραφές του αρχείου καθιερωμένων όρων (εγγραφές MADS) έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα πλήρες και ευρετηριασμένο βοήθημα έρευνας του ακουστικού αρχείου.

Έτσι, το περιεχόμενο του στοιχείου <name> μιας εγγραφής MODS συνδέεται με το όνομα που αναφέρεται στο στοιχείο <authority> της αντίστοιχης εγγραφής MADS. Για παράδειγμα το περιεχόμενο του στοιχείου

```

<name xlink:href=file:///Z:\bbc_papatheodor\mads-records.xml#N058
type="personal"/>

```

είναι αυτό που αναφέρεται στη MADS εγγραφή με το κωδικό ταυτοποίησης ID=N058. Παρομοίως τα θέματα που αναφέρονται στο στοιχείο <subject> μιας MODS εγγραφής θα μπορούσαν να αναφερθούν ως εξής:

```

<subject authority="Gr-AtHPL">

```

```

<name xlink:href="file:///Z:\bbc_papatheodor\mads-
records.xml#N024" type="personal"/>
<topic xlink:href="file:///Z:\bbc_papatheodor\mads-
records.xml#S018"/>
<geographic>[Ελλάδα]</geographic>
<temporal>1999</temporal>
</subject>

```

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκε η δυνατότητα εφαρμογής των προτύπων MODS και MADS στην καταγραφή και τεκμηρίωση μέρους του ηχητικού αρχείου της ελληνικής εκπομπής του BBC. Επιλέχθηκαν συγκεκριμένα στοιχεία ώστε να αναδειχθούν οι δυνατότητες έκφρασης που παρέχουν τα εν λόγω πρότυπα.

Οι 126 MODS εγγραφές που δημιουργήθηκαν προέρχονται από 126 tracks 48 ψηφιακών δίσκων. Τεκμηριώθηκαν 133 ονόματα προσώπων από τα οποία τα 103 ανασύρθηκαν από τις εγγραφές του Name Authority File της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ενώ οι υπόλοιπες 30 δημιουργήθηκαν αυτοτελώς. Τεκμηριώθηκαν 54 θεματικοί όροι από τους οποίους οι 50 ανασύρθηκαν από τις εγγραφές αρχείου καθιερωμένων όρων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ενώ οι υπόλοιποι 4 δημιουργήθηκαν αυτοτελώς. Τέλος δημιουργήθηκαν συνδέσεις XLink μεταξύ των εγγραφών MODS και MADS.

Η χρήση διεθνών προτύπων μεταδεδομένων για το ψηφιακό ηχητικό αρχείο του ελληνικού τμήματος του BBC συντελεί στην αποτελεσματική περιγραφή του αρχείου, αλλά και τη δυνατότητα να είναι προσβάσιμο από ενιαία σημεία πρόσβασης όπως αρμόζει σε ένα ιστορικό ραδιοφωνικό αρχείο διεθνούς εμβέλειας. Η έναρξη δημιουργίας αρχείου καθιερωμένων ονομάτων για Έλληνες και Κύπριους πολιτικούς δίνει στη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων τη μοναδική ιδιότητα να δημιουργήσει αρχείο καθιερωμένων ονομάτων για τους σύγχρονους πολιτικούς αλλά και τους πολιτικούς παρελθόντων ετών στην πληρέστερη μορφή.

Μελλοντικά, το περιεχόμενο του ηχητικού αρχείου θα μπορούσε να συνδεθεί με άλλα αρχεία όπως το φωτογραφικό, που περιλαμβάνει πορτραίτα πολιτικών αλλά και ιστορικές στιγμές του Κοινοβουλίου, το αρχείο πολιτικών προσωπικοτήτων και άλλες συλλογές που έχει στην κατοχή της η Βιβλιοθήκη της Βουλής. Στόχος θα είναι η δημιουργία ψηφιακού αρχείου της ελληνικής πολιτικής ιστορίας προσβάσιμο μέσω διαδικτύου το οποίο θα αποτελέσει το "Αρχείο Εθνικής Μνήμης" ως πηγή δια βίου μάθησης και μνήμης των πολιτών.

Βιβλιογραφία & Δικτυακοί Τόποι

- Angeloglou, GE 2003, *This is London, Good evening edo Londino, kalispera sas – The story of the Greek Section of the B.B.C. 1939-1957*, Efstathiadis Group, Athens
- Bountouri, L & Gergatsoulis, M 2009, "Interoperability between Archival and Bibliographic Metadata: An EAD to MODS crosswalk", *Journal of Library Metadata*, Volume 9, Issue 1-2, pp.98-133, DOI: 10.1080/19386380903095107 [Ημερομηνία πρόσβασης 10/11/2012]
- Harper CO & Tillett BA, 2007 "Library of Congress controlled vocabularies and their application to the Semantic Web", *Cataloging & Classification Quarterly* Volume 43, Issue 3/4, pp. 47-68. Διαθέσιμο στο: http://polaris.gseis.ucla.edu/gleazer/462_readings/harper.pdf [Ημερομηνία Πρόσβασης 8/10/2013]

- Olson, TO 2007, ' MODS as Data Hub' , *ALA Annual 2007 Program on Using Metadata Standards in Digital Libraries* . Διαθέσιμο στο:
<http://www.loc.gov/standards/mods/presentations/olson-MODS-ALA2007.html>
[ημερομηνία πρόσβασης 16/11/2012]
- Wright, G. 2012 "The BBC describes the automatic tagging of the World Service archive"
Διαθέσιμο στο: <http://thenextweb.com/video/2012/09/17/tnw-ibc-the-bbc-describes-automatic-tagging-world-service-archive/> [ημερομηνία πρόσβασης 8/10/2013]
- Ρουμπόγλου, Ε 1997, «Το BBC και η Ελλάδα – Ο ρόλος της Ελληνικής Υπηρεσίας κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την περίοδο της απριλιανής χούντας», *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ* , 9 Φεβρουαρίου, σ. 28.
- ISO 843 <http://www.transliteration.com/transliteration/en/greek/iso-843/>, 1999
[ημερομηνία πρόσβασης 14/11/2012]
- Metadata Object Description Schema, v.3.5 <http://www.loc.gov/standards/mods/>, 2013
[ημερομηνία πρόσβασης 8/10/2013]
- Metadata Authority Description Schema, v.2.0 <http://www.loc.gov/standards/mads/>, 2012
[ημερομηνία πρόσβασης 14/11/2012]
- Virtual International Authority File, <http://www.oclc.org/research/activities/viaf.html>, 2012
[ημερομηνία πρόσβασης 8/10/2013]
- XML Linking Language, <http://www.w3.org/TR/xlink/>, 2001 [ημερομηνία πρόσβασης 8/10/2013]

Ακαδημαϊκές μουσικές βιβλιοθήκες: Βιβλιοθήκη Τμήματος Μουσικών Σπουδών Ιονίου Πανεπιστημίου. Καθιερωμένοι όροι αναφορικά με τη μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα

**Ευστάθιος Μακρής,¹ Ιωάννης Παπαδάκης,² Μιχαήλ Στεφανιδάκης,³
Μαρία Ασλανίδα,⁴ Κωνσταντίνος Κυπριανός²**

¹ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, emakris@ionio.gr

² Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, paradakis@ionio.gr

³ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Πληροφορικής, mistral@ionio.gr

⁴ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης, aslanidi@ionio.gr

Εισαγωγή

Το 2009 ξεκίνησε, στο πλαίσιο εκσυγχρονισμού της Βιβλιοθήκης του Ιονίου Πανεπιστημίου, η ανάπτυξη των αρχείων καθιερωμένων όρων (ονομάτων και θεμάτων) που σχετίζονται με την μουσική γενικά και την ελληνική μουσικά ειδικά, στον Κατάλογο του Ι.Π.

Η απόφαση αυτή στηρίχθηκε στις ανάγκες θεματικής ευρετηρίασης και αναζήτησης στον Δημόσιο Κατάλογο (OPAC) του Ι.Π. Για τον σκοπό αυτό έχει συσταθεί μια επιστημονική επιτροπή,² η οποία έχει αναλάβει τους εξής ρόλους:

- Ασκέει επιστημονικό συμβουλευτικό ρόλο σε θέματα ορολογίας που σχετίζονται με την μουσική.
- Ασκέει συμβουλευτικό ρόλο στον έλεγχο της απόδοσης – μετάφρασης των όρων που δίνονται από την Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου και αφορούν στην μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα.

Αρχικά η προσπάθεια αυτή ξεκίνησε με αφετηρία την κάλυψη των αναγκών του Καταλόγου του Ι.Π. Ωστόσο από το 2010 έχει ξεκινήσει μια προσπάθεια η συγκεκριμένη δράση να καλύψει τις ανάγκες των μουσικών συλλογών και των επτά (7) ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών³ με κύριο στόχο την προσπάθεια ανάπτυξης συνεργασίας μεταξύ των μουσικών βιβλιοθηκών, κυρίως ακαδημαϊκών, σε θέματα ορολογίας – δημιουργίας νέων όρων, τόσο στον τομέα της μουσικής γενικά όσο και στον τομέα της Ελληνικής μουσικής ειδικά. Μέχρι αυτή τη στιγμή η ανοιχτή πρόσκληση συνεργασίας έχει σταλεί σε όλα τα συνεργαζόμενα μέλη ανεπίσημα προκειμένου να μελετήσουν το κείμενο κοινής αποδοχής. Στην πρόταση συνεργασίας και τα επτά ιδρύματα ανταποκρίθηκαν από την αρχή θετικά παρά τους όποιους ενδοιασμούς, κυρίως λόγω της έλλειψης μόνιμου επιστημονικού προσωπικού στις βιβλιοθήκες. Το Ι.Π. δεν έχει ακόμη προχωρήσει σε επίσημη πρόσκληση εξαιτίας των σημαντικών μεταβολών των δεδομένων στα Πανεπιστήμια το τελευταίο διάστημα σε ανθρώπινο δυναμικό και πόρους.

Τα οφέλη ωστόσο μιας τέτοιας συνεργασίας, εφόσον επιτευχθεί, θα είναι πολλά, καθώς μέσα από την συγκεκριμένη συνεργασία γίνεται προσπάθεια να υλοποιηθούν οι παρακάτω στόχοι τόσο σε τοπικό, όσο και σε εθνικό επίπεδο:

- Διαμόρφωση μιας ενιαίας (εθνικής αν είναι δυνατόν) πολιτικής αναφορικά με τους καθιερωμένους όρους στην μουσική.
- Διαμόρφωση μιας ενιαίας (εθνικής αν είναι δυνατόν) πολιτικής δημιουργίας νέων όρων ή/και απόδοσης στην ελληνική γλώσσα των καθιερωμένων όρων της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου (Library of Congress Authority records) με την συμμετοχή και των επτά συνεργαζόμενων ελληνικών ακαδημαϊκών μουσικών βιβλιοθηκών.
- Ανάπτυξη αρχείων καθιερωμένων όρων, δίγλωσσων, αναφορικά με την μουσική.
- Διάθεση προς κοινή χρήση και ανταλλαγή των αρχείων καθιερωμένων όρων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.
- Διαμόρφωση θησαυρού της Μουσικής.

² Το Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ι.Π. από τον Ιούνιο του 2013 έχει απευθύνει επίσημη πρόκληση συνεργασίας στους Καθηγητές του ΤΜΣ-Ι.Π. κ.κ. Ευστάθιο Μακρή και Κώστα Καρδάμη.

³ 1. Κεντρική Βιβλιοθήκη – Τμηματική Βιβλιοθήκη (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης – Τμήμα Μουσικών Σπουδών). 2. Κεντρική Βιβλιοθήκη – Τμηματική Βιβλιοθήκη (Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Τμήμα Μουσικών Σπουδών). 3. Κεντρική Βιβλιοθήκη – Τμηματική Βιβλιοθήκη (Ιόνιο Πανεπιστήμιο – Τμήμα Μουσικών Σπουδών) 4. Κεντρική Βιβλιοθήκη (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας - Τμήμα Μουσικής Επιστήμης & Τέχνης) 5. Τμηματική Βιβλιοθήκη (ΤΕΙ Ηπείρου – Τμήμα Λαϊκής & Παραδοσιακής Μουσικής) 6. Τμηματική Βιβλιοθήκη (ΤΕΙ Ρεθύμνου – Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας & Ακουστικής) 7. Τμηματική Βιβλιοθήκη (ΤΕΙ Ιονίων Νήσων – Τμήμα Τεχνολογίας Ήχου & Μουσικών Οργάνων)

Θεωρητικό πλαίσιο

Ελεγχόμενο λεξιλόγιο Καταλόγου Ι.Π.^{4,5}

Ο θησαυρός αποτελεί ένα ελεγχόμενο λεξιλόγιο σημασιολογικής αλλά και γενικής χρήσης σχετιζόμενων όρων, οι οποίοι καλύπτουν συγκεκριμένους τομείς της γνώσης. Ο θησαυρός σχεδιάζεται και προορίζεται για τον συντονισμό των εννοιών (concept coordination). Πρόκειται για μια επινόηση ελέγχου της ορολογίας, η οποία μεταφράζει την φυσική γλώσσα που χρησιμοποιείται από τους δημιουργούς των ευρετηρίων (indexers) στα τεκμήρια και τα θέματα που αναζητώνται από τους ερευνητές, σε μια αμοιβαίως ακριβή γλώσσα. Η ειδοποιός διαφορά μεταξύ ενός θεματικού καταλόγου ή καταλόγου θεματικών επικεφαλίδων κι ενός θησαυρού είναι:

- ο θησαυρός δεν είναι σχεδιασμένος για να καλύψει την παγκόσμια γνώση αλλά μια συγκεκριμένη και ορισμένη γνωστική περιοχή,
- οφείλει να παρουσιάζει και να προβάλλει σχέσεις ιεραρχίας και διασύνδεσης μεταξύ των όρων καθώς και
- να παρέχει ορισμούς του περιεχομένου των όρων.

Ένας θησαυρός χρησιμοποιεί σχέσεις ισοδυναμίας, σχέσεις ιεραρχίας και σχέσεις συσχέτισης. Ως ελεγχόμενο λεξιλόγιο ορίζεται η διαδικασία της οργάνωσης μιας λίστας όρων με στόχο α) την υποδήλωση του καθιερωμένου προς χρήση όρου, β) την διάκριση μεταξύ ομογράφων και γ) την υποδήλωση των ιεραρχικών και συνδυαστικών σχέσεων μεταξύ των όρων στο πλαίσιο ενός ελεγχόμενου λεξιλογίου ή μιας λίστας θεματικών επικεφαλίδων⁶.

Σύμφωνα με τον Lancaster (1986) το ελεγχόμενο λεξιλόγιο χρησιμοποιείται για δύο λόγους:

- Να διασφαλίσει, όσο γίνεται περισσότερο, μια συνεπή αναπαράσταση του θεματικού περιεχομένου των τεκμηρίων κατά την διάρκεια της ευρετηρίασης και της αναζήτησης.
- Να διευκολύνει την διεξαγωγή της έρευνας στο σύστημα, ομαδοποιώντας με σχέσεις ιεραρχίας τους πιο στενά σχετιζόμενους όρους σε σχέση πάντα με το νόημα τους.⁷

⁴ Σύμφωνα με το πρότυπο: *Τεκμηρίωση – Κατευθυντήριες οδηγίες για τη συγκρότηση και ανάπτυξη μονόγλωσσων θησαυρών* (ΕΛΟΤ 1321-93), οι θησαυροί είναι «ελεγχόμενα λεξιλόγια όρων επιλεγμένων από την φυσική γλώσσα, δομημένα με τέτοιο τρόπο ώστε να υποδηλώνονται με σαφήνεια οι προϋπάρχουσες σχέσεις μεταξύ των εννοιών που εκφράζουν οι όροι αυτοί». Σύμφωνα με το νέο draft standard ANSI/NISO Z39.19-200x *Guidelines for the Construction, Format, and Management of Monolingual Controlled Vocabularies*, ο θησαυρός είναι μια συλλογή δικτυωμένων όρων ελεγχόμενου λεξιλογίου

⁵ Το ελεγχόμενο λεξιλόγιο αποτελεί στρατηγική αναζήτησης στον Πληροφοριακό Γραμματισμό (Information Literacy). Μέσα από την πιλοτική εφαρμογή ενσωμάτωσης του μαθήματος «Πληροφοριακός Γραμματισμός με έμφαση στη μουσική» στο πρόγραμμα μαθημάτων του ΤΜΣ-Ι.Π. και συγκεκριμένα στο μάθημα «Οργάνωση Επιστημονικής Μελέτης Ι & ΙΙ», το οποίο διεξάγεται στο πλαίσιο της διδακτορικής μου εργασίας με τίτλο «Μουσική Βιβλιοθηκονομία & Εκπαίδευση» από το 2008 στο ΤΜΣ-Ι.Π., διαπιστώθηκαν στην πράξη τα προβλήματα που παρουσίαζε η ευρετηρίαση στον Κατάλογο του Ι.Π. Ένα από αυτά ήταν η απουσία ελέγχου του ελεγχόμενου λεξιλογίου καθώς και η ατελής και με πολλά προβλήματα μέχρι και σήμερα συνδυαστική χρήση των στρατηγικών αναζήτησης Επισκόπηση και Θέμα (ευρετήριο) στον OPAC του Ι.Π., ζητήματα τα οποία αποτέλεσαν το κύριο κίνητρο σε προσωπικό επίπεδο, να προσπαθήσω να διαπιστώσω τι συμβαίνει και γιατί και να απευθυνθώ στα μέλη εκείνα της ακαδημαϊκής κοινότητας του Ι.Π. που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ως επιστημονικοί συνεργάτες την προσπάθεια αυτή.

⁶ Βλ. ANSI/NISO Z39.19-200x.

⁷ Βλ. Δόμηση καθιερωμένων όρων Καταλόγου Ι.Π.

Ο έλεγχος του λεξιλογίου διασφαλίζει και παρέχει έναν σταθερό και συστηματικό τρόπο επιλογής των όρων του ευρετηρίου για την χρήση και την ερμηνεία του περιεχομένου των όρων που χρησιμοποιούνται. Χρησιμοποιώντας ελεγχόμενο λεξιλόγιο είναι σε θέση κάποιος να διακρίνει παρόμοιους όρους που αντιπροσωπεύουν παρεμφερείς ιδέες. Μέσω των σημειώσεων περιεχομένου (scope notes) στα αρχεία καθιερωμένων όρων αποφεύγονται ή περιορίζονται οι ασυνέπειες στην χρήση των όρων. Η ύπαρξη τους συμβάλλει στην διατήρηση μεγαλύτερης συνέπειας για τον ίδιο τον δημιουργό του ευρετηρίου μακροπρόθεσμα. Με την χρήση ελεγχόμενου λεξιλογίου καθιερώνεται η αποδεκτή γραφή, ορθογραφία και συλλαβισμός του όρου που χρησιμοποιούνται από το κάθε σύστημα.

Οποιαδήποτε λέξη στη φυσική γλώσσα μπορεί να αποτελέσει μέλος μιας ομάδας από όρους χωρίς περιορισμούς, το λεγόμενο μη ελεγχόμενο λεξιλόγιο (uncontrolled vocabulary). Στην περίπτωση του μη ελεγχόμενου λεξιλογίου τα τεκμήρια ευρετηριάζονται στη φυσική τους γλώσσα και στο σύστημα διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα αναζήτησης σε όλο το ελεύθερο κείμενο καθώς και η δυνατότητα ανάκτησης του ζητούμενου υλικού μέσα από την διασύνδεση των όρων των δύο λεξιλογίων (ελεγχόμενου και μη ελεγχόμενου).

Το ελεγχόμενο λεξιλόγιο στηρίζει επίσης την διαδικασία της ευρετηρίασης. Μέσα από την ευρετηρίαση, η οποία αποτελεί ένα εργαλείο προσδιορισμού της γνώσης, εντοπίζονται, οργανώνονται και προβάλλονται όλες εκείνες οι πληροφορίες που διαφορετικά δεν μπορούν να καταγραφούν. Η ύπαρξη εξειδικευμένων ευρετηρίων είναι αναγκαία καθώς διασφαλίζουν την διαθεσιμότητα, την πρόσβαση και την ποιότητα της πληροφορίας και καθοδηγούν τον χρήστη στην συγκεκριμένη πληροφορία γρήγορα και αποτελεσματικά. Η ευρετηρίαση αποτελεί μια πολύ σημαντική υποδομή για τις υπηρεσίες αναζήτησης. Όσο καλύτερη είναι η ευρετηρίαση τόσο αυξάνεται η πιθανότητα για αποτελεσματικότερη αναζήτηση. Η ευρετηρίαση που στηρίζεται σε ελεγχόμενο λεξιλόγιο ευνοεί τη διαλειτουργικότητα μεταξύ των συστημάτων αναζήτησης διαφορετικών αλλά και ομοειδών συλλογών.

Δόμηση καθιερωμένων όρων Καταλόγου Ι.Π.

Στο στάδιο της δημιουργίας, επεξεργασίας, ανάλυσης των όρων, συλλέγονται πληροφορίες από όσο το δυνατόν περισσότερες σχετικές πηγές, λεξικά, γλωσσάρια, ευρετήρια όρων, θεματικές βιβλιογραφίες, ειδικούς ανά γνωστικό τομέα, κλπ.

Όσον αφορά στην συνένωση των όρων (term consolidation) ο στόχος είναι να παρέχεται επαρκής πρόσβαση στο θέμα με περίληψη των περισσότερων όρων που χρησιμοποιούνται από τους χρήστες και με παροχή ισοδύναμης πρόσβασης σε παγκόσμιο επίπεδο, με μια αυστηρά περιορισμένη λίστα καθιερωμένων όρων, οι οποίοι είναι απαραίτητοι για να αναπαριστούν τα θέματα που διαχειρίζεται το κάθε τεκμήριο. Η κατάταξη των όρων σε κατηγορίες γίνεται:

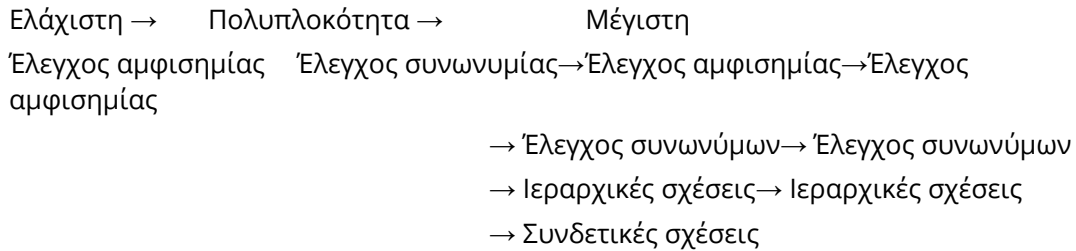
- Με βάση το θέμα
- Με βάση την ιεραρχική σειρά των περιγραφών (descriptors) ή θεματικών επικεφαλίδων.

Τα ελεγχόμενα λεξιλόγια δομούνται έτσι, ώστε να μπορούν να προβάλλουν τους διαφορετικούς τύπους των σχέσεων μεταξύ των όρων που περιέχουν. Υπάρχουν τέσσερις (4) τύποι ελεγχόμενου λεξιλογίου, οι οποίοι καθορίζονται από την διαρκώς αυξανόμενη πολυπλοκότητα της δομής τους (βλ. σχετικό σχήμα). Αυτοί είναι⁸:

⁸Βλ. [oup_public/download.php/6487/Guidelines for the Construction%2C Format%2C and Management of Monolingual Controlled Vocabularies.pdf](http://oup_public/download.php/6487/Guidelines%20for%20the%20Construction%20Format%20and%20Management%20of%20Monolingual%20Controlled%20Vocabularies.pdf)

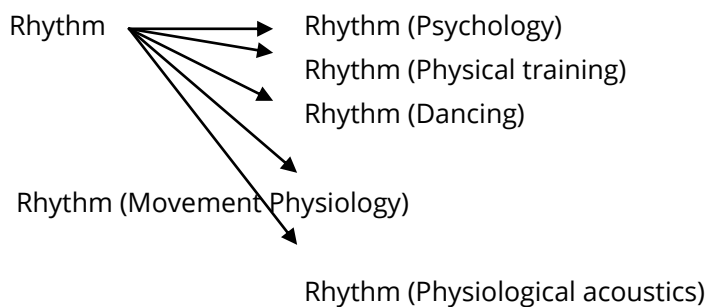
- Λίστα (List)
- Δακτύλιος συνωνύμων (Synonym ring)
- Ταξινομία / Ταξινόμηση (Taxonomy)
- Θησαυρός (Thesaurus)

Σχήμα 1. Αυξανόμενη πολυπλοκότητα δομής μεταξύ ελεγχόμενων λεξιλογίων

Παράδειγμα 1. Αμφισημία όρων

Αμφιβολίες ως προς την χρήση του όρου προκύπτουν στην φυσική γλώσσα όταν μια λέξη ή φράση έχει περισσότερες από μια (1) σημασίες. Η χρήση του ελεγχόμενου λεξιλογίου πρέπει να αντισταθμίζει τα προβλήματα που προκύπτουν από την αμφισημία διασφαλίζοντας ότι κάθε όρος θα έχει μια μοναδική σημασία.

Για την μουσική π.χ. ο όρος που έχει καθιερωθεί να χρησιμοποιείται ως ελεγχόμενο λεξιλόγιο είναι Musical meter and rhythm, ο οποίος είναι ειδικότερος όρος του όρου Rhythm.

Στάδια - Φάσεις Δράσης

Συγκέντρωση της μουσικής βιβλιογραφίας προς ευρετηρίαση

Η ευρετηρίαση στηρίχτηκε σε όλες τις μορφές αποθήκευσης των δεδομένων της μουσικής: μονογραφίες, παρτιτούρες, ηχογραφήσεις, έργα αναφοράς, κ.λ.π.

Η ευρετηρίαση έχει ως στόχο την δημιουργία ευρετηρίων, τα οποία συνήθως είναι αλφαβητικά και στηρίζονται σε συγκεκριμένα στοιχεία ή βιβλιογραφικές πληροφορίες, όπως συγγραφέας ή τίτλος (οι συνηθέστερες). Παράλληλα με την ευρετηρίαση χρησιμοποιείται η ταξινόμηση⁹ και η καταλογογράφηση.¹⁰ Η ευρετηρίαση ως

⁹ Ταξινόμηση ορίζεται ως η συστηματική οργάνωση θεματικών εννοιών σε ομάδες ή κατηγορίες σύμφωνα με κοινώς αποδεκτά κριτήρια.

διαδικασία είναι περισσότερο ελεύθερη σε σχέση με τις δύο προηγούμενες διαδικασίες, καθώς στηρίζεται περισσότερο στην κριτική ικανότητα του δημιουργού ή συντάκτη του ευρετηρίου και στο λεξιλόγιο που προκύπτει από τα τεκμήρια που σχετίζονται με την μουσική.

Κατά την ευρετηρίαση του τεκμηρίων των σχετιζόμενων με την μουσική δημιουργήθηκαν θεματικοί όροι, άλλοι ελεγχόμενοι και άλλοι ελεύθεροι αρχικά, π.χ. *Music, Greek and Roman = Μουσική, Ελληνική και Ρωμαϊκή* και *Ελληνική μουσική = Greek music* (ελεύθερος όρος που μετατράπηκε σε ελεγχόμενο λεξιλόγιο τοπικά για τον κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ι.Π., καθώς δεν υπήρχε ως καθιερωμένος όρος στην L.C.). Κατά την διαδικασία της ευρετηρίασης του μουσικού υλικού έγινε προσπάθεια να αποδοθούν τα περιεχόμενα των σχετικών τεκμηρίων με θεματικούς όρους. Αυτοί έπρεπε να επιλεχθούν είτε από το ήδη προσδιορισμένο και καθιερωμένο λεξιλόγιο, είτε να δημιουργηθούν και να καθιερωθούν, εφόσον οι όροι που αντιστοιχούσαν στο περιεχόμενο των τεκμηρίων δεν υπήρχαν.

Για την ανάπτυξη των αρχείων καθιερωμένων όρων χρησιμοποιούνται τα εξής εθνικά και διεθνή πρότυπα εργαλεία και οδηγίες:

- ΕΒΕ (Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος)¹¹
- ΣΕΑΒ (Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών)¹²
- UNIMARC Authority Data της IFLA^{13,14,15}
- Library of Congress Subject Headings¹⁶
- Catalogers' desktop¹⁷
- MARC 21 for Authority Data¹⁸
- Yale Music Library¹⁹
- Id.loc.gov²⁰
- VIAF²¹
- AACR2²²

Ελεγχόμενο λεξιλόγιο σχετικά με την μουσική γενικά και την ελληνική μουσική ειδικότερα

Μέσα από τον συστηματικό έλεγχο ή/και διαμόρφωση του υπάρχοντος ελεγχόμενου λεξιλογίου γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθούν δύο (2) θεματικές περιοχές: μια γενική

¹⁰ Η καταλογογράφηση συμβάλλει στην καταγραφή της γνώσης που ταξινομείται. Πρόκειται για μια αυστηρά καθορισμένη και ελεγχόμενη λειτουργία. Διέπεται από κανόνες, συνεπώς δεν είναι ελεύθερη.

¹¹ <http://opac.nlg.gr>

¹² <http://www.unioncatalog.gr>

¹³ <http://archive.ifla.org/VI/3/p2001/guideright.htm>

¹⁴ <http://archive.ifla.org/VI/3/p1996-1/sec-uni.htm>

¹⁵ IFLA Unimarc Authorities 2009

<http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf>

¹⁶ <http://authorities.loc.gov>

¹⁷ <http://desktop.loc.gov>

¹⁸ Βλ. <http://www.loc.gov/marc/authority/>

¹⁹ <http://www.library.yale.edu/cataloging/music/musicat.htm>

²⁰ <http://id.loc.gov/> [Προσπελάστηκε 23 Ιουλίου, 2013]

²¹ <http://viaf.org> [Προσπελάστηκε 23 Ιουλίου, 2013]

²² Βλ. <http://www.aacr2.org/>

και μια ειδική: α. η *Μουσική* ως ευρύτερος τομέας, και β. η *Ελληνική Μουσική* ως ειδικότερος τομέας. Ο τομέας της μουσικής περιλαμβάνει όλες τις κατηγορίες και υποκατηγορίες που σχετίζονται με οποιονδήποτε τρόπο με την Μουσική, π.χ. Jazz, Vocal music, κ.ο.κ. Μέχρι τώρα,²³ έχουν χρησιμοποιηθεί 36 θεματικές επικεφαλίδες της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου που βρίσκονται κάτω από τη θεματική επικεφαλίδα “*Music*”.

Παράδειγμα 3. Διαφορετική απόδοση των LCSH²⁴

Η χρήση ενός ενιαίου και ομοιόμορφου ελεγχόμενου λεξιλογίου παρουσιάζει πολλά προβλήματα στους δημόσιους καταλόγους των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Για παράδειγμα, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Music appreciation*» της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου κατέληξε στην ανάκτηση των όρων «*Music appreciation*» (164 εγγραφές) και “*MUSIC APPRECIATION*” (6 εγγραφές). Αντίστοιχα, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Μουσική εκτίμηση*» κατέληξε στην ανάκτηση των όρων «*Μουσική εκτίμηση*» (11 εγγραφές) και «*ΜΟΥΣΙΚΗ, ΕΚΤΙΜΗΣΗ*» (7 εγγραφές). Επίσης, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Μουσική αξιολόγηση*» κατέληξε στην ανάκτηση των όρων «*Μουσική αξιολόγηση*» (10 εγγραφές), «*Μουσική, Αξιολόγηση της*» (1 εγγραφή). Τέλος, η αναζήτηση στον ΣΚΕΑΒ του όρου «*Αξιολόγηση στη μουσική*» κατέληξε στην ανάκτηση του όρου «*Αξιολόγηση στη μουσική*»²⁵ (66 εγγραφές).

Το συμπέρασμα που προκύπτει από το παραπάνω παράδειγμα, το οποίο δυστυχώς δεν είναι το μοναδικό, είναι ότι για τον όρο “*Music appreciation*” της L.C. ανακτώνται επτά (7) διαφορετικοί καθιερωμένοι όροι και τέσσερις (4) διαφορετικές αποδόσεις-καθιερώσεις στην ελληνική γλώσσα και στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οι οποίες δεν είναι πάντα μόνο οι μουσικές.

Επίσης προκύπτει ότι ο χρήστης πρέπει να κάνει τέσσερις (4) τουλάχιστον αναζητήσεις χρησιμοποιώντας είτε την στρατηγική αναζήτησης με ελεγχόμενο λεξιλόγιο (ευρετήριο θέμα) είτε χρησιμοποιώντας συνδυασμό στρατηγικών αναζήτησης (Επισκόπηση κι ελεγχόμενο λεξιλόγιο μέσα από την αναζήτηση στο ευρετήριο θέμα) για να εντοπίσει όλα τα τεκμήρια που διαχειρίζονται το συγκεκριμένο θέμα.

Έλεγχος βιβλιογραφικών δεδομένων αρχείων καθιερωμένων όρων Καταλόγου Ι.Π.

Η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στις θεματικές επικεφαλίδες της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου - LCSH, προκειμένου να αποδώσει το θέμα των τεκμηρίων που φιλοξενεί. Οι LCSH αποτελούν ένα γενικό θησαυρό θεματικών όρων που καλύπτει το σύνολο της ανθρώπινης γνώσης. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις όπου η θεματική ευρύτητα που παρέχουν οι LCSH δεν επαρκεί για να καλυφθούν οι ανάγκες των χρηστών της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. Ο χώρος της Μουσικής και ιδιαίτερα ο χώρος της Ελληνικής Μουσικής αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας περίπτωσης. Έτσι λοιπόν, προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας, η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. προχώρησε στην εξειδίκευση του γενικού θησαυρού των LCSH στο χώρο της Μουσικής. Η εξειδίκευση αυτή υλοποιήθηκε με δυο τρόπους:

1. Με την προσθήκη υποδιαίρεσεων σε ήδη καθιερωμένες θεματικές επικεφαλίδες

²³ Ιούνιος, 2013

²⁴ ΣΚΕΑΒ <http://www.unioncatalog.gr> [Προσπελάστηκε 9-2013]

²⁵ Ο όρος “*Music appreciation*” της LCSH έχει αποδοθεί στην ελληνική γλώσσα για την Βιβλιοθήκη του Ι.Π. ως «*Αξιολόγηση στη μουσική*».

2. Με την προσθήκη μιας ιεραρχίας νέων θεματικών επικεφαλίδων κάτω από τον όρο "Music" των LCSH, που έχει ως κόμβο-ρίζα τη νέα θεματική επικεφαλίδα: "Ελληνική Μουσική".

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με την προσθήκη υποδιαιρέσεων σε καθιερωμένες θεματικές επικεφαλίδες, η βιβλιοθήκη του Κογκρέσου διατηρεί μια ιεραρχία οκτώ επιπέδων με κόμβο-ρίζα τη θεματική επικεφαλίδα "Music". Συνολικά, βρέθηκαν 849 μοναδικές θεματικές επικεφαλίδες διασκορπισμένες στα 8 επίπεδα ιεραρχίας των LCSH. Όπου κρίθηκε σκόπιμο, στη βιβλιοθήκη του Ι.Π. οι όροι αυτοί εξειδικεύτηκαν με τη χρήση μιας ή περισσότερων υποδιαιρέσεων θέματος, τύπου, χρονολογίας και γεωγραφικού προσανατολισμού.

Π.χ. *Μουσική - 15^{ος} αιώνας - Πηγές*
Μουσική - 17^{ος} αιώνας -- Ιστοριογραφία

Παράλληλα, προστέθηκε ως στενότερος όρος της καθιερωμένης θεματικής επικεφαλίδας "*Music*" η νέα θεματική επικεφαλίδα "*Ελληνική Μουσική*" ("*Greek Music*"), η οποία αποτελεί κόμβο-ρίζα της ακόλουθης ιεραρχίας νέων θεματικών επικεφαλίδων (βλ. σχετικό παράδειγμα με *Ελληνική μουσική*)

Ελληνική μουσική²⁶

    Βυζαντινή κοσμική μουσική

Ελληνική εκκλησιαστική μουσική

    Βυζαντινή μουσική

    Δημοτικά τραγούδια

        Ακριτικά τραγούδια

        Επικά τραγούδια

        Ιστορικά τραγούδια

        Κλέφτικα τραγούδια

        Παραλογές

    Δημοτικό τραγούδι

    Ελαφρά τραγούδια

    Ελαφρό τραγούδι

    Ελληνικά τραγούδια

        Ελαφρά τραγούδια

        Λαϊκά τραγούδια

        Ρεμπέτικα τραγούδια

    Ελληνική λαϊκή και δημοφιλής μουσική

        Ελαφρά τραγούδια

        Λαϊκά τραγούδια

    Ελληνική παραδοσιακή μουσική

        Ακριτικά τραγούδια

        Δημοτικά τραγούδια

---

²⁶ Υπό επεξεργασία

Δημοτικό τραγούδι
Ιστορικά τραγούδια
Κλέφτικα τραγούδια
Μουσική, Ελληνική και Ρωμαϊκή
Νεοελληνική έντεχνη μουσική
Ελληνικό τραγούδι
Δημοτικό τραγούδι
Ελαφρό τραγούδι
Λαϊκό τραγούδι

Συνολικά, έχουν δημιουργηθεί μέχρι τώρα 8.979 νέες θεματικές επικεφαλίδες είτε ως προϊόν εξειδίκευσης μέσω υποδιαιρέσεων ή ως εξαρχής κατασκευασμένες θεματικές επικεφαλίδες, σύμφωνα με τις αρχές κατασκευής θεματικών επικεφαλίδων της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου.

Ο έλεγχος των βιβλιογραφικών δεδομένων των αρχείων καθιερωμένων όρων περιλαμβάνει τις εξής εργασίες:

1. Καθορισμός των πολιτικών καθιέρωσης-θεματικής ανάλυσης των όρων.
2. Καθορισμός της γλώσσας ευρετηρίασης και ανάκτησης.
3. Έλεγχος κάθε νέου όρου προτού αυτός εισαχθεί στη βάση και μετατραπεί σε αρχείο καθιερωμένου όρου.
4. Εντοπισμός του πλήθους των εγγραφών (αρχεία καθιερωμένων όρων)
5. Εντοπισμός του πλήθους των λαθών.
6. Ταύτιση του χαρακτήρα των λαθών.
7. Εντοπισμός αιτίας παραγωγής των λαθών²⁷
8. Διορθώσεις των αρχείων καθιερωμένων όρων του Καταλόγου του Ι.Π. που αφορούν στην Μουσική;²⁸
  - Προσδιορισμός του πλήθους των αρχείων καθιερωμένων όρων, που αφορούν στην μουσική ως κύρια θεματική περιοχή, του καταλόγου του Ι.Π.
  - Προσδιορισμός του πλήθους των διορθώσεων στις οποίες πρέπει να υποβληθούν τα αρχεία καθιερωμένων όρων. Οι διορθώσεις αυτές αφορούν σε:

---

²⁷ Προβλήματα στην ομαλή ροή των εργασιών του Τμήματος Ελέγχου Βιβλιογραφικών Δεδομένων της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. δημιουργούν:

- i. Η υποστελέχωση του συγκεκριμένου τμήματος ή πιο συγκεκριμένα: α. Η στελέχωση με ελάχιστο μόνιμο προσωπικό, β. Η στελέχωση με πολύ προσωρινό προσωπικό (είτε συμβάσεις χρόνου, είτε επικουρικό προσωπικό), γ. Η έλλειψη χρόνου λόγω της ανάθεσης / ανάληψης πολλών αρμοδιοτήτων / καθηκόντων πέραν του Τμήματος Ελέγχου Βιβλιογραφικών Δεδομένων.
- ii. Η ελλιπής γνώση περιγραφικής καταλογογράφησης
- iii. Η ελλιπής γνώση θεματικής ευρετηρίασης,
- iv. Η ελλιπής ενημέρωση του προσωπικού στις πολιτικές της βιβλιοθήκης ή σε τοπικές ή επιμέρους πολιτικές, κανόνες καταλογογράφησης, διεθνή πρότυπα.
- v. Η απουσία ενημερωμένων έντυπων ή ηλεκτρονικών βιβλιοθηκονομικών εργαλείων ή η μερική εκπαίδευση στη χρήση αυτών, ή η απροθυμία χρήσης αυτών.
- vi. Η μερική τήρηση ή αδυναμία κατανόησης των διεθνών κανόνων και προτύπων λόγω έλλειψης του κατάλληλου επιστημονικού υπόβαθρου.

²⁸ Στην ευρύτερη θεματική περιοχή εντάσσεται και η ελληνική μουσική. Θεωρείται λοιπόν αυτονόητο ότι η ίδια διαδικασία λαμβάνει χώρα και για την συγκεκριμένη υποκατηγορία.

- Λάθη στην μετάφραση/απόδοση των όρων.
- Λάθη στην σύνταξη/διατύπωση των όρων.
- Αναθεώρηση της πολιτικής καθιέρωσης των όρων από κεφαλαία σε πεζά. Από το 2011 έχει ξεκινήσει συστηματικά η μετατροπή των όρων από κεφαλαία σε πεζά, στο πλαίσιο της συμμετοχής της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. στην Ψηφιακή σύγκλιση (ILSaS) και των υποχρεώσεων που προκύπτουν από αυτήν την συνεργασία για κάθε συνεργαζόμενο μέλος.
- Λάθη στη μετάφραση των καθιερωμένων όρων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα.
- Διπλές καθιέρώσεις των όρων εξαιτίας:
  - Της διαφορετικής απόδοσης του όρου από την αγγλική στην ελληνική γλώσσα,
  - Της έλλειψης ελέγχου των βιβλιογραφικών δεδομένων εντός του καταλόγου στο στάδιο της βιβλιογραφικής περιγραφής,
  - Της ύπαρξης λαθών σε χαρακτήρες (character set) στο στάδιο της βιβλιογραφικής περιγραφής ή στο στάδιο ανάπτυξης του αρχείου.
- Λάθη στην αρχή ευρετηρίων (π.χ. ελληνική λέξη με πρώτο ψηφίο στα λατινικά αλλά και το αντίστροφο).
- Αναγραμματισμοί όρων, π.χ. (Ιστορία)
- Έλλειψη ενιαίας πολιτικής στην καθιέρωση όρων / συλλογικών οργάνων (π.χ. με τελείες ή χωρίς τελείες)

9. Όροι:

- Δημιουργία νέων όρων
- Μετονομασία υπαρχόντων όρων
- Επεξεργασία
- Διαγραφή
- Συγχώνευση
- Μετακινήσεις όρων σε ιεραρχίες

10. Ιεραρχίες:

- Δημιουργία νέας ιεραρχίας
- Μετονομασία
- Επεξεργασία
- Διαγραφή

11. Βάση δεδομένων Καταλόγου Ι.Π.

- Διαχείριση Β.Δ.
- Ενημέρωση
- Στατιστικά στοιχεία

Η κυρίαρχη γλώσσα καθιέρωσης των όρων στην Βιβλιοθήκη του Ι.Π. ήταν μέχρι και το 2009 η ελληνική. Από το 2009 η πολιτική έχει αλλάξει. Η κυρίαρχη γλώσσα είναι η ελληνική και η γλώσσα αναφοράς η αγγλική. Η ανάπτυξη των αρχείων γίνεται κυρίως στην ελληνική γλώσσα, με εξαιρέσεις, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο και πάντα μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής δημιουργίας νέου όρου-θεματικής ανάλυσης-ευρετηρίασης της ΒΙΚΕΠ-Ι.Π.,²⁹ όπως π.χ. στην περίπτωση της μουσικής η ορολογία περιγράφεται και

²⁹ ΒΙΚΕΠ-Ι.Π. (Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Ιονίου Πανεπιστημίου)

σε άλλες γλώσσες, π.χ. ιταλική, γερμανική, γαλλική, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο για την καλύτερη ταύτιση των όρων που έχουν επιλεγεί από την βιβλιοθήκη να λειτουργούν ως ελεγχόμενο λεξιλόγιο.

Γενικές πολιτικές καθιέρωσης όρων στον κατάλογο του Ι.Π.

1. Γλώσσα γραφής: η δημιουργία των νέων όρων γίνεται στην Ελληνική γλώσσα, πεζοί χαρακτήρες. Εξαιρούνται ξένα κύρια ονόματα και λέξεις που δεν μεταφράζονται ή είναι κοινά αποδεκτές με την ξενόγλωσση γραφή τους. Για την απόδοση των όρων χρησιμοποιούνται γενικά και ειδικά λεξικά, διαδικτυακές πληροφοριακές πηγές και σχετική καθοδήγηση από διδάσκοντες.
2. Γλώσσα ανάπτυξης αρχείων: η ανάπτυξη των αρχείων γίνεται σε δύο (2) ή περισσότερες γλώσσες. Κύριες γλώσσες είναι η ελληνική (πεδίο 250), η αγγλική (πεδίο 750) και οι λοιπές γλώσσες εμφάνισης του όρου συνήθως καταχωρούνται ως Used for/Alternative labels (πεδίο 450) στο αρχείο (βλ. Πίνακα 1 για τα πεδία που χρησιμοποιούνται αναλυτικά).
3. Τα ξενόγλωσσα ονόματα (φυσικά πρόσωπα/συλλογικά όργανα) δημιουργούνται στη γλώσσα γραφής τους.
4. Οι όροι για τις ξένες τοποθεσίες καθιερώνονται στα ελληνικά, ενώ στη γλώσσα γραφής τους μόνο τα ονόματα τοποθεσιών τα οποία δεν έχουν εξελληνιστεί.
5. Τα υποχρεωτικά πεδία που χρησιμοποιούνται σε κάθε αρχείο καθιερωμένου όρου στην τρέχουσα και αναδρομική καταλογογράφηση είναι τα εξής:
  - a. 001 Record identifier
  - b. 100 General processing data
  - c. 152 Rules
  - d. 2—Heading801 Originating source

Η διάταξη που χρησιμοποιείται είναι το Unimarc και τα πεδία αντλούνται από την έκδοση UNIMARC Concise Authorities Format (2009)³⁰.

Κριτήρια ευρετηρίασης

1. Προσδιορισμός είδους βιβλιογραφίας προς ευρετηρίαση.
2. Προσδιορισμός των θεματικών ενοτήτων με βάση την υπάρχουσα βιβλιογραφία.
3. Προσδιορισμός του είδους της ευρετηρίασης: αναδρομική, τρέχουσα ή/και παράλληλη
4. Προσδιορισμός του επιπέδου της ευρετηρίασης: βαθμός εξειδίκευσης, ανάλυσης και ανάπτυξης του όρου.
5. Προσδιορισμός των σημείων πρόσβασης, του είδους των παραγόμενων ευρετηρίων και των πεδίων που προβλέπονται βάσει κανόνων και διατάξεων ότι πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να υλοποιηθούν τα δύο παραπάνω.
6. Περιγραφή/προσδιορισμός/εντοπισμός/αντιστοιχία των πληροφοριακών αναγκών της ακαδημαϊκής κοινότητας και του βαθμού οργάνωσης/ευρετηρίασης/κάλυψης της μουσικής ως θεματικής ενότητας στον Κατάλογο του Ι.Π.

---

³⁰IFLA Unimarc Authorities 2009

<http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf>

Δομή ευρετηρίασης

Ως προς την δομή της ευρετηρίασης καταγράφονται ή δημιουργούνται:

1. Τα στοιχεία του οργανισμού που είναι υπεύθυνος για την ευρετηρίαση (χρονολογία ευρετηρίασης, όνομα δημιουργού)
2. Τα στοιχεία που προέρχονται από το ίδιο το τεκμήριο
  - Πηγή παραγωγής εγγραφής (Πεδίο 801)
  - Υπεύθυνος παραγωγής (Τοπικό πεδίο 970)
  - Προέλευση – Πηγή ανεύρεσης δεδομένων (Πεδίο 810)
  - Τοποχρονολογία (Πεδίο 801)
  - Γλώσσα (Πεδίο 101)
  - Τύπος οντότητας (Leader)
  - Εθνικότητα (Πεδίο 102)
  - Σημειώσεις (Βιογραφικά / Ιστορικά στοιχεία) (Πεδίο 340)
  - Σημειώσεις περιεχομένου (330)
3. Τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται στο στάδιο της θεματικής επεξεργασίας των τεκμηρίων αντλούνται μέσω:
  - Προσδιορισμού των θεματικών όρων
  - Προσδιορισμού των γεωγραφικών όρων
  - Προσδιορισμού της ιστορικής περιόδου
  - Προσδιορισμού άλλων όρων ταυτότητας του τεκμηρίου
  - Προσδιορισμού άλλων ονομάτων φυσικών προσώπων
4. Άλλα στοιχεία αποτελούν οι πρότυποι αριθμοί των τεκμηρίων, π.χ.
  - ISBN
  - ISSN
  - ISMN
5. Στον προσδιορισμό των τεχνικών στοιχείων λαμβάνονται υπόψη:
  - Η χρήση ενικού ή πληθυντικού αριθμού
  - Η χρήση προθέσεων και άρθρων σε σύνθετα θέματα
  - Η ορθογραφία
  - Ο τύπος καταγραφής των ονομάτων
  - Οι θεματικές ενότητες
  - Η επιλογή των θεμάτων
  - Η νοηματική συνοχή
  - Οι σημασιολογικές σχέσεις
  - Το λεξιλόγιο
  - Η απόδοση των θεματικών όρων
  - Ο θησαυρός
  - Η χρήση σχετιζόμενων όρων
  - Η οργάνωση με λογική σειρά
  - Η πιστότητα στην απόδοση

Στο στάδιο της ανάπτυξης των αρχείων καθιερωμένων όρων του Καταλόγου του Ι.Π. διαπιστώθηκε ότι το επίπεδο περιγραφής / ανάπτυξης των αρχείων καθιερωμένων όρων ήταν «Μερική»

Προκειμένου η ιεραρχία ανάπτυξης από «Μερική» που είναι προεπιλεγμένη (default) στα αρχεία να μετατραπεί σε «Πλήρης», πρέπει η βάση να υποβληθεί σε μια σειρά από τροποποιήσεις και παραμετροποιήσεις, όπως:

- Επαναπροσδιορισμός/διορθώσεις του επιπέδου περιγραφής/ ανάπτυξης των αρχείων στην ταυτότητα της εγγραφής (Leader).
- Καθορισμός των πεδίων ανά επίπεδο περιγραφής.
- Τροποποιήσεις/παραμετροποιήσεις και δοκιμές πεδίων & υποπεδίων δηλωμένων ως «άγνωστων» στην βάση αρχικά, προτού αυτά τεθούν σε εφαρμογή.
- Πλήρης αντιστοίχιση των πεδίων της διάταξης Marc21 με τα πεδία της διάταξης Unimarc, τα οποία χρησιμοποιούνται στην περιγραφή των αρχείων καθιερωμένων όρων.
- Πιλοτική εφαρμογή και χρήση για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα στην βάση προτού δημιουργηθούν οι αντίστοιχες πολιτικές ελέγχου ανάλυσης, ανάπτυξης και διόρθωσης των αρχείων καθιερωμένων όρων.

Προβλήματα δομής αρχείων στην βάση του Καταλόγου του Ι.Π.

Τα περισσότερα προβλήματα σε επίπεδο δομής των αρχείων καθιερωμένων όρων του Καταλόγου του Ι.Π. έχουν λυθεί. Αυτά που παραμένουν άλυτα, είναι λίγα, ωστόσο πολύ σημαντικά και σε θέση να προκαλούν προβλήματα:

- στην σωστή ταύτιση των εγγραφών,
- στην αναζήτηση, ανάκτηση των αρχείων όρων στην γλώσσα αναφοράς (αγγλική) από το πεδίο 7XX,
- στη διαμόρφωση ενός καταλόγου με πλήρη αρχεία καθιερωμένων όρων τα οποία στη συνέχεια μπορούν να γίνουν αντικείμενο διακίνησης/ανταλλαγής στο πλαίσιο συνεργατικών μοντέλων.

Σημαντικά προβλήματα στην δομή παραμένουν:

- Ταυτότητα εγγραφής (Leader), θέση 9= Τύπος οντότητας (Type of entity).³¹ Δεν αναγνωρίζεται από το σύστημα.³²
- Τα πεδία 7XX παραμένουν μη ενεργοποιημένα και εκτός χρήσης. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αδυναμία ποιοτικού ελέγχου της βάσης ως προς το ελεγχόμενο λεξιλόγιο καθώς και την αδυναμία εντοπισμού επικαλύψεων σε όρους που έχουν τυχόν αποδοθεί ή μεταφραστεί παραπάνω από μια φορά στον κατάλογο του Ι.Π.
- Οι σφαιρικές αλλαγές σε υποπεδία δεν βρίσκουν ακόμη πλήρη εφαρμογή,³³ με αποτέλεσμα η επεξεργασία των αρχείων καθιερωμένων όρων σε τρέχουσα ή αναδρομική βάση να είναι μια επίπονη και χρονοβόρα διαδικασία.
- Το πεδίο \$970 (όνομα καταλογογράφου) δεν είναι πλήρως αναζητήσιμο και ανακτήσιμο.³⁴

³¹ βλ. www.ifla.org/files/assets/uca/unimarc-authorities-format.pdf [Προσπελάστηκε 29-8-2013]

³² Η βιβλιοθήκη του Ι.Π. χρησιμοποιεί το Advance

³³ Τελευταία ενημέρωση 30-9-2013.

³⁴ Τελευταία ενημέρωση 30-9-2013

Συμμετοχή στο κίνημα των ανοικτών συνδεδεμένων δεδομένων - ΑΣΔ

Τα τελευταία χρόνια, το κίνημα των ανοικτών συνδεδεμένων δεδομένων (ΑΣΔ) - Linked Open Data (LOD),³⁵ δίνει τη δυνατότητα στις βιβλιοθήκες να παρέχουν ελεύθερα προς εκμετάλλευση από τρίτους τις πληροφορίες που βρίσκονταν εγκλωβισμένες στους εκάστοτε δημόσιους καταλόγους τους. Οι τεχνολογίες των ΑΣΔ συμβάλλουν στη διαρκή δημιουργία υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας πάνω στα δεδομένα που τις υιοθετούν, επιτρέποντας τη εξελικτική χρήση τους κατά τρόπους που ο αρχικός παραγωγός της πληροφορίας (η βιβλιοθήκη) δεν μπορεί να προβλέψει. Εκτός από τα οφέλη προς τρίτους, τα ΑΣΔ συμβάλλουν στην επίτευξη μεγαλύτερης διαλειτουργικότητας και συνεργασίας μεταξύ των καταλόγων διαφορετικών βιβλιοθηκών, επιτρέποντας για παράδειγμα την αυτόματη και μηχανική ευθυγράμμιση ανεξάρτητων θεματικών επικεφαλίδων. Η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. αποφάσισε να συμμετάσχει στο κίνημα των ΑΣΔ καθιστώντας αρχικά τις θεματικές πληροφορίες του καταλόγου της συμβατές με τις τεχνολογίες των ΑΣΔ. Στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι αρχικές προσπάθειες που έχουν γίνει για τη συμμετοχή των θεμάτων γύρω από τη μουσική της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. στο κίνημα των ΑΣΔ.

Σύμφωνα με τον Berners-Lee,³⁶ τον εμπνευστή των ΑΣΔ, υπάρχουν 4 κανόνες για τη δημοσίευση ΑΣΔ στον Παγκόσμιο Ιστό:

1. *Χρήση Uniform Resource Identifiers - URIs ως ονόματα οντοτήτων.* Ένα αναγνωριστικό URI³⁷ μπορεί να συμβολίζει οποιαδήποτε οντότητα: ένα πρόσωπο, ένα αντικείμενο, μια ιδέα κ.ο.κ. Το URI δεν είναι η ίδια η οντότητα αλλά μια αναφορά στην οντότητα αυτή. Η αναφορά είναι πάντα μονοσήμαντη: ένα URI συμβολίζει διαρκώς την ίδια οντότητα και μόνο αυτή. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι δεν αποκλείεται η ύπαρξη διαφορετικών URIs που αναφέρονται στην ίδια οντότητα. Η χρήση των URIs είναι ιδανική για την αντιπροσώπευση θεματικών επικεφαλίδων μιας βιβλιοθήκης.³⁸ Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενες ενότητες, η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. βασίζεται κυρίως στις LCSH προκειμένου να αναπτύξει τα αρχεία των καθιερωμένων όρων της μουσικής. Όταν η θεματική επικεφαλίδα προκύπτει ως εξειδίκευση (είτε μέσω προσθήκης υποδιαίρεσης ή δημιουργίας νέου, στενότερου όρου) κάποιας θεματικής επικεφαλίδας της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, τότε δημιουργείται ένα νέο URI για την επικεφαλίδα αυτή.
2. *Χρήση HTTP URIs έτσι ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να έχουν πρόσβαση στις οντότητες αυτές.* Η πρακτική αξία ενός HTTP URI έγκειται στο ότι αποτελεί μια διεύθυνση στο web, η οποία μπορεί να προσπελαστεί για την ανάκτηση πληροφορίας σχετικής με την οντότητα που προσδιορίζει το URI.³⁹ Η χρήση του web ως μέσου προσπέλασης επιτρέπει την εύκολη χρήση των URIs όχι μόνο από τον άνθρωπο, αλλά και από τις διάφορες εφαρμογές πληροφορικής. Διευκολύνεται επίσης η διαχείριση των URIs, διότι η διεύθυνση web του URI «ανήκει» αποκλειστικά στον οργανισμό που έχει δημιουργήσει το URI. Υποθέτοντας, για παράδειγμα, ότι το Ι.Π. διαχειρίζεται το χώρο ονομάτων <http://example.auth.ionio.gr/subjects/> (για συντομογραφία σε επόμενα παραδείγματα ο χώρος αυτός γράφεται ως ex:), μέσω του οποίου αναθέτει URIs σε δικές του θεματικές επικεφαλίδες, για τη θεματική επικεφαλίδα της Βιβλιοθήκης του

³⁵ βλ. <http://linkeddata.org> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

³⁶ βλ. <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkedData.html> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

³⁷ βλ. Heath, T. & Bizer, C.

³⁸ βλ. Alemu, G. et al.

³⁹ βλ. Archer, P., Goedertier, S. & Loutas, N.

Ι.Π. «Ελληνική μουσική» που δεν υπάρχει στις LCSH, δημιουργείται ένα νέο URI ex:2300040.

3. Παροχή χρήσιμων πληροφοριών σε αυτούς που επιθυμούν πρόσβαση στις οντότητες αυτές μέσω HTTP URIs (μέσω τεχνολογιών RDF, SPARQL). Στην απλούστερη μορφή πρόσβασης, η προσπέλαση του URI ex:2300040 θα επιστρέψει μια ιστοσελίδα με την εγγραφή καταλόγου για τη συγκεκριμένη θεματική επικεφαλίδα. Πέραν αυτού, απαιτείται η παροχή της ίδιας πληροφορίας σε μηχανικά αναγνώσιμη μορφή. Μόνον έτσι θα μπορέσει η παρεχόμενη πληροφορία να καταναλωθεί από υπολογιστικές εφαρμογές τρίτων. Στο πλαίσιο των ΑΣΔ η πληροφορία οργανώνεται σύμφωνα με το μοντέλο γνώσης Resource Description Framework (RDF).⁴⁰ Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό τα δεδομένα αναπαρίστανται σε τριάδες Υποκείμενο - Κατηγορήμα - Αντικείμενο (Subject - Predicate - Object), όπως η ακόλουθη:

ex:10262842 skos:preflabel "ακριτικά τραγούδια"@el .

Το Υποκείμενο και το Κατηγορήμα είναι πάντα URIs, ενώ το Αντικείμενο εκτός από URI μπορεί να είναι μια σταθερή τιμή («ακριτικά τραγούδια» στο παράδειγμα). Η ουσιαστική συμβολή του κινήματος των ΑΣΔ είναι η χρήση μικρού αριθμού Κατηγορημάτων με παγκόσμια γνωστή σημασιολογία. Με την χρήση των Κατηγορημάτων ενσωματώνεται στην παρεχόμενη πληροφορία και η σημασία της.

Για κάθε URI της Βιβλιοθήκης του Ι.Π., σύμφωνα με τον τρίτο κανόνα δημοσίευσης ΑΣΔ στον παγκόσμιο Ιστό, πρέπει να παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες σε αυτούς που επιθυμούν πρόσβαση. Οι πληροφορίες αυτές αποτελούν ουσιαστικά τις περιγραφικές πληροφορίες που βρίσκονται σε διάταξη MARC για την εκάστοτε θεματική επικεφαλίδα. Προκειμένου να καταστούν οι παραπάνω πληροφορίες συμβατές με τα ΑΣΔ άρα να διατίθενται και σε μηχαναγνώσιμη μορφή, πρέπει να παρέχονται και σε μορφή RDF. Έτσι λοιπόν, παρατίθεται παράδειγμα αντιστοίχισης εγγραφής του καταλόγου της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. σε μορφή UNIMARC.

```
001 ionioa10262842
003 ionio
005 20120313094823.0
100 ## #a20120313agrey010305##ga
152 ## #aAACR2 2nd rev. ed.
250 ## #aΑκριτικά τραγούδια
450 ## #aΤραγούδια, Ακριτικά
550 ## #aΔημοτικά τραγούδια#5g
550 ## #aΕλληνική μουσική#5g
550 ## #aΕλληνική παραδοσιακή μουσική#5g
550 ## #aΕπικά τραγούδια#5g
550 ## #aΕπική ποίηση, Βυζαντινή
750 ## #aAcritic songs
801 #0 #aGR#blonian University#c20130625
810 ## #aHellenic Wikipedia, June 25, 2013#b(Δημοτικό τραγούδι)
```

⁴⁰ βλ. <http://www.w3.org/RDF/> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

810 ## #aEnglish Wikipedia, June 26, 2013#b(Acrotic songs)

815 ## #aE.B.E.

815 ## #aL.C.

Παράδειγμα περιγραφής σε διάταξη UNIMARC

Η ίδια πληροφορία εκφράζεται ως τριάδες RDF, εκφρασμένη στο μηχανικά αναγνώσιμο μορφότυπο N3 (ένας συμπαγής τρόπος γραφής των τριάδων).⁴¹ Στο παρακάτω παράδειγμα, το Υποκείμενο σε όλες τις τριάδες είναι το "http://example.auth.ionio.gr/subjects/10262842"):

@prefix rdf: <http://www.w3.org/1999/02/22-rdf-syntax-ns#> .

@prefix ex: <http://example.auth.ionio.gr/subjects/> .

@prefix dcterms: <http://purl.org/dc/terms/> .

@prefix skos: <http://www.w3.org/2004/02/skos/core#> .

ex:10262842 rdf:type mo:genre ;

skos:preflabel "ακριτικά τραγούδια"@el ;

skos:altLabel "τραγούδια, ακριτικά"@el ;

skos:broader ex:10224104 ;

skos:broader ex:10262907 ;

skos:broader ex:10001941 ;

skos:broader ex:10273642 ;

skos:related ex:10139794 ;

dcterms:source "hellenic Wikipedia, June 26, 2013"@eng ;

dcterms:source "english Wikipedia, June 26, 2013"@eng

skos:editorialNote "ε.β.ε."@el ;

skos:editorialNote "l.c."@eng .

Στο παραπάνω παράδειγμα υιοθετήθηκαν γνωστά Κατηγορήματα από το πρότυπο Simple Knowledge Organization System - SKOS,⁴² το οποίο υποστηρίζει τη χρήση συστημάτων οργάνωσης γνώσης όπως θησαυροί, ταξινομικά συστήματα και ταξινομίες. Επίσης, υιοθετήθηκαν όροι μεταδεδομένων από το πρότυπο Dublin Core.⁴³

Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι η διάταξη N3/RDF δεν είναι παρά μια διαφορετική αναπαράσταση της διάταξης UNIMARC, όπως αυτή είναι αποθηκευμένη στον κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. Για τη δημιουργία της διάταξης N3/RDF δεν απαιτείται η χρήση πρόσθετης βάσης δεδομένων. Αντιθέτως, η διάταξη UNIMARC μετατρέπεται δυναμικά κατά την προσπέλαση στην κατάλληλη μορφή για τον άνθρωπο ή για μηχανική κατανάλωση, όπως αυτό απαιτείται. Η αποφυγή χρήσης εξωτερικών βάσεων δεδομένων μειώνει το κόστος διαχείρισης και συντήρησης της

⁴¹ βλ. <http://www.w3.org/TeamSubmission/n3/> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

⁴² βλ. <http://www.w3.org/2004/02/skos/> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

⁴³ βλ. <http://dublincore.org> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

πληροφορίας και διευκολύνει την υιοθεσία των αρχών των ΑΣΔ από τη Βιβλιοθήκη του Ι.Π.

4. *Διασύνδεση των URIs έτσι ώστε να είναι δυνατή η ανακάλυψη περαιτέρω πληροφορίας.* Τα ΑΣΔ επαυξάνουν την αξία της πληροφορίας των δεδομένων, χρησιμοποιώντας Κατηγορήματα, τα οποία δηλώνουν σχέσεις και συσχετίσεις μεταξύ διαφορετικών URIs. Όταν υιοθετείται η απόδοση στα ελληνικά μιας καθιερωμένης από τη βιβλιοθήκη του Κογκρέσου θεματικής επικεφαλίδας, τότε η Βιβλιοθήκη του Ι.Π. δημιουργεί μια νέα θεματική επικεφαλίδα στην οποία αποδίδει ένα νέο URI. Προκειμένου να αποτυπωθεί η σχέση της νέας αυτής επικεφαλίδας με την σημασιολογικά ισοδύναμή της από τη βιβλιοθήκη του Κογκρέσου, χρησιμοποιείται το Κατηγόρημα owl:sameAs (σχέση ισοδυναμίας) μεταξύ των αντίστοιχων URIs. Για παράδειγμα, η θεματική επικεφαλίδα της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. «Αλεατορική μουσική» αποτελεί απόδοση στα ελληνικά της καθιερωμένης από τη βιβλιοθήκη του Κογκρέσου θεματικής επικεφαλίδας: "Aleatory music" με URI: "http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85022486". Σύμφωνα με τα παραπάνω, δημιουργείται ένα νέο, τοπικό URI "http://example.auth.ionio.gr/subjects/2388849" για τον προσδιορισμό του θέματος «Αλεατορική μουσική», το οποίο συσχετίζεται μέσω της σχέσης owl:sameAs με το αντίστοιχο της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου:

<http://example.auth.ionio.gr/subjects/2388849> owl:sameAs

<http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85022486>

Προκειμένου να καταγραφεί στο δημόσιο κατάλογο της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. η σχέση ισοδυναμίας μεταξύ θεματικών επικεφαλίδων που έχουν οριστεί τοπικά με τις ισοδύναμές τους από απομακρυσμένες πηγές (π.χ. LCSH), χρησιμοποιείται το πεδίο 750 (τόσο στο UNIMARC⁴⁴ όσο και στο MARC21⁴⁵), το οποίο στο UNIMARC ορίζεται ως εξής: "*the 750 UNIMARC field contains a topical subject heading that is another form of the 2-- heading*". Το γεγονός αυτό καθιστά το πεδίο 750 σημασιολογικά κατάλληλο για τη φιλοξενία ισοδύναμων θεματικών επικεφαλίδων. Πιο συγκεκριμένα, στο υποπεδίο ελέγχου \$2 θα αποθηκευτεί η επωνυμία του φορέα που είναι υπεύθυνος για τη δημιουργία της απομακρυσμένης θεματικής επικεφαλίδας (π.χ. L.C.) ενώ στο υποπεδίο ελέγχου \$3 θα αποθηκευτεί το απομακρυσμένο URI (π.χ. http://id.loc.gov/authorities/subjects/sh85022486). Αντίστοιχοι ορισμοί για το πεδίο 750 και τα υποπεδία του υπάρχουν και στο MARC21.

Με αυτόν τον τρόπο, υλοποιείται και ο τέταρτος κανόνας για τη δημοσίευση ΑΣΔ στον Παγκόσμιο Ιστό, ο δε χρήστης της παρεχόμενης πληροφορίας μπορεί να αντλήσει πρόσθετα δεδομένα από τα URIs της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ή να συσχετίσει θεματικές επικεφαλίδες από διαφορετικές βιβλιοθήκες, εφόσον αντιστοιχούν στο ίδιο URI της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου.

Μελλοντικές Κατευθύνσεις

Οι στόχοι της παρούσας δράσης είναι ο εκσυγχρονισμός του Καταλόγου της Βιβλιοθήκης του Ι.Π. και η δημιουργία ενός ορολογικού εργαλείου στον τομέα της Μουσικής και της Ελληνικής μουσικής, το οποίο φιλοδοξεί να αποτελέσει την αρχή για

⁴⁴ βλ.

<http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

⁴⁵ βλ. <http://www.loc.gov/marc/authority/ad750.html> [Προσπελάστηκε 05-10-2013]

την ανάπτυξη μιας ενιαίας γλώσσας οργάνωσης και ανάκτησης πληροφοριών σχετικά με την μουσική. Για την επιτυχή συνέχιση και συντήρηση της δράσης απαιτείται τόσο η τεχνογνωσία και η εξειδικευμένη ορολογική εργασία όσο και η συνεργασία όσο το δυνατόν περισσότερων μουσικών βιβλιοθηκών και επιστημονικών συνεργατών από τις υπάρχουσες ακαδημαϊκές και μη, μουσικές βιβλιοθήκες ή/και φορείς που σχετίζονται με την μουσική.

Ευχαριστίες

Ευχαριστούμε τον κ. Κωνσταντίνο Καρδάμη (Λέκτορας ΤΜΣ-Ι.Π., «Ιστορία της Νεοελληνικής Μουσικής») για την πολύτιμη βοήθεια του και την απρόσκοπτη συνεργασία του με το Εργαστήριο Ελληνικής Μουσικής και το Τμήμα Ελέγχου Βιβλιογραφικών Δεδομένων της ΒΙΚΕΠ-Ι.Π., σε θέματα ορολογίας στον τομέα τόσο της μουσικής γενικά όσο και της ελληνικής μουσικής ειδικά.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Καλογερόπουλος, Τ., 1998. *Το λεξικό της ελληνικής μουσικής*. Αθήνα: Γιαλλέλης.
- Καμπανάς, Γ., 1996. *Λεξικό μουσικής: μουσικοί, όργανα, όροι, μορφές, σχολές, κ.λ.π.* Αθήνα: Γαϊτάνος.
- Κυριάκη-Μάνεση, Δ. Ι., 1999. *Κέντρα τεκμηρίωσης & πληροφόρησης: ρόλος, λειτουργίες, οργάνωση*. Αθήνα: Ίων.
- Μιχαηλίδης, Σ., 1982. *Εγκυκλοπαίδεια της αρχαίας ελληνικής μουσικής*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Μπρίντζη, Χ., 2005. *Φιλική χρήση οντολογιών / θησαυρών από πληροφοριακά συστήματα / ψηφιακές βιβλιοθήκες*. Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο.
- Μπώκος, Γ.Δ., επιμ., 1996. *Unimarc / Authorities: γενική διάταξη για καθιερωμένους τύπους*. Ελλ. έκδ. Αθήνα: ΕΒΕ – Τμήμα Καταλόγων.
- Σπυριδάκη, Γ.Κ. και Περιστερή, Σ.Δ., 1962-1968. *Εν Αθήναις*: Ακαδημία Αθηνών.
- Συμεωνίδου, Α., 1995. *Λεξικό ελλήνων συνθετών: βιογραφικό, εργογραφικό*. 1^η έκδ. Αθήνα: Φίλιππος Νάκας.
- Τολίκα, Ο.Ν., 1993. *Επίτομο εγκυκλοπαιδικό λεξικό της βυζαντινής μουσικής*. Αθήνα: Ευρωπαϊκό Κέντρο Τέχνης.
- Τσαγκάρης, Γ., 1999. *Λεξικό της αρχαίας ελληνικής μουσικής και ορχηστικής*. Αθήνα: Κάκτος.
- Βρελλής, Α.Π., 1988. *Λεξικό των ελληνικών λαϊκών μουσικών όρων*. Ιωάννινα: [Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων]
- Alemu, G., Stevens, B., Ross, P., & Chandler, J., 2012. Linked data for libraries: benefits of a conceptual shift from library-specific record structures to RDF-based data models. *New Library World*, 113 (11/12), pp. 549-570.
- Archer, P., Goedertier, S., Loutas, N., 2012. *Deliverable: D7.1.3 - Study on persistent URIs, with identification of best practices and recommendations on the topic for the MSs and the EC*. European Union: Interoperability Solutions for European Public Administrations. Διαθέσιμο: https://joinup.ec.europa.eu/sites/default/files/D7.1.3%20-%20Study%20on%20persistent%20URIs_0.pdf.
- Gorman, M. and Winkler, P.W. eds., 1994. *Αγγλο-αμερικάνικοι κανόνες καταλογογράφησης*. 2^η έκδ. Μεταφράστηκε από τα αγγλικά από Μ. Μορελέλη-Κακούρη. Θεσσαλονίκη: Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης.
- Heath, T., Bizer, C., 2011. Linked Data: Evolving the Web into a Global Data Space. *Synthesis Lectures on the Semantic Web: Theory and Technology, Morgan & Claypool*, 1 (1), pp. 1-136.

- Holt, B.P., McCallum, S. and Long, A.B., eds., 1993. *Εγχειρίδιο Unimarc*. Ελλ. έκδ. Μεταφράστηκε από τα αγγλικά από Γ.Δ. Μπώκο. Αθήνα: Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.
- Lancaster, F. W., 1986. *Vocabulary control for information retrieval*. 2nd ed. Arlington, Virginia: Information Resource Press.
- Schultz, L. and Shaw, S. eds., 2003. *Cataloging sheet music: guidelines for use with AACR2 and the Marc format*. Lanham: The Scarecrow Press.
- Smiraglia, R. P., 1989. *Music cataloging: the bibliographic control of printed and recorded music in libraries*. Englewood, Col.: Libraries Unlimited.
- Weidow, J., 1984. *Music cataloging policy in the general libraries*. Austin, Texas: The General Libraries.
- Βιβλιοθήκη Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών. [online] Διαθέσιμο: <http://opac.asfa.gr>
Ελληνική μουσική πύλη. [online]. Διαθέσιμο: http://www.musicportal.gr/greek_music/?lang=el [online]
- Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. [online]. Διαθέσιμο: <http://musiclibrarylilianvoudouri.wikidot.com/thesaurus>
- Χατζημαρή, Σ., Τοράκη, Κ. και Τσάφου, Σ. *Παρουσίαση του Ελληνικού Θησαυρού Επιστημονικών Όρων* [pdf]. Διαθέσιμο: <http://eprints.rclis.org/14794/1/7.2.pdf>
- ANSI/NISO Z39.19-2005 [online]. Διαθέσιμο: <http://www.niso.org>
- Berners-Lee, T. 2006. Linked data. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/DesignIssues/LinkedData.html>
- Berners-Lee, T., Connolly, D. 2011. Notation3 (N3): A readable RDF syntax. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/TeamSubmission/n3/>
- Dublin Core Metadata Initiative. [online]. Διαθέσιμο: <http://dublincore.org>
- FOAF vocabulary specification. [online]. Διαθέσιμο: <http://xmlns.com/foaf/spec/>
- FOAF project. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.foaf-project.org/original-intro>
- Guide to the usage of LCSH Free-Floating Form Subdivisions. [online]. Διαθέσιμο: http://www.itcompany.com/inforetriever/form_subdivisions_list.htm
- H1160 Musical compositions. [online]. Διαθέσιμο: <http://www2.hawaii.edu/~chopey/H1160.htm>
- IFLA-Unimarc Concise Authorities Format (2009). [online]. Διαθέσιμο: <http://www.ifla.org/files/assets/uca/UNIMARC%20concise%20authorities%20format%20%282009%29.pdf>
- IFLA-Unimarc Manual-Authorities Format 2001 (Concise version). [online]. Διαθέσιμο: <http://archive.ifla.org/VI/3/p2001/guideright.htm>
- The Library of Congress. Linked Data Service. [online]. Διαθέσιμο: <http://id.loc.gov>.
- Library of Congress Authorities.[online]. Διαθέσιμο: <http://authorities.loc.gov>
- Linked data – Connect Distributed Data across the Web. [online]. Διαθέσιμο: <http://linkeddata.org>
- Marc 21 Format for Authority Data. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.loc.gov/marc/authority/>
- MARC21 750 - Established Heading Linking Entry-Topical Term. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.loc.gov/marc/authority/ad750.html>
- Music cataloging at Yale. [online] Διαθέσιμο: <http://www.library.yale.edu>
- Music Ontology Specification. [online]. Διαθέσιμο: <http://musicontology.com/>
- Musipedia. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.musipedia.gr/wiki>
- RDA Constituency Review Draft [online]. Διαθέσιμο: <http://www.rdatoolkit.org/constituencydraft>
- RDF - Semantic Web Standards. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/RDF/>
- Retro Media: Memory and (Memories) Lost. [online]. Διαθέσιμο: <http://library.buffalo.edu/exhibits/pdf/retro-media.pdf>

SKOS – Simple Organization System. [online]. Διαθέσιμο: <http://www.w3.org/2004/02/skos/>
 Subject Headings Manual, 2013 Update 1. [online]. Διαθέσιμο: http://www.loc.gov/cds/PDFdownloads/shm/SHM_2013-01.pdf
 Virtual International Authority File (VIAF). [online]. Διαθέσιμο: <http://viaf.org>.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ως πάροχοι δεδομένων στο σημασιολογικό ιστό : η μετάβαση από τη μία εγγραφή ανά πόρο στα δίκτυα σχέσεων μεταξύ αυτόνομων οντοτήτων

Μανόλης Πεπονάκης

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών / Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, epero@ekt.gr

Εισαγωγή

Σε όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα οι κατάλογοι των βιβλιοθηκών αντιμετώπιζαν το φυσικό αντικείμενο του βιβλίου ως το αδιαίρετο στοιχείο που αποτελούσε το σημείο αναφοράς για κάθε εγγραφή του καταλόγου. Ο αδιαίρετος χαρακτήρας του φυσικού αντικειμένου, βιβλίου κατά κανόνα (Smiraglia, 2009), οδηγούσε με τη σειρά του στη λογική πως μία βιβλιογραφική εγγραφή περιγράφει ένα τεκμήριο και ένα τεκμήριο περιγράφεται από μία εγγραφή. Δηλαδή υπήρχε ανάμεσα σε πόρους και εγγραφές μια αναλογία ένα προς ένα. Είναι γεγονός πως όσο η βιβλιοθηκονομία προχωρούσε και η συγκρότηση των καταλόγων εξελισσόταν τόσο η θέση αυτή αποδυναμωνόταν αφού άρχισαν να αναπτύσσονται αρχεία καθιερωμένων αποδόσεων, θεματικά συστήματα κτλ τα οποία μπορούσαν να είναι ανεξάρτητα από τις βιβλιογραφικές εγγραφές. Έτσι, η εγγραφή του πόρου στην ουσία ήταν η σύνθεση επιμέρους εγγραφών. Εντούτοις, εξακολουθούσε να είναι σε ισχύ η αναλογία μίας εγγραφής ανά πόρο αφού στην ουσία η επικεφαλίδα της καθιερωμένης απόδοσης ενσωματωνόταν στη βιβλιογραφική εγγραφή.

Η οριστική και τεκμηριωμένη κατάλυση της λογικής της μίας εγγραφής ανά πόρο εισήχθη με την έλευση των Functional Requirements of Bibliographic Records FRBR.⁴⁶ Οι FRBR (IFLA, 1998) αντιμετώπισαν τον κατάλογο της βιβλιοθήκης ως ένα δίκτυο μεταξύ αυτόνομων οντοτήτων και όχι ως το άθροισμα αδιαίρετων βιβλιογραφικών εγγραφών. Αυτό σίγουρα αποτελεί την αφετηρία για μεγάλη αλλαγή στη συγκρότηση των καταλόγων. Δεν υπάρχει πλέον μία εγγραφή ανά πόρο αλλά η περιγραφή τού πόρου

⁴⁶ Σε αντίθεση με τη διεθνή ενασχόληση γύρω από τους FRBR η ελληνική βιβλιογραφία είναι σχετικά περιορισμένη. Μια βασική εισαγωγή μπορεί να βρει κάποιος σε δύο εργασίες με τη συμμετοχή του υπογράφοντος (Πεπονάκης, Στάικος, Σφακάκης, & Καπιδάκης, 2010; Πεπονάκης, 2010). Αντιθέτως η διεθνής βιβλιογραφία γύρω από το θέμα περιλαμβάνει αρκετές εκατοντάδες εργασίες. Για τις σύγχρονες εξελίξεις στην αγγλόφωνη βιβλιογραφία ο αναγνώστης μπορεί να συμβουλευτεί το έργο "The FRBR Family of Conceptual Models: Toward a Linked Bibliographic Future" (Smiraglia, Riva, & Žumer, 2013).

είναι ένα σύνολο οντοτήτων οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους και τα στοιχεία των οντοτήτων δεν προκύπτουν κατ' ανάγκη από τον συγκεκριμένο πόρο. Δύο ενδεικτικά παραδείγματα, για το ότι οι πληροφορίες δεν προκύπτουν από ένα πόρο, είναι η ημερομηνία δημιουργίας του Έργου και ο ομοιόμορφος τίτλος. Είναι πολύ πιθανό πάνω στο καταλογογραφούμενο τεκμήριο να μην υπάρχει η λέξη «Βίβλος» και όμως αυτή να χρησιμοποιείται ως τίτλος (ομοιόμορφος) για την ευρετηρίαση του τεκμηρίου στον κατάλογο της βιβλιοθήκης. Αντίστοιχα μπορεί να μην αναφέρεται πάνω στο τεκμήριο η ημερομηνία της πρώτης συγγραφής του αλλά, σύμφωνα με τους FRBR, είναι μια ιδιότητα της οντότητας του Έργου. Έτσι, η παρούσα εργασία θεωρεί πως οι FRBR πρέπει να ιδωθούν «όχι ως απλά μεταδεδομένα τα οποία περιγράφουν έναν πόρο αλλά ως ένα είδος γνώσης γύρω από τον πόρο» (Peronakis, 2012, p. 599). Άρα, πλέον, το ζητούμενο είναι να δούμε την καταλογογράφηση ως διαδικασία παρατηρήσεων επί των πόρων (Murray & Tillet, 2011, p. 171) και όχι ως διαδικασία αντιγραφής πληροφοριών από τους πόρους.

Παράλληλα με την ενασχόληση των βιβλιοθηκών με τους FRBR συντελείται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μια ακόμη μεγαλύτερη αλλαγή. Αναπτύσσεται από το World Wide Web Consortium (W3C) το Resource Description Framework (RDF) και αρχίζει ένας διευρυμένος διάλογος γύρω από το σημασιολογικό ιστό (semantic web). Το RDF ως «μοντέλο δεδομένων για μεταδεδομένα» (metadata data model) βασίζεται στην αρχή της τριπλέτας (triple). Δηλαδή, δίνει τη δυνατότητα να συνδεθούν δύο οντότητες μεταξύ τους με μία σχέση. Κάθε τριπλέτα αποτελείται από τη σειρά «υποκείμενο-κατηγορημα-αντικείμενο» (subject-predicate-object) όπου κάθε υποκείμενο ή αντικείμενο μπορεί να αποτελέσει μέρος μιας νέας τριπλέτας. Έτσι παρέχεται η δυνατότητα να δημιουργηθεί ένας γράφος που θα συσχετίζει τους κόμβους/οντότητες που τον αποτελούν.

Η δυνατότητα να δούμε τους καταλόγους των βιβλιοθηκών ως δίκτυο συσχετίσεων μέσω της αρχής του RDF δίνει τη δυνατότητα στις βιβλιοθήκες να αξιοποιήσουν με νέους τρόπους τα δεδομένα που έχουν και να τα εμπλουτίσουν ώστε να είναι σε θέση να παρέχουν πολύ περισσότερες υπηρεσίες και να απαντούν περισσότερα ερωτήματα. Είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν οι λογικές του σημασιολογικού ιστού από την υπάρχουσα τεχνογνωσία των βιβλιοθηκών ώστε να ενταχθούν τα δεδομένα τους σε αυτόν και να διαλειτουργήσουν τόσο μεταξύ τους όσο και στο πλαίσιο των φορέων πολιτισμικής κληρονομιάς αλλά και ευρύτερα.

Από τη μία εγγραφή ανά πόρο στα δίκτυα σχέσεων μεταξύ αυτόνομων οντοτήτων

Record based και RDF προσεγγίσεις

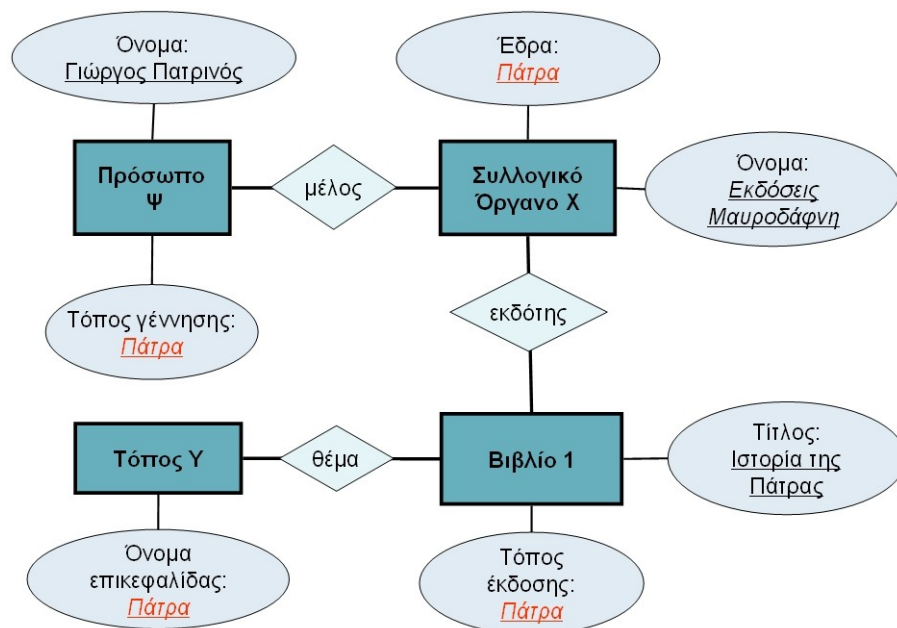
Η διαφορά ανάμεσα στις προσεγγίσεις του Entity Relationship model (ER) και του Object-oriented (OO) είναι αρκετά παλιά (Shoval & Shiran, 1997) και τεκμηριωμένη. Η τρέχουσα υποενοότητα στοχεύει κυρίως στην αποσαφήνιση της διάκρισης ανάμεσα στις περιγραφές που βασίζονται σε εγγραφές (record based) και σε εκείνες που ακολουθούν τη λογική της RDF και μάλιστα όπως αυτή εκφράζεται μέσω των Linked Data. Πριν τη συνέχεια είναι αναγκαίο να δηλωθεί σαφώς πως είτε μιλάμε για MARC, DC, MODS ή άλλο αντίστοιχο σχήμα η ουσία είναι κατά βάση η ίδια εφόσον όλες οι προηγούμενες περιπτώσεις αφορούν record based πρακτικές. Όμως η περιγραφή με την RDF έχει τελείως διαφορετική αφετηρία. Όπως αναφέρει ο Baker «η RDF σχεδιάστηκε για να κάνει δηλώσεις για την πραγματικότητα ενώ το Dublin Core [και τα υπόλοιπα σχήματα μεταδεδομένων] για να καθορίζουν το περιεχόμενο των εγγραφών μεταδεδομένων» (Baker, 2012, p. 121).

Το ερώτημα που τίθεται είναι: οι FRBR σε ποια από τις δύο προσεγγίσεις ανήκουν; Προφανώς και στην πρώτη αφού ως βάση για την υλοποίησή τους χρησιμοποιήθηκε το

ER μοντέλο. Όμως, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή του παρόντος άρθρου, βασίζονται στη λογική πως η περιγραφή τού πόρου είναι ένα σύνολο οντοτήτων οι οποίες σχετίζονται μεταξύ τους. Άρα, παρότι επέλεξαν το ER, οι εγγραφές που είναι δομημένες με βάση τους FRBR διαθέτουν αρκετά ψήγματα της RDF προσέγγισης σε σημασιολογικό επίπεδο.

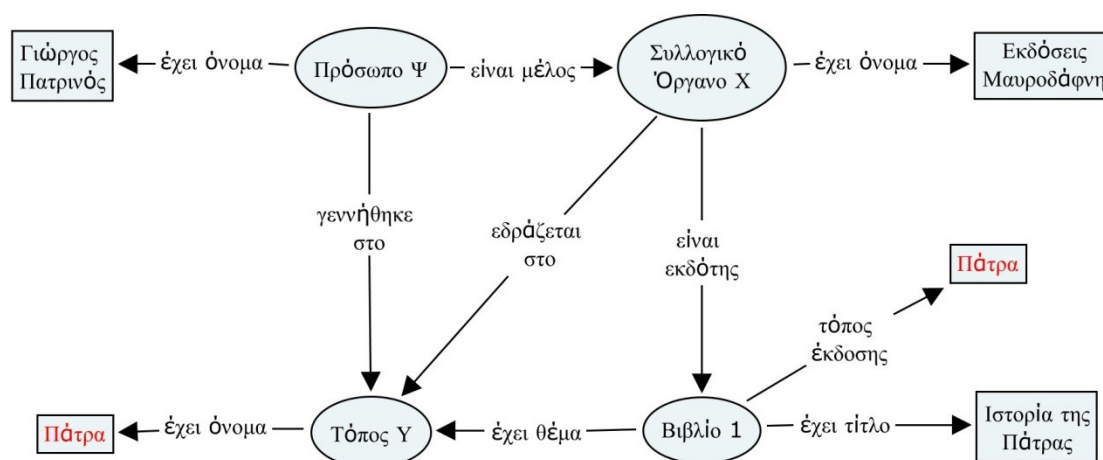
Για να καταστεί σαφής η δυσκολία έκφρασης των FRBR στη λογική της RDF παραθέτουμε ένα παράδειγμα χρησιμοποιώντας τον Τόπο όπως αυτός εκφράζεται μέσα από τις entity relationship λογικές των FRBR (IFLA, 1998) και FRAD (IFLA, 2008). Σύμφωνα με τους ορισμούς των FRBR και FRAD ο Τόπος υπάρχει ως οντότητα αλλά και ως ιδιότητα σε αρκετές οντότητες. Συγκεκριμένα Τόπος υπάρχει στο «Τόπος δημοσίευσης/διάθεσης» ως ιδιότητα του *Manifestation*, «Τόπος γέννησης, Τόπος θανάτου, Τόπος διαμονής» ως ιδιότητα του *Προσώπου*, «Τόπος που συνδέεται με την οικογένεια» ως ιδιότητα της *Οικογένειας*, «Τόπος που σχετίζεται με το συλλογικό όργανο» ως ιδιότητα του *Συλλογικού Οργάνου*, «Όρος για τον τόπο» ως ιδιότητα του *Τόπου*, «Τόπος προέλευσης του έργου» ως ιδιότητα του *Έργου*. Αν θεωρήσουμε και το «Τοποθεσία του φορέα = Location of agency» ως τόπο, τότε μετράμε εννιά ιδιότητες οι οποίες μπορεί να αναφέρονται στον ίδιο τόπο, όπως είναι, για παράδειγμα, μια πόλη. Με δεδομένο πως το ER δεν επιτρέπει διασυνδέσεις μεταξύ των ιδιοτήτων δεν είναι δυνατό να δηλωθεί/καταδειχθεί πως πρόκειται για την ίδια πόλη. (Peronakis, 2013). Έτσι είναι αναγκαίο να γίνει έλεγχος της τιμής (δηλαδή του ονόματος) για να καταλήξουμε πως ίδια τιμή σημαίνει ίδια πόλη. Όμως, όπως είναι γνωστό, η ονομασία δεν είναι επαρκές κριτήριο για τη διάκριση μεταξύ δύο ονομάτων (Doerr, Riva, & Žumer, 2012) και είναι εύκολο να γίνει σύγχυση ανάμεσα στην Αθήνα της Ελλάδας και εκείνης της Γεωργίας (Georgia) των ΗΠΑ.

Με βάση όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο -ακολουθώντας τις οντότητες, τις ιδιότητες και τις σχέσεις των FRBR και των FRAD- στο σχήμα 1 απεικονίζεται ένα παράδειγμα. Στο παράδειγμα αυτό η πόλη της Πάτρας εμφανίζεται τέσσερις φορές ως ιδιότητα διαφόρων οντοτήτων χωρίς τη δυνατότητα να δηλωθεί ότι πρόκειται για την ίδια πόλη.

Σχήμα 1: Αναπαράσταση ER με βάση τους FRBR και FRAD

Διατηρώντας τη σημασιολογία του σχήματος 1 επανακαθορίζουμε τις οντότητες στο σχήμα 2 εγκαταλείποντας τη λογική του ER και περνάμε σε λογική RDF. Έτσι δίνεται η δυνατότητα να έχουμε φορά (κατεύθυνση) στις σχέσεις και, επί της ουσίας, να προάγουμε κάθε ιδιότητα σε οντότητα. Αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να συμπεριφερθούμε στα περισσότερα στοιχεία της περιγραφής ως authorities. Πρέπει όμως όλες οι επαναλήψεις της Πάτρας στο σχήμα 1 να αντιστοιχηθούν στον «Τόπο Y» του σχήματος 2; Όπως φαίνεται στο σχήμα 2 κάτι τέτοιο δεν έγινε. Οι τέσσερις τιμές της Πάτρας του σχήματος 1 έγιναν δύο. Δεν έγιναν μία διότι ακολουθήθηκε η οδηγία των AACR οι οποίοι υποδεικνύουν ότι η πληροφορία του τόπου έκδοσης του Manifestation πρέπει να γράφεται στο περιγραφικό τμήμα της εγγραφής με τη μορφή που υπάρχει στο τεκμήριο. Εάν οι κανόνες καταλογογράφησης που ακολουθήθηκαν δεν απαιτούσαν την αναγραφή του τόπου έκδοσης και με τη μορφή που αναγράφεται στο τεκμήριο, τότε Πάτρα θα είχε μία και μόνη επανάληψη.

Σχήμα 2: Αναπαράσταση σε RDF των οντοτήτων του σχήματος 1. Στο σχήμα οι ελλείψεις αναπαριστούν πόρους, οι ευθείες γραμμές ιδιότητες και τα τετράγωνα τιμές.

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι οι FRBR παρότι είναι πραγματικά καινοτόμοι δεν είναι εκφρασμένοι με βάση τις σύγχρονες απαιτήσεις, έτσι η σημασιολογία τους έχει «απώλειες» εξαιτίας των περιορισμών της σύνταξης του επιλεγμένου μοντέλου (ER). Αυτός ακριβώς είναι και ο λόγος που η εναρμόνιση των FRBR με το CIDOC-CRM, η οποία οδήγησε στους FRBRoo (Bekiarí, Doerr, & Le Boeuf, 2010; Doerr & LeBoeuf, 2007), είναι πολύ σημαντική συμβολή στο να εκφράσουμε τη σημασιολογία των FRBR σε όρους σημασιολογικού ιστού.

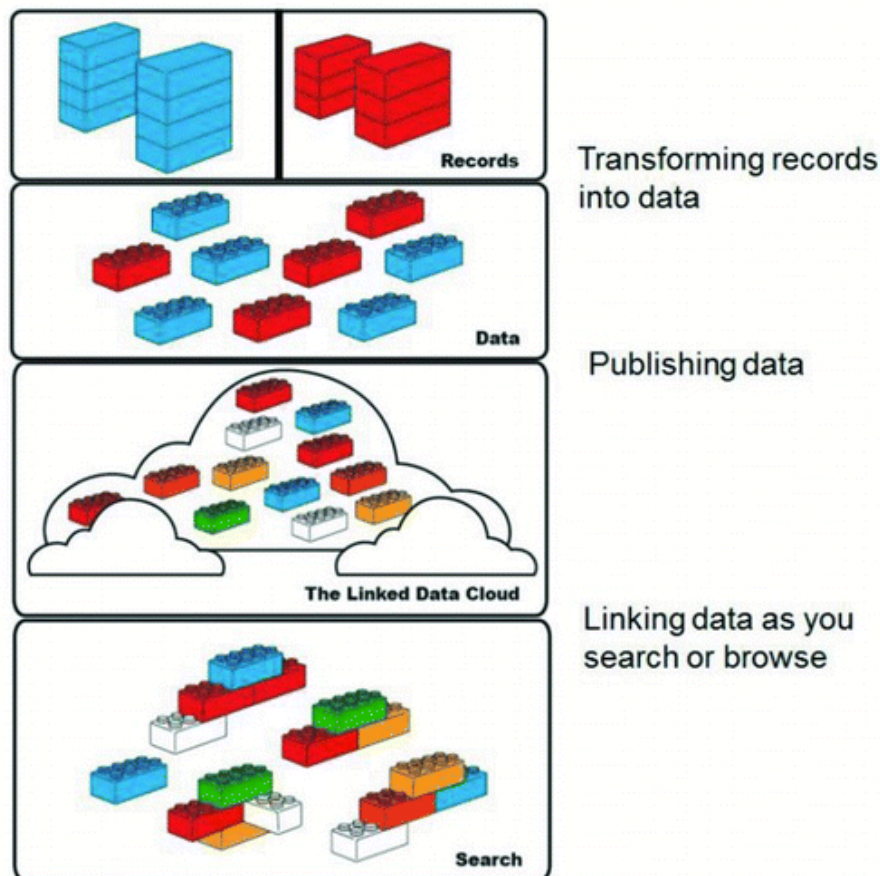
Linked Data: συνδέσεις αντί για download

Στο πλαίσιο του σημασιολογικού ιστού (semantic web) καθένας από τους πόρους-οντότητες του σχήματος 2 μπορεί να χαρακτηριστεί μοναδικά από ένα Uniform Resource Identifier (URI). Όταν το URI αυτό βασίζεται σε http τότε είμαστε ένα βήμα εγγύτερα στα Linked Data (συνδεδεμένα δεδομένα). Τα Linked Data ορίζονται ως ένα «σύνολο βέλτιστων πρακτικών για να δημοσιεύονται και να διασυνδέονται δομημένα δεδομένα στο διαδίκτυο» (Heath & Bizer, 2011).

Μία από τις ουσιαστικές καινοτομίες των Linked Data είναι ότι δεν είναι πλέον απαραίτητο να «κατεβάζουμε» εγγραφές. Μπορούμε απλά να δηλώσουμε, με τη χρήση ενός http URI, ότι αναφερόμαστε σε κάποιον πόρο-οντότητα. Έτσι στην ουσία έχουμε τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουμε το URI εν είδει ανωνυμίας για να αναφερθούμε σε κάτι συγκεκριμένο, χωρίς να χρειάζεται να το περιγράψουμε σε κάθε αναφορά του. Κάθε

φορά που είναι αναγκαία η ανάκτηση στοιχείων μπορούμε να ανατρέξουμε στην περιγραφή της συγκεκριμένης οντότητας και να ανακτήσουμε. Προϋπόθεση βέβαια αποτελεί να περιέχει ή, ακριβέστερα, να παραπέμπει η εγγραφή στα στοιχεία αυτά αφού στην ουσία η εγγραφή με τη σειρά της αποτελείται από άλλους συνδέσμους/διασυνδέσεις και ούτω καθεξής. Με αυτό τον τρόπο έχουμε στην ουσία ένα μεγάλο δίκτυο ή, για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Tallerås, ένα «γιγάντιο παγκόσμιο γράφο» (Tallerås, 2013). Έτσι αντί να περιγράφει κάθε βιβλιοθήκη ανεξάρτητα τους πόρους της, μπορεί να χρησιμοποιεί τις περιγραφές άλλων και να τις επεκτείνει με νέα στοιχεία όπου χρειάζεται.

Για να είναι αποτελεσματική η πλοήγηση σε αυτόν τον παγκόσμιο γράφο «ο πόρος πρέπει να αποδομηθεί στις βασικές του οντότητες και η σύνθεση αυτών των οντοτήτων θα επιτρέψει μια καρποφόρα αναπαράσταση του πόρου και των συνδέσεών του με άλλες οντότητες» (Peronakis, 2013). Αυτή η αποδόμηση απεικονίζεται σχηματικά στο σχήμα 3 όπου τα συστατικά στοιχεία καταλήγουν να δημιουργούν νέες συνάψεις ανάλογα με τις απαιτήσεις των χρηστών στο πλαίσιο των αναζητήσεων τους.

Σχήμα 3: Από τις εγγραφές (records) στα δεδομένα (data): the “lego analogy” (Lampert & Southwick, 2013, p. 240)

Ένα σημαντικό θέμα που τίθεται είναι: αφού μπορούμε να «δείχνουμε» σε μια περιγραφή και αυτό να είναι αρκετό, τότε ποιος πρέπει να φτιάξει αυτή την περιγραφή; Ενδεικτικό και ενδιαφέρον παράδειγμα η εγγραφή του Google Scholar για τον Αριστοτέλη βάσει της οποίας ο Αριστοτέλης είναι "Ancient Greek philosopher" με "Verified email at buffalo.edu".⁴⁷ Μπορούμε να βασιστούμε σε αυτή την πληροφορία και

⁴⁷ Βλέπε <http://scholar.google.com/citations?user=4rO87mQAAAAJ>.

να πιστέψουμε ότι έχει εξακριβωθεί πως ο Αριστοτέλης διαθέτει email στο πανεπιστήμιο του Buffalo;!

Η επίδραση της μετάβασης στην παραγωγή και τη διάχυση της Πληροφορίας

Στην προηγούμενη ενότητα τεκμηριώθηκε η αλλαγή που συντελείται και κατέστη προφανές ότι μεταβαίνουμε από τις πολλαπλές καταγραφές σε μεμονωμένες βάσεις δεδομένων προς τη μία και μοναδική εγγραφή στην οποία μπορεί ο καθένας να παραπέμπει ή να την επεκτείνει αλλά όχι να κατεβάζει και να τροποποιεί. Είναι αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι με τον όρο εγγραφή δεν εννοούμε βιβλιογραφική εγγραφή αλλά την περιγραφή μιας οντότητας. Η οντότητα αυτή μπορεί να είναι ένα Γεγονός, ένα Πρόσωπο, ένας Τόπος, ένα Έργο, ένα Manifestation κτλ και η περιγραφή της δεν είναι παρά ένα ακόμη δίκτυο συσχετίσεων το οποίο αναπόφευκτα καταλήγει σε κάποιες τιμές (βλέπε σχήμα 2). Το κεντρικό όμως ζητούμενο αυτής της προσέγγισης δεν είναι οι τιμές των στοιχείων αλλά οι συνδέσεις μεταξύ τους. Εξ ου και ο όρος συνδεδεμένα δεδομένα (linked data).

Και επανερχόμαστε στο ερώτημα ότι, αφού πλέον οι εγγραφές δεν οικειοποιούνται-τροποποιούνται σε επιμέρους βάσεις δεδομένων αλλά είναι «σημεία» στα οποία μπορεί να «δειξει» κανείς, ποιος θα τις δημιουργήσει ώστε κάποιος άλλος να τις εντοπίσουν και να «χτίσουν» πάνω σε αυτές; Σε κάθε περίπτωση για να «δημιουργήσει» κάποιος μια περιγραφή πρέπει να έχει την τεχνογνωσία αλλά και πρόσβαση στις απαιτούμενες πληροφορίες. Προφανώς σε κάθε τομέα κάποιος φορέας θα παίξουν ηγετικό ρόλο και οι περιγραφές τους θα γίνουν σημεία αναφοράς για άλλους. Ήδη στο χώρο των βιβλιοθηκών το Virtual International Authority File (VIAF) κατέχει εξέχουσα θέση. Το VIAF όμως απλά επανακωδικοποιεί και διαθέτει πληροφορία που του παρέχουν άλλοι, δηλαδή οι βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στο εγχείρημα. Στην υποενότητα που ακολουθεί θα εξετάσουμε το πώς διαμορφώνεται η πρωτογενής κωδικοποίηση μέσα στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ως πάροχοι δεδομένων στο σημασιολογικό ιστό

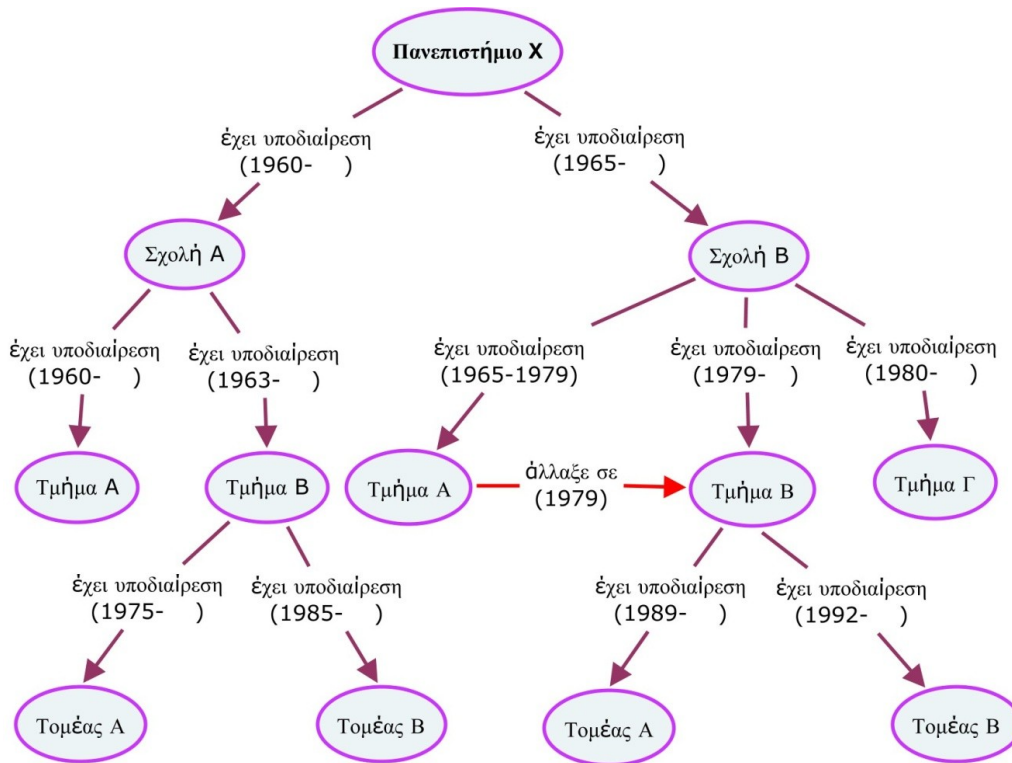
Στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής κοινότητας οι βιβλιοθήκες των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων θεωρούνται υπεύθυνες για την καταγραφή μεγάλου μέρους της πληροφορίας που παράγει το οικείο τους ίδρυμα. Οι βασικοί λόγοι για αυτό είναι τρεις. Πρώτον, η βιβλιοθήκη ξέρει πώς να κωδικοποιήσει την πληροφορία, έχει το “know how” της μοντελοποίησης και κωδικοποίησης της πληροφορίας. Δεύτερον, έχει πρόσβαση στην πρωτογενή πληροφορία άρα μπορεί να εγγυηθεί την ακεραιότητά της (integrity). Τρίτον είναι ο φορέας που οι τρίτοι θα εμπιστευθούν ώστε να «χτίσουν» πάνω σε αυτή την πληροφορία (Peronakis, 2013). Άλλωστε η εμπιστοσύνη βρίσκεται στην κορυφή της Πυραμίδας του Σημασιολογικού Ιστού (Semantic Web Stack) σύμφωνα με το σχήμα του μέντορα του ιστού (σημασιολογικού και μη) Tim Berners-Lee.⁴⁸

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ήδη περιγράφουν τα συγγράμματα που παράγονται από το πανεπιστήμιο (πτυχιακές, μεταπτυχιακές εργασίες, διδακτορικά κτλ) αλλά με τη λογική να καταστήσουν διαθέσιμο το περιεχόμενό τους στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Όμως, πλέον, οι περιγραφές των οντοτήτων έχουν οι ίδιες περιεχόμενο. Έτσι τα μεταδεδομένα τους μετατρέπονται σε δεδομένα τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας και όχι να οδηγούν απλά και μόνο στα τεκμήρια.

⁴⁸ Βλ. <http://www.w3.org/2000/Talks/1206-xml2k-tbl/slide10-0.html>

Ας πάρουμε ως παράδειγμα την ακαδημαϊκή δομή ενός πανεπιστημίου, δηλαδή την κατάτμησή του σε σχολές, τμήματα κτλ. Με πόση ακρίβεια αναπαριστά τη δομή του πανεπιστημίου και την κατάτμησή του σε σχολές και τμήματα το αρχείο καθιερωμένων αποδόσεων (authority file) της βιβλιοθήκης; Διότι η βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου είναι η αρμόδια να παρέχει την εν λόγω δομή εφόσον έχει και την πρόσβαση στις απαιτούμενες πληροφορίες και την τεχνογνωσία της κωδικοποίησης. Το σχήμα 4 απεικονίζει γραφικά μια τέτοια δομή.

Σχήμα 4: Αναπαράσταση μέρους της δομής ενός πανεπιστημίου

Με αυτόν τον τρόπο τα εν λόγω δεδομένα είναι διαθέσιμα ως δομημένη πληροφορία στο σημασιολογικό ιστό και μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τρίτους. Η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη μπορεί να εξασφαλίσει την ακεραιότητα (integrity) της πληροφορίας και μέσω της πιστοποιημένης προέλευσης (provenance) της πληροφορίας να αυξηθεί η εμπιστοσύνη (trust) των τρίτων σε αυτήν. Έτσι, για παράδειγμα, η αναπαράσταση της δομής του Πανεπιστημίου από την βιβλιοθήκη του επιτρέπει την αξιοποίηση αυτής της αναπαράστασης με άπειρους τρόπους. Ενδεικτικά παραδείγματα αυτής της χρήσης είναι ο εντοπισμός των μεταπτυχιακών εργασιών ενός τομέα ή μίας σχολής, η μοντελοποίηση των φοιτητών ανά τμήμα, η κατανομή του γένους των καθηγητών ανά σχολή, οι συγκρίσεις ανάμεσα σε δομές πανεπιστημίων. Αυτό ακριβώς σημαίνει επαναχρησιμοποίηση (reuse) των δεδομένων στο σημασιολογικό ιστό. Εάν η προηγούμενη δομή δεν είναι διαθέσιμη με τρόπο που να μπορεί να χρησιμοποιηθεί άμεσα και ευρέως, καθένας οφείλει να φτιάχνει μια αντίστοιχη δομή κατά περίπτωση (πιθανότητα ελλιπή και μειωμένης αξιοπιστίας) για να την χρησιμοποιήσει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας τέτοιας περίπτωσης είναι η πρακτική που εφαρμοζόταν έως τώρα σε μεγάλο βαθμό για τη δημιουργία καθιερωμένων αποδόσεων συλλογικών οργάνων, ιδιαίτερα από φορείς στην ελληνική επικράτεια.

Συμπερασματικά, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι εκείνες που οφείλουν να παρουσιάσουν την ακριβή περιγραφή των οντοτήτων που σχετίζονται με τους φορείς που εκπροσωπούν (μέλη ΔΕΠ, μεταπτυχιακές εργασίες κτλ) με αρκετή ακρίβεια και

σαφήνεια ώστε να είναι δυνατό οι οντότητες αυτές να διαλειτουργήσουν στο πλαίσιο του σημασιολογικού ιστού.

Συμπεράσματα

Η καταλογογράφηση έχει αλλάξει και ο δισταγμός των βιβλιοθηκών στην ενσωμάτωση των νέων οπτικών μπορεί να έχει μεγάλο τίμημα (Žumer et al., 2011). Η ουσιαστική καινοτομία των FRBR είναι η δυνατότητα να δούμε τους καταλόγους των βιβλιοθηκών ως ένα δίκτυο μεταξύ αυτόνομων οντοτήτων. Από την άλλη, η καινοτομία των Linked Data είναι η δυνατότητα να καθιστούμε σχεδόν οτιδήποτε οντότητα και στη συνέχεια να το διασυνδέουμε, χρησιμοποιώντας διάφορες σχέσεις, με άλλες οντότητες. Οι διασυνδέσεις αυτές δεν λαμβάνουν χώρα στα πλαίσια μιας βάσης δεδομένων ή ενός γνωστικού πεδίου αλλά έχουν καθολική ισχύ. Έτσι, αντί να φτιάχνουμε απομονωμένες βάσεις δεδομένων, μπορεί να δημιουργηθεί ένα παγκόσμιο δίκτυο όπου όλα διαλειτουργούν μεταξύ τους και κάθε τι μπορεί να αποτελέσει βάση για να «χτιστεί» κάτι άλλο πάνω του.

Όμως για να είναι τα δεδομένα των βιβλιοθηκών αρκετά στέρεα ώστε να χρησιμοποιηθούν ευρέως στο πλαίσιο του σημασιολογικού ιστού επιβάλλεται οι βιβλιοθήκες να δημιουργούν ακριβείς και λεπτομερείς περιγραφές.

Εάν θέλουμε «*pidgin*⁴⁹ για ψηφιακούς τουρίστες» (Baker, 2000) το Dublin Core είναι επαρκές. Αλλά αν θέλουμε να πραγματοποιήσουμε μια βαθύτερη ανάλυση τα “*pidgins*” δεν είναι κατάλληλα για επιστημονικό λόγο. Έτσι πρέπει να δημιουργήσουμε πιο τυπικές (formal) προσεγγίσεις -αυτή την εποχή εκφρασμένες σε όρους τυπικών οντολογιών- οι οποίες θα μας επιτρέψουν διαφορετικά επίπεδα αφαίρεσης. Με αυτό τον τρόπο είναι δυνατό να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι όταν, για παράδειγμα, εστιάζουμε στα διδακτορικά απ’ ότι όταν αναφερόμαστε στις μεταπτυχιακές σπουδές γενικότερα κοκ. Στο κορυφαίο επίπεδο της αφαίρεσης μπορεί να υπάρχει ένα γενικό απλό σχήμα (όπως το DC) όπου η πλούσια σημασιολογία των αρχικών σχημάτων αντιστοιχίζεται στα γενικά στοιχεία κατόπιν πολλαπλών απλοποιήσεων. Συνεπώς αυτά τα επίπεδα θα επιτρέψουν στους φορμαλισμούς μας να εκτείνονται μεταξύ της ακριβούς πολυπλοκότητας και των ασαφών απλοποιήσεων (*pidgin*) ανάλογα με τις δεδομένες ανάγκες. Εάν τα ελεγχόμενα λεξιλόγια μας αποτελούνται μόνο από *pidgin* τότε είναι πολύ δύσκολο να τα αναβαθμίσουμε σε επιστημονικό λόγο. Από την άλλη εάν δεν έχουμε επίπεδα αφαίρεσης δεν είναι εύκολο να απλοποιήσουμε τον επιστημονικό λόγο με σκοπό να επικοινωνήσει με άλλους χώρους και κοινότητες (Peronakis, 2013).

Μέσα από την παραπάνω προσέγγιση τα δεδομένα των βιβλιοθηκών (ακαδημαϊκών και μη) μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη του σημασιολογικού ιστού και να αξιοποιηθούν ως βάση για την παροχή πλήθους υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας.

Βιβλιογραφία

- Baker, T. (2000). A Grammar of Dublin Core. *D-Lib Magazine*, 6(10). doi:10.1045/october2000-baker
- Baker, T. (2012). Libraries, Languages of Description, and Linked Data: a Dublin Core Perspective. *Library Hi Tech*, 30(1), 116–133. doi:10.1108/07378831211213256

⁴⁹ “Pidgin” είναι η απλοποιημένη γλώσσα η οποία χρησιμοποιείται για την επικοινωνία μεταξύ δύο ή περισσότερων ομάδων οι οποίες δεν διαθέτουν κάποια κοινή γλώσσα. Η ετυμολογία της λέξης δεν είναι βέβαιη αλλά η πιο αποδεκτή ερμηνεία αναφέρει πως προέρχεται από την αγγλική λέξη “*business*” αλλοιωμένη από την κινέζικη προφορά. Βλέπε <http://en.wikipedia.org/wiki/Pidgin>.

- Bekiari, C., Doerr, M., & Le Boeuf, P. (2010). *FRBR Object-Oriented Definition and Mapping FRBRER* (version 1.0.1) (p. 153). International Working Group on FRBR and CIDOC CRM Harmonisation. Retrieved from http://www.cidoc-crm.org/docs/frbr_oo/frbr_docs/FRBRoo_V1.0.1.pdf
- Doerr, M., & LeBoeuf, P. (2007). Modelling Intellectual Processes: The FRBR - CRM Harmonization. In *Digital Libraries: Research and Development* (pp. 114–123). Retrieved from http://dx.doi.org/10.1007/978-3-540-77088-6_11
- Doerr, M., Riva, P., & Žumer, M. (2012). FRBR Entities: Identity and Identification. *Cataloging & Classification Quarterly*, 50(5-7), 517–541. doi:10.1080/01639374.2012.681252
- Heath, T., & Bizer, C. (2011). *Linked Data: Evolving the Web into a Global Data Space*. San Rafael: Morgan & Claypool. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.2200/S00334ED1V01Y201102WBE001>
- IFLA. (1998). *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report* (As amended and corrected through February 2009., Vol. 19). München: K.G. Saur.
- IFLA. (2008). *Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model*. Retrieved from http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr/frbr_2008.pdf
- Lampert, C. K., & Southwick, S. B. (2013). Leading to Linking: Introducing Linked Data to Academic Library Digital Collections. *Journal of Library Metadata*, 13(2-3), 230–253. doi:10.1080/19386389.2013.826095
- Murray, R. J., & Tillett, B. B. (2011). Cataloging Theory in Search of Graph Theory and Other Ivory Towers. *Information Technology and Libraries*, 30(4), 170–184. doi:10.6017/ital.v30i4.1868
- Peponakis, M. (2012). Conceptualizations of the Cataloging Object: A Critique on Current Perceptions of FRBR Group 1 Entities. *Cataloging & Classification Quarterly*, 50(5-7), 587–602. doi:10.1080/01639374.2012.681275
- Peponakis, M. (2013). Libraries' Metadata as Data in the Era of the Semantic Web: Modeling a Master and PhD Dissertations' Repository for the Web of Data. *Journal of Library Metadata*, 13(4), [υπό έκδοση]. doi:10.1080/19386389.2013.846618
- Shoval, P., & Shiran, S. (1997). Entity-relationship and object-oriented data modeling: An experimental comparison of design quality. *Data & Knowledge Engineering*, 21(3), 297–315. doi:10.1016/S0169-023X(97)88935-5
- Smiraglia, R. P. (2009). Bibliocentrism, Cultural Warrant, and the Ethics of Resource Description: A Case Study. *Cataloging & Classification Quarterly*, 47(7), 671–686. doi:10.1080/01639370903112013
- Smiraglia, R. P., Riva, P., & Žumer, M. (Eds.). (2013). *The FRBR Family of Conceptual Models: Toward a Linked Bibliographic Future*. London: Routledge.
- Tallerås, K. (2013). From many records to one graph: heterogeneity conflicts in the linked data restructuring cycle. *Information Research*, 18(3). Retrieved from <http://informationr.net/ir/18-3/colis/paperC18.html>
- Žumer, M., Pisanski, J., Vilar, P., Harej, V., Merčun, T., & Švab, K. (2011). Breaking barriers between old practices and new demands: the price of hesitation. Presented at the 77th IFLA General Conference and Assembly, Puerto Rico. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past/2011/80-zumer-en.pdf>
- Πεπονάκης, Μανόλης. (2010). *Σύνθεση FRBR εγγραφών αξιοποιώντας υπάρχουσες βιβλιογραφικές εγγραφές (FRBRization): ομαδοποίηση σχετικών εγγραφών (clustering) και εμφάνισή τους σε on line συστήματα* (Thesis). Ιόνιο Πανεπιστήμιο. Retrieved from <http://eprints.rclis.org/16674/>
- Πεπονάκης, Μανόλης, Στάικος, Παναγιώτης, Σφακάκης, Μιχάλης, & Καπιδάκης, Σαράντος. (2010). FRBRization: αναζητώντας το 'κλειδί' για τον εντοπισμό των Έργων. In *19ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Επιστημονικές κοινότητες και*

βιβλιοθήκες στον κόσμο της κοινωνικής δικτύωσης και συνέργειας (pp. 221–235). Αθήνα: Βιβλιοθήκη-Υπηρεσία Πληροφόρησης Παντείου Πανεπιστημίου. Retrieved from <http://eprints.rclis.org/16672/>

Πλοηγός Πληροφοριακού Γραμματισμού: ένα Web εργαλείο που ηγείται της διαδρομής

Μαργαρίτα Χατζηλία, Βασιλική Μολέ, Κώστας Παρασκευόπουλος, Εμμανουήλ Γαρουφάλλου

Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, hatzilia@admin.teithe.gr, vasilikimole@gmail.com, reverend.x3@gmail.com, mgarou@libd.teithe.gr

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία αφορά στη νεοσύστατη πύλη Πληροφοριακού Γραμματισμού (ΠΓ) του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, την Καλλιστώ. Ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη της πύλης έχει υιοθετήσει μία εναλλακτική παιδαγωγική προσέγγιση, βάσει διεθνών πρακτικών και προτύπων πληροφοριακού Γραμματισμού, με τη χρήση των ΤΠΕ, που αποδεικνύονται ιδιαίτερα ευεργετικές εντός και εκτός της αίθουσας, αφού ενισχύουν την ικανότητα των φοιτητών/χρηστών στο να προσλαμβάνουν, να επεξεργάζονται και να αξιολογούν την πληροφορία. Αυτή η νέα υπηρεσία της βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙΘ έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του έργου «Ψηφιακές Υπηρεσίες Προστιθέμενης Αξίας της Βιβλιοθήκης προς την Ακαδημαϊκή Κοινότητα» της Πράξης «Υπηρεσίες Ψηφιακής Βιβλιοθήκης Ανοικτής Πρόσβασης του Αλεξάνδρειου ΤΕΙ Θεσσαλονίκης» που χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ψηφιακή Σύγκλιση.⁵⁰ Η προτεινόμενη πράξη έχει ως στόχο να αναβαθμίσει τις ήδη υπάρχουσες υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙ και να δημιουργήσει μια σειρά από νέες, εναρμονισμένες με τις νέες τεχνολογίες, ανάλογα με τις ανάγκες για πληροφόρηση των χρηστών της κοινότητας του Ιδρύματος.

Η δομή του υπόλοιπου άρθρου έχει ως εξής: Αρχικά γίνεται μια σύντομη αναφορά στην ανάπτυξη του ΠΓ, αναπτύσσονται πρότυπα και σταθερές καθώς και η ανάπτυξη του ΠΓ με τη χρήση νέων τεχνολογιών σε περιβάλλον Web και Web 2.0 εφαρμογών. Ακολουθεί η παρουσίαση του Ωρίωνα, ενός online εργαλείου ΠΓ που ανέπτυξε η βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙΘ. Στην συνέχεια παρουσιάζεται η νέα υπηρεσία Πληροφοριακού Γραμματισμού «Καλλιστώ» που έχει μια ολιστική προσέγγιση στον ΠΓ ως υπηρεσίας αιχμής προς την ακαδημαϊκή κοινότητα και ενσωματώνει παλιά και νέα εργαλεία ΠΓ της βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙΘ. Τέλος, παρουσιάζονται τα μελλοντικά σχέδια ανάπτυξης της υπηρεσίας.

Πληροφοριακός Γραμματισμός: η πορεία στο σήμερα

Ο ΠΓ του σήμερα απέχει πολύ από την πρώτη του εμφάνιση, αλλά το σημαντικό είναι ότι έχει αποτελέσει αντικείμενο εκτενών ερευνών, τροποποιήσεων και βελτιώσεων με απώτερο σκοπό και κίνητρο την ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών. Από τη δεκαετία του 1920 έχουν καταγραφεί δείγματα ξεναγήσεων στις βιβλιοθήκες έτσι ώστε να κατατοπιστούν οι χρήστες στη συλλογή, ενώ το 1886 ο Dewey

⁵⁰ <http://www.digitalplan.gov.gr/>

σε σχετική εργασία καταδεικνύει τη σημασία του να επισκέπτονται οι φοιτητές τη βιβλιοθήκη συνοδευόμενοι από τους καθηγητές τους, καθώς επίσης και το πόσο χρησιμεύουν και στηρίζουν την ακαδημαϊκή έρευνα τα εγχειρίδια χρήσης της βιβλιοθήκης και του τρόπου έρευνας [1].

Με το πέρασμα των χρόνων και την εξέλιξη της τεχνολογίας αλλά κυρίως του ρόλου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην παιδαγωγική διαδικασία, ο ΠΓ αναβαθμίστηκε ως υπηρεσία και μετουσιώθηκε σε κάτι πιο σύνθετο. Ιδιαίτερης σημασίας για την πορεία του ΠΓ είναι η έμφαση που δόθηκε από τον Paul Zurkowski, ο οποίος αναφέρει πως ουσιαστικά πρόκειται για συνδυασμό δύο εννοιών, της πληροφορίας ως συνόλου δεδομένων και του γραμματισμού ως της ικανότητας του ατόμου για ανάγνωση, που σταδιακά μετατράπηκε σε ικανότητα να κατανοεί βαθύτερα νοήματα. Σε συνδυασμό, οι έννοιες αλληλοσυμπληρώνονται και αντιπροσωπεύουν την ουσιαστική ικανότητα του ατόμου στο να αντιληφθεί το σύνολο των πληροφοριών που το περιβάλλουν, δημιουργώντας ένα πλέγμα επεξεργασίας και αξιολόγησης [2].

Ο Πληροφοριακός Γραμματισμός διεθνώς: πρότυπα και σταθερές

Στο βιβλιοθηκονομικό τοπίο του σήμερα, δεν θα μπορούσαμε παρά να μιλάμε για την καθιέρωση του ΠΓ ως πρώτιστη χρηστοκεντρική υπηρεσία που έχει μετουσιώσει όλες τις διαδοχικές αλλαγές και τους εκάστοτε ορισμούς του παρελθόντος σε ένα σύγχρονο πρότυπο. Μέσω του ΠΓ οι χρήστες καθίστανται ικανοί στην ενεργή συμμετοχή στην πληροφοριακή έρευνα και το κυριότερο, στην αξιολόγηση και αποτελεσματική χρήση της πληροφορίας. Καθίσταται επομένως, επιτακτική η ανάγκη για τη δημιουργία ενός ενιαίου πλαισίου ανάπτυξης του ΠΓ σε διεθνές επίπεδο.

Η UNESCO διοργάνωσε το 2003 το "UNESCO meeting of experts on information literacy" που παγίωσε κάποιες από τις βασικές «σταθερές» στον ορισμό του ΠΓ. Σημαντική είναι και η ενασχόληση της ALA με το αντικείμενο του ΠΓ, αφού μέσα από έρευνες σε χρήστες κατέληξε πως ο πληροφοριακά εγγράμματος χρήστης δεν είναι απλά εκείνος που έχει την ικανότητα να εντοπίζει πληροφορίες. Αντίθετα, απαιτείται ιδιαίτερο χειρισμό και ικανότητα από τον εκπαιδευτή-βιβλιοθηκονόμο στο να «χτίσει» το προφίλ του πραγματικά αυτόνομου και ικανού χρήστη, σε στενή συνεργασία πάντοτε με το διδακτικό προσωπικό. Όλες οι καλές πρακτικές και οι επιμέρους στόχοι που ορίζει η ALA για την ανάπτυξη προγραμμάτων ΠΓ συνοψίζονται στον αντίστοιχο οδηγό που έχει εκδώσει.⁵¹

Αντίστοιχη είναι και η ενασχόληση του SCONUL (The Society of College, National and University Libraries) [<http://www.sconul.ac.uk/>] που είναι ευρέως γνωστό για τα επίπεδα ικανότητας του χρήστη στον εντοπισμό και τη διαχείριση της πληροφορίας, τα επονομαζόμενα "seven pillars".⁵²

Βασικούς πυλώνες προτυποποίησης προγραμμάτων ΠΓ αποτελούν το πρότυπο που έχει αναπτυχθεί σε Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία,⁵³ καθώς και το αντίστοιχο αγγλικό (College and Research Libraries – A.C.R.L.).⁵⁴

Καθώς ο ρόλος των βιβλιοθηκών μετεξελίσσεται και ενσωματώνει την αναγκαιότητα για ουσιαστική παιδαγωγική προσέγγιση στην εξυπηρέτηση των χρηστών και την κάλυψη των αναγκών τους, έχει αρχίσει να καθιερώνεται το μοντέλο του "learning library", του χώρου δηλαδή όπου προωθείται η συνεργατική μάθηση, η ανταλλαγή

⁵¹ <http://www.ala.org/acrl/standards/objectivesinformation>

⁵² <http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf>

⁵³ <http://www.library.unisa.edu.au/learn/infolit/Infolit-2nd-edition.pdf>

⁵⁴ <http://www.ala.org/acrl/>

εμπειριών από τον εντοπισμό και την αξιοποίηση πληροφοριών, η ενεργή ενασχόληση και εμπλοκή στη μαθησιακή διαδικασία που όλα τελικά επιτρέπουν στους χρήστες μεγαλύτερη ευελιξία και ανεξαρτησία, ενώ συγχρόνως αναβαθμίζουν τα μαθησιακά αποτελέσματα [3].

Web2.0 και Πληροφοριακός Γραμματισμός

Οι βιβλιοθήκες συμπορεύονται με τις ταχύτερες τεχνολογικές εξελίξεις, έχοντας ενσωματώσεις ποικίλες τεχνολογικές εφαρμογές και υπηρεσίες, δημιουργώντας έτσι ένα σύγχρονο περιβάλλον μάθησης που ολοένα και βελτιώνεται, αποκτώντας μία δυναμική παρουσία στον ακαδημαϊκό χώρο και κερδίζοντας την εμπιστοσύνη των χρηστών. Όπως δείχνουν οι έρευνες, η τεχνολογία έχει επηρεάσει κατά πολύ τις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών και κατ' επέκταση τον τρόπο που αναζητούν πληροφορίες. Επομένως, οι βιβλιοθήκες έρχονται αντιμέτωπες με την πρόκληση του επαναπροσδιορισμού των υπηρεσιών τους, μέσα από ένα τεχνολογικό φίλτρο. Το Διαδίκτυο και ευρύτερα οι διάφορες τεχνολογικές εφαρμογές θεωρούνται σε πολλές περιπτώσεις βασικά και σημαντικά εργαλεία στην παιδαγωγική διαδικασία, καθώς διευρύνουν και μεγιστοποιούν τις επιλογές, τις δυνατότητες της διάδοσης πληροφοριών. Η διδασκαλία μέσω Η/Υ αποτελεί διαδοσμένη πια μέθοδος σε παγκόσμιο επίπεδο, καθιερωμένη στα μεγαλύτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς προσφέρει πληθώρα πλεονεκτημάτων, ενισχύοντας έτσι τη μαθησιακή ικανότητα των εκπαιδευόμενων. Το πλέον αναγνωρίσιμο και βασικό χαρακτηριστικό της μάθησης μέσω τεχνολογικών εφαρμογών είναι η δυνατότητα τροποποίησης, βελτίωσης και επαναχρησιμοποίησης, γρήγορα, άμεσα και αποτελεσματικά [4]. Ουσιαστικά, βασίζεται στις παιδαγωγικές θεωρίες του εποικοδομητισμού όπως έχουν αναπτυχθεί από τον Vygotsky, προωθώντας τη συνεργασία και την επικοινωνία [5].

Βάσει ερευνών, η χρήση ηλεκτρονικών εφαρμογών αποτελούν την ιδανική λύση για την περίπτωση του ΠΓ, καθώς δημιουργεί ένα διαδραστικό περιβάλλον μεταξύ εκπαιδευόμενων-εκπαιδευτών βιβλιοθηκονόμων, απορρίπτοντας την μέχρι πρότινος στατική γνώση. Ωστόσο, εντοπίζονται και κάποια μειονεκτήματα, αναφορικά με την «απομόνωση» που δημιουργεί η ενασχόληση με ένα ηλεκτρονικό περιβάλλον, που όμως μπορεί να περιοριστεί με τους κατάλληλους χειρισμούς [6]. Καθώς με τη χρήση της τεχνολογίας καταρρίπτονται τα φυσικά όρια της βιβλιοθήκης και συνεπακόλουθα η μαθησιακή διαδικασία επεκτείνεται και αφορά σε μεγαλύτερο ποσοστό κοινού [7], ολοένα και αυξάνονται τα παραδείγματα βιβλιοθηκών που έχουν σχεδιάσει και υλοποιήσει ηλεκτρονικά προγράμματα ΠΓ. Μεταξύ άλλων, αναφέρονται ενδεικτικά τα ακόλουθα:

1. The Manchester Metropolitan University⁵⁵
2. St. John's University⁵⁶
3. San Jose State University⁵⁷
4. National University of Ireland Galway⁵⁸
5. The University of Alberta: Department of Psychology Information⁵⁹
6. The Hong-Kong Polytechnic University⁶⁰
7. College of Wooster, Muhlenburg College, SUNY Geneseo, Vassar College⁶¹

⁵⁵ <http://www.library.mmu.ac.uk/bigblue/toolkit/index.php>

⁵⁶ http://www.stjohns.edu/academics/libraries/research/il_tutorial.stj

⁵⁷ <http://library.sjsu.edu/online-tutorials/online-tutorials>

⁵⁸ <http://vmserver83.nuigalway.ie/LARK/LARK/index.html>

⁵⁹ <http://www.psych.ualberta.ca/~ITL/InfoLit%20v.2.0/>

⁶⁰ <http://www.lib.polyu.edu.hk/InformationLiteracy/workshops.html>

8. Ohio State University⁶²
9. Queensland University of Technology⁶³
10. The University of Sydney⁶⁴

Ο Πληροφοριακός Γραμματισμός στο ΑΤΕΙΘ: η περίπτωση του ΩΡΙΩΝ

Η Βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙΘ έχοντας εναρμονιστεί με το νέο ρόλο που καλούνται να αναλάβουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχει αναπτύξει τον Ωρίωνα,⁶⁵ που αποτελεί ένα online πρόγραμμα ΠΓ για την ακαδημαϊκή κοινότητα, ενώ παράλληλα διεξάγει και μαθήματα ΠΓ στους φοιτητές όλων των Σχολών.

Ο Ωρίων σχεδιάστηκε στο πλαίσιο του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και συγκεκριμένα στη δράση ΕΠΕΑΕΚ II «Ενίσχυση και εμπλουτισμός των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών», «Η Βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης: Ένα μοντέλο που ανταποκρίνεται στις ανάγκες των χρηστών της για πληροφόρηση» με σκοπό να υποστηρίξει τον κάθε ενδιαφερόμενο (φοιτητή, μέλος ΕΠ, εξωτερικό χρήστη) στον εντοπισμό, την αξιολόγηση και τη σωστή χρήση της επιθυμητής πληροφορίας. Λειτουργεί ως παρεχόμενη υπηρεσία της Βιβλιοθήκης από το 2008, εξυπηρετώντας τις πληροφοριακές ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας του ΑΤΕΙΘ. Η διάρθρωση του υλικού ακολουθεί διεθνή πρότυπα υπηρεσιών ΠΓ που έχουν δοκιμαστεί και λειτουργούν επιτυχώς. Αποτελείται από έξι επιμέρους ενότητες με εκπαιδευτικό υλικό οι οποίες λειτουργούν ανεξάρτητα και αυτόνομα, αλλά όλες μαζί συνθέτουν ένα ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα πάνω στη χρήση της πληροφορίας. Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας του, κρίθηκε απαραίτητη η αναπροσαρμογή και αναθεώρησή του. Βάσει αυτής της συλλογιστικής, η ομάδα εργασίας προχώρησε σε αξιολόγηση της υπάρχουσας μορφής του Ωρίωνα για να εντοπιστούν λάθη, παραλείψεις και αδυναμίες αλλά και τα ισχυρά σημεία, με τελικό σκοπό την ανάδειξη της υπηρεσίας. Παράλληλα, υλοποιήθηκε έρευνα μικρής κλίμακας στα επιτόπια μαθήματα ΠΓ σε 100 φοιτητές τριών τμημάτων του ΑΤΕΙΘ [8] προκειμένου να εξεταστεί το κατά πόσο οι φοιτητές διαθέτουν τις απαραίτητες ικανότητες που θα τους επιτρέπουν να διεξάγουν επιτυχημένη πληροφοριακή έρευνα και ως εκ τούτου να μπορούν να είναι αυτόνομοι απέναντι στην κάλυψη των πληροφοριακών τους αναγκών. Τα αποτελέσματα της παραπάνω έρευνας έδειξαν ότι οι φοιτητές δεν ανταποκρίνονται επαρκώς στις σύγχρονες απαιτήσεις άντλησης γνώσης μέσα στην υπερπληθώρα των πληροφοριών που τους περιβάλλουν, καθώς δεν έχουν μάθει να «πλοηγούνται» σε ετερόκλητες πηγές και να συλλέγουν τις απαραίτητες πληροφορίες. Επιπρόσθετα, αναφορικά με τον Ωρίωνα, κάποια σημεία αποδείχθηκαν «τραχιά» και «δύσβατα», δυσχεραίνοντας έτσι την αποτελεσματική χρήση του.

Καλλιστώ: μια υπηρεσία αιχμής Πληροφοριακού Γραμματισμού

Η δημιουργία της Καλλιστούς έγκειται στην οπτική της ενδυνάμωσης της ανεξαρτησίας του χρήστη, προκειμένου να ενσωματωθεί εύκολα σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και πολύπλοκο περιβάλλον πληροφόρησης. Τελικός σκοπός και φιλοδοξία είναι ν' ανταποκριθεί στις ανάγκες και απαιτήσεις της ευρύτερης ακαδημαϊκής κοινότητας,

⁶¹ <http://railhighered.org/>

⁶² <http://library.osu.edu/toolkit/home>

⁶³ <http://www.studywell.library.qut.edu.au/>

⁶⁴ <http://www.library.usyd.edu.au/skills/>

⁶⁵ <http://orion.lib.teithe.gr/>

λαμβάνοντας υπόψη πως ο ΠΓ έχει αποκτήσει μια πιο παιδαγωγική προσέγγιση, επιτρέποντας στους χρήστες μεγαλύτερη ευελιξία και ανεξαρτησία.

Εικόνα 1. Αρχική σελίδα Καλλιστώ

Σχεδιασμός

Στο τεχνολογικά πλούσιο περιβάλλον του σήμερα, είναι σημαντικό για τους χρήστες να έχουν τις δεξιότητες και τα προσόντα για την επιλογή, την ανάκτηση, την ανάλυση, την αξιολόγηση, τη σύνθεση, τη δημιουργία και το διαμοιρασμό των πληροφοριών. Υπό αυτό το πρίσμα, η Καλλιστώ ακολουθώντας διεθνή πρότυπα διδασκαλίας της ΠΠ, αναπτύχθηκε σε επιμέρους τομείς με εκπαιδευτικό υλικό, που λειτουργούν μεμονωμένα και αυτόνομα, αλλά όλοι μαζί αποτελούν μια πλήρη εκπαιδευτική πύλη για τη χρήση των πληροφοριών [9]. Η διάταξη ακολουθεί μία επαγωγική λογική, χωρίς συνηθισμένη δομή και μορφοποίηση, αλλά με ένα αρκετά σύγχρονο και διαδραστικό περιβάλλον. Η βασική ιδέα της υπηρεσίας είναι η «κατασκευή της γνώσης», επιτρέποντας έτσι μεγαλύτερη ευελιξία και ανταπόκριση από τους χρήστες, προκειμένου να επιτευχθεί μια μαθητοκεντρική εκπαιδευτική διαδικασία. Ουσιαστικά αποτελεί ένα «χώρο συνάντησης» που συγκεντρώνει τις απαραίτητες οδηγίες για την αναζήτηση και ανάκτηση πληροφοριών, σε ένα φιλικό προς το χρήστη περιβάλλον. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αντίθετα με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας, ο κονστрукτιβισμός (ή εποικοδομητισμός) μετατρέπει τους χρήστες από παθητικούς δέκτες πληροφοριών και γνώσεων, σε ενεργά μέλη μίας κοινότητας που σταδιακά οικοδομεί την γνώση που χρειάζεται, μέσα από προσωπικές εμπειρίες, καθώς και επιμέρους ανάγκες και απαιτήσεις με σκοπό να την εφαρμόσουν στο ευρύτερο περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται [10]. Μα αυτή την οπτική, η Καλλιστώ απαρτίζεται από κομμάτια παζλ, που επιτρέπουν την κατευθυνόμενη ή ελεύθερη πλοήγηση στο εκπαιδευτικό υλικό, ανάλογα την περίπτωση.

Τομείς ανάπτυξης της Καλλιστούς

Ωρίων για προχωρημένους

Βασικό εργαλείο της νέας υπηρεσίας αποτελεί ο Ωρίων, στη νέα αναθεωρημένη μορφή του, έτσι ώστε να καλύπτει τις σύγχρονες επιταγές της διδασκαλίας και έρευνας. Οι προτεινόμενες αλλαγές και βελτιώσεις που προαναφέρθηκαν καλύπτουν όλες τις παραμέτρους του εργαλείου, τόσο από πλευράς περιεχομένου, όσο και από πλευράς διάρθρωσης του υλικού και εμφάνισης του περιβάλλοντος εργασίας. Στο πλαίσιο της αναβάθμισης και βελτίωσης, χρησιμοποιήθηκαν και πληροφορίες που σχετίζονται με τα μαθήματα ΠΓ που διεξάγονται, δεδομένου ότι παραπέμπουν και αναφέρονται στον Ωρίωνα. Άλλωστε, δεδομένου ότι ο ΠΓ αποτελεί ένα σύμπλεγμα πηγών, εργαλείων, υπηρεσιών και μέσου επικοινωνίας, τα επιτόπια μαθήματα αποτελούν τη βασική πηγή προώθησής του στην ακαδημαϊκή κοινότητα του ΑΤΕΙΘ. Επιπρόσθετα, ο Ωρίωνας δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από τη νέα πύλη, καθώς χρησιμοποιείται ευρέως και από άλλες ακαδημαϊκές (πχ. Βιβλιοθήκη Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου⁶⁶ - αλλά και δημόσιες βιβλιοθήκες (πχ. Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας⁶⁷).

Ωρίων σε 10'

Εκτός από τον Ωρίωνα που περιέχει εκτενές εκπαιδευτικό υλικό και πληροφορία, δημιουργήθηκε μία πιο σύντομη μορφή του, για όσους χρήστες επιθυμούν απλά να φρεσκάρουν τις γνώσεις τους ή δεν έχουν πολύ διαθέσιμο χρόνο να μελετήσουν όλο το υλικό και θέλουν να σταθούν στα βασικά σημεία. Η εκδοχή αυτή του εργαλείου, επικεντρώνεται στην ίδια δομή, αλλά με απλοποιημένο και συνοπτικό περιεχόμενο, με σκοπό να προσφέρει ολοκληρωμένη πληροφόρηση στο συντομότερο δυνατό χρόνο. Και αυτό το εργαλείο πρόκειται να περάσει από την απαραίτητη αξιολόγηση πριν την τελική διάθεσή του στους χρήστες.

Κάντε τη βιβλιογραφία σας

Η βιβλιογραφία στο τέλος κάθε εργασίας, καθώς και οι βιβλιογραφικές παραπομπές ενδιάμεσα στο κείμενο κατά τη συγγραφή, αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι κάθε επιστημονικής εργασίας. Διασφαλίζουν ότι ο συγγραφέας έχει συμβουλευτεί έγκυρες πηγές, αποδίδουν την απαραίτητη αναγνώριση της πνευματικής ιδιοκτησίας των πηγών και αποτελούν πηγές ενημέρωσης και περαιτέρω χρήσης των πηγών από τον αναγνώστη. Εδώ, ο χρήστης μπορεί να μελετήσει το εργαλείο σύνταξης βιβλιογραφικών παραπομπών, χωρίς να χρειάζεται να ανατρέχει και πάλι στον Ωρίωνα. Σταδιακά έχουν προστεθεί στη συγκεκριμένη ενότητα επιπλέον βιβλιογραφικά πρότυπα, όπως το IEEE, το AMA και το CSE.

WEB 2.0 Οδηγοί

Στην εποχή της τεχνολογίας και της ολοένα αυξανόμενης χρήσης ηλεκτρονικών πηγών, κρίθηκε αναγκαία η δημιουργία οδηγών για δύο από τα πλέον χρήσιμα και χρηστικά εργαλεία αναζήτησης, το Google Books⁶⁸ και το Google Scholar,⁶⁹ που θα ενισχύσουν τις γνώσεις του χρήστη και την ικανότητά του στον εντοπισμό πληροφοριών [11]. Οι οδηγοί περιλαμβάνουν βήμα προς βήμα περιγραφή των βασικών επιλογών αναζήτησης

⁶⁶ <http://www.library.hua.gr/index.php/2012-01-20-07-40-30/2012-01-20-09-03-44>

⁶⁷ <http://www.libver.gr>

⁶⁸ <http://books.google.com>

⁶⁹ <http://scholar.google.gr>

πληροφοριών καθώς και τη χρήση και διαχείριση των ανακτημένων αποτελεσμάτων. Στα μελλοντικά σχέδια της ομάδας εργασίας είναι η δημιουργία αντίστοιχων αρχείων βίντεο, προκειμένου να είναι πιο διαδραστικός ο τρόπος παρουσίασης των οδηγιών και πιο μεγάλη η απήχηση από τους χρήστες.

Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης

Η μάθηση είναι μία σύνθετη διαδικασία και υπόκειται ως επί το πλείστον σε υποκειμενικές ανάγκες και απαιτήσεις. Όσες περισσότερες έγκυρες πηγές έχει στη διάθεσή του ο δυνητικός χρήστης, τόσες περισσότερες θα είναι και οι πληροφορίες που θα αντλήσει και θα έχει στη διάθεσή του, προκειμένου να συνθέσει τη γνώση που χρειάζεται. Για το σκοπό αυτό, η ομάδα εργασίας συγκέντρωσε ένα πλήθος πηγών επιστημονικού και γενικού ενδιαφέροντος, τις οποίες μπορεί εύκολα να επισκεφθεί ο χρήστης της Καλλιστούς, επιπλέον από τις πηγές της Βιβλιοθήκης. Μεταξύ των πηγών μπορεί να εντοπίσει ηλεκτρονικά δωρεάν μαθήματα, πληροφοριακά έργα, ενημερωτικές πηγές κ.α. Οι πηγές ανανεώνονται συνεχώς με την προσθήκη και άλλων ανά κατηγορία, αλλά και με τη δημιουργία νέων κατηγοριών.

Θέλετε να έρθουμε σ' εσάς;

Όπως αναφέρθηκε, το προσωπικό της Βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙΘ οργανώνει, σχεδιάζει και υλοποιεί επιτόπια μαθήματα ΠΓ για τους φοιτητές του ΑΤΕΙΘ. Μέχρι στιγμής η συνεννόηση με τα μέλη ΔΕΠ προκειμένου να βρεθεί ο κατάλληλος χώρος και χρόνος για τη διεξαγωγή των μαθημάτων γίνεται τηλεφωνικώς. Με τη νέα αυτή εφαρμογή, τα μέλη ΔΕΠ που ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα ΠΓ, δεν έχουν παρά να επιλέξουν μία από τις διαθέσιμες ημερομηνίες, από το ηλεκτρονικό ημερολόγιο. Έτσι, η οργάνωση γίνεται ευκολότερα και καλύπτονται όλες οι διαθέσιμες ημερομηνίες. Σύντομα θα προστεθεί και ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης των μαθημάτων, το οποίο οι φοιτητές θα συμπληρώνουν μέσω της Καλλιστούς μετά το τέλος του μαθήματος.

Βιβλιοθήκη ΑΤΕΙΘ

Από τη σύνθεση της πύλης ΠΓ δεν θα μπορούσε να απουσιάζει η κεντρική Βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙΘ.⁷⁰ Άλλωστε, όλες οι υπηρεσίες και τα εργαλεία αλληλοσχετίζονται. Επομένως, ο χρήστης μπορεί να εντοπίσει το σχετικό σύνδεσμο και να μεταβεί αμέσως στο δικτυακό τόπο της Βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙΘ, προκειμένου να αντλήσει τις πληροφορίες που επιθυμεί.

Μελλοντική ανάπτυξη των υπηρεσιών ΠΓ στη Βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙΘ

Η Καλλιστώ βρίσκεται σε στάδιο συνεχούς διαμόρφωσης και εμπλουτισμού με εκπαιδευτικό υλικό, προκειμένου να ανταποκριθεί επάξια στον παιδαγωγικό ρόλο της Βιβλιοθήκης του ΑΤΕΙΘ και στο σύγχρονο ανταγωνιστικό μαθησιακό περιβάλλον. Πριν τη διάθεση της πύλης στο κοινό προς χρήση, θα πραγματοποιηθεί πιλοτική λειτουργία, καθώς επίσης θα συνταχθεί σχετικός οδηγός χρήσης και θα πραγματοποιηθεί σχετική εκπαίδευση της ακαδημαϊκής κοινότητας. Η ανατροφοδότηση είναι πολύ σημαντική για την ομάδα εργασίας, καθώς θα βοηθήσει στην καταγραφή και επίλυση δυσλειτουργιών και θα εξασφαλίσει τη διαλειτουργικότητά της.

---

⁷⁰ <http://www.lib.teithe.gr/>

Στα μελλοντικά σχέδια ανάπτυξης της υπηρεσίας, πέραν των όσων έχουν αναφερθεί σε κάθε ενότητα ξεχωριστά, η βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙΘ συνεργάζεται και αναπτύσσει σχέσεις με άλλες ακαδημαϊκές και δημόσιες βιβλιοθήκες με σκοπό την ανταλλαγή ιδεών, τεχνογνωσίας και την υποστήριξη που μπορεί να προσφέρει τόσο η υπηρεσία μας όσο και το εξειδικευμένο προσωπικό της βιβλιοθήκης σε άλλους φορείς. Επιπρόσθετα είναι επιβεβλημένη η συνεργασία με τοπικούς φορείς και φορείς εκπαίδευσης για την υποστήριξή τους σε θέματα πληροφοριακού γραμματισμού.

Τέλος, θα γίνει εμπλουτισμός της υπηρεσίας με καινοτόμες εφαρμογές που θα ακολουθούν τα διεθνή πρότυπα και θα «αγγίζουν» το δυναμικό κοινό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, δίνοντας έμφαση στον ψηφιακό και πολυμεσικό πληροφοριακό γραμματισμό με τη χρήση Web 2.0 εφαρμογών, τα κοινωνικά δίκτυα και την "state-of-the-art" τεχνολογία.

Βιβλιογραφία

- Lee R.E. (1966). Continuing education for adults through the American public library, 1833-1964. Chicago, ALA.
- Bundy A. (2004). Australian and New Zealand information literacy framework. Principles, standards and practice, 2.
- Simons, K., Young, J., Gibson, C. (2000). The learning library in context: community, integration and influence. *Research strategies*, 17, 123-132.
- Rosenberg, M. J. (2001). E-learning: strategies for delivering knowledge in the digital age. New York, NY: McGraw-Hill Companies, INC.
- Relan, A., Gillani, B.B. (1997b). Web-Based Information and the Traditional Classroom: Similarities and Differences. In Khan, B.H.,(Ed.), *Web-Based Instruction*, Educational Technology Publications, Englewood Cliffs, New Jersey.
- Sacchanand C., Чутима С. (2005). Web-based Instruction in Library and Information Science: An Experience of Thailand, *The Chesterton Review*, 501-5.
- Carpan, C. (2010). Introducing Information Literacy 2.0. *College & Undergraduate Libraries*, 17, (1), 106-113.
- Chatzilia, M., Garoufallou, M., Mole, V., Vafeiadis. A. (2013). Assessing Information Literacy skills among Undergraduates: the case of Food Technology and Nutrition School at the Alexander Technological Educational Institute of Thessaloniki. 5th International Conference on Qualitative and Quantitative Methods in Libraries 4 - 7 June, "La Sapienza" University, Rome Italy.
- Burkhardt, J.M. (2007). Assessing Library Skills: A First Step to Information Literacy. *Portal: Libraries and the Academy*. 7, (1), 25-49.
- Dahms M., Geonnotti K., Passalacqua D., Schilk J. N., Wetzal A., Zulkowsky M. (2007). The educational theory of Lev Vygotsky: An analysis.
- Hatman, K. Mullen, L. B. (2008). Google Scholar and Academic Libraries: an Update. *New Library World* 109, (5-6), 211-222.

Η μουσική πληροφόρηση στον ακαδημαϊκό χώρο, προτάσεις κοινωνικής στήριξης των μουσικών δημιουργών

Χαρίλαος Λαβράνος,¹ Πέτρος Κωσταγιόλας², Ιωσήφ Παπαδάτος¹

¹ Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, lavranos@ionio.gr, josephrapadatos@yahoo.com

² Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αρχαιολογίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας, pkostagiolas@ionio.gr

Εισαγωγή

Αν και μόλις από τις αρχές του εικοστού αιώνα άρχισε να επικρατεί διεθνώς ο όρος «ειδική βιβλιοθήκη», τα παραδείγματα ειδικών βιβλιοθηκών κατά τη διάρκεια της ανθρώπινης ιστορίας είναι πολλά. Ειδικές βιβλιοθήκες συναντώνται σε αρχαίους πολιτισμούς όπως των Σουμέριων και των Αιγυπτίων. Επίσης, αναφέρονται οι θρησκευτικές βιβλιοθήκες του μεσαίωνα, ενώ μεταγενέστερα το δέκατο όγδοο και δέκατο ένατο αιώνα οι βιβλιοθήκες που δημιουργήθηκαν με τη βιομηχανική και την επιστημονική ανάπτυξη, καθώς και με την εξέλιξη της τεχνολογίας στις αρχές του εικοστού αιώνα (Fourie and Dowell, 2002). Τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο η συνεχής ανάπτυξη των ειδικών βιβλιοθηκών διεθνώς, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία της Ένωσης Ειδικών Βιβλιοθηκών (Special Libraries Association - SLA) η οποία ιδρύθηκε το 1909 (Sullivan, 1976). Παρά το γεγονός ότι όλες ανεξαιρέτως οι βιβλιοθήκες αναμένεται να παρέχουν εξαιρετικής ποιότητας υπηρεσίες, οι ειδικές βιβλιοθήκες διαφέρουν από τις γενικές βιβλιοθήκες ως προς τη φύση των παρεχομένων υπηρεσιών πληροφόρησης (Rubin, 2000).

Οι βιβλιοθήκες μουσικής αποτελούν ένα από τα πολλά είδη των ειδικών βιβλιοθηκών (Mount and Massoud, 1999). Οι πρώτες βιβλιοθήκες μουσικής στη δυτική ευρώπη λειτούργησαν κυρίως ως αποθετήρια μουσικών συνθέσεων, επιστολών συνθετών και διαφόρων άλλων πηγών μουσικής, τα οποία αποτέλεσαν το αρχικό και το βασικό πληροφοριακό τους υλικό. Την ίδια περίοδο, προς το τέλος του δεκάτου ογδού και στις αρχές του δεκάτου ενάτου αιώνα, οι περισσότερες από τις πρώτες μουσικές βιβλιοθήκες στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής περιελάμβαναν θρησκευτική μουσική, δεδομένου ότι αυτό ήταν το είδος της μουσικής που γραφόταν ως επί το πλείστον κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (Marley, 2002). Από τη δημιουργία των πρώτων βιβλιοθηκών μουσικής μέχρι και σήμερα, τα μουσικά έργα, οι συνθέσεις των μουσικών δημιουργών κάθε εποχής αποτελούν το κύριο πληροφοριακό αυτών, καταδεικνύοντας έτσι τη σημασία που δίνεται στην εργογραφία των συνθετών και τη στήριξη που τους παρέχεται από την πλευρά των βιβλιοθηκών.

Στις αρχές του εικοστού αιώνα, η συνεχής αύξηση του αριθμού των βιβλιοθηκών μουσικής και η ανάγκη διαμόρφωσης ενός πλαισίου διαχείρισης του μουσικού υλικού, οδήγησαν στη δημιουργία των πρώτων ενώσεων των μουσικών βιβλιοθηκών. Η πρώτη Ένωση Βιβλιοθηκών Μουσικής (Music Library Association - MLA) ιδρύθηκε το 1931 στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής με στόχο την προώθηση της δημιουργίας, της ανάπτυξης και της χρήσης των βιβλιοθηκών μουσικής, την ενθάρρυνση της συλλογής της μουσικής βιβλιογραφίας στις βιβλιοθήκες, την αύξηση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών μουσικής πληροφόρησης και την προώθηση του επαγγέλματος της μουσικής βιβλιοθηκονομίας (Oates, 2004). Είκοσι χρόνια μετά, το 1951 ιδρύθηκε η

Διεθνής Ένωση Μουσικών Βιβλιοθηκών, Αρχείων και Κέντρων Τεκμηρίωσης (International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres - IAML), έχοντας σκοπό την ενθάρρυνση και την προώθηση των δραστηριοτήτων και της συνεργασίας μεταξύ των μουσικών βιβλιοθηκών, των αρχείων και των κέντρων τεκμηρίωσης για την υποστήριξη και τη διευκόλυνση της υλοποίησης των έργων σχετικών με τη μουσική βιβλιογραφία, την μουσική τεκμηρίωση και την επιστήμη της μουσικής πληροφόρησης σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Baldwin, 1997). Ουσιαστικά, μέσω αυτών των ενώσεων καθορίζονται τα πλαίσια λειτουργίας των μουσικών βιβλιοθηκών και διαμορφώνεται το περιβάλλον της μουσικής βιβλιοθηκονομίας και των παρεχόμενων υπηρεσιών μουσικής πληροφόρησης παγκοσμίως.

Σε διεθνές επίπεδο, η έννοια της βιβλιοθήκης μουσικής περιλαμβάνει: α) τις αυτόνομες μουσικές βιβλιοθήκες που λειτουργούν ως ξεχωριστός οργανισμός με αποκλειστικό σκοπό τη συλλογή, τη διαχείριση, την ανάδειξη και τη παροχή του μουσικού υλικού στους χρήστες, β) τις βιβλιοθήκες που είναι σχεδιασμένες με σκοπό την υποστήριξη μουσικών οργανισμών, ορχηστρών, πανεπιστημίων και γ) τα μουσικά αρχεία που αποτελούν τμήμα μίας άλλης μεγαλύτερης βιβλιοθήκης που μπορεί να περιέχει και άλλες συλλογές διαφορετικού αντικειμένου (Bradley and Coover, 2000). Όπως σε όλους τους τύπους βιβλιοθηκών, έτσι και στις βιβλιοθήκες μουσικής γίνεται διάκριση όσον αφορά την τυπολογία τους, σε συμβατικές, εικονικές, ψηφιακές και υβριδικές (Κατσιρίκου, 2001). Η κατηγοριοποίηση αυτή έχει να κάνει με τη χρήση των σύγχρονων τεχνολογικών δυνατοτήτων για την πληρέστερη παροχή υπηρεσιών πληροφόρησης, αναλογιζόμενοι και τη φύση των σύγχρονων μουσικών τεκμηρίων (έντυπα, παρτιτούρες, αλλά και οπτικοακουστικό, ψηφιοποιημένο υλικό, κ.ά.). Ο σκοπός δημιουργίας και ανάπτυξης μιας βιβλιοθήκης μουσικής είναι η συγκέντρωση, η επεξεργασία, η συντήρηση, η διαφύλαξη, η προβολή, του μουσικού υλικού, καλύπτοντας τις ανάγκες νέων και παλαιών χρηστών, προσφέροντάς τους εναλλακτικές και ποικίλες μορφές αναζήτησης πληροφοριών (Bryant, 1985).

Ένας από τους τύπους των βιβλιοθηκών μουσικής είναι και η ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη μουσικής (Walker, 2003). Η συγκεκριμένη μελέτη έχει ως αντικείμενο την παρουσίαση της λειτουργίας των βιβλιοθηκών μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση με τη βιβλιογραφική επισκόπηση των διεθνών τάσεων που διέπουν το χώρο. Ειδικότερα δε, κρίνεται χρήσιμο να παρουσιαστεί η μουσική πληροφόρηση όπως διαμορφώνεται στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο αυτήν την περίοδο λόγω της δημοσιονομικής κρίσης που διέρχεται η χώρα. Για το λόγο αυτό, στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζονται η τυπολογία και οι υπηρεσίες μουσικής πληροφόρησης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, καθώς και ορισμένα ετήσια στατιστικά στοιχεία και δείκτες όπως έχουν διαμορφωθεί από Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΜΟΠΑΒ, 2001). Τα στοιχεία αυτά εστάλησαν από τους υπευθύνους λειτουργίας αυτών, αφορούν την τετραετία 2010-13 και καταδεικνύουν το πλαίσιο της λειτουργίας τους στην περίοδο της κρίσης. Επίσης, παρουσιάζεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε σχετικά με τις συνεντεύξεις, τα ερωτήματα που τέθηκαν προς τους υπευθύνους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής με την ταυτόχρονη ανάλυση των απαντήσεων που εστάλησαν. Κλείνοντας, διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις σχετικά με την ανάπτυξη εξωστρεφών δράσεων και συνεργασιών μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής της χώρας μας και τη στήριξη συγκεκριμένων επαγγελματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της μουσικής όπως αυτής των μουσικών δημιουργών, με σκοπό αφενός να ανταπεξέλθουν στην περίοδο της οικονομικής κρίσης, αφετέρου να ενισχύσουν τον κοινωνικό τους ρόλο και την προσφορά.

Οι Βιβλιοθήκες μουσικής στην Ανώτατη Εκπαίδευση

Στις μέρες μας, οι υπηρεσίες μουσικής πληροφόρησης διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στον χώρο της ανώτατης μουσικής εκπαίδευσης διεθνώς (Bazillion, 2001). Οι βιβλιοθήκες και τα αρχεία μουσικής των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων ανά την υφήλιο λειτουργούν με σκοπό την ανάδειξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη στήριξη του προγράμματος σπουδών του κάθε εκπαιδευτικού ιδρύματος. Επιπλέον, παρέχουν όσο το δυνατό πληρέστερη πληροφοριακή υποστήριξη στην εκάστοτε ακαδημαϊκή κοινότητα (διδάσκοντες, φοιτητές, μέλη, κ.α.) όσον αφορά στη διδασκαλία, στην έρευνα, στη μουσική εκτέλεση, κ.α. (Christensen et al., 2001). Ουσιαστικά, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής αποτελούν κοινωνικούς οργανισμούς στους οποίους οι πληροφοριακές πηγές μετασχηματίζονται μέσα από τις πράξεις της διδασκαλίας, της έρευνας και των υπηρεσιών πληροφόρησης (Morris, 2008). Η διαμόρφωση και η ανάπτυξη πληροφοριακών υπηρεσιών μουσικής στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα όπως και οι υποδομές πληροφόρησης, η τρέχουσα ενημέρωση, η επιλεκτική διάδοση πληροφοριών, η διαδικτυακή έρευνα, η εκπαίδευση των χρηστών και άλλες προσεγγίσεις, αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία της λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και των αρχείων μουσικής (Hassen, 2004).

Σε διεθνές επίπεδο, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής διαθέτουν κυρίως έντυπο πληροφοριακό υλικό το οποίο περιλαμβάνει: βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, περιοδικές εκδόσεις, άρθρα, καθώς και παρτιτούρες (κάθε μορφής μουσικό έργο το οποίο έχει τυπωθεί και διατίθεται ο οδηγός του για εκτέλεση, όπως πλήρεις ορχηστρικοί οδηγοί, μικροί συμπυκνωμένοι οδηγοί, μαζί με τα οργανικά μέρη κάθε έργου, κ.ά.), συλλογές συνθετών, πτυχιακές και διπλωματικές εργασίες, διδακτορικές διατριβές, κ.α. (Luttmann, 2004). Επίσης, στην κατοχή τους περιλαμβάνεται και ηλεκτρονικό πληροφοριακό υλικό όπως οπτικοακουστικό (οποιοδήποτε υλικό σε ηχητικές και οπτικές αποτυπώσεις, κ.ά.), ψηφιοποιημένο υλικό (παρτιτούρες, βιβλία, κ.ά.), ηχογραφημένο υλικό σε αναλογική (μαγνητοταινία, βινίλιο) και σε ψηφιακή μορφή, πρωτότυπα ή αντίγραφα οποιασδήποτε ύλης ή τεχνικής και μουσικά αρχεία καταχωρημένα σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές σε οποιαδήποτε μορφή σύμφωνα με την εξέλιξη της τεχνολογίας (Bradley & Coover, 2000). Σε ορισμένες από τις βιβλιοθήκες μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση, δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες – μέλη μέσω του διαδικτύου να χρησιμοποιούν εκτός από τις συμβατικές συλλογές και τις ψηφιακές συλλογές που περιλαμβάνουν εφόσον δεν υπάρχουν περιορισμοί πρόσβασης (Bazillion, 2001).

Η σωστή διαχείριση του πληροφοριακού υλικού στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής προσφέρει την ευκαιρία για τη βελτίωση της οργανωτικής τους αποτελεσματικότητας τόσο για τον εαυτό τους, όσο και για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που αντιπροσωπεύουν, καθώς κύριο και συνεχές μέλημά τους αποτελεί η σωστή πληροφοριακή εκπαίδευση των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας (Townley, 2001). Οι παρεχόμενες υπηρεσίες των βιβλιοθηκών μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση σχετίζονται άμεσα με την τεχνολογική ανάπτυξη δίνοντας τη δυνατότητα σε οποιονδήποτε υποψήφιο χρήστη, είτε αυτός πρόκειται για σπουδαστή, είτε για εκπαιδευτικό, ερευνητή, να αποκτήσει πρόσβαση στις πληροφορίες που περιέχουν (Marple et al., 1996). Οι παραδοσιακοί τρόποι πρόσβασης στο πληροφοριακό υλικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής έχουν να κάνουν κυρίως με τον δανεισμό υλικού έντυπου και μη, όπως παρτιτούρων, επιστημονικών άρθρων, βιβλίων, περιοδικών, εγχειριδίων, ψηφιακών δίσκων, με την πρόσβαση σε ηλεκτρονικές συνδρομές, τη χρήση του διαδικτύου για την πρόσβαση σε ιστοσελίδες που αφορούν την μουσική εκπαίδευση, τον διαδανεισμό του υλικού, κ.ά. (Bryant, 1985).

Ένα από τα επιτεύγματα των τελευταίων ετών τόσο στο χώρο της μουσικής πληροφόρησης όσο και στο χώρο των νέων τεχνολογιών αποτελεί η χρήση του διαδικτύου ως διαθέτη πληροφοριών στο ακαδημαϊκό περιβάλλον (Hemlin & Gustafsson, 1996). Η ραγδαία ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών επηρέασε μεταξύ άλλων και την πορεία εξέλιξης των πληροφοριακών υπηρεσιών μουσικής. Το διαδίκτυο χρησιμοποιείται καθημερινά από ένα συνεχώς αυξανόμενο αριθμό ερευνητών μουσικής, ακαδημαϊκών και μη, που πλέον το θεωρούν ως ένα ουσιαστικό κομμάτι της πληροφοριακής τους εργασίας (Bazillion, 2001). Ως εκ τούτου, ορισμένες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής παρέχουν εξ ολοκλήρου το δικαίωμα πρόσβασης στις ψηφιακές τους συλλογές, ενώ κάποιες άλλες περιορίζουν την δυνατότητα αυτή αναλόγως με την κατηγορία που βρίσκονται οι χρήστες (επισκέπτες, ερευνητές, φοιτητές, κ.ά.) (Dunn *et al.*, 2006). Επίσης, ορισμένες από αυτές κρατούν συνεχώς ενήμερο το κοινό τους με την αποστολή ψηφιακών δελτίων μουσικής πληροφόρησης. Αυτό έχει να κάνει κυρίως με την πολιτική που ακολουθεί κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη μουσικής.

Η λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής χρηματοδοτείται από τον τακτικό προϋπολογισμό του κάθε πανεπιστημίου. Γενικά, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λαμβάνουν ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 6-8% του συνολικού προϋπολογισμού του πανεπιστημίου (McClamroch *et al.*, 2001). Από αυτό, ένα πολύ μικρότερο ποσοστό διατίθεται για τη χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση. Το ακριβές ποσοστό της χρηματοδότησης καθορίζεται από τη σημασία που αποδίδεται στη βιβλιοθήκη από τους διαχειριστές του πανεπιστημίου. Για την καλύτερη δυνατή χρήση του προϋπολογισμού της κάθε ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης μουσικής, η ίδια προχωρά στην αυτοαξιολόγηση και στην εφαρμογή ενός στρατηγικού σχεδιασμού λειτουργίας, ο οποίος θα πρέπει να βασίζεται στη δήλωση αποστολής της βιβλιοθήκης. Ο στρατηγικός σχεδιασμός διαφέρει από τον τακτικό σχεδιασμό υπό την έννοια ότι ο πρώτος έχει μακροπρόθεσμο χαρακτήρα, ενώ ο δεύτερος αποτελείται από τους ετήσιους στόχους της βιβλιοθήκης (Kostagiolas *et al.*, 2009).

Σε διεθνές επίπεδο, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής αποτελούν συνήθως τμήμα της κεντρικής βιβλιοθήκης κάθε πανεπιστημίου. Η στελέχωση του προσωπικού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής ανάλογα με το μέγεθος του πανεπιστημίου και της βιβλιοθήκης γίνεται από επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμους οι οποίοι εργάζονται είτε ως τακτικό προσωπικό, είτε με συμβάσεις ως επικουρικό προσωπικό, ενώ σε περίπτωση που υπάρχουν μουσικοί βιβλιοθηκονόμοι αυτοί προτιμούνται. Επίσης, στη λειτουργία των βιβλιοθηκών μουσικής συμβάλλουν και ορισμένοι φοιτητές οι οποίοι είτε με τη μορφή πρακτικής άσκησης, είτε εθελοντικά, προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και βοηθούν στο έργο των βιβλιοθηκών. Όλοι αυτοί, αλληλεπιδρούν στις λειτουργίες της βιβλιοθήκης, όπως στη στελέχωση του γραφείου αναφοράς, στις διαδικασίες επιλογής υλικού, στις συναντήσεις, στην ανταλλαγή ιδεών, κ.α. (McCleskey, 2003). Αυτό συμβαίνει διότι διεθνώς επικρατούν ορισμένοι παράγοντες όπως το μειωμένο προσωπικό και ο προϋπολογισμός λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης, οι οποίοι σε συνδυασμό με τις αυξημένες αρμοδιότητες κάθε βιβλιοθήκης και την εξέλιξη της τεχνολογίας, έχουν ως αποτέλεσμα την επικάλυψη των αρμοδιοτήτων μεταξύ του τακτικού και του επικουρικού προσωπικού. Ως εκ τούτου, πολλές φορές συμβαίνει ορισμένες από τις αρμοδιότητες που θεωρούνται αποκλειστική ευθύνη ενός επαγγελματία της πληροφόρησης, συμπεριλαμβανομένου ακόμα και αυτού της διαχείρισης, να ανατίθενται σε επικουρικό προσωπικό (Osa, 2003).

Ένα βασικό ζήτημα το οποίο απασχολεί έντονα τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής διεθνώς, είναι το αν η συλλογές τους πρέπει να είναι συγκεντρωμένες στην κεντρική βιβλιοθήκη ή αποκεντρωμένες στους χώρους του μουσικού τμήματος του εκάστοτε πανεπιστημίου (Kuypers-Rushing, 2002). Ορισμένα ιδρύματα τριτοβάθμιας

εκπαίδευσης ενστερνίζονται την άποψη της κεντρικής θέσης της βιβλιοθήκης, υποστηρίζοντας ότι η συλλογή μπορεί να διαχειριστεί πιο αποτελεσματικά στην κεντρική βιβλιοθήκη. Από την άλλη πλευρά ορισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα υποστηρίζουν την άποψη για μια αποκεντρωμένη θέση της βιβλιοθήκης μουσικής στο τμήμα μουσικών σπουδών και πως αυτή είναι προσηγορύτερη, λόγω της εγγύτητάς της στην εκπαιδευτική διαδικασία, έχοντας μεγαλύτερη αυτονομία και παρέχοντας καλύτερες υπηρεσίες στους χρήστες (διδάσκοντες, φοιτητές, μέλη, κ.α.) από το να βρίσκεται στην κεντρική βιβλιοθήκη. Επίσης, ορισμένες συλλογές χωρίζονται σε δυο τμήματα με το ένα τμήμα να βρίσκεται στην κεντρική βιβλιοθήκη περιέχοντας κυρίως τη συλλογή βιβλίων και το άλλο με τις παρτιτούρες και το οπτικοακουστικό υλικό στη σχολή μουσικής. Είναι γεγονός πάντως πως λόγω της ιδιαιτερότητας του πληροφοριακού υλικού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής (οπτικοακουστικό υλικό, παρτιτούρες, κ.α.) και της άποψης πως δεν είναι δυνατό η συλλογή μιας βιβλιοθήκης μουσικής να χωρίζεται σε δυο τμήματα απομακρυσμένα το ένα από το άλλο, θα ήταν προτιμότερο αυτές να μη βρίσκονται στην κεντρική βιβλιοθήκη αλλά να είναι αποκεντρωμένες σε κάθε ακαδημαϊκό ίδρυμα μουσικής (Gottlieb, 1994).

Η μουσική πληροφόρηση και η μουσική δημιουργία στον ελληνικό ακαδημαϊκό χώρο

Η συμβολή της μουσικής πληροφόρησης στην υποστήριξη της μουσικής δημιουργίας και στη διαμόρφωση του μουσικού γίνεσθαι στην Ελλάδα του σήμερα είναι καθοριστικής σημασίας. Η μουσική πληροφόρηση συνεισφέρει τόσο στη γνωστική, όσο και στην πνευματική, την κοινωνική, την πολιτισμική ανάπτυξη του τόπου και συμβάλλει σημαντικά στην ενίσχυση της βασικής και της ανώτερης μουσικής εκπαίδευσης (Lee and Downie, 2004). Αυτή παρέχεται μέσα από ένα πλήθος πληροφοριακών υπηρεσιών οι οποίες σχετίζονται άμεσα με την τεχνολογική ανάπτυξη και διακρίνονται κυρίως ως προς τη φύση των παρεχόμενων πληροφοριών, δίνοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα στους χρήστες να αποκτούν άμεση πρόσβαση σε αυτή (Sugimoto, 2008). Ο τομέας της μουσικής πληροφόρησης στον ελληνικό χώρο έχει ως κυρίως αντικείμενο την ανάπτυξη, τη διαμόρφωση και την παροχή πληροφοριακών υπηρεσιών οι οποίες έχουν ιδιωτικό (καταστήματα, βιβλιοπωλεία μουσικής, εκδοτικοί οίκοι, δισκογραφικές εταιρείες, ιδιωτικά μουσικά αρχεία και βιβλιοθήκες, ιστοσελίδες μουσικής, κ.α.), μη κερδοσκοπικό (εποπτευόμενοι οργανισμοί, ερευνητικοί φορείς, μουσικοί σύλλογοι, κ.α.) και δημόσιο χαρακτήρα (εκπαιδευτικοί και ακαδημαϊκοί φορείς).

Η μουσική πληροφόρηση έχει άμεση σχέση με την υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην ανώτατη βαθμίδα και μέσα από αυτήν της μουσικής δημιουργίας στη χώρα μας και χαρακτηρίζεται από τη δημόσια και δωρεάν φύση των παρεχόμενων πληροφοριακών υπηρεσιών προς τους χρήστες. Αυτές παρέχονται κυρίως από ειδικές βιβλιοθήκες και αρχεία τα οποία έχουν σχεδιαστεί να λειτουργούν με σκοπό την πληροφοριακή υποστήριξη των ακαδημαϊκών τμημάτων μουσικής και των μελών της κοινότητας αυτών (Hassen, 2001). Ως εκ τούτου και μέσα από την παρούσα μελέτη, γίνεται μια προσπάθεια να αναδειχθεί και να προσδιοριστεί η παρούσα κατάσταση όσον αφορά στη διαμόρφωση της τυπολογίας και της λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής όπως αυτές εμφανίζονται στον ελληνικό χώρο τα τελευταία χρόνια, των υπηρεσιών πληροφόρησης που παρέχουν για την υποστήριξη των μουσικών δημιουργών, ακαδημαϊκών και μη, καθώς και η διατύπωση προτάσεων κοινωνικής στήριξης αυτών στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο της δημοσιονομικής κρίσης που διανύουμε.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής σε εθνικό επίπεδο

Η ακαδημαϊκή μουσική εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο έχει ως σκοπό την παροχή μουσικής γνώσης και εξειδίκευσης σε διάφορα γνωστικά πεδία, μεταξύ των οποίων και αυτού της μουσικής δημιουργίας στο ανώτερο δυνατό επίπεδο, ενώ ως επί το πλείστον είναι δυνατόν να οδηγεί στην επαγγελματική αποκατάσταση και σταδιοδρομία (Κτενιαδάκη, 2008). Σε εθνικό επίπεδο λειτουργούν πανεπιστημιακές (Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα – ΑΕΙ) και τεχνολογικές (Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα – ΤΕΙ) σχολές μουσικής. Όσον αφορά στα ΑΕΙ, λειτουργούν Τμήματα Μουσικών Σπουδών (ΤΜΣ) στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) και στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο (ΙΠ) στην Κέρκυρα, καθώς και το Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης (ΤΜΕΤ) στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑΜΑΚ) στη Θεσσαλονίκη. Επίσης, λειτουργούν τρεις τεχνολογικές σχολές μουσικής, το Τμήμα Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής (ΤΛΠΜ) του ΤΕΙ Ηπείρου στην Άρτα, το Τμήμα Μουσικής Τεχνολογίας και Ακουστικής (ΤΜΤΑ) του ΤΕΙ Κρήτης με έδρα το Ρέθυμνο, και το Τμήμα Τεχνολογίας Ήχου και Μουσικών Οργάνων (ΤΤΗΜΟ) του ΤΕΙ Ιονίων Νήσων στο Αργοστόλι της Κεφαλονιάς. Όλες ανεξαιρέτως οι σχολές τόσο οι πανεπιστημιακές, όσο και οι τεχνολογικές, διαθέτουν βιβλιοθήκες και αρχεία μουσικής οι οποίες συμβάλλουν υποστηρικτικά στην εκπαιδευτική διαδικασία παρέχοντας υπηρεσίες πληροφόρησης στην εκάστοτε ακαδημαϊκή κοινότητα της κάθε σχολής (διδάσκοντες, φοιτητές, μέλη, κ.α.) και μη. Στόχος τους είναι να συγκεντρώνουν, να διαχειρίζονται και να διαχέουν τη μουσική πληροφορία, δίνοντας έμφαση στην κάλυψη των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών – μελών τους (Gracy and Zeng, 2013).

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες των σχολών μουσικής που λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο δεν ακολουθούν ενιαία πολιτική όσον αφορά τη στέγαση και τη διαχείριση των μουσικών συλλογών. Η πλειοψηφία πάντως από αυτές, των Τμημάτων Μουσικών Σπουδών του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και των τμημάτων των ΤΕΙ, λειτουργούν αποκεντρωμένα στους χώρους των μουσικών σχολών έχοντας μεγαλύτερη αυτονομία στη διαχείριση των συλλογών και παρέχοντας συγκεντρωμένες τις υπηρεσίες τους στην ακαδημαϊκή κοινότητα του κάθε τμήματος (Gottlieb, 1994). Σε αντίθεση με τις προαναφερόμενες συλλογές, η συλλογή της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης βρίσκεται συγκεντρωμένη στην κεντρική βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, αποτελώντας ένα μέρος της ευρύτερης συλλογής της βιβλιοθήκης. Επιπλέον, σημειώνεται πως η συλλογή της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου χωρίζεται σε δυο τμήματα. Στο πρώτο, το οποίο στεγάζεται στους χώρους της σχολής και περιλαμβάνει τις παρτιτούρες, τις ειδικές συλλογές, τις συλλογές ελλήνων συνθετών και το οπτικοακουστικό υλικό και στο δεύτερο, στο οποίο περιλαμβάνεται η συλλογή των βιβλίων και στεγάζεται στην κεντρική βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου.

Όλες πάντως οι βιβλιοθήκες μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση στη χώρα μας είτε λειτουργούν αποκεντρωμένα, είτε συγκεντρωμένα στην κεντρική βιβλιοθήκη, διαθέτουν σύγχρονες υποδομές, βασισμένες στην σύγχρονη πληροφοριακή ψηφιακή τεχνολογία. Οι συλλογές των σύγχρονων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και αρχείων μουσικής υποστηρίζουν το πρόγραμμα σπουδών κάθε τμήματος, έχοντας ως γνωστικό αντικείμενο την ιστορία της μουσικής, τη μουσικολογία, τα μουσικοπαιδαγωγικά, την εθνομουσικολογία, τη βυζαντινή μουσικολογία, τις μουσικές επιστήμες, τη φυσική και μουσική ακουστική, τη μουσική τεχνολογία, αλλά και άλλες συγγενείς επιστήμες όπως την ψυχολογία, τη φιλοσοφία, την αισθητική, τη γλωσσολογία, κ.α. (Madden, 2010). Το πληροφοριακό υλικό αυτών των συλλογών περιλαμβάνει σημαντικό αριθμό ελληνικών αλλά και ξενόγλωσσων βιβλίων, περιοδικών, άρθρων, λεξικών, εγκυκλοπαιδειών, κ.α.

Επίσης, σε αυτό περιλαμβάνονται και οι παρτιτούρες, οι ειδικές συλλογές (πτυχιακές, διπλωματικές εργασίες, διδακτορικές διατριβές), οι συλλογές ελλήνων συνθετών, καθώς και το οπτικοακουστικό υλικό.

Οι βιβλιοθήκες των πανεπιστημιακών τμημάτων μουσικής σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα, είναι δανειστικές και απευθύνονται κυρίως στην ακαδημαϊκή κοινότητα του εκάστοτε τμήματος (φοιτητές, ερευνητές, καθηγητές, διοικητικοί υπάλληλοι, κ.α.) αλλά και σε εξωτερικούς χρήστες με ορισμένους περιορισμούς ή προϋποθέτοντας ακόμα και συνδρομή σε ορισμένες περιπτώσεις σύμφωνα με την πολιτική της κάθε μιας. Σε αυτές, οι χρήστες – μέλη εβρισκόμενοι στους χώρους του αναγνωστηρίου έχουν τη δυνατότητα πρόσβασης τόσο στον κατάλογο της βιβλιοθήκης, όσο και σε διάφορες ηλεκτρονικές συλλογές (Morris, 2008). Επιπλέον, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής ως μέλη του Συνδέσμου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, προσφέρουν σε όλα τα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας τη δυνατότητα διαδικτυακής πρόσβασης, από οποιονδήποτε υπολογιστή εντός και εκτός των μουσικών τμημάτων, στα περιεχόμενα, τις περιλήψεις και τα πλήρη κείμενα άρθρων διεθνών επιστημονικών ηλεκτρονικών περιοδικών (ΣΕΑΒ, 2013). Ταυτόχρονα, μέσω των ηλεκτρονικών διευθύνσεων των ιστοσελίδων των βιβλιοθηκών των πανεπιστημιακών τμημάτων μουσικής, παρέχεται πλήθος υπηρεσιών που ο επισκέπτης μπορεί να χρησιμοποιήσει, όπως πρόσβαση στον κατάλογο της βιβλιοθήκης, σε βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων, σε ηλεκτρονικά και έντυπα περιοδικά, σε άρθρα, κ.α. Κάτι τέτοιο βέβαια δε συμβαίνει με τις αντίστοιχες ιστοσελίδες των τεχνολογικών τμημάτων μουσικής καθώς οι ιστοσελίδες τους δεν είναι τόσο ανεπτυγμένες ώστε να προσφέρουν τέτοιου είδους υπηρεσίες. Στον πίνακα 1 που ακολουθεί, παρατίθενται οι ηλεκτρονικές διευθύνσεις των ιστοσελίδων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής.

Βιβλιοθήκη	Ηλεκτρονική δ/νση ιστοσελίδας
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	http://www.lib.uoa.gr/biblio8ikes/selida-biblio8ikhs/?tx_wfqbe_pi1[libid]=mousiki
ΤΜΣ ΑΠΘ	http://www.mus.auth.gr/cms/?q=node/25
ΤΜΣ ΙΠ	http://music.ionio.gr/gr/department/sub/library.php http://iup.ionio.gr/
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	http://www.lib.uom.gr/content/category/1/1/94/lang,iso8859-7/
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	http://tlpm.teiep.gr/el/aem.html
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Η βιβλιοθήκη δεν διαθέτει ιστοσελίδα
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	http://www.teicrete.gr/mta/gr/ (για εσωτερική χρήση μόνο)

Πίνακας 1: Ηλεκτρονικές διευθύνσεις των ιστοσελίδων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής

Η μουσική δημιουργία στην Ελλάδα υπό το πρίσμα της δημοσιονομικής κρίσης

Η μουσική αποτελεί σημαντικό στοιχείο κάθε κουλτούρας καθώς και αναπόσπαστο κομμάτι του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε ευνομούμενης και πολιτισμένης κοινωνίας (Lee et al., 2005). Στην Ελλάδα, η μουσική γνώση παρέχεται μέσω της δημόσιας αλλά και της ιδιωτικής εκπαίδευσης. Όσον αφορά στη δημόσια εκπαίδευση η μουσική διδάσκεται ως μάθημα στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια γενική εκπαίδευση, στα μουσικά σχολεία και στα ανώτατα και τεχνολογικά εκπαιδευτικά

ιδρύματα, ενώ στον ιδιωτικό τομέα λειτουργούν ωδεία και μουσικές σχολές (Κτενιαδάκη, 2008). Ανάμεσα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των μαθημάτων που διδάσκονται οι μαθητές και στις δυο περιπτώσεις είναι και αυτό της μουσικής δημιουργίας - σύνθεσης, σκοπός του οποίου σε ανώτατο επίπεδο είναι να εκπαιδεύσει τους μαθητές - φοιτητές στο να γίνουν επαγγελματίες συνθέτες (Lurton and Bruce, 2010). Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια η μουσική δημιουργία έχει γίνει το πιο σημαντικό στοιχείο της γενικής μουσικής εκπαίδευσης, διευκολύνοντας τους μαθητές στην κατανόηση της μουσικής και δίνοντάς τους παράλληλα την ευκαιρία να ανακαλύπτουν τις ικανότητές τους στο να εφεύρουν μουσικές ιδέες, χωρίς να είναι απαραίτητο να ακολουθήσουν επαγγελματικά τον κλάδο της μουσικής δημιουργίας - σύνθεσης (Wiggins, 2007). Ωστόσο, όσοι από αυτούς αποφασίσουν να γίνουν επαγγελματίες συνθέτες, είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν έναν κύκλο σπουδών σε ανώτατο επίπεδο μέσω των ωδείων και των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων μουσικής.

Επαγγελματικά, δίνεται η δυνατότητα στους μουσικούς δημιουργούς να εργαστούν συνθέτοντας μουσικά έργα κατά παραγγελία η μη σε διάφορους καλλιτεχνικούς χώρους (θέατρο, κινηματογράφο, κ.α.), να διευθύνουν συμφωνικές ορχήστρες, χορωδίες και μουσικά σύνολα, ακόμα και να διδάξουν το μάθημα της μουσικής σύνθεσης στη δημόσια και στην ιδιωτική εκπαίδευση (Barrett, 2006). Οι έλληνες μουσικοί δημιουργοί και συνθέτες αποτελούν μια επαγγελματική κοινότητα η οποία θεωρείται ιδιαίτερης καλλιτεχνικής σημασίας. Μάλιστα, αυτοί εκπροσωπούνται μέσω ενός θεσμικού φορέα, ο οποίος έχει ως κύριο σκοπό τη στήριξη και την ανάδειξη της λόγιας μουσικής της νεότερης Ελλάδας, καθώς και την προστασία και την προαγωγή της ιδέας της ελληνικής μουσικής δημιουργίας - σύνθεσης. Πρόκειται για την Ένωση Ελλήνων Μουσουργών η οποία από την ίδρυσή της το 1931 και ύστερα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας της νεοελληνικής μουσικής συντελώντας και αυτή σε σημαντικό βαθμό στην ανάπτυξή της (EEM, 2013). Ωστόσο, η Ένωση Ελλήνων Μουσουργών δεν αποτελεί το μοναδικό φορέα που λειτουργεί με σκοπό τη στήριξη της μουσικής δημιουργίας - σύνθεσης στον ελληνικό χώρο. Πλήθος άλλων φορέων και οργανισμών λειτουργούν υποστηρικτικά και συμβάλλουν σημαντικά σε αυτή την κατεύθυνση. Επιγραμματικά, αξίζει να αναφερθούν ορισμένοι οργανισμοί, φορείς και μουσικοί σύλλογοι όπως το Κέντρο Ελληνικής Μουσικής, ο Οργανισμός Μεγάλου Μουσικής Αθηνών, η Εθνική Λυρική Σκηνή, το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής, το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου, το Κέντρο Μεσογειακής μουσική, η Ένωση Χορωδιών Ελλάδος, κ.α., η λειτουργία των οποίων υποστηρίζει το έργο των ελλήνων μουσικών δημιουργών και χρηματοδοτείται κατά ένα μέρος από πόρους του ελληνικού κράτους (KEM, 2013).

Την τελευταία τετραετία, η ελληνική οικονομία βιώνει μια περίοδο βαθιάς ύφεσης. Η πίεση για περικοπές των δαπανών στους προϋπολογισμούς του κράτους είναι συνεχής και η αντιμετώπισή της απαιτεί μακροχρόνιες και επίπονες προσπάθειες σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο (Kostagiolas *et al.*, 2013). Οι περικοπές στις δημόσιες δαπάνες επηρεάζουν άμεσα τη λειτουργία ορισμένων οργανισμών και φορέων των οποίων η χρηματοδότηση εξαρτάται άμεσα σε μεγάλο ποσοστό από το κράτος, αντιμετωπίζοντας πλέον σοβαρό πρόβλημα επιβίωσης και είναι αρκετά δύσκολο να προσδιοριστεί το καθεστώς λειτουργίας τους στο εγγύς μέλλον. Αυτό αφορά βεβαίως τους φορείς και τους οργανισμούς για τους οποίους έγινε αναφορά παραπάνω και δραστηριοποιούνται στο χώρο της μουσικής γενικά, αλλά και ειδικότερα σε αυτόν της μουσικής δημιουργίας - σύνθεσης και οι οποίοι αποτελούν ουσιαστικά πολιτιστικούς μη κερδοσκοπικούς φορείς. Αν θέλουν στο μέλλον να συνεχίσουν να λειτουργούν θα πρέπει να έχουν ως πρωταρχικό μέλημα την ανεύρεση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης κυρίως μέσω χορηγιών και επιδοτήσεων (Inkei, 2010).

Ο αντίκτυπος της παρούσας δημοσιονομικής κρίσης είναι αισθητός σε κάθε πλευρά της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής του τόπου, οδηγώντας σε μείωση του βιοτικού επιπέδου των περισσότερων πολιτών και ενισχύοντας το συναίσθημα της αβεβαιότητας σχετικά με το μέλλον (Fallon and Lucas, 2002). Αυτό συμβαίνει και στην περίπτωση των ελλήνων μουσικών δημιουργών οι οποίοι αντιμετωπίζουν σοβαρά επαγγελματικά προβλήματα. Οι περικοπές στις δαπάνες και στους προϋπολογισμούς έχουν οδηγήσει στη μείωση του εκπαιδευτικού προσωπικού τόσο στη δημόσια, όσο και στην ιδιωτική μουσική εκπαίδευση και συνυπολογίζοντας το αυξημένο κόστος των διδασκάλων που απαιτούνται σε ορισμένες περιπτώσεις, έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της διδασκαλίας του μαθήματος της μουσικής δημιουργίας – σύνθεσης σε ανώτερο επίπεδο. Επίσης, μεγάλοι μουσικοί οργανισμοί όπως ορχήστρες, χορωδίες, μουσικά σύνολα σταματούν τη λειτουργία τους με συνέπεια να οδηγείται στην ανεργία πλήθος μουσικών εκτελεστών, αλλά και δημιουργών. Πρόσφατο είναι το παράδειγμα της συμφωνικής ορχήστρας, της χορωδίας και των μουσικών συνόλων της ελληνικής ραδιοφωνίας τηλεόρασης που έκλεισαν σύμφωνα με απόφαση της κυβέρνησης και θεωρείται εξαιρετικά απίθανη η επαναλειτουργία τους. Επιπλέον, λόγω της οικονομικής ύφεσης, ελάχιστη είναι η δυνατότητα χρηματοδότησης προκειμένου να γίνονται παραγγελίες μουσικών έργων, καθώς και το ευρύ κοινωνικό σύνολο δεν διαθέτει τα χρήματα για να αγοράσει τα έργα τους. Επιπλέον, οι μουσικοί δημιουργοί αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα πρόσβασης σε βασικό πληροφοριακό υλικό το οποίο είναι χρήσιμο για την πνευματική τους εργασία αφού οι χρήση έγκυρων και επίσημων πηγών μουσικής πληροφόρησης ορισμένες φορές απαιτεί συνδρομή και υπόκειται σε περιορισμούς πρόσβασης. Σημειώνεται πως η κοινότητα των μουσικών δημιουργών είναι σε θέση να εκφράσει επακριβώς τις πληροφοριακές της ανάγκες και συνήθως αναζητά μουσικές πληροφορίες σε επίσημες πηγές πληροφόρησης (βιβλιοθήκες, επιστημονικά περιοδικά, διαδίκτυο, κ.α.) (Hunter, 2006). Ως εκ τούτου, τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο της δημοσιονομικής ένδειας, θεωρείται αναγκαία πιο πολύ από ποτέ η κοινωνική στήριξη των μουσικών δημιουργών από φορείς όπως είναι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής.

Εμπειρική διερεύνηση

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα εμπειρικής διερεύνησης σχετικά με τον προσδιορισμό της ισχύουσας κατάστασης όσον αφορά στην παρουσίαση της λειτουργίας των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί λόγω της δημοσιονομικής κρίσης που διανύει η χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Η διερεύνηση αυτή πρόκειται να οδηγήσει στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων με την ανάδειξη των σοβαρών προβλημάτων που έχουν προκύψει λόγω της κρίσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής. Παράλληλα, διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις προκειμένου να ανταπεξέλθουν σε αυτή την κατάσταση και να ενισχυθεί ο κοινωνικός τους ρόλος με τη δημιουργία συνεργασιών και τη στήριξη συγκεκριμένων επαγγελματικών κοινοτήτων που ασχολούνται με τη μουσική.

Κίνητρα διερεύνησης

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής θα μπορούσαν ίσως να χαρακτηριστούν από τις πιο ενδιαφέρουσες βιβλιοθήκες στην ανώτατη εκπαίδευση. Οι μουσικές συλλογές τους αποτελούμενες από βιβλία, παρτιτούρες, οπτικοακουστικό υλικό, χειρόγραφα, αρχεία καλλιτεχνών, κ.α., συντελούν τόσο στην άρτια μουσική εκπαίδευση των σπουδαστών όσο και στην επιστημονική κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού (Morris, 2008). Επιπλέον, θεωρούνται από τα μέλη της εκάστοτε ακαδημαϊκής κοινότητας πολύ

σημαντικές πηγές μουσικών πληροφοριών καθώς και σπάνιου αρχειακού υλικού, το οποίο είναι δωρισμένο αρκετές φορές από τους ίδιους τους συνθέτες, γεγονός που προσδίδει σε αυτές ιδιαίτερη ιστορική και πολιτισμική αξία. Με άλλα λόγια, οι βιβλιοθήκες μουσικής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας καθίστανται κέντρα πολιτισμού και οι οποίες διακρίνονται στο χώρο της μουσικής πληροφόρησης με βασικούς άξονες την έρευνα, τη μάθηση, τον πολιτισμό και την κοινωνική προσφορά (Townley, 2001).

Είναι γεγονός πως η λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής στον ελληνικό χώρο καθώς και το επίπεδο των παρεχόμενων πληροφοριακών τους υπηρεσιών δεν θα μπορούσε να μην έχουν επηρεαστεί από τη δημοσιονομική κρίση που βιώνει η χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Η σημαντική μείωση των προϋπολογισμών των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων έχει σοβαρό αντίκτυπο στη λειτουργία του συνόλου των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, μεταξύ αυτών και των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, οι οποίες καλούνται άμεσα να ανταποκριθούν σε αυτές τις ιδιαίτερα αντίξοες οικονομικά συνθήκες, συνδράμοντας ταυτόχρονα στην προσπάθεια της κοινωνίας να εξέλθει από την κρίση (Kostagiolas *et al.*, 2013). Κίνητρο της διερεύνησης αποτελεί η παρουσίαση του αξιόπιστου μέχρι στιγμής πληροφοριακού περιβάλλοντος μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση στον ελληνικό χώρο και η ανάδειξη στρατηγικών και μηχανισμών που διευκολύνουν τη διάδοση της μουσικής γνώσης, τη μάθηση και την πρόοδο εν μέσω της δημοσιονομικής κρίσης, τόσο στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, όσο και σε συγκεκριμένες επαγγελματικές ομάδες όπως αυτή των ελλήνων μουσικών δημιουργών.

Προφίλ της έρευνας

Η εμπειρική διερεύνηση για τη συγκεκριμένη μελέτη πραγματοποιήθηκε το τρίμηνο Ιούλιο με Σεπτέμβριο 2013 στις επτά ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής που λειτουργούν στον ελληνικό χώρο (Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Άρτας, Ιονίων Νήσων και Κρήτης). Η ανάπτυξη του ερευνητικού σχεδιασμού και της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε κινείται σε δύο κύριους άξονες, στηριζόμενη στη διαμόρφωση και την αποστολή ενός ερωτηματολογίου μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου προς τους υπευθύνους λειτουργίας των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, ύστερα από τηλεφωνική επικοινωνία που προηγήθηκε με αυτούς και οι οποίοι κλήθηκαν να το συμπληρώσουν και να το επιστρέψουν με τον ίδιο τρόπο.

Όπως φαίνεται στο παράρτημα, το πρώτο μέρος της έρευνας αφορά στην παρουσίαση και στην ανάλυση της διαχρονικής εξέλιξης την τετραετία 2010-13, δεκατριών εκ του συνόλου των καθιερωμένων από τη Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών στατιστικών στοιχείων και δεικτών αξιολόγησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που βρίσκουν εφαρμογή και σε εκείνες που διαθέτουν μουσικές συλλογές, αφορώντας στοιχεία για τους χρήστες, το προσωπικό, τη χρηματοδότηση, τις δαπάνες, τις συλλογές, τη λειτουργία, καθώς και την εκπαίδευση των χρηστών σε αυτές (ΜΟΠΑΒ, 2001). Ακολουθώντας, στο δεύτερο μέρος αναπτύσσεται ένα πλαίσιο δυο θεματικών ενοτήτων οι οποίες αποτελούνται από οκτώ ερωτήματα. Αυτά αφορούν στην προσωπική άποψη των υπευθύνων των βιβλιοθηκών σχετικά με τη λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής υπό το πρίσμα της δημοσιονομικής κρίσης, την ανάπτυξη πρότασης για διαμόρφωση συνεργασιών, καθώς και την αναγκαιότητα κοινωνικής στήριξης και σύνδεσης με συγκεκριμένες επαγγελματικές κοινότητες και φορείς που ασχολούνται με τη μουσική, όπως τους έλληνες μουσικούς δημιουργούς και την Ένωση Ελλήνων Μουσουργών.

Αποτελέσματα

Στατιστικά στοιχεία και δείκτες αξιολόγησης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής (2010-13)

Όσον αφορά στα αποτελέσματα του πρώτου μέρους της εμπειρικής διερεύνησης, στους πίνακες που ακολουθούν παρατίθενται συγκεντρωτικά τα στοιχεία και οι δείκτες αξιολόγησης τις τελευταίας τετραετίας (2010-13) για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής που λειτουργούν στον ελληνικό χώρο. Σημειώνεται ότι σε ορισμένες περιπτώσεις δεν υπήρξε η δυνατότητα συγκέντρωσης και αποστολής των στοιχείων για το σύνολο της τετραετίας από τους υπεύθυνους λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, καθώς ήταν αδύνατη η πρόσβαση σε στοιχεία παρελθόντων ετών.

Χρήστες

Όπως φαίνεται στον πίνακα 2, δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές όσον αφορά στον συνολικό πληθυσμό κάθε ακαδημαϊκής κοινότητας και τον συνολικό αριθμό ενεργών εγγεγραμμένων χρηστών - μελών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι παρά τη δημοσιονομική κρίση την οποία διέρχεται η χώρα, δεν έχει μειωθεί ο αριθμός των εισακτέων στις σχολές μουσικής. Μόνο στην περίπτωση της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών στο ΕΚΠΑ παρατηρείται την τελευταία διετία σημαντική μείωση στον συνολικό αριθμό των εγγεγραμμένων χρηστών. Αντίθετα, η ο συγκεκριμένος δείκτης για τη βιβλιοθήκη του Τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής του ΤΕΙ Ηπείρου παρουσιάζει την τελευταία τετραετία αξιοσημείωτη αύξηση. Αξίζει επίσης να σημειωθεί πως η βιβλιοθήκη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών στο ΑΠΘ εξυπηρετεί και περίπου τριάντα εγγεγραμμένους εξωτερικούς χρήστες, ενώ ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης εντός τη βιβλιοθήκης σε ολόκληρη τη μουσική κοινότητα της Θεσσαλονίκης.

Βιβλιοθήκη /Έτος	Συνολικός πληθυσμός του Τμήματος που εξυπηρετεί η βιβλιοθήκη				Συνολικός αριθμός ενεργών εγγεγραμμένων χρηστών - μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας της βιβλιοθήκης			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	966	862	814	800	400	450	225	243
ΤΜΣ ΑΠΘ	350	350	350	350	350	350	350	350
ΤΜΣ ΙΠ	743	743	700	750	550	550	500	550
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	343	296	296	296	195	195	195	195
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	950	1.250	1.300	1400	550	940	950	1050
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Δεν διατίθενται στοιχεία			550	Δεν διατίθενται στοιχεία			190
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	Δεν διατίθενται στοιχεία			1000	Δεν διατίθενται στοιχεία			350

Πίνακας 2: Χρήστες

Προσωπικό

Όσον αφορά στη στελέχωση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα 3 την τελευταία τετραετία σημειώνεται σημαντικότερη μείωση στον αριθμό του επικουρικού προσωπικού που υπηρετεί σε

αυτές. Ειδικότερα, παρατηρείται πως ο αριθμός των επιστημόνων της πληροφόρησης που απασχολείται στις συγκεκριμένες βιβλιοθήκες είναι ο ελάχιστος δυνατός αφού κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη μουσικής διαθέτει πλέον μόλις έναν και σε ορισμένες περιπτώσεις κανέναν βιβλιοθηκονόμο για τη λειτουργία της. Αυτό το γεγονός δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα στη λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, καθώς θεωρείται αδύνατο ένας βιβλιοθηκονόμος από μόνος του να εκτελέσει όλες τις διοικητικές και βιβλιοθηκονομικές εργασίες που προβλέπονται για τη εύρυθμη λειτουργία κάθε βιβλιοθήκης, χωρίς να έχει την υποστήριξη από επιπλέον μόνιμο ή επικουρικό προσωπικό (McCleskey, 2003). Σημειώνεται πως τα προαναφερθέντα δεν αφορούν τη μουσική συλλογή της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης του ΠΑΜΑΚ, καθώς αυτή αποτελεί τμήμα της κεντρικής βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου και η οποία είναι στελεχωμένη επαρκώς.

Βιβλιοθήκη/ Έτος	Προσωπικό βιβλιοθήκης Μόνιμο-Επικουρικό				Αριθμός βιβλιοθηκονόμων			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	5	2	2	2	1	1	1	1
ΤΜΣ ΑΠΘ	4	3	2	1	2	2	1	1
ΤΜΣ ΙΠ	3	3	3	1	2	2	2	1
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	25	25	24	24	23	23	23	23
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	3	3	3	3	2	2	2	2
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Δεν διατίθενται στοιχεία			1	Δεν διατίθενται στοιχεία			0
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	1	1	1	1	1	1	1	1

Πίνακας 3: Προσωπικό

Οικονομικά στοιχεία

Ακολουθως στον πίνακα 4, παρατίθενται ορισμένα οικονομικά στοιχεία σχετικά με τις λειτουργικές δαπάνες, το κόστος πρόσκτησης έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και τη συνολική χρηματοδότηση αυτών. Σύμφωνα με αυτά, την τελευταία τετραετία παρατηρείται σημαντική μείωση στο ύψος της συνολικής τους χρηματοδότησης. Χαρακτηριστικά, αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΙΠ στην οποία το ποσό της συνολικής χρηματοδότησης το 2010 ήταν της τάξεως των είκοσι πέντε χιλιάδων και εξακοσίων ευρώ, ενώ το 2012 το ποσό αυτό έφτασε να είναι της τάξης των πέντε χιλιάδων και εξακοσίων ευρώ σημειώνοντας πολύ μεγάλη μείωση σε διάστημα δυο μόλις ετών. Το ίδιο παρατηρείται και στην περίπτωση της συνολικής χρηματοδότησης της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας η οποία έχει μειωθεί την τελευταία τριετία σε πολύ μεγάλο βαθμό. Σημειώνεται επίσης πως το ύψος της συνολικής χρηματοδότησης της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΕΚΠΑ, την τελευταία τριετία δεν ξεπερνά τα χίλια ευρώ και το αντίστοιχο ποσό για τη βιβλιοθήκη του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ είναι μηδενικό. Αυτά τα γεγονότα, έχουν αντίκτυπο τόσο στην ευρύτερη λειτουργία των βιβλιοθηκών, όσο και στις παρεχόμενες από αυτές προς τα μέλη της εκάστοτε ακαδημαϊκής κοινότητας πληροφοριακές υπηρεσίες. Αυτό συμβαίνει διότι παράλληλα με τη μειωμένη

χρηματοδότηση, οι βιβλιοθήκες είναι αναγκασμένες εκ των πραγμάτων να προβαίνουν σε γενναίες περικοπές των λειτουργικών δαπανών τους (Guarria and Wang, 2011). Παρόλα αυτά, σημειώνεται πως το συνολικό κόστος πρόσκτησης των ηλεκτρονικών και των έντυπων πηγών πληροφόρησης σε αυτές τις βιβλιοθήκες δεν έχει μεταβληθεί σημαντικά αυτά τα χρόνια, πράγμα που δείχνει πως παρά τη μείωση της χρηματοδότησης γίνεται προσπάθεια να διατηρηθεί το υψηλό επίπεδο των πληροφοριακών υπηρεσιών το ίδιο με τα προηγούμενα χρόνια.

Βιβλιοθήκη/ Έτος	Συνολικές λειτουργικές δαπάνες βιβλιοθήκης				Συνολικό κόστος πρόσκτησης ηλεκτρονικών & έντυπων πηγών πληροφόρησης				Συνολική χρηματοδότηση βιβλιοθήκης			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	600	570	1.000	---	18. 326	9.445	13.000	---	600	600	1.000	---
ΤΜΣ ΑΠΘ	0	0	0	1000	δια της Κεντρικής Βιβλιοθήκης				0	0	0	1000
ΤΜΣ ΙΠ	20. 000	9.20 0	5.600	---	5.600	5.600	5.600	---	25. 600	14. 800	5.600	---
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	Δεν διατίθενται στοιχεία				686. 042	734. 673	245.000	---	686. 042	734. 673	245. 000	---
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	9.500	11. 500	9.500	10. 600	16. 000	17. 500	1.500	2.000	22. 000	29. 500	20. 500	17. 400
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Δεν διατίθενται στοιχεία											
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	Δεν διατίθενται στοιχεία											

Πίνακας 4: Οικονομικά στοιχεία

Συλλογή

Η σημαντική μείωση στην χρηματοδότηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής δεν θα μπορούσε να μην έχει άμεση επιρροή και επίπτωση στο μέγεθος τόσο των έντυπων, όσο και των ηλεκτρονικών συλλογών τους. Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 5, την τελευταία τετραετία παρατηρείται μια πολύ μικρή αύξηση στο μέγεθος των έντυπων συλλογών των βιβλιοθηκών μουσικής των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της χώρας μας, καθώς υπάρχει φθίνουσα πορεία στο μέγεθος του αριθμού των μονογραφιών που εισέρχονται κάθε έτος σε αυτές. Αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο στην περίπτωση της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών σπουδών του ΙΠ αφού όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, ο αριθμός των μονογραφιών που εισήλθαν την τελευταία τριετία σημειώνει κατακόρυφη πτώση καθώς από οκτακόσιες ογδόντα οκτώ μονογραφίες το 2010, εισήλθαν μόλις εκατόν οδόντα μια το 2011. Επίσης, χρόνο με το χρόνο σημειώνεται μείωση στον αριθμό των τρεχουσών έντυπων συνδρομών σε τίτλους περιοδικών. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα των βιβλιοθηκών Τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής του ΤΕΙ Ηπείρου και του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ. Στην πρώτη περίπτωση, ο αριθμός των τρεχουσών έντυπων συνδρομών σε τίτλους περιοδικών μηδενίστηκε την τελευταία διετία και στη δεύτερη περίπτωση, ενώ το 2010 η βιβλιοθήκη αριθμούσε εξήντα πέντε τρέχουσες έντυπες συνδρομές σε τίτλους

περιοδικών, σήμερα αριθμεί μόνο δέκα, αποτέλεσμα και αυτό της πολύ περιορισμένης χρηματοδότησης λόγω της δημοσιονομικής κρίσης.

Βιβλιοθήκη/Έτος	Μέγεθος έντυπης συλλογής της βιβλιοθήκης				Αριθμός τρεχουσών έντυπων συνδρομών σε τίτλους περιοδικών			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	13.336	13.996	14.331	14.651	27	20	20	20
ΤΜΣ ΑΠΘ	13.753	13.753	13.753	13.882	65	50	50	10
ΤΜΣ ΙΠ	22.713	23.376	23.558	---	70	65	60	---
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	119.008	129.862	135.082	---	16	16	16	---
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	2.700	4.200	4.500	5.850	17	17	0	0
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Δεν διατίθενται στοιχεία			3.455	Δεν διατίθενται στοιχεία			
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	500	650	700	700	8	9	7	7

Βιβλιοθήκη/Έτος	Αριθμός συνδρομών ηλεκτρονικών περιοδικών				Μονογραφίες που εισήλθαν σε ένα έτος			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	Πρόσβαση μέσω HEAL-LINK ή μέσω κεντρικών συνδρομών από το Ακαδημαϊκό Ίδρυμα				500	571	335	320
ΤΜΣ ΑΠΘ					0	0	0	130
ΤΜΣ ΙΠ					888	662	181	---
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ					195	0	20	---
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου					90	1.550	300	1.500
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων					Δεν διατίθενται στοιχεία			
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης					-	120	15	-

Πίνακας 5 (δύο μέρη): Συλλογή

Ώρες εβδομαδιαίας λειτουργίας

Όπως σημειώθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, οι βιβλιοθήκες μουσικής των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της χώρας μας λόγω της δημοσιονομικής κρίσης των τελευταίων ετών είναι στελεχωμένες με το ελάχιστο δυνατό προσωπικό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το ωράριο λειτουργίας των συγκεκριμένων βιβλιοθηκών να έχει περιοριστεί αρκετά ειδικότερα την τελευταία διετία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα 6, παρατηρείται πως η μείωση στο προσωπικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής έχει επηρεάσει ιδιαίτερα τη λειτουργία των βιβλιοθηκών των Τμημάτων Μουσικών σπουδών του ΕΚΠΑ και του ΙΠ, καθώς έχουν μειωθεί σημαντικά οι ώρες της εβδομαδιαίας λειτουργίας τους περιορίζοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα συνεχούς πρόσβασης στους χώρους της βιβλιοθήκης στους ενεργούς χρήστες - μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας που εξυπηρετούν.

Βιβλιοθήκη/Έτος	Ώρες εβδομαδιαίας λειτουργίας βιβλιοθήκης			
	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	45	9	9	9
ΤΜΣ ΑΠΘ	45	45	45	30
ΤΜΣ ΙΠ	70	70	70	35
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	62	62	62	62
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	60	60	60	60
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Δεν διατίθενται στοιχεία			40
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	20	30	30	30

Πίνακας 6. Ώρες εβδομαδιαίας λειτουργίας

Εκπαίδευση χρηστών

Σύμφωνα με την έρευνα, ο μόνος τομέας που δείχνει να μην έχει επηρεαστεί καθόλου από τις επιπτώσεις της δημοσιονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής, είναι αυτός της πληροφοριακής εκπαίδευσης των χρηστών. Όπως φαίνεται στον πίνακα 7, ο αριθμός των χρηστών - μελών της εκάστοτε ακαδημαϊκής κοινότητας που παρακολουθούν τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες που οργανώνονται από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής την τελευταία τετραετία παραμένει σταθερός, σημειώνοντας μάλιστα και μικρή άνοδο όσον αφορά το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου.

Βιβλιοθήκη/Έτος	Αριθμός χρηστών που παρακολούθησαν εκπαιδευτικές δραστηριότητες της βιβλιοθήκης			
	2010	2011	2012	2013
ΤΜΣ ΕΚΠΑ	Δεν πραγματοποιήθηκαν εκπαιδευτικές δραστηριότητες			
ΤΜΣ ΑΠΘ	+100	+100	+100	+100
ΤΜΣ ΙΠ	100	100	100	135
ΤΜΕΤ ΠΑΜΑΚ	19	22	20	---
ΤΛΠΜ ΤΕΙ Ηπείρου	150	270	350	300
ΤΤΗΜΟ ΤΕΙ Ιονίων Νήσων	Δεν διατίθενται στοιχεία			---
ΤΜΤΑ ΤΕΙ Κρήτης	+40	+40	+40	+40

Πίνακας 7. Εκπαίδευση χρηστών

Η κατάσταση στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής υπό το πρίσμα της δημοσιονομικής κρίσης

Ακολούθως, αναπτύσσονται οι απόψεις των υπευθύνων λειτουργίας των ελληνικών ακαδημαϊκών μουσικής οι οποίοι ανταποκρινόμενοι στα ερωτήματα που τους τέθηκαν, προσδιορίζουν πολύ εύστοχα τη γενικότερη κατάσταση που επικρατεί στους χώρους εργασίας τους εν μέσω της οικονομικής ύφεσης που διανύει η χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με τις απαντήσεις οι οποίες δόθηκαν, σημειώνεται πως η

δημοσιονομική κρίση δεν έχει αυξήσει καθόλου το ενδιαφέρον και την ενεργή συμμετοχή των χρηστών – μελών της εκάστοτε ακαδημαϊκής κοινότητας στη βιβλιοθήκη μουσικής. Αντιθέτως, παρατηρείται χρόνο με το χρόνο μικρότερη προσέλευση των χρηστών σε αυτές. Αυτό συμβαίνει διότι πλέον ένα μεγάλο μέρος των φοιτητών αποδεχόμενοι την όλη οικονομική κατάσταση ως μη αναστρέψιμη και αδυνατώντας να ανταποκριθούν στο αυξημένο κόστος διαβίωσης μακριά από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους, αποφασίζουν να μην παρακολουθήσουν το πρόγραμμα σπουδών της σχολής τους (Kostagiolas et al., 2013).

Η ευρύτερη λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής έχει επηρεαστεί άμεσα από τη δημοσιονομική κρίση καθώς σύμφωνα με τις απόψεις των υπευθύνων λειτουργίας αυτών, τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές υπηρεσιακές μεταβολές όσον αφορά στο προσωπικό σχεδόν σε όλες τις βιβλιοθήκες, πλην αυτής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Ειδικότερα, λόγω της μείωσης του αριθμού του μόνιμου και του επικουρικού προσωπικού στο ελάχιστο, έχουν δημιουργηθεί σοβαρά προβλήματα όσον αφορά στο ωράριο λειτουργίας των βιβλιοθηκών, στην επαρκή εξυπηρέτηση της ακαδημαϊκής κοινότητας, στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών πληροφόρησης, ακόμα και στην σωστή υλοποίηση του ετήσιου προγραμματισμού τους (Kostagiolas et al., 2011).

Επιπλέον, ένας άλλος παράγοντας που επηρεάζει αρνητικά και δυσχεραίνει σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής σύμφωνα με την άποψη των υπευθύνων λειτουργίας αυτών, είναι η συνεχής μείωση στη συνολική χρηματοδότησή τους. Το ποσοστό της χρηματοδότησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής είναι πολύ μικρό, αφορά κυρίως την αγορά αναλώσιμου υλικού και σε καμία περίπτωση δεν επαρκεί για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών τους. Ως εκ τούτου, διατίθενται πολύ λίγα χρήματα για την ανάπτυξη των συλλογών και οι παραγγελίες έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού έχουν περιοριστεί στο ελάχιστο. Η μη επαρκής χρηματοδότηση των συγκεκριμένων βιβλιοθηκών επιδεινώνει εκτός των άλλων και ορισμένα ήδη υπάρχοντα προβλήματα όσον αφορά στην κατάσταση των χώρων που στεγάζονται οι συλλογές, καθώς δεν υπάρχει η δυνατότητα συντήρησης και αποκατάστασης των όποιων φθορών προκύπτουν τόσο στον κτηριακό, όσο και στον πληροφοριακό εξοπλισμό, τις συλλογές και η πιθανότητα αλλοίωσης ή ακόμα και καταστροφής ενός μέρους του ευαίσθητου μουσικού πληροφοριακού υλικού θεωρείται αυξημένη (Guarría & Wang, 2011). Αξίζει να σημειωθεί η περίπτωση της βιβλιοθήκης του Τμήματος Μουσικών Σπουδών του ΑΠΘ στην οποία δεν υπάρχει καθόλου χρηματοδότηση τα τελευταία τρία με τέσσερα χρόνια.

Προοπτικές συνεργασίας μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής καθώς και άλλων φορέων στον ελληνικό χώρο

Ιδιαίτερης σημασίας θεωρούνται οι απόψεις των υπευθύνων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής σχετικά με την διαμόρφωση ενός πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των εν λόγω βιβλιοθηκών, όπως επίσης και με άλλους φορείς στον ελληνικό χώρο οι οποίοι δραστηριοποιούνται στο χώρο της μουσικής (Maskell, 2009). Ειδικότερα, όσον αφορά στην ανάπτυξη και την υλοποίηση μιας πρότασης σχετικά με τη σύμπραξη μεταξύ των βιβλιοθηκών μουσικής στην ανώτατη εκπαίδευση στη χώρα μας, όλοι ανεξαιρέτως οι υπεύθυνοι λειτουργίας των συγκεκριμένων βιβλιοθηκών θεωρούν ότι μία τέτοια συνεργασία θα ήταν χρήσιμη και βιώσιμη αρκεί να οργανωθεί σωστά και να υπάρχει συμμετοχή από όλες τις μουσικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, γνωρίζοντας ότι αυτό αποτελεί ίσως το μοναδικό τρόπο αντίδρασης στις συνεχείς περικοπές τόσο των ανθρώπινων, όσο και των υλικών τους πόρων λόγω της δημοσιονομικής κρίσης. Είναι

σημαντικό να σημειωθεί πως ήδη από το προηγούμενο έτος έχει κατατεθεί από την πλευρά της μουσικής βιβλιοθήκης Ιονίου Πανεπιστημίου πρόταση για τη δημιουργία ενός συνεργατικού μοντέλου μεταξύ των ελληνικών ακαδημαϊκών μουσικών βιβλιοθηκών, θεωρώντας πως μια τέτοια σύμπραξη μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να έχει, ανεξαρτήτως πόσο πολύ ή λίγο βιώσιμη είναι.

Επίσης, στα πλαίσια της ενίσχυσης του κοινωνικού ρόλου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και σχετικά με την αναγκαιότητα κοινωνικής στήριξης από την πλευρά τους ορισμένων μουσικών επαγγελματιών κοινοτήτων όπως αυτής των μουσικών δημιουργών, κ.α., στο σύνολό τους οι υπεύθυνοι λειτουργίας αυτών θεωρούν πως μια βιβλιοθήκη και μάλιστα μουσική πρέπει να είναι ανοιχτή στο κοινό, παρέχοντας υποστήριξη σε όλους τους κλάδους που ασχολούνται με τη μουσική, επιτελώντας τον εξαιρετικής σημασίας ρόλο της που δεν είναι άλλος από την παροχή και τη διάδοση των πληροφοριών μουσικής (Gibson et al., 2006). Συνεπώς, σύμφωνα με την άποψή τους θα μπορούσαν οι βιβλιοθήκες να στηρίξουν τους μουσικούς δημιουργούς ή άλλες επαγγελματικές ομάδες που σχετίζονται με την μουσική, αρκεί να έχουν οριστεί από πριν συγκεκριμένα πλαίσια, υποχρεώσεις και δικαιώματα από τους εμπλεκόμενους τα οποία προϋποθέτουν να μην υπάρχει καμία οικονομική επιβάρυνση για τις βιβλιοθήκες.

Ως εκ τούτου, στα πλαίσια της επαρκούς και έγκυρης υποστήριξης της μουσικής επιστήμης όπως και της διεύρυνσης της πρόσβασης σε περισσότερες πληροφοριακές πηγές, μια ενδεχόμενη σύνδεση μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και ορισμένων φορέων μουσικής πληροφόρησης, λόγου χάρη με την Ένωση Ελλήνων Μουσουργών, το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής, τη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη», κ.α., αντιμετωπίζεται σε πρώτη φάση θετικά από τους υπευθύνους λειτουργίας αυτών. Αυτή την περίοδο της οικονομικής ύφεσης, θεωρείται πως η διασύνδεση μεταξύ των φορέων πνευματικής παραγωγής, είναι κάτι αναμφισβήτητο αναγκαίο και χρήσιμο και μόνο οφέλη μπορεί να έχει για όλους τους εμπλεκόμενους, φορείς και τους χρήστες εφόσον πραγματοποιηθεί (Kostagiolas et al., 2011). Βέβαια, αποτελεί κοινή άποψη όλων των υπευθύνων των βιβλιοθηκών πως όποια τέτοια σκέψη συνεργασίας βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο και για να προχωρήσει χρειάζεται πρώτα να ωριμάσει ως ιδέα και ύστερα να διαμορφωθεί το πλαίσιο πάνω στο οποίο θα στηριχτεί προκειμένου να έχει επιτυχία.

Συζήτηση

Η περίοδος της διεθνούς οικονομικής ύφεσης των τελευταίων ετών στην οποία μεταξύ των υπολοίπων κρατών βρίσκεται και η χώρα μας, έχει αναδείξει τις αυξημένες και χρόνιες αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας οι οποίες δεν είναι άλλες από αυτές της χαμηλής ανταγωνιστικότητας και του υπέρογκου δημοσίου χρέους, προκαλώντας σοβαρές επιπτώσεις σε όλους τους τομείς της ζωής της ελληνικής κοινωνίας (Fallon, and Lucas, 2002). Ένας από αυτούς είναι και ο τομέας της ακαδημαϊκής εκπαίδευσης στο σύνολό της. Ειδικότερα όσον αφορά στη μουσική εκπαίδευση σε ακαδημαϊκό επίπεδο, σημειώνεται ότι και αυτή δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη από το μοντέλο της δημοσιονομικής προσαρμογής που εφαρμόζεται την τελευταία τριετία στη χώρα μας. Οι οικονομικοί πόροι των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων μουσικής στον ελληνικό χώρο είναι πλέον εξαιρετικά περιορισμένοι και η ανάγκη ορθής κατανομής των όποιων πόρων διατίθενται θεωρείται ακόμη πιο επιτακτική αυτή την περίοδο. Μια κατανομή, η οποία έχει σαφώς ως στόχο την διατήρηση της όσο το δυνατόν ομαλής λειτουργίας των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, του υψηλού επιπέδου παροχής μουσικής εκπαίδευσης με την

ταυτόχρονη ενίσχυση και την υποστήριξη της ερευνητικής διαδικασίας (Kostagiolas et al., 2013).

Σε αυτή την κατεύθυνση, θεωρείται ουσιαστική η συμβολή των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών οι οποίες όμως και αυτές από την πλευρά τους αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα λειτουργίας λόγω της δημοσιονομικής κρίσης που επικρατεί. Η ελάχιστη χρηματοδότησή τους από την πλευρά των πανεπιστημίων σε συνδυασμό με τη συνεχόμενη μείωση του προσωπικού τους, δημιουργούν μια προβληματική κατάσταση που καλούνται να αντιμετωπίσουν άμεσα και σε ένα μη ευνοϊκό περιβάλλον (Harper and Corral, 2011). Ειδικότερα, σημειώνεται πως ορισμένα φαινόμενα όπως αυτά της ελάττωσης του ενδιαφέροντος από την πλευρά των χρηστών – μελών των βιβλιοθηκών, της μείωσης του ωραρίου λειτουργίας τους στο ελάχιστο δυνατό, της αντιμετώπισης δυσκολιών στην επαρκή εξυπηρέτηση της ακαδημαϊκής κοινότητας και στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών πληροφόρησης προς αυτή, της ελάχιστης δυνατότητας συντήρησης του τεχνολογικού εξοπλισμού καθώς και του ευαίσθητου μουσικού πληροφοριακού υλικού, κ.α., κάνουν όλο και πιο έντονη την εμφάνισή τους τον τελευταίο καιρό στο χώρο των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και οφείλουν να αποτελέσουν αντικείμενο μελέτης προκειμένου να αντιμετωπιστούν με επιτυχία.

Ως εκ τούτου, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής στην προσπάθειά τους να ανταπεξέλθουν στη δύσκολη αυτή περίοδο δεν πρέπει να αντιμετωπίζουν την οικονομική ύφεση μόνον ως απειλή, αλλά και ως μια ευκαιρία αναδιάρθρωσης και εξέλιξης του ευρύτερου πλαισίου λειτουργίας τους, συνδράμοντας παράλληλα και αυτές από την πλευρά τους στην προσπάθεια της κοινωνίας να εξέλθει από την κρίση (Pritchard, 2009). Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί με τη σύνδεση, την ανάπτυξη ενός συνεργατικού μοντέλου τόσο μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής, όσο και μεταξύ αυτών και ορισμένων φορέων μουσικής πληροφόρησης που δραστηριοποιούνται στον ελληνικό χώρο και αντιμετωπίζουν και αυτοί από την πλευρά τους σημαντικά προβλήματα λόγω της δημοσιονομικής κρίσης. Επιπροσθέτως, θεωρείται αναγκαία αυτή την περίοδο από την πλευρά των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής η ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής στήριξης ορισμένων επαγγελματικών κοινοτήτων που δραστηριοποιούνται στο χώρο της μουσικής όπως για παράδειγμα αυτής των ελλήνων μουσικών δημιουργών, των μουσικών εκτελεστών, κ.α., των οποίων οι ανάγκες για πρόσβαση στη μουσική πληροφόρηση είναι μεγάλες.

Προτάσεις για εξωστρέφεια

Ένα από τα ερευνητικά αντικείμενα της μελέτης αυτής, αποτελεί η ανάπτυξη πρότασης σχετικά με τη διαμόρφωση ενός πλαισίου συνεργασίας – σύμπραξης μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής σε εθνικό επίπεδο. Η εν λόγω πρόταση απορρέει από την αυξημένη ανάγκη και την προσπάθεια των συγκεκριμένων βιβλιοθηκών να ανταπεξέλθουν όσο το δυνατό πιο ικανοποιητικά στις εξαιρετικά δύσκολες συνθήκες που επικρατούν λόγω της μεγάλης δημοσιονομικής κρίσης που επικρατεί στη χώρα μας, ενισχύοντας ταυτόχρονα τον εκπαιδευτικό, τον επιστημονικό, τον πολιτισμικό και ιδιαιτέρως τον κοινωνικό τους ρόλο. Ειδικότερα, η προοπτική σύμπραξης μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής έχει ως στόχο τη διαμόρφωση ενιαίας πολιτικής μεταξύ αυτών όσον αφορά στην απόκτηση των πληροφοριακών πόρων και στην ανάπτυξη συμφωνιών κατανομής τους, στην περιγραφική και θεματική καταλογογράφηση του μουσικού υλικού, στην κατασκευή και συντήρηση τεχνικών υποδομών, στη θέσπιση ακαδημαϊκών αποθετηρίων και στην παροχή υπηρεσιών μουσικής πληροφόρησης στις αντίστοιχες ακαδημαϊκές κοινότητες με την ψηφιοποίηση

του υλικού και την παροχή πρόσβασης μέσω κοινής ηλεκτρονικής πύλης (Ζάχος, 1998). Το ουσιαστικότερο όμως πλεονέκτημα μιας τέτοιου είδους συνεργασίας αποτελεί η σημαντική εξοικονόμηση που επιτυγχάνεται στα λειτουργικά τους έξοδα, καθώς η συμμετοχή τους σε ένα συνεργατικό σχήμα λειτουργίας, δίνει η δυνατότητα να χρησιμοποιούν από κοινού τους προϋπολογισμούς τους προκειμένου να αποκτηθούν περισσότεροι πληροφοριακοί πόροι, κυρίως ψηφιακοί, τους οποίους σε διαφορετική περίπτωση θα ήταν αναγκασμένες να προμηθευτούν κάθε μια από μόνη της, αξιοποιώντας με αυτόν τον τρόπο αποδοτικότερα τις ήδη μειωμένες χρηματοδοτήσεις τους (Rowse, 2003).

Δεδομένης της προσπάθειας των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής να ανασυγκροτηθούν και να συνδράμουν στην προσπάθεια της κοινωνίας να εξέλθει από την κρίση, θεωρείται αναγκαίο να ενισχυθεί σημαντικά ο κοινωνικός τους ρόλος και η προσφορά. Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί με το «άνοιγμα» των υπηρεσιών τους προς το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, με την προσέλκυση νέων, είτε μεμονωμένων, είτε ομάδων χρηστών οι οποίοι ανήκουν σε διάφορες κοινότητες επαγγελματικές και μη, πέραν από την εκάστοτε ακαδημαϊκή κοινότητα (Τσιμπόγλου, 2002). Στην προκειμένη περίπτωση, η επαγγελματική κοινότητα η οποία θεωρείται απολύτως αναγκαίο να στηριχθεί από την προτεινόμενη σύμπραξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής είναι οι μουσικοί δημιουργοί και συνθέτες λόγιας κυρίως μουσικής, μέλη της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών, οι οποίοι λόγω της δημοσιονομικής κρίσης αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα πρόσβασης σε βασικό πληροφοριακό υλικό μουσικής. Υλικό το οποίο περιλαμβάνει είτε παρτιτούρες, επιστημονικά κείμενα, περιοδικά, ηχητικά απόσπασμα, κ.α., είτε ένα σύνολο αυτών και τις περισσότερες φορές αποτελεί αντικείμενο της μελέτης τους. Ως εκ τούτου, θεωρείται πολύ σημαντική η διαμόρφωση ενός υποστηρικτικού πλαισίου σύνδεσης μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών. Σύνδεση η οποία αφορά κυρίως την παροχή από την πλευρά των βιβλιοθηκών τόσο συμβατικών, όσο και ψηφιακών πληροφοριακών υπηρεσιών μουσικής προς τα μέλη αυτής, έχοντας σκοπό την στήριξη και την ενδυνάμωση της έρευνας, της πληροφοριακής υποδομής και εκπαίδευσης των ελλήνων μουσικών δημιουργών - συνθετών. Επιπλέον, με τη σύνδεση αυτή είναι δυνατή η παροχή επαρκούς υποστήριξης στις όποιες μελλοντικές προσπάθειες για τη διαμόρφωση υποδομών και υπηρεσιών μουσικής πληροφόρησης στο συγκεκριμένο πολιτισμικό φορέα (Τσιμπόγλου, 1998).

Στο πλαίσιο της ενίσχυσης τους κοινωνικού τους ρόλου εν μέσω της δημοσιονομικής κρίσης, οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής ως πηγές πληροφόρησης, κέντρα μάθησης και διάχυσης της μουσικής γνώσης είναι δυνατό να αναπτύξουν έναν κύκλο από συνεργασίες με οργανισμούς (Οργανισμός Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, κ.α.), ερευνητικούς φορείς (Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής και Ακουστικής, κ.α.), και μουσικά σύνολα (Κρατική Ορχήστρα Αθηνών, κ.α.) σε εθνικό επίπεδο, με σκοπό τη δημιουργία ενός ευρύτερου δικτύου για την υποστήριξη της μουσικής πληροφόρησης στον ελληνικό χώρο (Katsirikou, 2004). Ειδικότερα, πολύ σημαντική θεωρείται η διερεύνηση της δυνατότητας διαμόρφωσης ενός πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και των υπολοίπων βιβλιοθηκών που διαθέτουν πλούσιες μουσικές συλλογές και λειτουργούν στον ελληνικό χώρο, ιδιαιτέρως δε με τη Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη» η οποία πρόκειται για τη μεγαλύτερη βιβλιοθήκη μουσικής σε εθνικό επίπεδο. Η εν δυνάμει ανάπτυξη όλων αυτών των συνεργασιών είναι δυνατόν να οδηγήσει την πρόσβαση στη μουσική πληροφόρηση σε νέα επίπεδα με τη διαμόρφωση ενός ενιαίου τοπίου μουσικής πληροφόρησης στη χώρα, αποτελώντας παράλληλα επένδυση για τον εθνικό μουσικό πολιτισμό και την κοινωνία.

Συμπεράσματα και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Τα τελευταία χρόνια, η παγκόσμια κοινότητα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια μεγάλη σε ένταση οικονομική κρίση η οποία έχει επεκταθεί σχεδόν σε όλα τα κράτη του κόσμου, μεταξύ αυτών και στην Ελλάδα. Ο αντίκτυπος αυτής της κρίσης σε όλους τους τομείς της κοινωνικοοικονομικής ζωής είναι τεράστιος καθώς στη χώρα μας δεν υπάρχουν αναπτυγμένα και επαρκή συστήματα κοινωνικής προστασίας, έτσι ώστε να αντιμετωπιστεί ο αυξημένος κίνδυνος που προκύπτει από την οικονομική και δημοσιονομική ύφεση (Kostagiolas et al., 2013). Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να αναφερθεί η πρόσφατη απόφαση της πολιτείας (ΚΥΑ Αριθ. 135211/Β2/23-9-2013, ΦΕΚ Β 2384/24-9-2013) να τεθεί σε καθεστώς διαθεσιμότητας μεγάλος αριθμός διοικητικών υπαλλήλων των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων της χώρας μεταξύ των οποίων και ενενήντα τέσσερις βιβλιοθηκονόμοι, θέτοντας με αυτόν τον τρόπο σε άμεσο κίνδυνο τη βιωσιμότητα του συνόλου των βιβλιοθηκών που λειτουργούν σε αυτά. Ειδικότερα, όσον αφορά στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής οι συνέπειες της δημοσιονομικής κρίσης έχουν άμεση επίπτωση στη λειτουργία τους, έχοντας δημιουργηθεί στις περισσότερες από αυτές σημαντικά και σε ορισμένες περιπτώσεις αξιεπέραστα προβλήματα, θέτοντας σοβαρά στο κοντινό μέλλον ακόμα και το ζήτημα της επιβίωσής τους καθώς καλούνται λειτουργήσουν πλέον με το ελάχιστο δυνατό προσωπικό και με την ελάχιστη χρηματοδότηση.

Όσotόσο και παρά τις εξαιρετικά δύσκολες οικονομικά συνθήκες, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής είναι δυνατόν και πρέπει να προσπαθήσουν πολύ για να ανταπεξέλθουν απέναντι στη δημοσιονομική κρίση, βοηθώντας με τον τρόπο τους την ελληνική κοινωνία να επιβεβαιώσει τον ρόλο τους ως φορέων πληροφόρησης, κέντρων μάθησης και διάχυσης της μουσικής γνώσης και διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ύπαρξή τους. Για το λόγο αυτό, θεωρείται επιτακτική η ανάγκη για τη διαμόρφωση ενός στρατηγικού σχεδιασμού για το μέλλον ο οποίος θα περιλαμβάνει την ανάπτυξη και την προώθηση νέων, καινοτόμων και υψηλής ποιότητας υπηρεσιών μουσικής πληροφόρησης, εμπλουτίζοντας παράλληλα τις παλαιότερες με την αξιοποίηση και την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών σε αυτές (Kostagiolas and Korkidi, 2008). Επιπροσθέτως, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μουσικής στην προσπάθειά τους να ανταπεξέλθουν στην οικονομική ύφεση ενισχύοντας ταυτόχρονα και τον κοινωνικό τους ρόλο, είναι αναγκαίο να θέσουν ως επιπλέον στόχο την ανάπτυξη συνεργασιών με σκοπό την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων τους, τόσο μεταξύ τους με την προοπτική σύμπραξης αυτών, όσο και εκτός της ακαδημαϊκής κοινότητας. Αυτό είναι δυνατό να επιτευχθεί με ορισμένες κοινότητες και κοινωνικούς φορείς επαγγελματικούς και μη, που έχουν ως αντικείμενο ενασχόλησής τους και δραστηριοποιούνται στο χώρο της μουσικής (Ένωση Ελλήνων Μουσουργών, Ινστιτούτο Έρευνας, Μουσικής και Ακουστικής, Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Λίλιαν Βουδούρη, κ.α.), τα μέλη των οποίων έχουν ανάγκη για ποιοτικές υπηρεσίες μουσικής πληροφόρησης.

Μέσω της συγκεκριμένης μελέτης, παρουσιάστηκε η κατάσταση που επικρατεί τα τελευταία χρόνια όσον αφορά στην τυπολογία και στη λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής όπως αυτές εμφανίζονται στον ελληνικό χώρο, ενώ παράλληλα διατυπώθηκαν και ορισμένες προτάσεις προκειμένου να ανταπεξέλθουν και να ενισχύσουν τον κοινωνικό τους ρόλο αυτή την περίοδο της δημοσιονομικής κρίσης. Στο άμεσο μέλλον, κρίνεται σκόπιμο να πραγματοποιηθούν ανάλογες μελέτες και σε άλλους οργανισμούς και φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της μουσικής σε εθνικό επίπεδο, έτσι ώστε να αποκτηθεί ξεκάθαρη και ευρεία εικόνα σχετικά με τον αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης στο μουσικό γίγνεσθαι της χώρας μας και να εξεταστούν οι προοπτικές αντιμετώπισης και εξόδου από αυτή. Επίσης, μελλοντικό στόχο αποτελεί η διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας ευρύτερων συνεργασιών μεταξύ των

προαναφερθέντων φορέων και οργανισμών με σκοπό την αλληλοτροφοδότηση της μουσικής πληροφόρησης, της εκπαίδευσης και των πολιτιστικών δράσεων σε ένα σύγχρονο πλαίσιο σύνδεσης με το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της χώρας μας.

Βιβλιογραφία

- Bazillion, R. J. (2001), "Academic Libraries in the Digital Revolution", *Educause Quaterly*, Vol. 24, No. 1, pp. 51-55.
- Baldwin, C. (1997), "International Library Associations", *Library Trends*, Vol. 46, No. 2, pp. 392-410.
- Barrett, M. S. (2006), "'Creative collaboration': an 'eminence' study of teaching and learning in music composition", *Psychology of Music*, Vol. 34, No. 2, pp. 195-218.
- Bradley, C. J. and Coover, J. B. (2000), "The Genesis of a Music Library: Suny at Buffalo", *Notes*, Vol. 57, No. 1, pp. 21-45.
- Bryant, E. T. (1985), *Music Librarianship: A practical Guide*, Scarecrow Press, Metuchen, NJ.
- Christensen, B., Du Mont, M and Green, A. (2001), "Taking Note: Assessing the Performance of Reference Service in Academic Music Libraries: A Progress Report", *Notes*, Vol. 58, No. 1, pp. 39-54.
- Dunn, J. W., Byrd, D., Notes, M., Riley, J. and Scherle, R. (2006), "Variations2: Retrieving and using music in an Academic setting", *Communications of the ACM*, Vol. 49, No. 8, pp. 53-58.
- EEM (2013), "Ιστορικό της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών", Ένωση Ελλήνων Μουσουργών, Αθήνα, διαθέσιμο στο: http://music.ee.auth.gr/briefhistory_g.asp (τελευταία πρόσβαση: 02-10-2013).
- Fallon, P. R. and Lucas, E. B. (2002), "The Impact of Financial Crisis on Labor markets, Household Incomes and Poverty: A Review of Evidence", *The World Bank Research Observer*, Vol. 17, No. 1, pp. 21-45.
- Fourie, D. K. and Dowell, D. R. (2002), *Libraries in the Information Age: An Introduction and Career Exploration*, Libraries Unlimited, Greenwood Village, CO.
- Gibson, L. P., Hansen, A. and Pool, D. (2006), "You Can't Hurry Love: Patience, Perseverance, and a Positive Attitude Move a Music Library", *Notes*, Vol. 63, No. 1, pp. 13-42.
- Gottlieb, J. (1994), *Collection assessment in music libraries*, Music Library Association, Canton, Mass.
- Gracy, K. F. and Zeng, M. L. (2013), "Exploring methods to improve access to music resources by aligning library data with linked data: A report of methodologies and preliminary findings", *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, Vol. 64, No. 10, pp. 2078-2099.
- Guarria, C. and Wang, Z. (2011), "The economic crisis and its effect on libraries", *New Library World*, Vol. 112, No. 5/6, pp. 199-214.
- Harper, R. and Corral, S. (2011), "Effects of the Economic Downturn on Academic Libraries in the UK: positions and projections in Mid-2009", *New Review of Academic Librarianship*, Vol. 17, No. 1, pp. 96-128.
- Hassen, M. (2001), "The early development of American music libraries serving academic departments of music", *Fontes Artis Musicae*, Vol. 48, No. 4, pp. 342-353.
- Hemlin, S. and Gustafsson, M. (1996), "Research production in the Arts and Humanities: a questionnaire study of factors influencing research performance", *Scientometrics*, Vol. 37, No. 3, pp. 417-432.
- Hunter, B. (2006), "A New Breed of Musicians: The Information-Seeking Needs and Behaviors of Composers of Electroacoustic Music", *Music Reference Services Quarterly*, Vol. 10, No. 1, pp. 1-15.

- Inkei, P. (2010), "The effects of the economic crisis on culture", in *proceedings of the Culture Watch Europe Conference "Culture and the Policies of Change" in Brussels, Belgium*, 6-7 September 2010, pp. 1-18.
- Κατσιρίκου, Α. (2001), *Σύγχρονες Τάσεις στην Οργάνωση & Διοίκηση των Βιβλιοθηκών*, Παπασωτηρίου, Αθήνα.
- Katsirikou, A. (2004), "Libraries future through co-operations", *Libraries and Information*, Vol. 17, pp. 19-21.
- KEM (2013), "Θεματικός κατάλογος της Ελληνικής μουσικής ζωής", Κέντρο Μουσικής Πληροφόρησης, Αθήνα, διαθέσιμο στο: <http://www.musicportal.gr/> (τελευταία πρόσβαση: 02-10-2013).
- Kostagiolas, P. and Korkidi, M. (2008), "Strategic planning for municipal libraries in Greece", *New Library World*, Vol. 109, No. 11/12, pp. 546-558.
- Kostagiolas, P., Banou, C. and Laskari, E. (2009), "Strategic planning and management for the Greek central libraries", *Library Management*, Vol. 30, No. 4/5, pp. 253-265.
- Kostagiolas, P., Margiola, M. and Avramidou, A. (2011), "A library management response model against the economic crisis. The case of public libraries in Greece", *Library Review*, Vol. 60, No. 6, pp. 486-500.
- Kostagiolas, P., Papadaki, E., Kanlis, G. and Papavlasopoulos, S. (2013), "Responding to Crises with Alliances: Evidence from an Academic Library Survey in Greece", *Advances in Librarianship*, Vol. 36, pp. 247-280.
- Κτενιαδάκη Α. (2008), "Το μάθημα της Μουσικής στην Ελληνική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σήμερα", *Φιλοσοφική Σχολή Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη*, σσ. 6-52, διαθέσιμο στο: <http://invenio.lib.auth.gr/record/112799/files/KTENIADAKH.pdf?version=1> (τελευταία πρόσβαση: 02-10-2013).
- Kuyper-Rushing, L. (2002), "Music Libraries: Centralization versus Decentralization", *College & Research Libraries*, Vol. 63, No. 2, pp. 139-149.
- Lee, J. H. and Downie, J. (2004), "Survey of Music Information Needs, Uses, and Seeking Behaviours: Preliminary Findings", in *proceedings of the 5th International Society for Music Information Retrieval (ISMIR) Conference in Barcelona, Spain*, 10-15 October 2004, pp. 441-446.
- Lee, J. H., Downie, J. and Cunningham, S. (2005), "Challenges in Cross-Cultural/Multilingual Music Information Seeking", in *proceedings of the 6th International Society for Music Information Retrieval (ISMIR) Conference in London, UK*, 11-15 September 2005, pp. 1-7.
- Lupton, M. and Bruce, C. S. (2010), "Craft, process and art: teaching and learning music composition in higher education", *British Journal of Music Education*, Vol. 27, No. 3, pp. 271-287.
- Luttmann, S. (2004), "Selection of Music Materials", *The Acquisitions Librarian*, Vol. 16, No. 31/32, pp. 11-25.
- Madden, K. (2010), "Cooperative collection management in music: past and present", *New Library World*, Vol. 111, No. 7/8, pp. 333-346.
- Maple, A., Christensen, B. and Abromeit, K. A. (1996), "Information literacy for undergraduate music students: a conceptual framework", *Notes*, Vol. 52, No. 3, pp. 744-753.
- Marley, J. L. (2002), "Education for music librarianship within the United States: Needs and opinions of recent graduates/ practitioners", *Fontes Artis Musicae*, Vol. 49, No. 3, pp. 139-173.
- Maskell, C. (2009), "Consortia activity in Academic Libraries: Anti-competitive or in the public good?", *Advances in Library Administration and Organization*, Volume 28, pp. 81-151.

- McClamroch, J., Byrd, J. J. and Sowell, S. L. (2001), "Strategic planning: politics, leadership, and learning", *The Journal of Academic Librarianship*, Vol. 27, No. 5, pp. 372-378.
- McCleskey, S. E. (2003), "Staffing standards and core competencies in academic art and architecture departmental libraries: A preliminary study", *Journal of library administration*, Vol. 39, No. 1, pp. 1-21.
- ΜΟΠΑΒ (2001), "Στατιστικά και Καθιερωμένοι Δείκτες αξιολόγησης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών", Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα, διαθέσιμο στο: http://www.mopab.gr/publications/mopab_statistical_indicators.pdf (τελευταία πρόσβαση: 02-10-2013).
- Morris, J. (2008), "The New Academic Library and Student Services", *Journal of Access Services*, Vol. 5, No. 1/2, pp. 31-36.
- Mount, E. and Massoud, R. (1999), *Special Libraries and Information Centers: An Introductory Text*, Special Libraries Association, Washington, DC.
- Oates, J. (2004), "Music librarianship education: problems and solutions", *Music Reference Services Quarterly*, Vol. 8, No. 3, pp. 1-24.
- Osa, J. O. (2003), "The dual nature of staffing in the education library: management issues and solutions", *Education Libraries*, Vol. 26, No. 2, pp. 19-29.
- Rowse, M. (2003), "The consortium site license: A sustainable model", *Libri*, Vol. 53, No. 1, pp. 1-10.
- Pritchard, S. M. (2009), "Crises and Opportunities", *Library and the Academy*, Vol. 9, No. (4), pp. 437-440.
- Rubin, R. E. (2000), *Foundations of library and information science*, Neal-Schuman Publishers, New York, NY.
- ΣΕΑΒ (2013), "Υπηρεσίες του HEAL-Link", Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα, διαθέσιμο στο: <http://heal-link.gr> (τελευταία πρόσβαση: 02-10-2013).
- Sugimoto, C. R. (2008), "Evaluating Reference Transactions in Academic Music Libraries", *Music Reference Services Quarterly*, Vol. 11, No. 1, pp. 1-32.
- Sullivan, P. (1976), "Library Associations", *Library Trends*, Vol. 25, No. 1, pp. 135-152.
- Townley, C. (2001), "Knowledge management and academic libraries", *College & Research Libraries*, Vol. 62, No. 1, pp. 44-55.
- Τσιμπόγλου, Φ. (1998), "Κοινοπραξίες Ελληνικών Βιβλιοθηκών. Το "αναγκαίο καλό" των ψηφιακών βιβλιοθηκών", στα *πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Βόλος, Θεσσαλία, Ελλάδα, 4-6 Νοεμβρίου 1998, σσ. 1-12.
- Τσιμπόγλου, Φ. (2002), "Άνοιγμα της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης στην τοπική κοινωνία ή προετοιμασία ενόψει της κοινωνίας των πληροφοριών. Η περίπτωση της βιβλιοθήκης του πανεπιστημίου Κύπρου", στα *πρακτικά του 11^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Λάρισα, Θεσσαλία, Ελλάδα, 6-8 Νοεμβρίου 2002, σσ. 383-403.
- Walker, D. P. (2003), "Music in the Academic Library of Tomorrow", *Notes*, Vol. 59, No. 4, pp. 817-827.
- Wiggins, J. (2007), "Authentic Practice and Process in Music Teacher Education", *Music Educators Journal*, Vol. 93, No. 3, pp. 36-42.
- Ζάχος, Γ. (1998), "Κοινοπραξίες βιβλιοθηκών: Διεθνής εμπειρία και οι προοπτικές δημιουργίας μιας κοινοπραξίας των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών", στα *πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, Βόλος, Θεσσαλία, Ελλάδα, 4-6 Νοεμβρίου 1998, σσ.175-185.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο προς υπευθύνους ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής

A' μέρος: Στατιστικά στοιχεία και δείκτες αξιολόγησης ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής (2010-13)

Παρακαλούμε να συμπληρωθούν τα ακόλουθα στατιστικά στοιχεία και οι δείκτες αξιολόγησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής για τα έτη 2010-13

1. Χρήστες:
  - α) Συνολικός πληθυσμός του Τμήματος που εξυπηρετεί η βιβλιοθήκη: ...
  - β) Συνολικός αριθμός ενεργών εγγεγραμμένων χρηστών - μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας της βιβλιοθήκης: ...
2. Προσωπικό:
  - α) Προσωπικό βιβλιοθήκης: ...
  - β) Αριθμός βιβλιοθηκονόμων: ...
3. Οικονομικά:
  - α) Συνολικές λειτουργικές δαπάνες βιβλιοθήκης: ...
  - β) Συνολικό κόστος πρόσκτησης ηλεκτρονικών & έντυπων πηγών πληροφόρησης: ...
  - γ) Συνολική χρηματοδότηση βιβλιοθήκης: ...
4. Συλλογή:
  - α) Μέγεθος έντυπης συλλογής της βιβλιοθήκης: ...
  - β) Αριθμός τρεχουσών έντυπων συνδρομών σε τίτλους περιοδικών: ...
  - γ) Αριθμός συνδρομών ηλεκτρονικών περιοδικών: ...
  - δ) Μονογραφίες που εισήλθαν σε ένα έτος: ...
5. Λειτουργία: Ώρες εβδομαδιαίας λειτουργίας βιβλιοθήκης: ...
6. Εκπαίδευση χρηστών: Αριθμός χρηστών που παρακολούθησαν εκπαιδευτικές δραστηριότητες της βιβλιοθήκης: ...

B' μέρος: Συνεντεύξεις - ερωτήματα

Παρακαλούμε να απαντήσετε στα ακόλουθα ερωτήματα

B1. Σχετικά με την υπάρχουσα κατάσταση υπό το πρίσμα της δημοσιονομικής κρίσης:

1. Πιστεύετε πως η δημοσιονομική κρίση έχει αυξήσει το ενδιαφέρον και την ενεργή συμμετοχή των χρηστών – μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας στη μουσική βιβλιοθήκη;
2. Έχουν πραγματοποιηθεί υπηρεσιακές μεταβολές όσον αφορά στο προσωπικό της βιβλιοθήκης μουσικής και πως έχει διαμορφωθεί η λειτουργία αυτής λόγω της δημοσιονομικής κρίσης που διανύουμε;
3. Η συνολική χρηματοδότηση της βιβλιοθήκης μουσικής στην παρούσα φάση επαρκεί για την κάλυψη των λειτουργικών δαπανών και ποιες ενέργειες γίνονται προκειμένου να εξασφαλιστούν επιπλέον οικονομικοί πόροι από εξωτερικούς παράγοντες;
4. Μπορείτε με λίγα λόγια να μας περιγράψετε το πλαίσιο λειτουργίας της μουσικής βιβλιοθήκης όπως έχει διαμορφωθεί υπό το πρίσμα της γενικότερης δημοσιονομικής κρίσης;

B2. Σχετικά με την ανάπτυξη πρότασης για τη σύμπραξη μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και τη αναγκαιότητα σύνδεσης αυτών με την Ένωση Ελλήνων Μουσουργών:

1. Πείτε μας την άποψή σας σχετικά με την πρόταση για σύμπραξη μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής. Πιστεύετε πως θα είναι χρήσιμη, βιώσιμη και θα έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην περίοδο της δημοσιονομικής κρίσης που διανύουμε;
2. Ποια είναι η γνώμη σας σχετικά με την αναγκαιότητα κοινωνική στήριξης από την πλευρά των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής ορισμένων μουσικών επαγγελματιών κοινοτήτων, όπως αυτής των μουσικών δημιουργών;
3. Σε αυτό το πλαίσιο πιστεύετε πως θα ήταν εφικτή και αποτελεσματική η σύνδεση μεταξύ της σύμπραξης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και της Ένωσης Ελλήνων Μουσουργών;
4. Πιστεύετε πως θα ήταν χρήσιμο μελλοντικά να υπάρξει η σύνδεση μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μουσικής και άλλων φορέων μουσικής πληροφόρησης όπως η Μεγάλη Μουσική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος «Αίλιαν Βουδούρη», το Ινστιτούτο Έρευνας Μουσικής Ακουστικής, κ.α.;

Μοντέλα μέτρησης ποιότητας βιβλιοθηκών: μια εφαρμογή του μοντέλου Servqual σε εθνική κλίμακα

Αγγελική Γιαννοπούλου

Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης, Πανεπιστήμιο Πατρών, agianor@upatras.gr

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και η μελέτη του βαθμού ικανοποίησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών όλων των ελληνικών ΑΕΙ. Η αλήθεια είναι ότι έχουν υλοποιηθεί πληθώρα ερευνών σχετικές με την αξιολόγηση των υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα. Οι μελέτες που έχουν γίνει όμως, αφορούν σε κάθε βιβλιοθήκη ξεχωριστά. Δεν έχει γίνει κάποια συνολική προσπάθεια μέτρησης αξιολόγησης υπηρεσιών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Στην έρευνα συμμετέχουν 950 εγγεγραμμένοι χρήστες των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών όλων των ΑΕΙ της χώρας και γίνεται προσπάθεια να αποτυπωθούν αξιόπιστα οι αντιλήψεις, οι προσδοκίες και η πραγματική κατάσταση διάφορων

θεμάτων των βιβλιοθηκών αυτών. Ο καθορισμός του ερευνητικού προβλήματος ορίζεται από (α) την μέτρηση αξιολόγησης και σημαντικότητας των υπηρεσιών από τους χρήστες, (β) τον εντοπισμό προσδοκιών των χρηστών και της πραγματικής κατάστασης σχετικά με τη συλλογή, το προσωπικό και τις εγκαταστάσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της χώρας και (γ) τον καθορισμό παραγόντων αξιολόγησης των υπηρεσιών που προσφέρονται.

Τα ευρήματα που προκύπτουν δίνουν σημαντικά στοιχεία κατάλληλα για την διοίκηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ως προς τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και κατ' επέκταση παροχή ποιοτικότερων υπηρεσιών. Είναι σημαντικό να πραγματοποιούνται παρόμοιες έρευνες κατά τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε να εντοπίζονται και να αντιμετωπίζονται έγκαιρα τυχών αδυναμίες και να ελέγχεται αν πράγματι έχουν βελτιωθεί οι προηγούμενες, κυρίως σε περίοδο κρίσης που η βιωσιμότητα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι σημαντική. Όλοι βλέπουμε τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής κρίσης της χώρας μας. Η μελέτη αυτή επιβεβαιώνει τις ποιοτικές υπηρεσίες που προσφέρουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και το πόσο βοηθά σε αυτό το προσωπικό της.

Μεθοδολογία έρευνας

Στη διεξαγωγή της περιγραφικής έρευνας κρίθηκε θεμελιώδης η συλλογή πρωτογενών στοιχείων. Η μέθοδο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα είναι αυτή του δομημένου ερωτηματολογίου. Η διαδικασία της έρευνας ξεκινά με τον ορισμό του πληθυσμού που στην παρούσα έρευνα είναι οι εγγεγραμμένοι χρήστες ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών όλων των ΑΕΙ της Ελλάδας. Η έκταση που πραγματοποιήθηκε η έρευνα είναι οι Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες των ΑΕΙ της Ελλάδας (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ιωάννινα, Χανιά, Ηράκλειο, Μυτιλήνη, Κέρκυρα, Κομοτηνή, Κοζάνη, Λειβαδιά). Ο χρόνος που διεξήχθη η έρευνα και είναι Απρίλιος έως Ιούλιος 2012. Η μέθοδος δειγματοληψίας είναι μη πιθανότητας και πιο συγκεκριμένα αυτή των ποσοστών. Οι πληροφορίες του πληθυσμού των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών των ΑΕΙ της χώρας πάρθηκαν από την ΜΟΠΑΒ (Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της Ελλάδας). Αρχικός στόχος της έρευνας ήταν η συλλογή 1000 ερωτηματολογίων από 21 ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες των ΑΕΙ της Ελλάδος. Τελικά επιτεύχθηκε η συλλογή 950 ερωτηματολογίων λόγω της μη έγκαιρης ανταπόκρισης της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Συλλέχθηκαν μόνο 31* ερωτηματολόγια αντί για 81 που ήταν ο στόχος για την συγκεκριμένη ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη. Στον πίνακα δίνεται αναλυτικά η ποσοστιαία μέθοδος συλλογής δεδομένων και ο καθορισμός του αριθμού ερωτηματολογίων που θα συλλεχθούν τελικά από κάθε βιβλιοθήκη.

Πραγματοποιήθηκε πιλοτική έρευνα δύο ημερών στην Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης του Πανεπιστημίου Πατρών (Απρίλιος 2012), για έλεγχο αξιοπιστίας των μεταβλητών. Ο έλεγχος αξιοπιστίας ήταν καλός με Cronbach $\alpha > 0.7$ σε όλες τις μεταβλητές. Στη συνέχεια μοιράστηκε το ερωτηματολόγιο σε όλες τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην ερευνητική διαδικασία, πάντα μετά από επικοινωνία με τα διευθυντικά στελέχη της εκάστοτε ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης για τη χορήγηση σχετικής άδειας. Παράλληλα έγινε συνεννόηση με βιβλιοθηκονόμους όλων των βιβλιοθηκών, οι οποίοι βοήθησαν σημαντικά στην υλοποίηση της έρευνας. Τέλος, αφού ελέγχθηκε η ποιότητα των απαντήσεων έγινε η κωδικοποίηση των στοιχείων και η εισαγωγή τους στο στατιστικό πρόγραμμα SPSS 19.

Όνομα Βιβλιοθήκης	Χρήστες βιβλιοθήκης	Χρήστες/Συνολικό πληθυσμό	Δείγμα από κάθε βιβλιοθήκη
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	1.600	0,00631	6
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	41.930	0,16541	165
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	4.229	0,01668	17
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	12.390	0,04887	49
Διεθνές Ελληνικό Πανεπιστήμιο	470	0,00185	2
Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	11.169	0,04406	44
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	15.149	0,05976	60
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	5.433	0,02143	21
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	12.903	0,0509	51
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	9.943	0,03922	39
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	3.000	0,01183	12
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	20.677	0,08157	31*
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	12.699	0,05009	50
Πανεπιστήμιο Κρήτης	16.237	0,06405	65
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	10.797	0,04259	42
Πανεπιστήμιο Πατρών	25.033	0,09875	99
Πανεπιστήμιο Πειραιά	22.808	0,08997	90
Πανεπιστήμιο Κεντρικής Ελλάδας	312	0,00123	2
Πάντειο Πανεπιστήμιο	18.014	0,07106	71
Πολυτεχνείο Κρήτης	6.958	0,02744	27
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	1.734	0,00684	7
ΣΥΝΟΛΟ	253.485		950

Πίνακας 1: Ποσοστιαία μέθοδος δειγματοληψίας ανά πληθυσμό

Παρουσίαση μοντέλου Servqual

Το μοντέλο σχεδιάστηκε από τους Zeithaml, Parasuraman και Berry στα μέσα της δεκαετίας του 80 και στηρίζεται στη θεωρία της διάψευσης των προσδοκιών (Parasuraman et al.1988). Σύμφωνα με το μοντέλο ο χρήστης δημιουργεί συγκεκριμένες προσδοκίες αναφορικά με τις υπηρεσίες που του προσφέρονται. Οι υπηρεσίες που του προσφέρονται όμως είναι ανάλογες των προσδοκιών του; Το Servqual λοιπόν μετρά τις προσδοκίες των χρηστών και αυτό που πραγματικά λαμβάνει ο χρήστης κατά την επίσκεψή του σε μια βιβλιοθήκη. Εάν αφαιρεθεί η προσδοκία από την πραγματική κατάσταση προκύπτει ένα κενό. Πρόκειται για το πέμπτο κενό του μοντέλου αυτού και αφορά στη μεριά του χρήστη όχι του φορέα όπως συμβαίνει με τα άλλα τέσσερα κενά. (Parasuraman et al. 1988). Το μοντέλο αυτό επιλέχθηκε επειδή παρέχει προσφέρει αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τις προοπτικές της παρεχόμενης υπηρεσίας στους

χρήστες, με τα επίπεδα απόδοσης της βιβλιοθήκης όπως τα αντιλαμβάνονται οι χρήστες και τις προσδοκίες που έχουν.

Αποτελέσματα

Δημογραφικά

Από το δείγμα των 950 εγγεγραμμένων χρηστών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της χώρας το μεγαλύτερο ποσοστό της τάξεως του 69.5% είναι προπτυχιακοί φοιτητές όλων των ετών, το 22.9% είναι μεταπτυχιακοί φοιτητές, το 4.7% μέλη ΔΕΠ και μόλις το 2.8% είναι εξωτερικοί χρήστες. Ο μέσος όρος ετών σπουδών των φοιτητών του δείγματος είναι τα 2.66 έτη. Χαρακτηριστικό είναι ότι χρησιμοποιούν περισσότερο τη βιβλιοθήκη φοιτητές των μεγαλύτερων ετών. Η μέση ηλικία των χρηστών που ανταποκρίθηκαν στην έρευνα είναι 24 ετών. Παρατηρούμε ότι απάντησαν εξίσου και τα δύο φύλλα με τις γυναίκες λίγο πιο ψηλά στα ποσοστά. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα είναι 21. Πιο συγκεκριμένα αξίζει να αναφερθεί ότι έλαβαν μέρος στην έρευνα όλες η βιβλιοθήκες των Ανώτατων Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων της χώρας, εκτός από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, γιατί δεν υπήρχαν επαρκή στατιστικά στοιχεία. Η μέση μηνιαία επισκεψιμότητα των χρηστών στο χώρο της βιβλιοθήκης είναι 8.45 φορές. Οι προπτυχιακοί φοιτητές επισκέπτονται συχνότερα τη βιβλιοθήκη συγκριτικά με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές, τα μέλη ΔΕΠ και τους εξωτερικούς χρήστες. Η μέση μηνιαία συχνότητα χρήσης ηλεκτρονικών υπηρεσιών είναι 6.83 φορές και παρατηρείται ότι τα μέλη ΔΕΠ χρησιμοποιούν συχνότερα τις παρεχόμενες ηλεκτρονικές υπηρεσίες της βιβλιοθήκης συγκριτικά με τους λοιπούς χρήστες. Οι λόγοι που επισκέπτονται μια βιβλιοθήκη οι χρήστες είναι αρκετοί κυρίως όμως για να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες της. Στην ερώτηση για πιο λόγο θα χρησιμοποιούσαν τις πληροφορίες που έλαβαν το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε για μελέτη και εργασία μαθήματος. Αρκετοί απάντησαν για ερευνητικούς λόγους και για σύνταξη της διπλωματικής ή της πτυχιακής εργασίας τους. Τέλος λιγότεροι απάντησαν για βιβλιογραφική ενημέρωση και για χρήση στη διδασκαλία.

Αξιολόγηση Υπηρεσιών

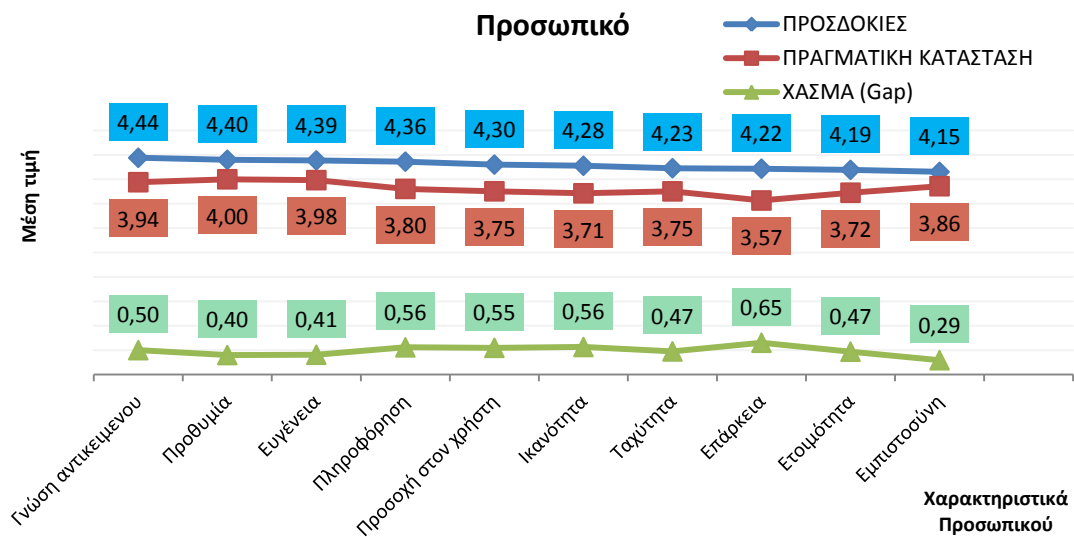
Η αξιολόγηση των υπηρεσιών είναι σημαντικό εργαλείο για τη διοίκηση της βιβλιοθήκης. Με αυτόν τον τρόπο διαφαίνονται τυχών προβλήματα και αδυναμίες, με σκοπό την βελτίωσή τους. Γνωρίζοντας ποιες υπηρεσίες θεωρούνται σημαντικότερες από τους χρήστες έχουμε καλύτερη εικόνα αξιολόγησής τους. Σημαντικότερη παραδοσιακή υπηρεσία θεωρείται ο δανεισμός (4.50). Ακολουθεί το αναγνωστήριο (4.30), η συλλογή βιβλίων (4.23), η πληροφόρηση χρηστών από το προσωπικό πολύ σημαντική επίσης (4.20), οι θέσεις στο εργαστήριο Η/Υ (4.10) η χρήση του τοπικού καταλόγου αναζήτησης OPAC (4.09) η συλλογή περιοδικών, ο διαδανεισμός, η χρήση φωτοτυπικών, η εκπαίδευση χρηστών. Λιγότερο σημαντικές θεωρούν τις αίθουσες για ομαδική μελέτη, το οπτικοακουστικό εργαστήριο ξένων γλωσσών και το ΚΕΤ. Σημαντικότερη ηλεκτρονική υπηρεσία θεωρούν την ιστοσελίδα της κάθε βιβλιοθήκης (4.30), τον ηλεκτρονικό κατάλογο αναζήτησης της βιβλιοθήκης (4.26) και τα ηλεκτρονικά περιοδικά (4.24).

Ακολουθεί ο τρόπος αξιολόγησης των υπηρεσιών που χρησιμοποιούνται από τους χρήστες. Πρέπει να αναφερθεί ότι οι χρήστες αξιολογούν μόνο τις υπηρεσίες που χρησιμοποιούν. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι αξιολογούν υψηλά το αναγνωστήριο (3.97). Στη συνέχεια ικανοποιημένοι μένουν οι χρήστες από την υπηρεσία του δανεισμού (3.96) και ακολουθεί η πληροφόρηση των χρηστών (3.90). Ακόμα χαμηλότερα αξιολογούν τη συλλογή των βιβλίων (3.72) και την αναζήτηση στον τοπικό κατάλογο OPAC (3.68). Στη

σειρά ακολουθούν η συλλογή των περιοδικών, οι φωτοτυπίες, ο διαδανεισμός και οι θέσεις στο εργαστήριο Η/Υ. Χαμηλά αξιολογούν την εκπαίδευση χρηστών, το οπτικοακουστικό εργαστήριο ξένων γλωσσών και το ΚΕΤ. Οι χρήστες αξιολογούν επίσης τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες που χρησιμοποιούν με την ιστοσελίδα και ηλεκτρονικό κατάλογο αναζήτησης OPAC στην υψηλότερη θέση με ίδια μέση τιμή 3.75. Πολύ κοντά είναι η πλατφόρμα ασύγχρονης εκπαίδευσης (3.74) και ακολουθούν οι βάσεις δεδομένων (3.65), τα ηλεκτρονικά περιοδικά (3.63) και τα ηλεκτρονικά βιβλία (3.41). Το ψηφιακό αποθετήριο αξιολογείται χαμηλότερα (3.39) και η παραγγελία άρθρων ηλεκτρονικά (3.18).

Εφαρμογή Servqual (Διάψευση προσδοκιών)

Αρκετοί χρήστες ζητούν τη βοήθεια του προσωπικού κατά την επίσκεψή τους στο χώρο της βιβλιοθήκης. Πιο συγκεκριμένα το 77.5% των χρηστών ζητά βοήθεια. Στο παρακάτω διάγραμμα δίνονται αναλυτικά οι προσδοκίες των χρηστών για το προσωπικό και η πραγματική κατάσταση του προσωπικού. Επίσης διαφαίνεται το χάσμα της απόστασης που προκαλείται από την διαφορά της προσδοκίας των χρηστών και της πραγματική κατάσταση. Η πραγματική κατάσταση πρέπει να είναι μεγαλύτερη από την προσδοκία για να υπάρχει ικανοποίηση και παροχή ποιοτικής υπηρεσίας, διαφορετικά δεν υπάρχει ικανοποίηση. Το χάσμα που προκύπτει δείχνει το πόσο δυσαρεστημένοι είναι οι χρήστες και τι χρειάζεται να βελτιωθεί για να ικανοποιηθούν τελικά η χρήστες.

Διάγραμμα 1: Διάψευση προσδοκιών για προσωπικό

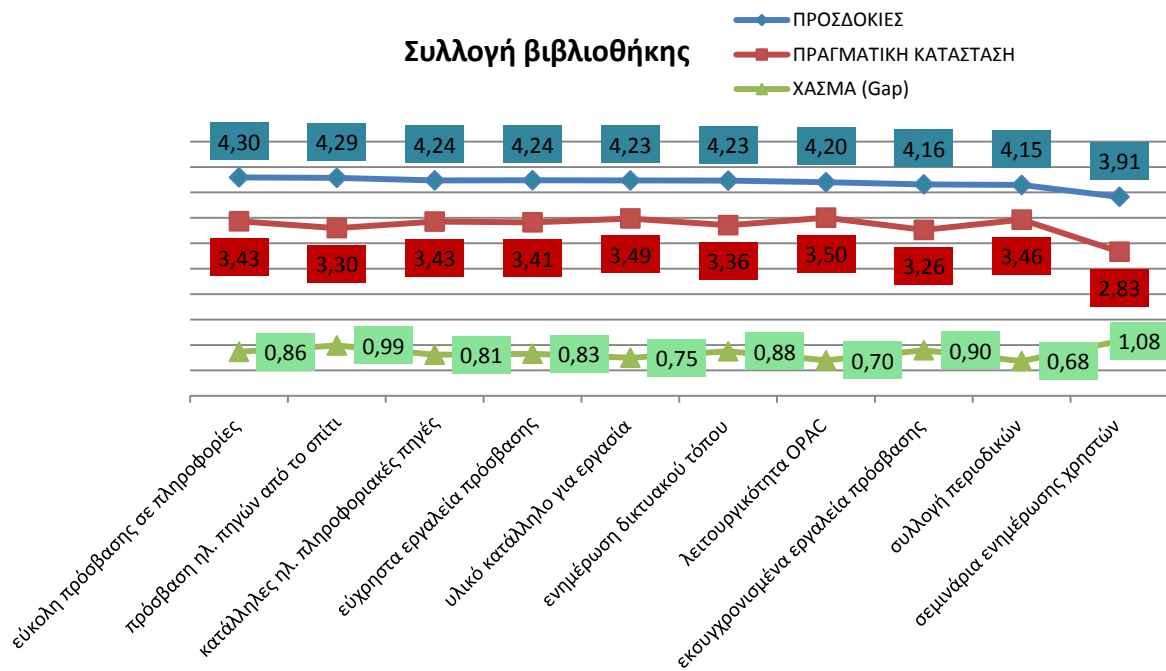
Η προσδοκία για τη γνώση του αντικειμένου από το προσωπικό είναι 4.44 και η πραγματική κατάσταση είναι 3.94. Το χάσμα διάψευσης προσδοκιών της γνώσης αντικειμένου είναι 0.50 Η προσδοκία προθυμίας του προσωπικού είναι 4.40 και ο πραγματικός βαθμός προθυμίας που λαμβάνουν τελικά οι χρήστες από το προσωπικό είναι 4.00 δηλαδή πολύ προθυμία. Το χάσμα της προθυμίας του προσωπικού είναι 0.40. Η προσδοκία για την ευγένεια του προσωπικού είναι 4.39 και η ευγένεια που λαμβάνουν τελικά οι χρήστες από το προσωπικό είναι 3.98 δηλαδή είναι πολύ ευγενικό. Το χάσμα της ευγένειας είναι 0.41. Η προσδοκία της πληροφόρησης του προσωπικού είναι 4.36 και η πραγματική πληροφόρηση του προσωπικού είναι 3.80 δηλαδή σχεδόν καλή πληροφόρηση. Το χάσμα μεταξύ προσδοκιών και πραγματικής κατάστασης της πληροφόρησης είναι 0.56. Η προσδοκία της προσοχής που δίνει το προσωπικό στο χρήστη είναι 4.30 και η προσοχή που δίνει τελικά το προσωπικό στο χρήστη είναι 3.75

και το χάσμα είναι 0.55. Η προσδοκία της ικανότητας του προσωπικού είναι 4.28 και η πραγματική ικανότητα είναι 3.71. Το χάσμα που προκύπτει από αυτή την απόκλιση είναι 0.47. Η προσδοκία της ταχύτητας του προσωπικού είναι 4.23 και η ταχύτητα που πραγματικά παίρνουν οι χρήστες είναι 3.75. Το χάσμα της ταχύτητας του προσωπικού που προκύπτει είναι 0.47. Η προσδοκία της επάρκειας του προσωπικού είναι 4.22 και η επάρκεια στην πραγματικότητα είναι 3.57. Στην επάρκεια του προσωπικού παρατηρείται το μεγαλύτερο χάσμα που φτάνει το 0.65. Οι χρήστες έχουν σχετικά υψηλές προσδοκίες για την επάρκεια του προσωπικού, αλλά στην πραγματικότητα δεν λαμβάνουν υψηλά ποσοστά ικανοποίησης, άρα διαφαίνεται μεγαλύτερο πρόβλημα στην επάρκεια του προσωπικού συγκριτικά με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά. Η προσδοκία για την ετοιμότητα του προσωπικού είναι 4.19 και η πραγματική ετοιμότητα του προσωπικού είναι 3.72. Το χάσμα είναι 0.47. Τέλος η προσδοκία της εμπιστοσύνης που περιμένουν οι χρήστες από το προσωπικό είναι 4.15 και η εμπιστοσύνη που τελικά εμπνέει το προσωπικό στους χρήστες είναι 3.86. Εδώ παρατηρείται το μικρότερο χάσμα, μόλις 0.29. Φαίνεται ότι τελικά το προσωπικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εμπνέει εμπιστοσύνη στους χρήστες.

Η συλλογή μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης είναι εξίσου σημαντική. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται αναλυτικά οι προσδοκίες των χρηστών από τη συλλογή της βιβλιοθήκης. Η προσδοκία των χρηστών για την εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες από την βιβλιοθήκη είναι υψηλή με μέση τιμή 4.30 δηλαδή καλή και η εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες που τελικά λαμβάνει ο χρήστης από τη βιβλιοθήκη είναι 3.43. Η προσδοκία είναι πολύ καλή γι' αυτήν την υπηρεσία και η πραγματικότητα είναι μέτρια ευκολία πρόσβασης σε πληροφορίες, άρα το χάσμα είναι μεγάλο 0.86. Οι χρήστες έχουν υψηλές προσδοκίες για την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών από το σπίτι ή το γραφείο. Θα ήθελαν να έχουν πρόσβαση σε όλες τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες που παρέχονται από τη βιβλιοθήκη, στο δικό τους χώρο, σε επίπεδο αρκετά υψηλό με μέση τιμή της προσδοκίας αυτής 4.29. Αυτό είναι εφικτό στις περισσότερες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Ελλάδας με τη χρήση κάποιο κωδικού (μέσω VPN), αλλά μόνο στα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας. Από τις απαντήσεις των χρηστών όμως, προκύπτει η δυσανεμία τους αφού η πραγματική κατάσταση παροχής απομακρυσμένης πρόσβασης σε ηλεκτρονικές υπηρεσίες είναι μέτρια δηλαδή 3.30 και το χάσμα φτάνει σχεδόν τη μία μονάδα. Όσον αφορά στην προσδοκία ύπαρξης κατάλληλων ηλεκτρονικών πληροφοριακών πηγών στη βιβλιοθήκη, είναι πολύ υψηλή με μέση τιμή 4.24. Η ύπαρξη κατάλληλων ηλεκτρονικών πληροφοριακών πηγών στη βιβλιοθήκη είναι μέτρια τελικά, με μέση τιμή 3.43. Το χάσμα σε αυτήν την περίπτωση φτάνει το 0.81. Οι χρήστες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών θα ήθελαν αρκετά εύχρηστα εργαλεία πρόσβασης αλλά στην πραγματικότητα είναι μέτρια ικανοποιημένοι από την ύπαρξη εύχρηστων εργαλείων πρόσβασης σε επίπεδο 3.41. Υψηλές προσδοκίες στο επίπεδο 4.23 έχουν οι χρήστες, για την ύπαρξη υλικού κατάλληλου για εργασία. Στο κάτωθι διάγραμμα φαίνεται ξεκάθαρα ότι τελικά οι χρήστες είναι μέτρια ικανοποιημένοι από την ύπαρξη αυτού του υλικού στη συλλογή της βιβλιοθήκης, με μέση τιμή 3.49 και χάσμα να φτάνει στο 0.75. Σχετικά με την ενημέρωση του δικτυακού τόπου της βιβλιοθήκης οι χρήστες προσδοκούν 4.23 δηλαδή να υπάρχει πολύ καλή ενημέρωση και στην πραγματικότητα είναι μέτρια ικανοποιημένοι από την ενημέρωσή του, με μέση τιμή των απαντήσεών τους το 3.36. Το χάσμα και σε αυτήν την περίπτωση είναι μεγάλο και αγγίζει το 0.88. Επίσης θα ήθελαν να είναι αρκετά λειτουργικός ο κατάλογος αναζήτησης συλλογής OPAC είτε αυτός είναι τοπικός, είτε ηλεκτρονικός, με μέση τιμή των προσδοκιών τους αυτή του 4.20. Η ικανοποίηση των χρηστών από τη λειτουργία του καταλόγου OPAC είναι στην πραγματικότητα μέτρια με μέση τιμή των απαντήσεων το 3.50 και χάσμα μεταξύ προσδοκιών και πραγματική ικανοποίησης που λαμβάνουν οι χρήστες το 0.70. Κάτι άλλο που θα ήθελαν αρκετά οι χρήστες, είναι η ύπαρξη

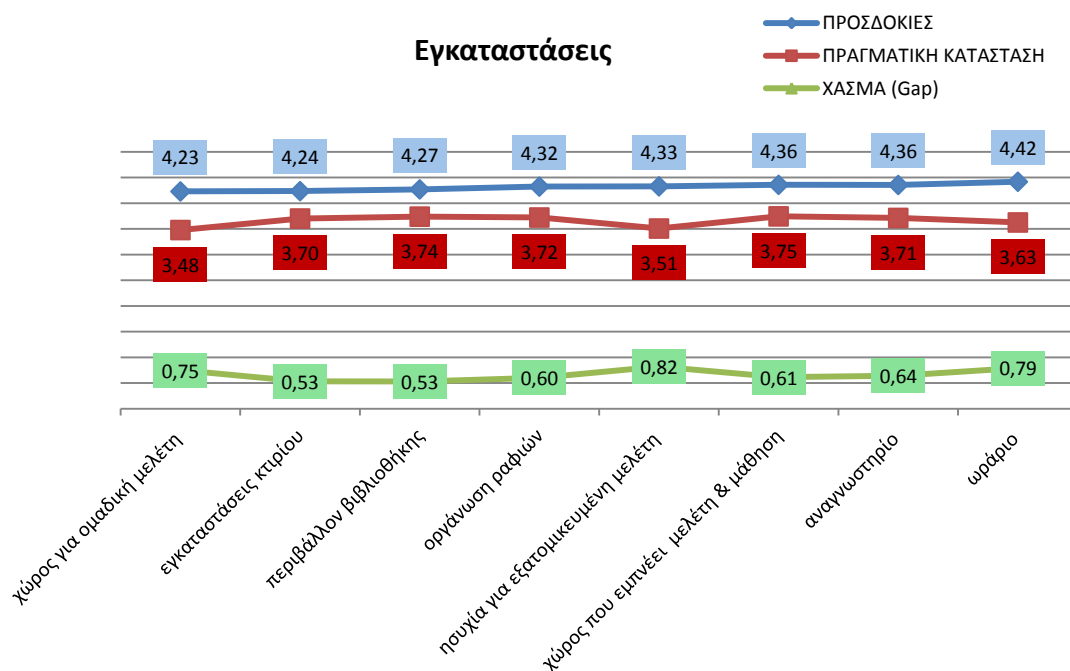
εκσυγχρονισμένων εργαλείων πρόσβασης με προσδοκία πολύ υψηλή που ισούται με 4.16. λαμβάνοντας τελικά μέτρια ικανοποίηση που ισούται με 3.26. Όπως παρατηρείται, η απόκλιση είναι υψηλή, δηλαδή 0.90. Η προσδοκία για τη συλλογή υλικού της βιβλιοθήκης είναι 4.15, πολύ υψηλή. Η ύπαρξη συλλογής υλικού στην πραγματικότητα είναι μέτρια με μέση τιμή 3.46. Το μεγαλύτερο χάσμα μεταξύ προσδοκίας χρηστών και πραγματικής κατάστασης παρουσιάζεται στα σεμινάρια ενημέρωσης χρηστών, φτάνοντας στο 1.08. Η προσδοκία των χρηστών είναι 3.91 και η πραγματική κατάσταση 2.83.

Διάγραμμα 2: Διάψευση προσδοκιών για τη συλλογή της βιβλιοθήκης

Στο παρακάτω διάγραμμα δίνονται οι προσδοκίες, η πραγματική κατάσταση και το χάσμα που προκύπτει στη βιβλιοθήκη ως φυσικό χώρο. Η ανάλυση αυτής της διάστασης ξεκινάει με την προσδοκία των χρηστών για το ωράριο της βιβλιοθήκης. Η προσδοκία τους για το ωράριο είναι υψηλή 4.42 και θέλουν να λειτουργεί η βιβλιοθήκη πολλές ώρες. Η ικανοποίηση των χρηστών για το ωράριο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι μέτρια 3.63. Το χάσμα που δημιουργήθηκε είναι 0.79. Η προσδοκία των χρηστών για το χώρο του αναγνωστηρίου είναι πολύ καλή 4.36 και η ικανοποίηση που παίρνουν από το αναγνωστήριο είναι 3.71 μέτρια δηλαδή. Το χάσμα είναι 0.64. Η βιβλιοθήκη πρέπει να είναι ένας χώρος που εμπνέει την μάθηση και την μελέτη στους χρήστες της. Η προσδοκία για τη δημιουργία αυτής της κατάστασης από τη βιβλιοθήκη είναι υψηλή με τιμή 4.36 και η πραγματικότητα είναι μέτρια με τιμή 3.71. Αρκετοί χρήστες θέλουν να τους παρέχει η βιβλιοθήκη ησυχία για εξατομικευμένη μελέτη και η προσδοκία τους αυτή έχει τιμή 4.33. Αυτό μπορεί να γίνει εφικτό μέσω του εσωτερικού κανονισμού της κάθε βιβλιοθήκης για υποχρεωτική ησυχία από όλους και μέσω της ύπαρξης ατομικών δωματίων για εξατομικευμένη μελέτη. Η ικανοποίηση των χρηστών σχετικά με την ύπαρξη ησυχίας στη βιβλιοθήκη είναι μέτρια με τιμή 3.51. Η δυσαρέσκεια των χρηστών σχετικά με την ύπαρξη ησυχίας στο χώρο της βιβλιοθήκη είναι αρκετή με το χάσμα να είναι 0.82. το μεγαλύτερο που δημιουργείται σε αυτή τη διάσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι χρειάζεται προσοχή στον τομέα της ησυχίας και πρέπει να τηρούνται πιο αυστηρά οι κανονισμοί από το προσωπικό. Η ύπαρξη ησυχίας

στη βιβλιοθήκη είναι πολύ σημαντική. Εξίσου σημαντική είναι και η οργάνωση των ραφιών. με τέτοιο τρόπο ώστε οι χρήστες να μπορούν εύκολα να εντοπίζουν το υλικό που αναζητούν. Πρέπει τα ράφια να είναι άριστα οργανωμένα. με σωστό τρόπο που να συμβαδίζει με τον κατάλογο της βιβλιοθήκης. Επίσης τα τεκμήρια πρέπει να επανατοποθετούνται συχνά στη θέση τους στα ράφια για να βρίσκονται εύκολα. Η προσδοκία των χρηστών για την οργάνωση των ραφιών είναι 4.32 και η οργάνωση που επικρατεί τελικά στις βιβλιοθήκες που μελετώνται. είναι μέτρια με τιμή 3.72. Το χάσμα είναι 0.60. Το περιβάλλον της βιβλιοθήκης αφορά στην ατμόσφαιρα και γενικότερα στη διακόσμηση του χώρου. Πολλές βιβλιοθήκες έχουν αφίσες στους τοίχους ή κάποια διακοσμητικά φυτά. Τα ράφια μπορεί να είναι ξύλινα ή μεταλλικά. με βαριά έπιπλα ή πιο μοντέρνα. Τα χρώματα στους τοίχους μπορεί να είναι ζεστά ή ψυχρά. Όλα αυτά αποτελούν το περιβάλλον του χώρου της βιβλιοθήκης. όπου οι χρήστες προσδοκούν μια καλή ικανοποίηση από αυτό με τιμή 4.27. Το χάσμα που προκύπτει από την πραγματική ικανοποίηση που λαμβάνουν οι χρήστες σχετικά με το περιβάλλον είναι το μικρότερο αυτής της διάστασης 0.50. Αυτό που προσδοκούν οι χρήστες από τις εγκαταστάσεις του κτιρίου της βιβλιοθήκης είναι η ύπαρξη πολύ καλών εγκαταστάσεων. Η ικανοποίηση που λαμβάνουν από τις εγκαταστάσεις είναι μέτρια με τιμή 3.72 και το χάσμα που προκύπτει σε αυτή την περίπτωση είναι πάλι μικρό με τιμή 0.53. Τέλος θα αναλυθεί η προσδοκία των χρηστών για την ύπαρξη δυνατότητας ομαδική μελέτη στο χώρο της βιβλιοθήκης. Η προσδοκία τους είναι υψηλή 4.23 και η πραγματική κατάσταση είναι ότι λαμβάνουν.

Διάγραμμα 3: Διάψευση προσδοκιών για τη βιβλιοθήκη ως φυσικός χώρος

Η συνολική ικανοποίηση που εκλαμβάνουν οι χρήστες από την παροχή όλων των υπηρεσιών στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι 3.64 ανάμεσα στη τιμή της μέτρια και της καλής ικανοποίησης.

Συμπεράσματα

Οι περισσότεροι χρήστες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα είναι προπτυχιακοί φοιτητές και των δύο φύλων με μέση ηλικία 24 ετών και βρίσκονται

ανάμεσα στο 2ο - 3ο έτος σπουδών τους. Είναι λογικό να είναι περισσότεροι οι προπτυχιακοί φοιτητές αφού αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού της ακαδημαϊκής κοινότητας και στη συγκεκριμένη περίπτωση των εγγεγραμμένων χρηστών των πανεπιστημιακών βιβλιοθηκών.

Αξιολογούν υψηλότερα το αναγνωστήριο της βιβλιοθήκης ως πολύ καλό και χαμηλότερα το ΚΕΤ. Όλες οι παραδοσιακές υπηρεσίες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι σημαντικές. Οι χρήστες θεωρούν πολύ σημαντική την υπηρεσία του δανεισμού και το αναγνωστήριο τα οποία και αξιολογούν υψηλότερα.

Η παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών παρουσιάζουν άνοδο συγκριτικά με παλαιότερες έρευνες. Οι χρήστες που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν πολύ σημαντικές ηλεκτρονικές υπηρεσίες την ιστοσελίδα και τον ηλεκτρονικό κατάλογο αναζήτησης υλικού ΟΡΑΚ. οι οποίες αξιολογούνται και υψηλότερα από τις λοιπές ως πολύ καλές.

Φαίνεται ότι τελικά το προσωπικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εμπνέει εμπιστοσύνη στους χρήστες. Η διάσταση αυτή έχει το μικρότερο χάσμα συνολικά. που σημαίνει ότι οι χρήστες είναι αρκετά ικανοποιημένοι από το προσωπικό. Αναφορικά με την δεύτερη διάσταση του μοντέλου που χρησιμοποιήθηκε, δηλαδή της βιβλιοθήκης ως φυσικός χώρος προκύπτει ότι μεγάλο πρόβλημα αντιμετωπίζεται στην ύπαρξη ησυχίας στους χώρους της βιβλιοθήκης με το χάσμα να φτάνει στο 0.82. Οι εγκαταστάσεις και το περιβάλλον της βιβλιοθήκης δεν έχουν τόσο μεγάλο πρόβλημα. Γενικότερα οι χρήστες είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τη βιβλιοθήκη ως φυσικό χώρο αφού το χάσμα των μεταβλητών αυτής της διάστασης δεν είναι πολύ μεγάλο. Αυτή η διάσταση είναι ποιοτική και χρειάζεται λίγη μόνο βελτίωση. Τέλος σχετικά με την τρίτη διάσταση του μοντέλου, δηλαδή της βιβλιοθήκης ως πληροφορίας που βοηθά την αυτόνομη έρευνα, προκύπτει μεγαλύτερο πρόβλημα συγκριτικά με τις προηγούμενες διαστάσεις.

Ακολουθεί η παραγοντική ανάλυση των μεταβλητών αξιολόγησης. Η βιβλιοθήκη αντιλαμβάνεται από τους χρήστες που πήραν μέρος στην έρευνα, ως χώρος μελέτης και όχι ως κέντρο πληροφόρησης. Από την ανάλυση προκύπτει ότι οι ερωτώμενοι δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στην ατμόσφαιρα και το χώρο της βιβλιοθήκης, παρά στην συλλογή τεκμηρίων που περιλαμβάνει. Είναι σαφές ότι θεωρούν ποιοτικότερη μια βιβλιοθήκη που έχει ωραίο περιβάλλον, διακόσμηση, είναι καθαρή συγκριτικά με μια βιβλιοθήκη που έχει πλούσια συλλογή. Ένα άλλο συμπέρασμα που προκύπτει από την συγκεκριμένη ανάλυση παραγόντων είναι ότι οι χρήστες όλων των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών θεωρούν πολύ σημαντική την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών και την προτιμούν από τις παραδοσιακές. λογικό μιας και οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες παρέχουν πιο ενημερωμένες πληροφορίες. Πολύ χαμηλά στην επίδραση της αξιολόγησής τους είναι όπως προαναφέρθηκε η έντυπη συλλογή της βιβλιοθήκης.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Hernon P., Nitecki D. A. and Altman E. (1999). "Service Quality and Customer Satisfaction: An Assessment and Future Directions". *The Journal of Academic Librarianship*. Vol. 25. No 1. pp. 9-17
- Kyrillidou M. and Heath F. (eds) (2001). "Measuring Library Service Quality" *Library Trends*.
- Zeithaml, V.A., Parasuraman, A. & Berry, L.L. (1990). *Delivering quality service: Balancing customer perceptions and expectations*. New York: The Free Press
- Ζάχος, Γ. (1999). «Έρευνα χρήσης των Βιβλιοθηκών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων». *πρακτικά: 17ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 19-20 Νοεμβρίου. σ. 17-46
- Κατσιλλής Ι. (2006). *Επαγωγική Στατιστική*. Αθήνα: Gutenberg

- Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (2011). *Στατιστικά στοιχεία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών: 2011*. Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
- Σιώμκος Γ. και Βασιλικοπούλου Αικ. (2005). *Εφαρμογή μεθόδων ανάλυσης στη έρευνα αγοράς*. Αθήνα: Σταμούλης
- Σκρέτα Χ., Γεωργακοπούλου Ι. και Καραγιάννη Α. (2008). «Αξιολόγηση Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών: Έρευνες Ικανοποίησης Χρηστών». *17ο Πανελλήνιο Συνέδριο*. Ιωάννινα 24- 26 Σεπτεμβρίου

Αναφορά αξιολόγησης για συστήματα επεξεργασίας και εξόρυξης κειμένου χρησιμοποιώντας την Ανάλυση SWOT

Δημήτρης Ρουσίδης,^{1,2} Πάνος Μπαλατσούκας,³ Εμμανουήλ Γαρουφάλλου,²

¹ University of Alcalá, Madrid, Spain, drousid@gmail.com

² Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, mgarou@libd.teithe.gr

³ University of Manchester, United Kingdom, panagiotis.balatsoukas@manchester.ac.uk

Εισαγωγή

Τεράστιες ποσότητες νέων πληροφοριών και δεδομένων παράγονται καθημερινά, μέσω οικονομικών, ακαδημαϊκών και κοινωνικών δραστηριοτήτων [1]. Ο κατάλογος της βιβλιοθήκης για το Max Planck Society (MPG), για παράδειγμα, περιείχε 41.000 e-books σχεδόν στα τέλη του 2008. Ο Springer ξεκίνησε e-book πρόγραμμα το 2006 με 10.000 τίτλους, το 2009 ήταν περίπου 30.000 και 5.000 προστίθενται κάθε χρόνο [2]. Ο μέσος χρόνος που δαπανάται για να διαβαστεί ένα άρθρο περιοδικού ήταν περίπου 45-50 λεπτά μεταξύ του 1977 και τα μέσα της δεκαετίας του 1990, αλλά έκτοτε μειώθηκε σε μόλις πάνω από 30 λεπτά. Αυτό συνέβη παρά το γεγονός ότι το μέσο μέγεθος των άρθρων περιοδικών αυξήθηκε σημαντικά από τις 7,4 στις 12,4 σελίδες μεταξύ του 1975 και του 2001 [2].

Σύμφωνα με το MGI (McKinsey Global Institute) εκτιμάται ότι οι επιχειρήσεις αποθήκευσαν σε παγκόσμιο επίπεδο, περισσότερα από 7 exabytes νέων δεδομένων στις μονάδες δίσκων το 2010, ενώ οι καταναλωτές αποθήκευσαν πάνω από 6 exabytes νέων δεδομένων σε συσκευές όπως προσωπικούς και φορητούς υπολογιστές [3]. Για να αντιληφθούμε το απίστευτο αυτό μέγεθος θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι ένα exabyte δεδομένων αντιστοιχεί σε 50.000 χρόνια συνεχόμενων κινηματογραφικών ψηφιακών ταινιών [4] και είναι επίσης ισοδύναμο με πάνω από 4.000 φορές τα στοιχεία που φυλάσσονται στη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου των ΗΠΑ [3]. Όπως είναι αναμενόμενο όσο αυξάνεται ο όγκος των δεδομένων τόσο αυξάνεται και η ανάγκη πόρων, κυρίως των ανθρώπινων αλλά και εφαρμογών που θα συνεισφέρουν στη διαχείριση. Για παράδειγμα, μόνο οι Ηνωμένες Πολιτείες αντιμετωπίζουν έλλειψη 140.000 με 190.000 ειδικού προσωπικού με βαθιά αναλυτικές ικανότητες, καθώς και 1,5 εκατ. διαχειριστών και αναλυτών για την ανάλυση μεγάλου όγκου δεδομένων (γνωστό ως Big Data) και τη λήψη αποφάσεων με βάση τα ευρήματά τους [3]. Υπάρχει επίσης η ανάγκη για συνεχή καινοτομία στις τεχνολογίες και τεχνικές που θα βοηθήσει τα άτομα και τις οργανώσεις να ενσωματώσουν, να αναλύσουν, να απεικονίσουν και να καταναλώσουν τον

αυξανόμενο «χείμαρρο» των μεγάλων δεδομένων [3]. Στο παραπάνω συμπέρασμα κατέληξαν και οι συντάκτες της έκθεσης JISC συμπεραίνοντας αυτή η θάλασσα δεδομένων, η οποία προβλέπεται να αυξάνεται με ρυθμό 40% ετησίως, έχει σημαντικές δυνατότητες οικονομικής και κοινωνικής αξίας. Τεχνικές, όπως η εξόρυξη κειμένου και δεδομένων και αναλύσεων απαιτούνται για την αξιοποίηση αυτού του δυναμικού [1].

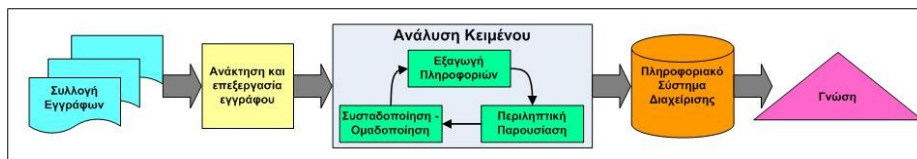
Η δομή του υπόλοιπου άρθρου έχει ως εξής: Αρχικά επεξηγούνται βασικοί όροι όπως η εξόρυξη κειμένου, η Ανάλυση SWOT και τα εργαλεία εξόρυξης κειμένου που αναλύθηκαν. Κατόπιν αναφέρεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και παρατίθενται τα εργαλεία με τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά τους καθώς και τα αποτελέσματα της Ανάλυσης SWOT. Τέλος συζητούνται τα συμπεράσματα.

Βασικοί Όροι

Εξόρυξη Κειμένου

Εξόρυξη κειμένου είναι η ανακάλυψη προηγουμένως αγνώστων πληροφοριών ή ιδεών από αρχεία κειμένου με αυτόματη εξαγωγή πληροφοριών από διάφορες γραπτές πηγές χρησιμοποιώντας λογισμικό ηλεκτρονικών υπολογιστών [5].

Στην Εικόνα 1 φαίνεται ένα γενικό μοντέλο διαδικασίας για μια εφαρμογή εξόρυξης κειμένου. Ξεκινώντας με μια συλλογή εγγράφων το εργαλείο εξόρυξης κειμένου θα ανακτήσει κείμενο και θα το προ-επεξεργαστεί ελέγχοντας τη μορφή και το σύνολο των χαρακτήρων του. Στη συνέχεια θα περάσει στη φάση ανάλυσης του και χρησιμοποιώντας κάποιες από μια πλειάδα διαφόρων τεχνικών εξόρυξης δεδομένων θα εξάγει πληροφορίες. Τοποθετώντας τα αποτελέσματα της παραπάνω διαδικασίας σε ένα πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης θα προκύψει μια αφθονία γνώσης για το χρήστη.

Εικόνα 1. Παράδειγμα εξόρυξης κειμένου (προσαρμογή από [6])

Στον Πίνακα 1 φαίνονται κάποιες από τις εφαρμογές της εξόρυξης κειμένου σε σημαντικούς τομείς όπως η Ιατρική, οι Επιχειρήσεις, η Κυβέρνηση και η Εκπαίδευση.

	εξαγωγή πληροφοριών	εντοπισμός θέματος	πρόληψη	κατηγοριοποίηση	αυταματοποίηση-ομαδοποίηση	σύνδεση εννοιών	οπτικοποίηση πληροφοριών	απαντήσεις ερωτήσεων
Ιατρικά:								
Συχνές ερωτήσεις (FAQ's)	x			x		x		x
Σχεδιασμός φαρμάκων	x				x	x		
Νέες Θεραπείες		x				x		
Επιχειρήσεις:								
Ανάλυση ανταγωνισμού		x	x					
Επιπτώσεις/ανάλυση των media		x						
Τρέχουσα αντίληψη		x						
Παραβίαση της πνευματικής ιδιοκτησίας	x	x			x			
Υποστήριξη πελατών για Συχνές Ερωτήσεις	x			x	x			x
Εντοπισμός κοινωνικών δικτύων							x	
Εξατομίκευση περιεχομένου		x			x			
Κυβέρνηση:								
Εσωτερική ασφάλεια: εντοπισμός τρομοκρατικών δικτύων	x	x			x	x	x	
Επιβολή Νόμου: εντοπισμός/πρόληψη εγκλήματος	x	x			x	x	x	
Εκπαίδευση:								
Έρευνα ενός θέματος		x	x	x				
Ανάλυση παραπομπών	x				x		x	
Συχνές ερωτήσεις (FAQ's)	x			x	x			x

Πίνακας 1. Παραδείγματα εφαρμογής εργαλείων εξόρυξης κειμένου σε διάφορα πεδία (προσαρμογή από [6])

SWOT Analysis

Η ανάλυση SWOT είναι ένα κλασικό στρατηγικό εργαλείο σχεδιασμού. Χρησιμοποιώντας ένα πλαίσιο εσωτερικών δυνάμεων (Strengths - S) και αδυναμιών (Weaknesses - W) αλλά και εξωτερικών ευκαιριών (Opportunities - O) και απειλών (Threats - T), παρέχει έναν απλό τρόπο αξιολόγησης για το πώς μια στρατηγική μπορεί να υλοποιηθεί καλύτερα. Το εργαλείο βοηθά τους σχεδιαστές να είναι ρεαλιστές σχετικά με το τι μπορούν να επιτύχουν, και που θα πρέπει να επικεντρωθούν [7]. Σε ένα μοντέλο SWOT Ανάλυσης φαίνεται η εσωτερική καταγωγή των ιδιοτήτων του οργανισμού S και W (Internal Origin - Attributes of the organization), η εξωτερική καταγωγή των ιδιοτήτων του περιβάλλοντος O και T (External Origin - Attributes of the environment). Οι ιδιότητες S και O είναι Χρήσιμες για την επίτευξη του σκοπού (Helpful to achieving the objective) ενώ οι ιδιότητες W και T είναι το αντίθετο, δηλαδή Επιζήμιες (Harmful to achieving the objective) [9]. Αν και ο κύριος σκοπός της Ανάλυσης SWOT είναι η αξιολόγηση project ή επιχειρηματικών εγχειρημάτων [8], [9] βρίσκει εφαρμογές και σε αξιολογήσεις λογισμικού [10], [11].

Παρόμοιες εργασίες - Μεθοδολογία

Έχουν γίνει διάφορες εργασίες σχετικά με τη σύγκριση συστημάτων εξόρυξης κειμένου όπως των Fan et al. [6] όπου συνέκριναν συστήματα μεγάλων εταιριών όπως η IBM, SPSS, SAP, SAS, κ.λπ., των Crowsey et al. οι οποίοι αξιολόγησαν λογισμικό εξόρυξης κειμένου αρκετών χιλιάδων δολαρίων [12], των Κέντρων Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (www.cdc.gov) [13] και των Krallinger et al. όπου αξιολογήθηκαν συστήματα εξόρυξης κειμένου για υποβοήθηση στο επιστημονικό πεδίο της Βιολογίας [14]. Κατόπιν έρευνας δεν υπέπεσε στην αντίληψή μας αξιολόγηση συστημάτων που να παρέχονται δωρεάν (free download) και να είναι ελεύθερου πηγαίου κώδικα (open source).

Υπάρχει μια πληθώρα εργαλείων εξόρυξης κειμένου διαδικτυακά. Ο Jan van Gemert [15] το 2000 είχε κάνει μια επισκόπηση 71 εργαλείων εξόρυξης κειμένου. Από τότε πολλά από αυτά τα εργαλεία έχουν βελτιωθεί, άλλα είναι παρωχημένα και καινούρια έχουν δημιουργηθεί.

Στο ερώτημα ποια εργαλεία θα έπρεπε να αξιολογηθούν, η απάντηση θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να είναι η λιγότερο χρονοβόρα. Σύμφωνα με βραβευμένη έρευνα της εταιρίας Google το 2010 [16] μετά την πληκτρολόγηση ερωτήματος σε μηχανή αναζήτησης οι χρήστες συνήθως αξιολογούν τα αποτελέσματα γρήγορα πριν κάνουν κάποιο κλικ ή βελτιώσουν το ερώτημά τους (κατά μέσο όρο μέσα σε 7,78 δευτερόλεπτα). Επίσης οι συγγραφείς ανακάλυψαν ότι οι χρήστες περνούν περισσότερο χρόνο στις σελίδες αναζήτησης όταν αποτυγχάνουν να βρουν αυτό που επιδιώκουν, σε αντίθεση με όταν βρίσκουν αυτό που αναζητούν.

Η σχετικότητα μιας πηγής είναι μία από τις πιο θεμελιώδεις, αν όχι η πιο θεμελιώδης έννοια της θεωρίας της Ανάκτησης Πληροφοριών (IR) [17]. Επί του παρόντος, υπάρχουν δύο κύριες απόψεις σχετικά με την Ανάκτηση Πληροφοριών. Η πρώτη είναι το θέμα-καταλληλότητα, ή τοπικότητα, η οποία ασχολείται με το αν ένα κομμάτι πληροφορίας είναι σχετικό με ένα θέμα που έχει κάποια τοπική σχέση με την ανάγκη πληροφοριών που έχει εκφραστεί από τον χρήστη στο ερώτημα. Η δεύτερη άποψη είναι το χρήστη-χρησιμότητα, η οποία πραγματεύεται με την απόλυτη χρησιμότητα του κομματιού της πληροφορίας για το χρήστη που υπέβαλε το ερώτημα [17]. Επίσης, στην ίδια έρευνα ο Tombros και οι συνεργάτες του προσδιόρισαν πέντε κατηγορίες σχετικά με τα έγγραφα που αναζητεί κάποιος στο Διαδίκτυο. Αυτές είναι: i) το κείμενο, ii) η δομή, iii) η ποιότητα, iv) τα αντικείμενα που δεν είναι κείμενο και v) οι φυσικές ιδιότητες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας από τα 24 συνολικά χαρακτηριστικά αυτών των 5 κατηγοριών οι χρήστες χρειαζόταν κατά μέσο όρο 1,9 και σε αρκετές περιπτώσεις μόνο ένα χαρακτηριστικό για να αξιολογήσουν μια ιστοσελίδα [17]. Τέλος η επιρροή της εμπειρίας στο Διαδίκτυο (αν κάποιος χρήστης είναι ειδικός ή όχι) σχετικά με το μέτρο του χρόνου αναζήτησης είναι μάλλον αδύναμη, αλλά λιγότερο εξαρτημένη από το αν μια σελίδα που σχετίζεται με το ερώτημα σε μηχανή αναζήτησης προσπελάζεται ή όχι (έρευνα των Hoelscher & Strube [18]).

Η επιλογή των πέντε εργαλείων για αξιολόγηση έγινε βάσει μιας απλής αναζήτησης για δωρεάν και ανοιχτού κώδικα εργαλεία στο Google, όπου εισήχθη η φράση κλειδί "free text mining tools". Στην πρώτη σελίδα των αποτελεσμάτων αναζήτησης το πρώτο στη λίστα αποτέλεσμα ήταν το λήμμα της Wikipedia⁷¹ σχετικά με το text mining, το δεύτερο μια λίστα της ιστοσελίδας KDnuggets⁷² όπου παρέθετε 66 εμπορικά (commercial) και 12 δωρεάν (free) εργαλεία και το τρίτο ένα άρθρο της Butler Analytics⁷³ σχετικά με πέντε δωρεάν εργαλεία εξόρυξης δεδομένων. Καθώς τα αποτελέσματα της αναζήτησης που ήταν επιτυχή ήταν το δεύτερο και το τρίτο επιλέχτηκε αυτό που ταίριαζε περισσότερο στο σκοπό της έρευνας και ήταν η ιστοσελίδα με τα πέντε δωρεάν εργαλεία εξόρυξης. Η συγκεκριμένη αξιολόγηση έγινε από έναν υποψήφιο διδακτορικό φοιτητή ο οποίος βρίσκεται στα πρώτα στάδια της έρευνάς του πάνω στην εξόρυξη δεδομένων και κειμένου σε ψηφιακές ακαδημαϊκές εκδόσεις. Συνεπώς θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι κατέχει επαρκείς γνώσεις γύρω από τις έννοιες της εξόρυξης δεδομένων και των εργαλείων της.

⁷¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Text_mining, τελευταία πρόσβαση 08/10/2013

⁷² <http://www.kdnuggets.com/software/text.html>, τελευταία πρόσβαση 08/10/2013

⁷³ <http://butleranalytics.com/5-free-text-mining-tools/>, τελευταία πρόσβαση 08/10/2013

Εργαλεία εξόρυξης κειμένου

Τα εργαλεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την αξιολόγηση παρουσιάζονται στον πίνακα 2:

Εταιρεία	Προϊόν	Έκδοση	Αρχείο Εγκατάστασης (MB)	Απαιτήσεις εγκατάστασης (MB)
GATE	GATE	7.1	359	566
KNIMEtech	KNIME Text Processing	2.8.1	151	271
University of Illinois at Chicago	LPU	1.0	1,43	4,75
PyCharm	Orange-text	2.7	103	269
Rapid-I	Rapid Miner	5.3.013	79,3	205

Πίνακας 2. Εργαλεία εξόρυξης κειμένου προς αξιολόγηση

GATE (General Architecture for Text Engineering)

Το GATE είναι ένα μεγάλο full-lifecycle ανοικτού κώδικα, εξόρυξης κειμένου λογισμικό με συστατικά:

- GATE Developer που είναι ένα ολοκληρωμένο περιβάλλον και αποτελείται από στοιχεία επεξεργασίας γλώσσας, που ενσωματώνουν το ευρέως χρησιμοποιούμενο σύστημα εξαγωγή πληροφοριών μαζί με άλλα plugins.
- GATE Teamware το οποίο παρέχει ένα περιβάλλον συνεργασίας για σχολιασμό εγγράφων. Αυτό είναι χτισμένο γύρω από ένα παράδειγμα ροής εργασίας.
- GATE Embedded που είναι μια βιβλιοθήκη αντικειμένων Java για να παρέχουν μια διεπαφή με άλλες εφαρμογές του οργανισμού.

Πρόκειται για ένα λογισμικό ανοικτού κώδικα, το οποίο είναι αποτέλεσμα ενός R&D προγράμματος χρηματοδοτούμενο με πολλά εκατομμυρίων ευρώ από σημαντικές εταιρείες από το 1995 και είναι ικανό να επιλύσει σχεδόν όλα τα προβλήματα επεξεργασίας κειμένου. Το GATE υποστηρίζεται από μια ώριμη και εκτεταμένη κοινότητα προγραμματιστών, χρηστών, εκπαιδευτών, φοιτητών και επιστημόνων. Εφαρμόζεται άμεσα και ενεργά σε όλα τα είδη και εφαρμογές επεξεργασίας κειμένου συμπεριλαμβανομένων: άποψη πελάτη, έρευνα για καρκίνο και φάρμακα, υποστήριξη λήψης αποφάσεων, επάνδρωση προσωπικού, web-mining, εξαγωγή πληροφοριών και σημασιολογία.

Οι προγραμματιστές του GATE βασίστηκαν στην τεχνολογία της Java για να δημιουργήσουν το εργαλείο. Τις λειτουργίες τους τις κατανέμησαν σε 4 Εφαρμογές (Applications), Πόροι Γλώσσας (Language Resources), Πόροι Επεξεργασίας (Processing resources) και Αποθήκευση Δεδομένων (Datastores). Έχουν ενσωματώσει 71 plugins που παρέχουν 190 βοηθητικά αντικείμενα για τις διεργασίες του προγράμματος.

KNIME Text Processing

Το πρόγραμμα επεξεργασία κειμένου KNIME είναι ένα plug-in για τη (δωρεάν) σουίτα εξόρυξης δεδομένων KNIME. Υποστηρίζει μια διαδικασία επεξεργασίας κειμένου έξι βημάτων που ξεκινά με την ανάγνωση και την ανάλυση του κειμένου, ακολουθούμενη από αναγνώριση οντοτήτων, φιλτράρισμα και χειραγώγηση, καταμέτρηση λέξεων και εξαγωγή λέξεων-κλειδί, τόξο και φορέα (bow and vector representation) απεικόνισης, και τέλος οπτικοποίηση αποτελεσμάτων.

Το KNIME επιτρέπει την ανάγνωση, επεξεργασία, εξόρυξη και απεικόνιση δεδομένων κειμένου με ένα βολικό και χρηστικό τρόπο. Παρέχει λειτουργικότητα επεξεργασίας

φυσικής γλώσσας (NLP), εξόρυξη γνώσης από κείμενα και ανάκτησης πληροφοριών. Για να γίνει η εγκατάσταση του KNIME απαραίτητη προϋπόθεση να είναι εγκατεστημένη στον Η/Υ η Java. Το εργαλείο προσφέρει συνολικά 250 λειτουργίες (functions) οι οποίες έχουν ομαδοποιηθεί σε 10 κατηγορίες:

Κατηγορίες	Αριθμός
Είσοδος-Εξοδος (IO)	21
Βάση Δεδομένων (Database)	11
Χειραγώγηση Δεδομένων (Data Manipulation)	82
Προβολές Δεδομένων (Data Views)	21
Στατιστικά (Statistics)	14
Εξόρυξη (Mining)	39
Μεταδεδομένα (Meta)	6
Έλεγχος Ροής (Flow Control)	37
Διάφορα (Misc)	9
Χρόνος (Time Series)	10

Πίνακας 3. Κατηγορίες και λειτουργίες του KNIME

LPU (Learning from Positive and Unlabeled examples)

Το LPU (που σημαίνει μάθηση από θετικά και χωρίς ετικέτα παραδείγματα) είναι ένα σύστημα μάθησης και ταξινόμησης κειμένου που χρησιμοποιεί τεχνικές υποστήριξης φορέων μηχανής (SVM) και EM (προσδοκία μεγιστοποίησης). Τρέχει σε ένα παράθυρο DOS (τεχνολογία εντελώς παρωχημένη). Αυτός ο τύπος μάθησης είναι διαφορετικός από το κλασική μάθηση/ταξινόμηση κειμένου. Συνολικά παρέχει 28 λειτουργίες και επιλογές, αριθμός ο οποίος θεωρείται πολύ μικρός. Για την εγκατάσταση του είναι προαπαιτούμενη η εγκατάσταση του προγράμματος SVM-light.

Επιλογές	Αριθμός
Ορίσματα (Arguments)	2
Γενικές επιλογές (General options)	2
Μάθησης (Learning options)	6
Εκτίμησης Απόδοσης (Performance estimation options)	3
Μετατροπής (Transduction options)	1
Πυρήνα (Kernel options)	6
Βελτιστοποίησης (Optimization options)	6
Εξόδου (Output options)	2

Πίνακας 4. Επιλογές και λειτουργίες του LPU

Orange-text

Το Orange-text είναι ένα πρόσθετο (add-in) της δωρεάν σουίτας εξόρυξης δεδομένων Orange. Λειτουργεί με τα οπτικά εργαλεία ανάλυσης που παρέχονται από την Orange και προσθέτει τη δυνατότητα να επεξεργάζονται αδόμητα δεδομένα. Επιπροσθέτως προσφέρει την οπτικοποίηση και την ανάλυση δεδομένων ανοικτού κώδικα για αρχάριους αλλά και έμπειρους χρήστες. Το εργαλείο παρέχει επίσης εξόρυξη δεδομένων μέσα από οπτικό προγραμματισμού ή γλώσσας δέσμης ενεργειών (scripting) της δυναμικής γλώσσας προγραμματισμού Python. Η γλώσσα Python είναι απαιτούμενη για την εγκατάσταση του Orange, αλλά η εγκατάσταση της γίνεται κατά την εκκίνηση εγκατάστασης του Orange. Τέλος επιπλέον λειτουργίες που διαθέτει το εργαλείο είναι συστατικά για μάθηση μηχανής (machine learning), πρόσθετα Βιοπληροφορικής και

εξόρυξης κειμένου καθώς και ολοκληρωμένα πακέτα για ανάλυση δεδομένων. Συνολικά παρέχει 125 λειτουργίες ομαδοποιημένες σε 9 κατηγορίες:

Κατηγορίες	Αριθμός
Δεδομένα (Data)	22
Οπτικοποίηση (Visualize)	13
Ταξινόμηση (Classify)	17
Παλινδρόμηση (Regression)	10
Αξιολόγηση (Evaluate)	6
Χωρίς Επιβλεψη (Unsupervised)	14
Συσχετισμός (Associate)	5
Οπτικοποίηση ποιότητας (VisualizeQt)	8
Πρωτότυπα (Prototypes)	30

Πίνακας 5. Επιλογές και λειτουργίες του LPU

Rapid-Miner

Σύμφωνα με την ίδια την εταιρεία το Rapid-Miner είναι αναμφισβήτητα το παγκοσμίως κορυφαίο open source σύστημα εξόρυξης δεδομένων. Είναι ελεύθερα διαθέσιμο ως ένα αυτόνομο πρόγραμμα για την εξόρυξη, ανάλυση, αξιολόγηση και απεικόνιση δεδομένων και ως μια μηχανή εξόρυξης δεδομένων για την ενσωμάτωση προσωπικών προϊόντων.

Το Rapid-Miner παρέχει τελεστές και λειτουργίες για ανάλυση στατιστικών κειμένου. Υποστηρίζει πολλές πηγές δεδομένων συμπεριλαμβανομένων απλού κειμένου, HTML και pdf, καθώς και ένα μεγάλο αριθμό από τεχνικές φιλτραρίσματα. Όλα τα παραπάνω είναι ενσωματωμένα εντός ενός γραφικού περιβάλλοντος και πολλές εργασίες μπορούν να ολοκληρωθούν μέσω της drag and drop λειτουργίας. Μερικά από τα κύρια χαρακτηριστικά του είναι ότι τρέχει σε κάθε σημαντική πλατφόρμα και λειτουργικό σύστημα, με διαισθητική διαδικασία σχεδιασμού, πολυεπίπεδη προβολή δεδομένων που εξασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση τους, GUI λειτουργία, λειτουργία διακομιστή (γραμμή εντολών), ή πρόσβαση μέσω των API της Java. Προσφέρει πάνω από 700 λειτουργίες μεταξύ άλλων δυνατότητες ισχυρά υψηλής-διαστατικής αποτύπωσης, τυποποιημένη μορφή ανταλλαγής XML για διεργασίες, ενσωματωμένη τη βιβλιοθήκη μηχανής μάθησης WEKA και πρόσβαση σε αρχεία προέλευσης δεδομένων όπως Excel, Access, Oracle, IBM DB2, Microsoft SQL, Sybase, Ingres, MySQL, Postgres, SPSS, dBase, αρχεία κειμένου και πολλά περισσότερα. Τέλος προσφέρει την περιεκτικότερη λύση εξόρυξης δεδομένων όσον αφορά την ενοποίηση των δεδομένων, τη μετατροπή και την μοντελοποίηση μεθόδων.

Συνολικά παρέχει 714 λειτουργίες/χειρισμούς (operators) ομαδοποιημένες σε 12 κατηγορίες:

Κατηγορίες	Αριθμός
Διαδικασία ελέγχου (Process control)	39
Βοηθητικές λειτουργίες (Utility)	54
Πρόσβαση Αποθετηρίου (Repository Access)	6
Εισαγωγή (Import)	28
Εξαγωγή (Export)	19
Μετασχηματισμός δεδομένων (Data transformation)	115
Μοντελοποίηση (Modeling)	263
Αξιολόγηση (Evaluation)	32
Επεξεργασία κειμένου (Text processing)	51
Web εξόρυξη (web mining)	14
Σειρές (Series)	87
Αναφορές (Reporting)	6

Πίνακας 6. Κατηγορίες και λειτουργίες τους του Rapid-Miner

SWOT Analysis

Μετά από έρευνα και με τη βοήθεια εργασιών πάνω στην εφαρμογή Ανάλυσης SWOT σε λογισμικό [10], [11], [19], [20] αλλά και μέσω πηγών από το Διαδίκτυο [21] δημιουργήθηκε μια λίστα με 90 κριτήρια εκ των οποίων τα 38 αφορούν στις Δυνάμεις (S), 33 στις αδυναμίες (W), 11 στις Ευκαιρίες (O) και 8 στις Απειλές (T). Πάνω σε αυτά έγινε η γενική αξιολόγηση και Ανάλυση SWOT και δημιουργήθηκαν οι Πίνακες 7 έως 10 όπου φαίνεται αν το κάθε εργαλείο ικανοποιεί τα συγκεκριμένα κριτήρια. Για να δοθεί μια πιο ευκρινής εικόνα για την ποιότητα, τη λειτουργικότητα και τη χρησιμότητα του κάθε εργαλείου αποφασίστηκε να δίνεται +1 βαθμός για κάθε Δύναμη S και Opportunity O και -1 βαθμός για κάθε Αδυναμία W και για κάθε Απειλή T. Θεωρήθηκε ότι τα κριτήρια είναι ισοδύναμα μεταξύ τους και ότι δεν έχουν κάποια μεγαλύτερη βαρύτητα. Παρόλα αυτά δε προκύπτει μια συνολική βαθμολογία για κάθε εργαλείο, αλλά δύο συνολικές με την μια να ανταποκρίνεται στο άθροισμα για τους εσωτερικούς παράγοντες (S και W) και η δεύτερη για τους εξωτερικούς (T και O).

	GATE	KNIME	LPU	Orange	Rapid Miner
Strengths - Δυνάμεις - S					
Λειτουργικότητα	X	X		X	X
Ευκολία στη χρήση		X		X	
Εύκολη προσαρμοστικότητα από τελικό χρήστη χωρίς τεχνικές ικανότητες		X		X	
Παρέχει δομή σε μη έμπειρο προσωπικό			X		
Σχετικότητα	X	X	X	X	X
Φιλικό προς το χρήστη	X	X		X	X
Ανταγωνιστικό πλεονέκτημα	X	X		X	X
Αγορά στόχος	X	X	X	X	X
Καινοτόμο	X	X		X	X
Προσφέρει κάτι νέο					X
Καθήκον ευκολότερο να ολοκληρωθεί		X		X	
Ποιότητα	X	X		X	X
Λειτουργίες που παρέχονται	X	X		X	X
Ευελξία με μορφή προσαρμογής, σχεδιασμού και ανάπτυξης	X	X		X	X
Προσανατολισμένο στην ανάγκη ανάπτυξης	X	X		X	X
Ορόσημα σαφώς καθορισμένα και κατανοητά		X		X	X
Διαχείριση του προγράμματος για παρακολούθηση εξέλιξης μέσω οροσήμων	X	X		X	X
Ορίζει απαιτήσεις σταθερότητας	X	X		X	X
Κάθε φάση έχει σαφώς καθορισμένες εισόδους και εξόδους δεδομένων	X	X	X	X	X
Οπδήποτε παραδοτέο πρέπει να δοκιμαστεί	X	X		X	X
Πολύ ευέλικτο, καθώς οι αλλαγές στις απαιτήσεις μπορούν να διευθετηθούν πολύ πιο εύκολα με κάθε νέα αναθεώρηση και βελτίωση	X	X		X	X
Απρόσδοκτες απαιτήσεις μπορούν να εξυπηρετηθούν					X
Σταθερό, ορατά σημάδια της παραγόμενης προόδου	X				X
Κατάρτιση για χρήστες με ελάχιστες απαιτήσεις			X		
Επικέντρωση/εστίαση μετακινείται από την τεκμηρίωση στον κώδικα (WYSIWYG)			X		
Χρήση μοντελοποιημένων εννοιών για την καταγραφή πληροφοριών σχετικά με την εφαρμογή, δεδομένα και διεργασίες	X	X		X	X
Αυξάνει την επαναχρησιμοποίηση των συστατικών/τμημάτων					X
Υψηλή τμηματοποίηση επιτυγχάνει ένα πιο ευέλικτο και διατηρήσιμο σύστημα.					
Γρήγορα αρχικά σχόλια εμφανίζονται	X	X		X	X
Ενθαρρύνει την ανατροφοδότηση των πελατών					X
Χρήση "διαίρει και βασίλευε" για την κατανομή καθηκόντων	X	X		X	X
Υποστήριξη					
online videos	X				X
FAQ's	X	X		X	X
εγχειρίδιο	X	X		X	X
tutorials	X	X		X	X
σεμινάρια					X
Ενημερωτικό δελτίο	X	X		X	X
ΣΥΝΟΛΟ:	24	26	6	26	30

Πίνακας 7. Δυνάμεις (Strengths) των 5 εργαλείων

	GATE	KNIME	LPU	Orange	Rapid Miner
Weaknesses - Αδυναμίες - W					
Δυσκολία στη χρήση			X		
Μη εμπορευσιμότητα			X		
Κόστος παραγωγής					
Έλλειψη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος					
Δεν παρέχει νέες λειτουργίες			X		
Απαιτήσεις συστήματος	X			X	
Είναι "εχθρικό" προς το χρήστη;			X		
Δεν το αποδέχονται οι κορυφαίοι παίκτες του κλάδου;			X		
Έλλειψη υποστήριξης			X		
Καμία ευθύνη και λογοδοσία					
Προηγμένες δεξιότητες που απαιτούνται	X			X	X
Κόστος για υποστήριξης στο εσωτερικό, ανάπτυξη, εκπαίδευση, διαχείριση των οργανωτικών αλλαγών					
Μη δυνατότητες ενσωμάτωσης			X		
Ευρύ αλλά όχι βαθύ					
Έλλειψη προηγμένων εργαλεία			X		
Καμία κινητικότητα			X		
Όχι σε απευθείας σύνδεση με το οικοσύστημα			X		
Αναστέλλει την ευελιξία			X		
Μεγαλύτερο χρονικό διάστημα παράδοσης απτών αποτελεσμάτων					
Δεν αντικατοπτρίζει επίλυση προβλημάτων ανάπτυξης λογισμικού φύσεως δηλαδή επαναλήψεις των φάσεων			X		
Μικρή ευκαιρία για τον πελάτη για να κάνει προεπισκόπηση του συστήματος			X		
Ακατάλληλο για μεγάλα έργα και όπου οι απαιτήσεις δεν είναι σαφείς			X		
Δεν χειρίζεται άνετα ταυτόχρονα καθήκοντα			X		
Δεν χειρίζεται επαναλήψεις ή φάσεις					
Χρειάζεται άφθονους εξειδικευμένους πόρους	X	X		X	X
Δεν χειρίζεται εύκολα δυναμικές αλλαγές			X		
Συνολικά μπορεί να αγνοηθεί η συντηρησιμότητα			X		
Δύσκολο να χρησιμοποιηθεί με τα κληροδοτημένα συστήματα			X		
Απαιτεί ένα σύστημα που μπορεί να είναι διαμορφωμένο	X			X	
Παρωχημένο λειτουργικό σύστημα			X		
Ακατάλληλο για σύνθετα έργα			X		
Προαπαιτούμενο εγκατεστημένο λογισμικό	X			X	
Χρονοβόρα εγκατάσταση	X				
ΣΥΝΟΛΟ:	6	1	20	5	2

Πίνακας 8. Αδυναμίες (Weaknesses) των 5 εργαλείων

	GATE	KNIME	LPU	Orange	Rapid Miner
Opportunities - Δυνατότητες - O					
Εξωτερικοί παράγοντες μπορεί να επηρεάσουν το προϊόν	X	X		X	X
Τεχνολογική ανάπτυξη και καινοτομία	X	X		X	X
Τι συμβαίνει στη βιομηχανία;	X	X		X	X
Υπάρχουν οποιαδήποτε θέση αγορές-στόχοι για περαιτέρω μάρκετινγκ;	X	X		X	X
Τυχόν σημαντικές ανακαλύψεις, θέματα ή γεγονότα που καθιστούν το προϊόν να ξεχωρίζει;					X
Τρωτά σημεία των ανταγωνιστών	X	X		X	X
Τάσεις που αναπτύσσονται στη βιομηχανία	X	X	X	X	X
Δυσανεμία με και δημιουργία αντίθετου πόλου σε σχέση με τους εμπορικούς πωλητές	X	X		X	X
Όταν αυτό μπορεί να τροποποιηθεί για να χειριστεί τις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις πέρα από το στάδιο ανάλυσης	X	X		X	X
Απαιτήσεις είναι πολύπλοκες	X	X		X	X
Σημαντικές αλλαγές αναμένονται (έρευνας και αναζήτησης)	X	X	X	X	X
ΣΥΝΟΛΟ:	10	10	2	10	11

Πίνακας 9. Ευκαιρίες (Opportunities) των 5 εργαλείων

Threats - Απειλές - T	GATE	KNIME	LPU	Orange	Rapid Miner
Τυχόν εξωτερικοί παράγοντες που ενδέχεται να παρεμποδίσουν την πρόοδο ή την εμπορευσιμότητα					
Ζήτηση			X		
Δημογραφικά στοιχεία της ομάδας στόχου			X		
Νομικοί κανονισμοί					
Σκιώδες αγορά ανοιχτού κώδικα	X	X	X	X	X
Μοναδικές απαιτήσεις			X		
Εμπορικοί πωλητές δεν υποστηρίζουν την ενσωμάτωση με Open Source στοιχεία	X	X		X	X
Μη ανάπτυξη μπορεί να οδηγήσει σε λήθη			X		
ΣΥΝΟΛΟ:	2	2	5	2	2

Πίνακας 10. Απειλές (Threats) των 5 εργαλείων

Σύμφωνα με την προαναφερθείσα μεθοδολογία τα συνολικά σκορ των εργαλείων ανά εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες φαίνονται στον πίνακα 11.

Εργαλείο	Εσωτερικοί παράγοντες (S+W)	Εξωτερικοί παράγοντες (O+T)
GATE	18	8
KNIME	25	8
LPU	-14	-3
Orange	21	8
Rapid Miner	28	9

Πίνακας 11. Συνολικά σκορ εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, το Rapid-Miner ξεχωρίζει, με το KNIME να ακολουθεί, με τρίτο το Orange, τέταρτο το GATE και απελπιστικά τελευταία με πολύ κακή βαθμολογία το LPU.

Συμπεράσματα - Μελλοντική εργασία

Ο Jirha το 2010 [22] εκτίμησε ότι ο συνολικός αριθμός των άρθρων που έχουν δημοσιευθεί σε περιοδικά μέχρι το 2009 ήταν πάνω από 50 εκατομμύρια. Μια μελέτη Καναδικού Πανεπιστημίου το 2012 [23] έδειξε μια εκθετική αύξηση του αριθμού των ηλεκτρονικών περιοδικών καθώς και λήψεων (downloads) ηλεκτρονικών άρθρων. Η εκθετικά αυξανόμενη αυτή τάση για ηλεκτρονικές εκδόσεις, αν συνυπολογιστεί και η αύξηση των ηλεκτρονικών βιβλίων (e-books) καθιστά αναγκαία την ύπαρξη μηχανισμών εξόρυξης κειμένου. Ο Clark [24] προτείνει 4 κύριους λόγους για τους οποίους θα πρέπει να γίνεται εξόρυξη κειμένου: i) για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου ii) για την υποβοήθηση βιβλιογραφικής ανασκόπησης iii) για την ανακάλυψη και iv) για την έρευνας της Υπολογιστικής Γλωσσολογίας (computational linguistics).

Για αυτό τον λόγο επιλέχθηκαν 5 εργαλεία εξόρυξης κειμένου τα οποία είναι ελεύθερης πρόσβασης και ανοιχτού κώδικα, πάνω στα οποία εφαρμόστηκε η Ανάλυση SWOT για να προσδιοριστούν οι Δυνάμεις, οι Αδυναμίες, οι Ευκαιρίες και οι Απειλές των εργαλείων αυτών. Η επιλογή των εργαλείων έγινε βάσει της απλούστερης δυνατής αναζήτησης σε μηχανή αναζήτησης. Συγκεντρώθηκαν 90 κριτήρια και μελετήθηκε σε βάθος κατά πόσο ικανοποιούνται από τα εργαλεία αυτά. Από τα 5 εργαλεία το Rapid-Miner ξεχώρισε σε όλα τα επίπεδα καθώς από πλευράς δυνάμεων ικανοποιούσε το 78,95% αυτών, με τα KNIME και Orange-Text να ακολουθούν με 68,42%, να έπεται το GATE με 63,16% και τελευταίο το LPU με μόνο 15,79%. Από πλευράς αδυναμιών το KNIME εμφάνισε μόνο 1 στις 33 (ποσοστό 3,03%), με δεύτερο το Rapid-Miner να ακολουθεί με ποσοστό 6,06%, έπειτα το Orange-Text με 15,15%, τέταρτο το GATE με

18,18% και μακράν το πιο αδύναμο το LPU με 60,6%. Όσον αφορά στους εξωτερικούς παράγοντες οι ευκαιρίες που μπορεί να εκμεταλλευτεί το Rapid-Miner έφτασαν στο απόλυτο 100%, με τα GATE, KNIME και Orange-text να βρίσκονται στο 90,9% και το LPU στο 18,18%. Τέλος από πλευράς απειλών μεγαλύτερο ποσοστό εμφάνισε πάλι το LPU με 62,5%, ενώ τα 4 υπόλοιπα εργαλεία εμφάνισαν 25%.

Η παρούσα μελέτη ήδη έχει θέσει τις βάσεις για μια εργασία που έχει σχεδιαστεί να είναι η εκ βάθους νέα αξιολόγηση SWOT πάνω σε εξειδικευμένα θέματα εξόρυξης κειμένου και δεδομένων. Η νέα ανάλυση θα γίνει αποκλειστικά και μόνο με κριτήρια όχι απλής χρήσης των εργαλείων αλλά για παράδειγμα του τι ιδιαιτερότητες και καινοτομίες προσφέρουν σε άκρως έμπειρους και εξειδικευμένους χρήστες του τομέα της εξόρυξης δεδομένων. Σε αυτή την νέα ανάλυση τα κριτήρια τα οποία θα επιλεγούν δε θα θεωρηθούν ισοδύναμα μεταξύ τους, αλλά θα διεξαχθεί έρευνα, θα δημιουργηθούν ερωτηματολόγια τα οποία θα δοθούν σε ειδικούς του τομέα έτσι ώστε να προκύψουν διαφορετικά βάρη για κάθε κριτήριο.

Βιβλιογραφία

- JISC, 2012. *Value and benefits of text mining*. [online] Διαθέσιμο στο: <<http://www.jisc.ac.uk/publications/reports/2012/value-and-benefits-of-text-mining.aspx#a01>> [Πρόσβαση 1 Σεπτεμβρίου 2013].
- Ware, M. and Mabe, M., 2009. The stm report: An overview of scientific and scholarly journal publishing. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.stm-assoc.org/2009_10_13_MWC_STM_Report.pdf> [Πρόσβαση 9 Σεπτεμβρίου 2013]
- Manyika, J. et al., 2011. Big data: The next frontier for innovation, competition, and productivity. [pdf] McKinsey Global Institute. Διαθέσιμο στο: <http://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/dotcom/Insights_and_pubs/MGI/Research/Technology_and_Innovation/Big_Data/MGI_big_data_full_report.ashx> [Πρόσβαση 13 Σεπτεμβρίου 2013]
- ARMA International. Chucking daisies introduction. [pdf] Διαθέσιμο στο: <<http://www.arma.org/docs/bookstore/arma-chuckingdaisies-intro.pdf>>. [Πρόσβαση 12 Σεπτεμβρίου 2013]
- Marti Hearst. "What is Text Mining?" 17 October 2003. [online] Διαθέσιμο στο: <<http://www.ischool.berkeley.edu/~hearst/text-mining.html>> [Πρόσβαση 12 Σεπτεμβρίου 2013]
- Fan, W., Wallace, L., Rich, S. and Zhang, Z. Tapping into the Power of Text Mining. Communications of ACM, 2005
- Start D. and Hovland I. Tools for Policy Impact – A Handbook for Researchers. The Overseas Development Institute (ODI). [pdf] Διαθέσιμο στο: <<http://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/194.pdf>> [Πρόσβαση 16 Σεπτεμβρίου 2013]
- Kim, J., et al. Conceptual Model of Intelligent Program Management Information Systems (iPMIS) for Urban Renewal Mega Projects. Journal of Asian Architecture and Building Engineering, Vol. 8(1), pp. 57-64, 2009.
- SWOT Analysis. Wikipedia. [online] Διαθέσιμο στο: <http://en.wikipedia.org/wiki/SWOT_analysis> [Πρόσβαση 23 Σεπτεμβρίου 2013]
- Wajszczuk Karol, Wawrzynowicz Jacek. A SWOT analysis of software for agriculture in Poland. 3rd AGRIMBA-AVA Congress (2013).
- Sasankar A. and Chavan V. SWOT Analysis of Software Development Process Models. IJCSI International Journal of Computer Science Issues, Vol. 8, Issue 5, No 3, September 2011 ISSN (Online): 1694-0814

- Crowsey, M. J., Ramstad, A. R., Gutierrez, D. H., Paladino, G. W., and White, K. P., Jr.: An Evaluation of Unstructured Text Mining Software. In: Systems and Information Engineering Design Symposium 2007, IEEE, 1-6 (2007)
- Centers for Disease Control and Prevention. Evaluation of Open Source Text Mining Tools for Cancer Surveillance: Phase I: Understanding text mining and identifying tools. [pdf] Διαθέσιμο στο <www.cdc.gov/cancer/npcr/pdf/aerro/text_mining_tools.pdf> [Πρόσβαση 18 Σεπτεμβρίου 2013]
- Krallinger M, Morgan A, Smith L, et al. Evaluation of text-mining systems for biology: overview of the Second BioCreative community challenge. *Genome Biol.*2008; 9 Suppl. 2:S1.
- Van Germet J. Text Mining Tools on the Internet. Intelligent Sensory Information Systems (ISIS) technical report series. September, 2000.
- A. Aula, R.M. Khan, and Z. Guan. How does search behavior change as search becomes more difficult? In CHI 2010, pages 35–44. ACM.
- Tombros, A., I. Ruthven, and J.M. Jose, How Users Access Web Pages for Information Seeking. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 2005. 56(4): p.327-344.
- Hoelscher, C., & Strube, G. (2000). Web search behavior of Internet experts and newbies. *Computer Networks* 33(1-6), 337-346.
- Schmuhl H., Bergh B. Strengths, weaknesses and barriers to adoption of Open Source Software in a clinical setting as seen by hospital CIOs. EFMI Special Topic Conference, Moscow in April 2012. Διαθέσιμο στο <http://www.apfelkraut.org/download/OS_Survey_H_Schmuhl.pdf> [Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου 2013]
- Dai, Y., Kakkonen, T. & Sutinen, E. 2011. MinEDec: A decision-support model that combines text-mining technologies with two competitive intelligence analysis method. *International Journal of Computer Information System and Industrial Management Applications*, 3, 165-173.
- Maybery Stephanie. SWOT Analysis of Software. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.ehow.com/about_5549050_swot-analysis-software.html#ixzz2hFfsz9Vu> [Πρόσβαση 25 Σεπτεμβρίου 2013]
- Jinha, A., 2010. Article 50 million: an estimate of the number of scholarly articles in existence. *LearnedPublishing*, 23 (3), 258-263
- Lamothe, A., 2012. Factors Influencing Usage of an Electronic Journal Collection at a Medium-Size University: An Eleven-Year Study. *Partnership: the Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, Volume 7, issue 1. ISSN: 1911-9593
- Clark, J. Text Mining and Scholarly Publishing, presented at Publishing Research Consortium, Loosdrecht, The Netherlands, 2013.

Οι βιβλιοθήκες στο μέλλον: χρήση τεχνολογίας ραδιοσυχνικής αναγνώρισης (RFID) και διαδικτυακών υπηρεσιών

Κλεοπάτρα Μπαρδάκη¹, Παναγιώτης Γεωργίου², Ιωάννης Μούρτος¹

¹ Τμήμα Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, cleobar@aueb.gr, mourtos@aueb.gr

² Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης, Πανεπιστήμιο Πατρών, ranos@lis.upatras.gr

Εισαγωγή

Οι σύγχρονες βιβλιοθήκες εφαρμόζουν ολοκληρωμένα συστήματα διαχείρισης βιβλιοθηκών (Integrated Library Systems - ILS) για τη διεκπεραίωση των βασικών λειτουργιών μιας βιβλιοθήκης, πχ. παραγγελία, καταλογράφηση, δανεισμός και επιστροφή έντυπου υλικού/ βιβλίων

Μέχρι σήμερα, τα ILS ταυτοποιούν τα βιβλία που διαχειρίζονται με τη βοήθεια της τεχνολογίας του γραμμωτού κώδικα (barcode). Κάθε βιβλίο της βιβλιοθήκης έχει πάνω του ένα bar code που περιέχει, συνήθως, τον αριθμό ISBN (International Standard Book Number) του βιβλίου. Σαφώς, το barcode βοήθησε τόσο στην αυτοματοποίηση της διαχείρισης των βιβλίων από το προσωπικό των βιβλιοθηκών, όσο και στην αυτοεξυπηρέτηση των χρηστών της βιβλιοθήκης, αλλά δεν παύει να έχει κάποια μειονεκτήματα. Για παράδειγμα, έχει μικρή χωρητικότητα πληροφοριών, φθείρεται εύκολα, η ταυτότητα του βιβλίου διαβάζεται από το ILS μόνο με οπτική επαφή, μέσω συσκευής σαρωτού κώδικα, κ.α.

Αντίθετα, η τεχνολογία της ραδιοσυχνικής αναγνώρισης (Radio Frequency Identification - RFID) υπερτερεί της τεχνολογίας barcode και, ήδη, έχει γίνει ευρύτερα γνωστή από τη χρήση της σε θέματα διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας, πχ. παρακολούθηση αποθέματος στο λιανεμπόριο. Οι RFID ετικέτες (tags), που τοποθετούνται πάνω στα αντικείμενα, περιέχουν τον μοναδικό ηλεκτρονικό κωδικό του αντικειμένου (Electronic Product Code) και διαβάζονται σε πραγματικό χρόνο, από απόσταση, από RFID αναγνώστες. Επίσης, οι RFID ετικέτες έχουν μεγάλη χωρητικότητα πληροφοριών, είναι ανθεκτικές και μπορούν να επανεγγραφούν. Επομένως, μια βιβλιοθήκη που εφαρμόζει την τεχνολογία RFID έχει τη δυνατότητα, μεταξύ άλλων, να ταυτοποιεί μοναδικά κάθε βιβλίο, να παρακολουθεί, σε πραγματικό χρόνο, την κινητικότητα των βιβλίων μέσα στη βιβλιοθήκη μέσω RFID αναγνωστών τοποθετημένων σε κατάλληλα σημεία και να αυτοματοποιεί τη διαδικασία της απογραφής των βιβλίων. Όντως, η διαχείριση βιβλιοθηκών με χρήση RFID είναι μια από τις πιο δημοφιλείς εφαρμογές αυτής της τεχνολογίας (Dwivedi et al., 2012). Η πρώτη εφαρμογή RFID σε περιβάλλον βιβλιοθήκης χρονολογείται το 1998 στη δημόσια βιβλιοθήκη της Σιγκαπούρης (Engel, 2006). Μάλιστα, η Σιγκαπούρη είναι η πρώτη χώρα παγκοσμίως που εφήρμοσε RFID σε όλες -είκοσι μία τον αριθμό- δημόσιες βιβλιοθήκες της (Ayre, 2005).

Αυτό το άρθρο παρουσιάζει το πληροφοριακό σύστημα (ΠΣ) «ΣΕΛΙΔΑ» διαχείρισης έντυπου υλικού για βιβλιοθήκες που εφαρμόζει την τεχνολογία RFID και των διαδικτυακών υπηρεσιών (web services). Διασυνδέεται και αλληλεπιδρά με το υπάρχον ILS της βιβλιοθήκης από το οποίο αντλεί την πληροφορία που χαρακτηρίζει κάθε έντυπη πηγή και την οποία αξιοποιεί και διαχέει στους χρήστες ή/και σε ένα δίκτυο

συνεργαζόμενων βιβλιοθηκών, μέσω των διαδικτυακών υπηρεσιών. Το σύστημα προσφέρει on-line υπηρεσίες εισαγωγής, δανεισμού, επιστροφής, ταυτοποίησης, εύρεσης θέσης και φυσικής απογραφής των βιβλίων με RFID ετικέτα τα οποία διαβάζονται από φορητούς ή σταθερούς RFID αναγνώστες.

Το σύστημα ΣΕΛΙΔΑ θα εφαρμοσθεί στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Πατρών, αλλά αναπτύχθηκε έτσι ώστε να μπορεί να εφαρμοσθεί σε οποιοδήποτε οργανισμό που επιθυμεί να βελτιώσει τη διαχείριση των «φυσικών» εγγράφων του πχ. τιμολόγια, συμβόλαια.

Αμέσως παρακάτω, παρουσιάζεται συνοπτικά, από τεχνολογικής πλευράς, το ΠΣ διαχείρισης έντυπου υλικού ΣΕΛΙΔΑ, καθώς και οι υπηρεσίες που προσφέρει στους χρήστες του (πχ. βιβλιοθηκονόμοι, λοιπό προσωπικό βιβλιοθηκών, κ.α.). Ύστερα, δίνεται έμφαση στα κριτήρια με τα οποία θα αξιολογηθεί το ΣΕΛΙΔΑ. Το άρθρο καταλήγει με τα βασικά συμπεράσματα από την έως τώρα έρευνα και τις προοπτικές για μελλοντική έρευνα.

Το Πληροφοριακό Σύστημα ΣΕΛΙΔΑ

Το σχεδιαζόμενο ΠΣ διαχείρισης έντυπου υλικού/ βιβλίων ΣΕΛΙΔΑ στηρίζεται στη χρήση της τεχνολογίας RFID.

Η τεχνολογία RFID χρησιμοποιεί ραδιοκύματα για αυτόματη, σε πραγματικό χρόνο και από απόσταση αναγνώριση και ιχνηλάτηση αντικειμένων. Ένα τυπικό RFID σύστημα περιλαμβάνει έναν RFID αναγνώστη που σκανάρει την ταυτότητα του αντικειμένου [μοναδικός σειριακός αριθμός αναγνώρισης - Electronic Product Code(EPC)] που είναι αποθηκευμένη στην RFID ετικέτα (tag) πάνω στο αντικείμενο. Ο αναγνώστης μετατρέπει την πληροφορία από την RFID ετικέτα σε μορφή κατανοητή και διαχειρίσιμη από πληροφοριακά συστήματα (Angelles, 2005). Γενικά στοιχεία για το RFID μπορεί να βρει κάποιος στο βιβλίο του Finkenzeller (1999).

Το υποσύστημα RFID του ΣΕΛΙΔΑ προϋποθέτει την επικόλληση μιας παθητικής RFID ετικέτας στο εσωτερικό κάθε έντυπου υλικού/ βιβλίου. Η ετικέτα είναι επανεγγραψίμη και θα περιέχει τη μοναδική ταυτότητα του έντυπου υλικού/ βιβλίου, καθώς και άλλες πληροφορίες όπως τίτλος, συγγραφέας, εκδοτικός οίκος και έτος έκδοσης. Οι RFID ετικέτες θα εγγράφονται κατά την καταχώρηση/ εισαγωγή των έντυπων υλικών/ βιβλίων στη βιβλιοθήκη με τη χρήση RFID εκτυπωτών (RFID printers). Αντίστοιχα, οι RFID αναγνώστες (σταθεροί και φορητοί) θα τοποθετηθούν σε κατάλληλα σημεία μέσα στη βιβλιοθήκη για να διαβάζουν τις ετικέτες των βιβλίων και, συνακόλουθα, να εξυπηρετούν τις υπηρεσίες που προσφέρει το σύστημα ΣΕΛΙΔΑ.

Το αμιγώς τεχνολογικό/ υλικό κομμάτι (hardware) του υποσυστήματος RFID του ΣΕΛΙΔΑ ολοκληρώνεται με το κατάλληλο λογισμικό (RFID middleware) που συγκεντρώνει τα δεδομένα από τους RFID αναγνώστες (αναγνώσεις EPC), τα καθαρίζει, τα φιλτράρει και τα αποθηκεύει για περαιτέρω χρήση από το ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ.

Φυσικά, το ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ διασυνδέεται και αλληλεπιδρά με το υπάρχον ολοκληρωμένο ΠΣ της βιβλιοθήκης (Integrated Library System - ILS) που περιέχει όλη την απαραίτητη πληροφορία για τη διαχείριση του έντυπου υλικού/ των βιβλίων, η οποία πρόκειται να αξιοποιηθεί και να διακινηθεί από το ΣΕΛΙΔΑ. Συγκεκριμένα, το παρόν ILS είναι το Koha.

Το σύστημα ΣΕΛΙΔΑ θα είναι προσπελάσιμο από τους χρήστες (βιβλιοθηκονόμοι, προσωπικό βιβλιοθηκών, κ.α.) μέσα από το περιβάλλον του διαδικτύου μέσω ομοιόμορφων, ευέλικτων και φιλικών στο χρήστη διαδικτυακών διεπαφών (web interfaces). Οι χρήστες του ΣΕΛΙΔΑ θα έχουν στη διάθεση τους τις παρακάτω on-line υπηρεσίες διαχείρισης έντυπου υλικού/ βιβλίων:

- Εισαγωγή νέου εγγράφου/βιβλίου
- Απόσυρση εγγράφου/βιβλίου
- Δανεισμός εγγράφου/βιβλίου σε συνδρομητή της βιβλιοθήκης
- Επιστροφή εγγράφου/βιβλίου από συνδρομητή της βιβλιοθήκης
- Ταυτοποίηση εγγράφου/βιβλίου
- Εύρεση εγγράφου/βιβλίου με χρήση RFID αναγνώστη και
- Φυσική απογραφή εγγράφων/βιβλίων με χρήση RFID αναγνώστη.

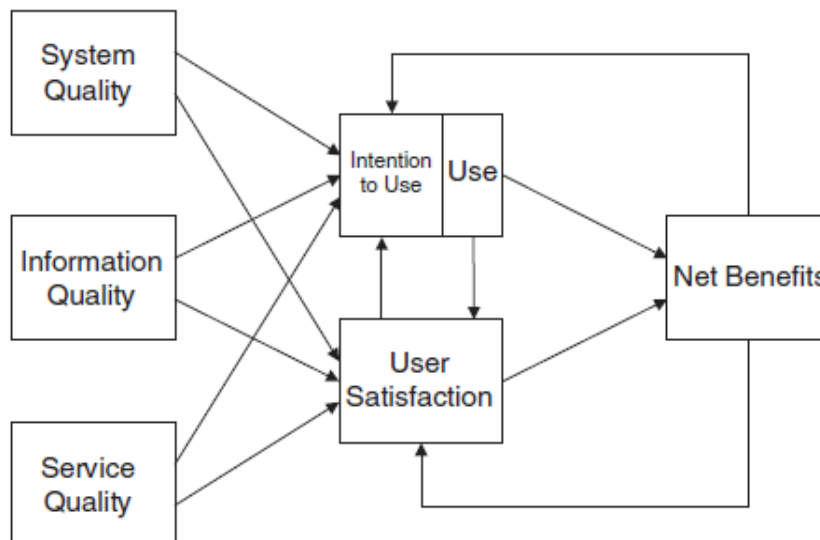
Το δεύτερο καινοτόμο χαρακτηριστικό του ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ αφορά τη χρήση της τεχνολογίας των διαδικτυακών υπηρεσιών (web services) για την υλοποίηση των on-line υπηρεσιών του. Ένα web service είναι μια συλλογή από λειτουργίες συγκεντρωμένες σε μια ανεξάρτητη οντότητα και δημοσιευμένη στο διαδίκτυο, διαθέσιμη να χρησιμοποιηθεί από άλλα προγράμματα ή εφαρμογές.

Τα web services προτιμήθηκαν για το ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ γιατί, πρώτα από όλα, είναι συνώνυμα της διαλειτουργικότητας (interoperability). Δηλαδή, εξασφαλίζουν την επικοινωνία δύο ή περισσότερων ετερογενών συστημάτων που θα ανταλλάσουν πληροφορίες on-line αλλά, κυρίως, θα «κατανοούν» τη σημασία τους. Επίσης, είναι εύκολα επεκτάσιμα και τροποποιήσιμα γιατί στηρίζονται σε ανοικτά πρότυπα.

Πλαίσιο αξιολόγησης του ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ

Το ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ θα εγκατασταθεί στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Πατρών και θα λειτουργήσει πιλοτικά, για τουλάχιστον δύο εβδομάδες. Έως τώρα, υπάρχουν λίγα δημοσιευμένα άρθρα για την εφαρμογή της τεχνολογίας RFID σε βιβλιοθήκες και κυρίως ασχολούνται με θέματα τεχνικά και υλοποίησης, ενώ πολύ λιγότερα μελετούν τη χρήση (use) του συστήματος και την ικανοποίηση (user satisfaction) των χρηστών (Dwivedi, 2012).

Στα πλαίσια μια μελέτης πεδίου (field study), η επιτυχία (success) του ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ και η ικανοποίηση των χρηστών του θα αξιολογηθεί σύμφωνα με το ευρέως αποδεκτό και πολύ-εφαρμοσμένο μοντέλο επιτυχίας ΠΣ των DeLone & McLean (1992, 2002, 2003, 2004) (βλέπε Εικόνα 1).

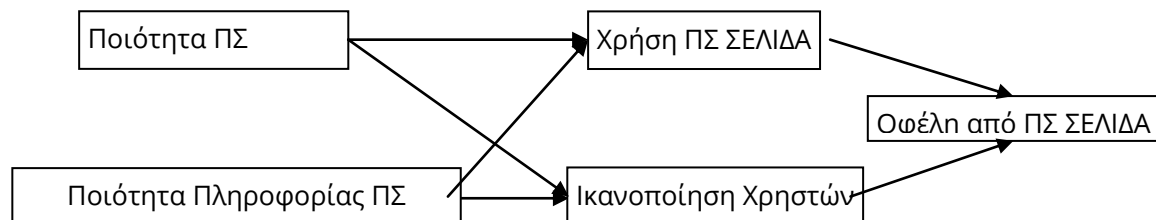

Εικόνα 1. Ανανεωμένο DeLone & McLean μοντέλο Επιτυχίας ΠΣ (2003)

- Όπως φαίνεται και στην Εικόνα 1, τα κριτήρια επιτυχίας των ΠΣ είναι τα εξής έξι (6):
- Ποιότητα συστήματος (system quality)
  - Ποιότητα Πληροφορίας (information quality)
  - Ποιότητα Υπηρεσίας (service quality)
  - Χρήση (use)
  - Ικανοποίηση Χρηστών (user satisfaction) και
  - Οφέλη (net benefits)

Η ποιότητα συστήματος αφορά τα επιθυμητά χαρακτηριστικά του ΠΣ, πχ. ευκολία χρήσης (ease of use), χρόνοι απόκρισης κ.α. (Petter et al., 2008). Αντίστοιχα, η ποιότητα πληροφορίας αφορά τις εξόδους (outputs) του ΠΣ και ορίζεται ως «καταλληλότητα για χρήση (fitness-for-use)» της πληροφορίας (Wang and Strong, 1996). Πρόκειται για μια πολυδιάστατη έννοια (Wang and Strong 1996; Batini et al. 2009; Moges et al. 2013) που περιλαμβάνει ακρίβεια, πληρότητα, συνεκτικότητα κ.α. Όσο αφορά στην ποιότητα υπηρεσίας, αξιολογεί την υποστήριξη των χρηστών του συστήματος από τον οργανισμό (εδώ πρόκειται για την βιβλιοθήκη) που εφαρμόζει το σύστημα. Το κριτήριο χρήση ασχολείται με το βαθμό, τη συχνότητα χρήσης του συστήματος από τους χρήστες του. Επιπλέον, η ικανοποίηση των χρηστών μετρά την ευχαρίστηση και ικανοποίηση των αναγκών του χρήστη από τη χρήση του συστήματος. Τέλος, τα οφέλη αναφέρονται στο κατά πόσο το ΠΣ συνεισφέρει στους στόχους των οργανισμών, ομάδων, ατόμων, κ.α. που εφαρμόζουν το ΠΣ. Στην περίπτωση της εφαρμογής του RFID συστήματος στη βιβλιοθήκη, τα οφέλη που θα μετρηθούν αφορούν, κυρίως, το χρόνο εργασίας, τη μείωση των λαθών, την αυτοματοποίηση των διαδικασιών κ.α.

Επειδή οι χρήστες του ΣΕΛΙΔΑ που θα το αξιολογήσουν είναι μόνο το προσωπικό της βιβλιοθήκης, το κριτήριο ποιότητα υπηρεσίας θα αφαιρεθεί. Τελικά, το DeLone & McLean μοντέλο Επιτυχίας ΠΣ προσαρμοσμένο στο ΣΕΛΙΔΑ φαίνεται στην εικόνα 2.

Εικόνα 2. Μοντέλο Αξιολόγησης ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ

Μετά το διάστημα της πιλοτικής λειτουργίας του ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ, το προσωπικό της βιβλιοθήκης θα συμμετάσχει σε ημι-δομημένες συνεντεύξεις (semi-structured interviews) όπου θα συμπληρώσει και ερωτηματολόγιο με 5-βάθμια κλίμακα Likert για την αποτίμηση των παραπάνω 5 κριτηρίων επιτυχίας του ΣΕΛΙΔΑ.

Συμπεράσματα

Το ΠΣ ΣΕΛΙΔΑ εφαρμόζει RFID ετικέτες στα έγγραφα/βιβλία που διαχειρίζεται και προσφέρει on-line υπηρεσίες εισαγωγής, δανεισμού, επιστροφής, ταυτοποίησης, εύρεσης θέσης και φυσικής απογραφής των εγγράφων/βιβλίων με χρήση της τεχνολογίας των διαδικτυακών υπηρεσιών (web services). Πρέπει να τονιστεί πως το ΣΕΛΙΔΑ έχει κατασκευασθεί έτσι ώστε να μπορεί να εφαρμοσθεί σε οποιοδήποτε περιβάλλον, πέρα από αυτό των βιβλιοθηκών, που χειρίζεται έγγραφα/ έντυπα υλικά. Επομένως, ο επόμενος ερευνητικός στόχος είναι η εφαρμογή του ΣΕΛΙΔΑ σε μια επιχείρηση για το χειρισμό επιχειρησιακών εγγράφων πχ. συμβολαίων, τιμολογίων.

Ευχαριστίες

Αυτή η έρευνα έχει πραγματοποιηθεί στα πλαίσια του έργου «ΣΕΛΙΔΑ» (Σύστημα Διαχείρισης Έντυπου Υλικού με Χρήση Τεχνολογίας Ραδιοσυχνικής Αναγνώρισης). Το έργο χρηματοδοτείται από τη δράση εθνικής εμβέλειας «ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ» - Πράξη Ι (Συνεργατικά έργα μικρής και μεσαίας κλίμακας) στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-2013.

Αναφορές

- Angelles, R. (2005) RFID Technologies: Supply Chain Applications and Implementation Issues. *Information Systems Management* 22(1), 51-65.
- Ayre, L. B. (2005) Position paper: RFID and libraries. In S. Garfinkel, & B. Rosenberg (Eds.), *Wireless privacy: RFID, bluetooth and 802.11* (228-241). Boston, MA: Addison Wesley/Prentice Hall.
- Batini, C., Cappiello, C., Francalanci, C., and Maurino, A. (2009) Methodologies for Data Quality Assessment and Improvement. *ACM Computing Surveys (CSUR)* 41(3).
- DeLone, W. and McLean, E. (1992) Information systems success: the quest for the dependent variable. *Information Systems Research* 3(1), 60-95.
- DeLone, W. and McLean, E. (2002) Information systems success revisited. In *Proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences (SPRAGUE JR RH, Ed)*, IEEE Computer Society, Hawaii, US.
- DeLone, W. and McLean, E. (2003) The DeLone and McLean model of information systems success: a ten-year update. *Journal of Management Information Systems* 19(4), 9-30.
- DeLone, W. and McLean, E. (2004) Measuring e-commerce success: applying the DeLone & McLean information systems success model. *International Journal of Electronic Commerce* 9(1), 31-47.
- Dwivedi, Y. K., Kapoor, K. K., Williams, M. D., & Williams, J. (2012) RFID systems in libraries: An empirical examination of factors affecting system use and user satisfaction. *International Journal of Information Management*.
- Engel, E. (2006) RFID Implementations in California Libraries: Costs and Benefits, Report: U.S. Institute of Museum and Library Services, under the provisions of the Library Services and Technology Act.
- Finkenzeller K., (1999) *RFID Handbook: Fundamentals and Applications in Contact-less Smart cards and Identification*. John Wiley & Sons.
- Moges, H.-T., Dejaeger, K., Lemahieu, W., and Baesens, B. (2013) A Multidimensional Analysis of Data Quality for Credit Risk Management: New Insights and Challenges. *Information & Management* 50(1), 43-58.
- Petter, S., DeLone, W., & McLean, E. (2008) Measuring information systems success: models, dimensions, measures, and interrelationships. *European Journal of Information Systems* 17(3), 236-263.
- Wang, R.Y., and Strong, D.M. (1996) Beyond Accuracy: What Data Quality Means to Data Consumers. *Journal of Management Information Systems* 12(4), 5-33.

Η μετεξέλιξη ενός αποθετηρίου κοινωνικών επιστημών: το παράδειγμα της Πάνδημου σε περιβάλλον Fedora

Παρασκευάς Καμάτσος, Αφροδίτη Σωτηροπούλου, Άννα Θεοφιλάτου, Ελευθερία Μπογιατζή, Κωνσταντία Κακάλη

Βιβλιοθήκη & Κέντρο Πληροφόρησης Παντείου Πανεπιστημίου,
paraskevas.kamatsos@gmail.com, sotiropafrod@gmail.com,
anna.theofilatou@lis.panteion.gr, elvira.bogiatzi@lis.panteion.gr, nkakal@panteion.gr

Εισαγωγή

Η πορεία εξέλιξης ενός ιδρυματικού αποθετηρίου καθορίζεται από παράγοντες που σχετίζονται τόσο με τη δομή και τη λειτουργία του ιδρύματος που ανήκει (διάρθρωση τμημάτων και σχολών, προγράμματα σπουδών κ.ά.) όσο και από τις ευρύτερες εθνικές και διεθνείς πολιτικές και τάσεις στον ακαδημαϊκό χώρο και την επιστημονική κοινότητα (ανοικτή πρόσβαση, ακαδημαϊκές συνεργασίες, πολιτικές δημοσίευσεις κ.α.). Η ψηφιακή βιβλιοθήκη «Πάνδημος» εκκινώντας ως ένα αποθετήριο κατάθεσης μεταπτυχιακών εργασιών και διδακτορικών διατριβών (institutional mandate) του Παντείου Πανεπιστημίου, σταδιακά μετεξελίχθηκε σε ένα ευρύτερο χώρο δημοσίευσης επιστημονικού υλικού των κοινωνικών επιστημών. Η πολιτική ενσωμάτωσης περιοδικών, συνεδριών και δημοσιεύσεων οδήγησε στην αλλαγή της μορφής και του περιεχομένου, συμβάλλοντας στην δημιουργία ενός ψηφιακού αποθετηρίου που περιλαμβάνει:

- Γκρίζα βιβλιογραφία (διδακτορικά, μεταπτυχιακά, σημειώσεις μαθημάτων)
- Περιοδικά κοινωνικών επιστημών (Ουτοπία, Σύγχρονα Θέματα, Τετράδια κ.ά.)
- Συνέδρια της επιστημονικής κοινότητας
- Δημοσιεύσεις μελών Δ.Ε.Π. του Παντείου Πανεπιστημίου
- Αρχειακό υλικό του Πανεπιστημίου

Οι παράγοντες που συνετέλεσαν στην ανάπτυξη και τον εμπλουτισμό του αποθετηρίου, προσδίδοντας τη σημερινή του μορφή, είναι από τη μία πλευρά η αξιοποίηση των έργων ψηφιοποίησης της Βιβλιοθήκης για την ένταξη των περιοδικών και των συνεδριών στη συλλογή και από την άλλη το κύρος του ίδιου του Παντείου Πανεπιστημίου που λειτούργησε θετικά στην εξασφάλιση των αδειών δημοσίευσης του υλικού από τους κατόχους των δικαιωμάτων.

Η συσσωμάτωση αυτού του υλικού στη συλλογή της “Πάνδημου”, πέρα από τις σημαντικές λειτουργίες της μακροπρόθεσμης διατήρησής της, της διάθεσής της προς όλους και της προβολής της, προσφέρει και ένα επιπλέον χαρακτηριστικό: την ενοποίηση της επιστημονικής και ακαδημαϊκής γνώσης στον ίδιο ψηφιακό χώρο, διευκολύνοντας την επικοινωνία μεταξύ των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας (Van de Sompel et al., 2004).

Απαραίτητες λειτουργικότητες Συστήματος Ψηφιακής Βιβλιοθήκης (ΣΨΒ)

Οι συλλογές της «Πάνδημου» χαρακτηρίζονται από ευρεία *ανομοιογένεια* και ποικιλομορφία. Κάθε συλλογή έχει συγκεκριμένη επιστημονική ή πολιτιστική σημασία,

περιλαμβάνει διαφόρων τύπου υλικό (π.χ. κείμενο και χειρόγραφα, περιοδικά, φωτογραφίες, κ.α.), είτε αμιγώς ψηφιακό (born digital), είτε ψηφιοποιημένο (digitized), ικανοποιώντας διαφορετικές απαιτήσεις των χρηστών σε ό,τι αφορά τη δομή, τα μεταδεδομένα και την παρουσίαση.

Επιπρόσθετα, οι περισσότερες συλλογές χαρακτηρίζονται από πολυπλοκότητα στη δομή. Η κάθε συλλογή έχει τη δική της εσωτερική δομή και ιεραρχία, ενώ διαμορφώνονται διαφορετικές συσχετίσεις μεταξύ των αντικειμένων της (Pyrounakis, Saidis, Nikolaidou, & Lourdi, 2004).

Η έρευνα ξεκίνησε με την απαίτηση για ένα ψηφιακό αποθετήριο με ευρεία ποικιλία χαρακτηριστικών, συμπεριλαμβανομένης της κλιμακοθετησιμότητας (scalability) για να χειριστεί εκατοντάδες εκατομμύρια ψηφιακών πόρων, της ευελιξίας για να χειριστεί τη συνεχώς διευρυνόμενη λίστα ψηφιακών μορφών και της επεκτασιμότητας για να διευκολυνθεί η ανάπτυξη προσαρμόσιμων εργαλείων και υπηρεσιών, που μπορούν να συνεργάζονται με το αποθετήριο (Payette & Staples, 2002).

Πιο συγκεκριμένα, ένα ΣΨΒ πρέπει να είναι παραμετροποιήσιμο σε μεγάλο βαθμό για να μπορεί να προσαρμοστεί στις ανάγκες της εκάστοτε συλλογής, υπάρχουσας ή μελλοντικής. Πρέπει να υποστηρίζει ψηφιακές συλλογές, που αποτελούνται από διαφορετικές κατηγορίες αντικειμένων, με ετερογενή και ανομοιομορφα χαρακτηριστικά, παρέχοντας όμως μια ενιαία διεπαφή προς τους τελικούς χρήστες μέσα από τον παγκόσμιο ιστό.

Βασική απαίτηση είναι η υποστήριξη ανοικτών πρότυπων σε όλους τους τομείς, ώστε να εξασφαλίζεται η βιωσιμότητά του, η δυνατότητα αναβάθμισής του, η μελλοντική μετάπτωσή του σε άλλο σύστημα και η συνεργασία του με άλλες εφαρμογές λογισμικού ή ανάλογα συστήματα ψηφιακής βιβλιοθήκης. Αναγκαία είναι η εν δυνάμει υποστήριξη οποιοδήποτε πρότυπου μεταδεδομένων ή επεκτάσεις του καθώς και τοπικών συνόλων μεταδεδομένων απαραίτητων για μια συλλογή. Επιπλέον, είναι επιθυμητή η συμβατότητα του συστήματος με τα υπάρχοντα πρότυπα διαλειτουργικότητας μεταξύ διαφορετικών Ψηφιακών Βιβλιοθηκών, εφόσον υπάρχει η προοπτική συνεργασίας μιας Ψηφιακής Βιβλιοθήκης με άλλων Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων, όπως ήδη συμβαίνει και με ανάλογες ψηφιακές υπηρεσίες των βιβλιοθηκών. Γι' αυτό το λόγο, πρέπει να υποστηριχθεί το πρότυπο Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH)⁷⁴ (Lagoze & Van de Sompel, 2001), που επιτρέπει το διαμοιρασμό των μεταδεδομένων μεταξύ Ψηφιακών Βιβλιοθηκών. Τέλος, το σύστημα ψηφιακής βιβλιοθήκης θα πρέπει να είναι ευέλικτο και επεκτάσιμο, ώστε να επιτρέπει την προσθήκη επιπλέον λειτουργικότητας και την παραμετροποίησή του με προκαθορισμένο τρόπο.

Αναβάθμιση και κριτήρια επιλογής νέου ΣΨΒ

Σύμφωνα με τη λίστα συστημάτων Ψηφιακής Βιβλιοθήκης που προτείνει το Open Society Institute (Open Society Institute, 2004), για τον καθορισμό της νέας πλατφόρμας ανάπτυξης της «Πάνδημου», εξετάστηκαν τα συστήματα ψηφιακών βιβλιοθηκών DSpace, Fedora, Eprints, Greenstone, Keystone και CDS (Kökörčeny, & Bodnárová, 2010), (Pyrounakis, G., Nikolaidou, M., 2009), καταλήγοντας σε πρώτο στάδιο στα DSpace⁷⁵ και Fedora,⁷⁶ λόγω της στιβαρότητάς τους σε σύγκριση με τα υπόλοιπα (Εικόνα 1).

⁷⁴ Open Source Initiative, <http://www.openarchives.org/>

⁷⁵ DSpace Federation, <http://www.dspace.org/>

⁷⁶ Fedora Project, <http://www.fedora.info/>

Η επιλογή του λογισμικού για το νέο ΣΨΒ «Πάνδημος», με στόχο τη χρησιμοποίηση λογισμικού ανοικτού κώδικα (open source software) και βασισμένο σε JAVA τεχνολογίες, έγινε με τα εξής κριτήρια (Pygounakis, Saidis, Nikolaidou, & Lourdi, 2004):

- Χαμηλό κόστος εγκατάστασης και συντήρησης
- Επεκτασιμότητα και ευελιξία του συστήματος
- Ευρεία χρήση από ακαδημαϊκά ιδρύματα
- Πολλές δυνατότητες που προσφέρουν οι κοινότητες χρηστών και προγραμματιστών που υποστηρίζουν αυτά τα λογισμικά

	DSPACE	FEDORA
Πρότυπα και πρωτόκολλα - Μεταδεδομένα	Dublin Core	Οποιοδήποτε σχήμα
Πρότυπα και πρωτόκολλα - Αντικείμενα	Όλοι οι γνωστοί τύποι αρχείων. Κωδικοποίηση METS, OAI-PMH.	Όλοι οι γνωστοί τύποι αρχείων. Κωδικοποίηση FO-XML, METS, OAI-PMH.
Πλατφόρμες που υποστηρίζονται	Unix/ Linux	Unix/ Linux, Windows
Γλώσσα προγραμματισμού/ βάσεις δεδομένων/ εξυπηρετητής	Java/ PostgreSQL	Java, MySQL, PHP, Perl
Διεπαφή Διαχειριστή	Μέσω Διαδικτύου δημιουργία «κοινοτήτων», διαχείριση ομάδων χρηστών, μεταδεδομένων	Μέσω αυτόνομης εφαρμογής, προσφέρονται όλες οι διαδικασίες δημιουργίας και αλληλεπίδρασης με το Απόθεμα.
Διεπαφή Χρήστη	Πλοήγηση, Αναζήτηση σε οποιοδήποτε πεδίο, πλήρης κείμενο. Προσωπικός χώρος, προφίλ.	Προσφέρεται μόνο αναζήτηση στο Απόθεμα. Επιπλέον υπηρεσίες πρέπει να αναπτυχθούν.
Πολύγλωσσία	Πολύγλωσσες διεπαφές και μεταδεδομένα με μικρή τροποποίηση.	Όχι στις ήδη ανεπτυγμένες διεπαφές. Ναι στο Απόθεμα.
Επεκτασιμότητα	Μέτρια - Plugin manager, μηχανισμός τροποποίησης, επιπρόσθετοι μηχανισμοί, επέκταση πλαισίου	Άριστη - SOAP, Web Service Interface
Αποθήκευση (Storage)	Backups, Auditing, Distribution, DBMS + Bitstreams	XML Storage (FOXML)
Οριμότητα/Υποστήριξη	Πολύ Καλή	Πολύ Καλή
Επιπρόσθετα Χαρακτηριστικά	Στατιστικά, LDAP.	Διατήρηση Ιστορικού και εκδόσεων Αντικειμένων. Έτοιμα εργαλεία από τρίτους.

Εικόνα 3. Σύγκριση DSpace και Fedora

Fedora και βασικά κριτήρια επιλογής του

Με βάση τα χαρακτηριστικά των συλλογών της «Πάνδημου» και τις απαραίτητες λειτουργικότητες που πρέπει να πληροί μια ψηφιακή βιβλιοθήκη οριοθετήθηκαν οι απαιτήσεις και τέθηκαν οι βασικές προδιαγραφές του ΣΨΒ: το σχήμα μεταδεδομένων που θα χρησιμοποιεί, τις διάφορες πολιτικές πρόσβασης - διαχείρισης που θα υλοποιεί, τα θέματα καθιερωμένων όρων, οι δυνατότητες προσβασιμότητας-αναζήτησης, οι δυνατότητες συμβατότητας με άλλα συστήματα. Περαιτέρω, λαμβάνοντας υπόψη τη συγκριτική μελέτη λογισμικών, επιλέχθηκε το Fedora για τους παρακάτω λόγους (Pygounakis, Saidis, Nikolaidou, & Lourdi, 2004; Kökörçeny & Bodnáróná, 2010):

- Ευέλικτη αρχιτεκτονική
- Υποστήριξη ετερογενών μορφών δεδομένων και ενσωμάτωσή τους στην περίπτωση που εμφανισθούν νέες μορφές
- Υποστήριξη της ανάπτυξης εξωτερικών modules που επικοινωνούν εύκολα με το σύστημα μέσω των προσφερόμενων διεπαφών (APIs)
- Ομαδοποίηση διαφορετικών δεδομένων σε σύνθετα αντικείμενα

- Παρουσίαση των αντικειμένων με πολλές διαφορετικές «όψεις» του περιεχομένου
- Διαχωρισμός των δεδομένων μεταξύ των διεπαφών χρήσης και των μηχανισμών παρουσίασης των δεδομένων
- Βασική οντότητα το ψηφιακό αντικείμενο που αποθηκεύεται σαν αρχείο XML (εμπεριέχει μοναδικό ID, μεταδεδομένα, datastreams και disseminators). Οι disseminators επεκτείνουν τις «όψεις» των ψηφιακών αντικειμένων συνδέοντας το περιεχόμενό τους με λογισμικό (εργαλεία και/ή υπηρεσίες) που παρέχουν τη δυνατότητα μορφοποίησης του περιεχομένου με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να ταιριάζει με την «άποψη» του χρήστη, ή να μπορεί ακόμη να χρησιμοποιηθεί από κάποιο λογισμικό.
- Μεγάλες δυνατότητες επέκτασης γιατί:
  - Περιλαμβάνει ευρετήρια όρων (βασισμένα στα μεταδεδομένα)
  - Βασίζεται η ευρετηρίαση των μεταδεδομένων στο πρότυπο DC και παράλληλα υλοποιείται μέσω εξωτερικών υπηρεσιών
  - Πραγματοποιούνται συσχετίσεις μεταξύ διαφορετικών συλλογών
  - Γίνεται λεπτομερής αναζήτηση πεδίων (field search) στο πλαίσιο κάθε συλλογής χωριστά.

Το Fedora βασίζεται στην αρχιτεκτονική Flexible Extensible Digital Object and Repository Architecture (FEDORA). Η ανάπτυξή του ξεκίνησε το 2001 από τα πανεπιστήμια University of Virginia και Cornell University. Η υλοποίηση του λογισμικού έχει πραγματοποιηθεί σε γλώσσα Java και είναι διαθέσιμο σε πλατφόρμες Windows και Unix/Linux, ενώ χρησιμοποιεί τις τεχνολογίες του Ιστού (Web Technologies) προκειμένου να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή διαλειτουργικότητα και επεκτασιμότητα στις ψηφιακές συλλογές.

Το Fedora έχει δύο βασικές οντότητες. Το ψηφιακό αντικείμενο (digital object) και το αποθετήριο (repository). Το ψηφιακό αντικείμενο είναι βασισμένο στη δομή που ορίζει το πρότυπο Metadata Encoding and Transmission Standard (METS)⁷⁷. Αποτελείται από ένα μοναδικό προσδιοριστή (PID), τα μεταδεδομένα συστήματος, ένα ή περισσότερα datastream (που αποτελούν τα μεταδεδομένα ή το ψηφιακό υλικό) και τα disseminator που συνδέουν τα datastream με κάποια συμπεριφορά. Υπάρχουν τριών ειδών ψηφιακά αντικείμενα: τα αντικείμενα δεδομένων (data objects), τα αντικείμενα καθορισμού συμπεριφοράς (behavior definition objects) και τα αντικείμενα μηχανισμού συμπεριφοράς (behavior mechanism objects). Τα αντικείμενα δεδομένων αποτελούν τις οντότητες που περιέχουν το ψηφιακό υλικό και τα μεταδεδομένα, ενώ τα υπόλοιπα δύο καθορίζουν και υλοποιούν τις μεθόδους για την παρουσίαση ή τη μετατροπή των datastream ενός αντικειμένου δεδομένων.

Το Fedora παρουσιάζει την πιο ευέλικτη αρχιτεκτονική, ενώ το μοντέλο ψηφιακών αντικειμένων, που υποστηρίζει, προσφέρει τεράστιες δυνατότητες επέκτασης. Αυτός είναι και ο σημαντικότερος λόγος επιλογής του, όπως έχει ήδη αναφερθεί. Πιο συγκεκριμένα, οι περισσότερες επεκτάσεις βασίζονται στα datastreams, από τα οποία απαρτίζεται κάθε ψηφιακό αντικείμενο. Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα υποστήριξης σύνθετων αντικειμένων καθώς και η ενσωμάτωση ετερογενών και ποικίλων μεταδεδομένων (περιγραφικά, τεχνικά, διαχειριστικά ή δομικά). Επιπλέον, με τη χρήση συμπεριφορών στα ψηφιακά αντικείμενα είναι δυνατό να υλοποιηθούν συσχετίσεις μεταξύ αντικειμένων με δυναμικό και ενιαίο τρόπο. Υποστηρίζεται, επίσης, η δυνατότητα χρήσης προτύπων (templates) για τη δημιουργία, επεξεργασία και παρουσίαση των ψηφιακών αντικειμένων. Τέλος, οι διαφορετικές συλλογές και υποσυλλογές μπορούν να αναπαρασταθούν ως κανονικά ψηφιακά αντικείμενα,

---

⁷⁷ Metadata Encoding and Transmission Standard (2004), <http://www.loc.gov/standards/mets/>

προσφέροντας ένα ενιαίο και κομψό σχήμα αναπαράστασης στο προγραμματιστικό επίπεδο.

Η αρχιτεκτονική του συστήματος βασίζεται στο διαχωρισμό των διαθέσιμων υπηρεσιών σε τέσσερα υποσυστήματα: υποσύστημα αποθήκευσης (storage subsystem), υποσύστημα διαχείρισης (management subsystem), υποσύστημα ασφάλειας (security subsystem) και υποσύστημα πρόσβασης (access subsystem). Παρέχει τη δυνατότητα ανάπτυξης πρόσθετης λειτουργικότητας, η οποία ούτε περιορίζει, αλλά ούτε και περιορίζεται από την υπάρχουσα διάρθρωση του συστήματος, καθώς κάθε «υποσύστημα» μπορεί να λειτουργεί ξεχωριστά και απομονωμένα από τα υπόλοιπα, διατηρώντας όμως την ικανότητα επικοινωνίας μέσω του βασικού Fedora API. Έτσι, επιτυγχάνεται η ανάπτυξη ενός ΣΨΒ «πάνω από» το Fedora, το οποίο μπορεί να λειτουργεί ανεξάρτητα σε ό,τι αφορά την επιχειρησιακή του λογική, τα μεταδεδομένα που χρησιμοποιεί και τη σημασία που αυτά έχουν, παραμένοντας συμβατό με τις νέες εκδόσεις του Fedora. Κατά συνέπεια, οι χρήστες επιδρούν με το περιεχόμενο του αποθετηρίου μέσω client εφαρμογών, φυλλομετρητών, προγραμμάτων ή εφαρμογών που εκτελούνται σε κάποιο εξυπηρετητή (server applications) (Payette & Staples, 2002; Payette & Lagoze, 1998).

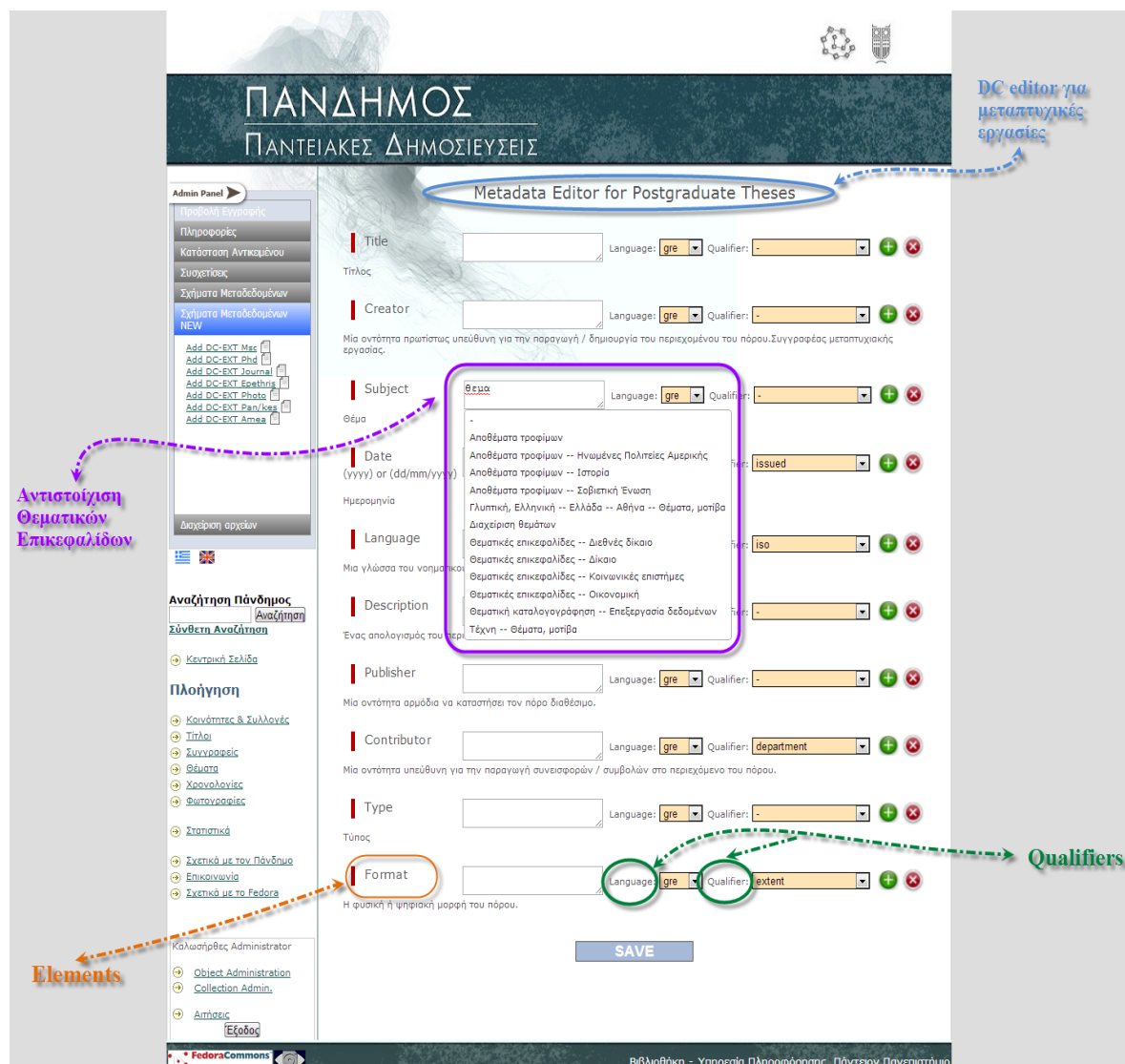
Μετάπτωση δεδομένων από παλιό σύστημα στο νέο

Σε συνέχεια της υλοποίησης και παραμετροποίησης του νέου ΣΨΒ, πραγματοποιήθηκε η μετάπτωση των δεδομένων από το υπάρχον σύστημα στο νέο. Αυτή η διαδικασία ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη καθώς υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να χαθούν δεδομένα. Μια από τις βασικές απαιτήσεις ήταν και η διατήρηση των τεκμηρίων που ήδη περιείχε το ψηφιακό αποθετήριο, καθώς η μεταφορά του περιεχομένου του αποθετηρίου σε ένα καινούριο σύστημα συνεπάγεται διατήρηση της σύνδεσης μεταξύ μεταδεδομένων και τεκμηρίων, διατήρηση της δομής των τελευταίων, αλλά και των σχέσεων που συνδέουν τα τεκμήρια μεταξύ τους. Το μοντέλο οργάνωσης της πληροφορίας διαφέρει εν μέρει από το ένα σύστημα στο άλλο, λόγω και της διαφορετικότητας του λογισμικού, για αυτό δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στο πως θα αντιστοιχηθούν σωστά οι έννοιες των κοινοτήτων – συλλογών του DSpace στις συλλογές-υποσυλλογές του νέου συστήματος (Fedora). Τα υπάρχοντα 2200 περίπου ψηφιακά αντικείμενα από το DSpace αποθετήριο, μετανάστευσαν στο νέο ΣΨΒ «Πάνδημο», χωρίς να χάσουν κανένα δεδομένο πληροφορίας, στη πλατφόρμα του Fedora. (Gavrilis, Aggelis & Papatheodorou, 2011).

Dublin Core Editors

Για την υλοποίηση του Dublin Core Editor στο ψηφιακό αποθετήριο, απαραίτητες ήταν οι οδηγίες για την τεκμηρίωση των διαφορετικών τύπου συλλογών, σύμφωνα με τη μελέτη των βιβλιοθηκονόμων, οι οποίες αφορούν ουσιαστικά την περιγραφή των μεταδεδομένων που γίνεται με χρήση του προτύπου Dublin Core, ενώ για την υλοποίηση του DC editor χρησιμοποιήθηκαν οι τεχνολογίες: PHP, HTML, MySQL και JavaScript. Συγκεκριμένα, σε κάθε Dublin Core Editor παρουσιάζονται αναλυτικά τα elements και τα qualifiers που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή του υλικού. Όσο πιο πλούσια είναι αυτά (άρα και η εγγραφή ενός χρήστη), τόσο πιο «προσπελάσιμο» θα είναι ένα τεκμήριο (βλ. Εικόνα 2).

Ο DC editor χρησιμοποιείται για να υποβάλλονται τεκμήρια σε μια συλλογή. Οι πληροφορίες που συμπληρώνονται στη φόρμα θα διαμορφώσουν την εγγραφή των μεταδεδομένων, δίνοντας τη δυνατότητα στους χρήστες να ανακτούν το τεκμήριο τους μέσω των μηχανών αναζήτησης.

Εικόνα 4. Dublin Core Editor για μεταπτυχιακές εργασίες

Για την ακόμα καλύτερη τεκμηρίωση των συλλογών, υλοποιήθηκαν οκτώ εκδόσεις του editor, λόγω μικρών διαφορών και πιο εξειδικευμένων elements και qualifiers σε κάθε είδους τεκμηρίου: 1) Μεταπτυχιακές εργασίες, 2) Διδακτορικές διατριβές, 3) Άρθρα περιοδικών, 4) Πανεπιστημιακές εκδόσεις, 5) Επετηρίδες, 6) Υλικό για Αμεα, 7) Φωτογραφίες / Εικόνες και 8) Συλλογές-Υποσυλλογές.

Θεματική ευρετηρίαση με ελεγχόμενο λεξιλόγιο

Ένας βασικός στόχος της ανάπτυξης του νέου ΣΦΒ «Πάνδημος» ήταν ο έλεγχος των καθιερωμένων όρων και η ακριβής συσχέτισή τους με το αρχείο καθιερωμένων όρων που αναπτύσσει παράλληλα η βιβλιοθήκη για το συμβατικό περιβάλλον (Γαβρίλης, Κακάλη & Διακάκη, 2007) Έτσι, χρησιμοποιούνται οι θεματικές επικεφαλίδες στα ελληνικά και στα αγγλικά με την εισαγωγή τους από εφαρμογή POLARIS,⁷⁸ που έχει αναπτυχθεί από τη Βιβλιοθήκη για την διαχείριση των εγγραφών καθιερωμένων όρων, όπως δείχνει η Εικόνα παραπάνω. Τα θέματα, στο πεδίο Subject των DC Editors, κατά την καταχώρηση από τους βιβλιοθηκονόμους, αντλούνται αυτόματα από το Polaris, μια βάση όλων των θεματικών επικεφαλίδων του Παντείου, ώστε να υπάρχει απόλυτη

⁷⁸ <http://library.panteion.gr/polaris>

ταύτιση με τα ήδη καταχωρημένα θέματα. Έτσι πληκτρολογώντας τουλάχιστον δύο χαρακτήρες, είτε ελληνικούς είτε λατινικούς, με δυνατότητες auto-complete, εμφανίζεται η λίστα θεμάτων που περιλαμβάνει τους χαρακτήρες αυτούς, διευκολύνοντας και τυποποιώντας τη διαδικασία καταγραφής του πεδίου, με αποτέλεσμα να μπορούν να παρέχονται αξιόπιστες υπηρεσίες πλοήγησης και αναζήτησης στους χρήστες με βάση το θέμα. Επιπλέον, με την λειτουργία της υπηρεσίας αυτοκατάθεσης προβάλλονται οι λέξεις-κλειδιά των συγγραφέων.

Μετάβαση από το αποθετήριο στη ψηφιακή βιβλιοθήκη

Οι δυνατότητες του Fedora ως προς την παραμετροποίηση της αναζήτησης των ψηφιακών πόρων και τη διασυνδεσιμότητα μεταξύ των συλλογών, αλλά και ο αρχικός στόχος, που είχε τεθεί, άνοιξαν το δρόμο προς τη μετάβαση από ένα ακαδημαϊκό αποθετήριο σε μια ψηφιακή βιβλιοθήκη, που θεματικά εναρμονίζεται με το επιστημονικό πεδίο του πανεπιστημίου, παρέχοντας μια πιο ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών προς το χρήστη. Στις συλλογές που αφορούσαν δημοσιεύσεις της συγγραφικής δραστηριότητας των μελών του πανεπιστημίου, δηλ. μεταπτυχιακές εργασίες, διδακτορικές διατριβές και σημειώσεις μαθημάτων προστέθηκε μεταξύ άλλων και το ιστορικό και φωτογραφικό αρχείο του πανεπιστημίου.

Το φωτογραφικό αρχείο του Παντείου Πανεπιστημίου

Η συλλογή του φωτογραφικού αρχείου του Πανεπιστημίου αφορά υλικό που τοποθετείται από τη δεκαετία του 1950 έως και σήμερα. Πρόκειται για φωτογραφίες που θεματικά καλύπτουν εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν, επετείους, αναγορεύσεις επίτιμων διδασκτόρων, εγκαίνια κτιρίων καθώς επίσης και επισκέψεις επισήμων προσώπων στη Σχολή.

Κύριο χαρακτηριστικό της συλλογής είναι ότι έχει μορφή χρονολογίου. Οι φωτογραφίες αποτυπώνουν γεγονότα που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της λειτουργίας του πανεπιστημίου και θεωρήθηκαν σημαντικά για να καταγραφούν. Η φωτογραφική συλλογή επομένως, αποτελείται κυρίως από ιστορικές φωτογραφίες συμπληρώνοντας έτσι το ιστορικό αρχείο του ιδρύματος. Με την ένταξη του υλικού αυτού στον Πάνδημο επιτυγχάνεται πρωτίστως η διατήρησή του και κατ' επέκταση η ανάδειξη, η δημοσιοποίηση και προβολή της ιστορίας του πανεπιστημίου, καθώς επίσης και η διάθεσή του για ακαδημαϊκή και ιστορική έρευνα. Επιπλέον, μελλοντικός στόχος είναι και ο συσχετισμός του με τις υπόλοιπες συλλογές του αποθετηρίου ενισχύοντας τη δυνατότητα των διασυνδεόμενων πόρων.

Το φυσικό αρχείο, το οποίο φυλασσόταν έως τώρα στην αίθουσα του Πρυτανικού Συμβουλίου, αποτελείται από έγχρωμες και ασπρόμαυρες φωτογραφίες οργανωμένες σε φωτογραφικά άλμπουμ αλλά και σε φακέλους, χωρίς συγκεκριμένη ταξινόμηση. Το έργο της ψηφιοποίησης του υλικού αυτού ξεκίνησε πιλοτικά και παραδόθηκε μέρος του φωτογραφικού αρχείου στη Βιβλιοθήκη το 2011. Ο φωτογράφος που ανέλαβε τη ψηφιοποίηση παρέδωσε σύμφωνα με τις προδιαγραφές που είχαν καθοριστεί, 1.000 περίπου φωτογραφίες, οργανωμένες σε folder που αντιστοιχούν στα φωτογραφικά άλμπουμ/φακέλους και εσωτερικά σε υποφακέλους αρχείων τριών διαφορετικών μεγεθών, σε μορφή tiff (για το αρχείο) και jpeg (medium και thumbnail για τη ψηφιακή βιβλιοθήκη). Η μη συστηματική ταξινόμηση, η ελλιπής τεκμηρίωση μεγάλου μέρους του αρχείου, καθώς επίσης και η δομή αρχειοθέτησής του, η οποία διατηρήθηκε κατά τη ψηφιοποίηση, αποτέλεσαν καθοριστικούς παράγοντες για το σχεδιασμό της δομής της συλλογής αυτής.

Η επεξεργασία και ένταξη του φωτογραφικού αρχείου στον Πάνδημο

Η διαχείριση της πρόσκτησης αποτέλεσε μια χρονοβόρα διαδικασία προετοιμασίας του ψηφιακού αρχείου για την ένταξή του στη ψηφιακή βιβλιοθήκη. Αυτό περιλαμβάνει τον έλεγχο ποιότητας, την ταυτοποίηση με το φυσικό αρχείο, την καταγραφή και κωδικοποίηση πληροφοριών που προκύπτουν από το φυσικό αρχείο (αρίθμηση, τοποθεσία, τίτλος, χρονολογία, μέγεθος, φωτογράφος κτλ).

Ακολούθησε ο καθορισμός της δομής των συλλογών στον Πάνδημο και η επιλογή σχήματος μεταδεδομένων και ελεγχόμενων λεξιλογίων για την περιγραφική και θεματική καταλογογράφηση. Η δομή των συλλογών και υποσυλλογών κάτω από τις οποίες εντασσονται τα ψηφιακά αντικείμενα αποφασίστηκε σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν να έχει την εξής δενδροειδή μορφή:

- ◆ Φωτογραφικό Αρχείο Παντείου Πανεπιστημίου
  - ◆ 2007-2011 Πρυτανεία Παναγιώτη Τσίρη
    - ◆ Εκδήλωση για τα 80 χρόνια Πάντειο Πανεπιστήμιο
      - ◆ 80 χρόνια Πάντειο στιγμιότυπο 1

Η ένταξη των φωτογραφιών τοποθετείται σε πρώτο επίπεδο χρονολογικά, δηλ. ανά πρυτανεία και σε δεύτερο, θεματικά, ανά εκδήλωση-γεγονός. Οι υποσυλλογές που ανήκουν κάτω από κάθε πρυτανεία και η καταλογογράφησή τους προέκυψαν ύστερα από μια διαδικασία μελέτης του κάθε φακέλου, εντοπισμού και αναγνώρισης προσώπων, κυρίως των πρυτάνεων, για μια πρώτη χρονολογική τοποθέτηση και οργάνωσης καταλόγων ονομάτων και βιογραφικών. Στη μελέτη αυτή χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από τις επετηρίδες του Παντείου Πανεπιστημίου, από πηγές στο ίντερνετ (Wikipedia, τέρως ψηφιακό αρχείο της ΕΡΤ, online εφημερίδες, ιστοσελίδα του Παντείου Πανεπιστημίου) καθώς επίσης και από συνεντεύξεις με συναδέλφους και καθηγητές στο Πάντειο.

Αντίστοιχα, για το καθορισμό της φόρμας μεταδεδομένων ορίσθηκαν τα βασικά κριτήρια για την περιγραφή των φωτογραφιών, παράγοντες που ορίζουν τα χαρακτηριστικά της συλλογής, όπως ο τύπος του πόρου, η φύση του και οι ανάγκες των χρηστών (Park & Tosaka, 2010). Ελήφθησαν, επίσης, υπόψη βασικές θεωρίες για την κατανόηση και ευρετηρίαση των εικόνων. Για παράδειγμα το μοντέλο που πρότεινε η Sara Shatford (1986), βασιζόμενη στη θεωρία του ιστορικού τέχνης Erwin Panofsky, που διακρίνει την περιγραφή των εικόνων σε τρία επίπεδα: *Generic* (pre-iconographic), *Specific* (iconographic) and *Abstract* (iconological) αναλύοντας το καθένα από αυτά σε τέσσερις όψεις *Who*, *What*, *Where* and *When*.

Στο πλαίσιο της δυνατότητας χρήσης πολλαπλών προτύπων μεταδεδομένων ακολούθησε μια βασική επισκόπηση προτύπων είτε γενικών, όπως το UNIMARC και το Dublin Core αλλά και ειδικών. Συγκεκριμένα, εξετάστηκε το VRA 4.0. Core,⁷⁹ πρότυπο για την περιγραφή εικόνων, έργων τέχνης και πολιτισμού, το CCO,⁸⁰ πρότυπο για την περιγραφή πολιτιστικών αντικειμένων, καθώς και το IPTC Photo Metadata Standard,⁸¹ πρότυπο για ψηφιακές κάμερες και λογισμικά εικόνας.

Το σχήμα μεταδεδομένων που τελικά αποφασίστηκε να εφαρμοστεί για να περιγράψει τις συλλογές και υποσυλλογές του φωτογραφικού αρχείου είναι το Dublin Core, συμβατό με το πρωτόκολλο OAI-PMH metadata harvesting. Η χρήση του

⁷⁹ VRA Core 4.0 <http://www.vraweb.org/projects/vracore4/index.html>

⁸⁰ CCO (Cataloguing Cultural Objects) <http://www.vraweb.org/ccoweb/cco/about.html>

⁸¹ IPTC Standard Photo Metadata http://www.iptc.org/std/photometadata/documentation/IPTC-CS5-FileInfo-UserGuide_6.pdf

προτύπου είναι ευρέως διαδεδομένη και χρησιμοποιείται σε υψηλό ποσοστό (Dublin Core qualified 40,6% και unqualified 25,4%) από ψηφιακά αποθετήρια σε σχέση με εξειδικευμένα πρότυπα (π.χ. VRA 14,9%) (Jung-ran Park & Yuji Tosaka, 2010).

Επιπροσθέτως, καθώς η «Πάνδημος» συγκεντρώνει και διαχειρίζεται πολλές και διαφορετικές κατηγορίες υλικού με επικρατέστερο τύπο ψηφιακών πόρων το κείμενο, όπως εξάλλου και στα περισσότερα αποθετήρια (text 86,5%), η χρήση εικόνων αποτελεί το 1/7 του συνόλου της συλλογής, των οποίων οι ανάγκες, τα χαρακτηριστικά και το μέγεθος που πρόκειται να φιλοξενηθούν καλύπτονται από τις δυνατότητες του DC.

Για τη θεματική ευρετηρίαση, αντίστοιχα, αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν οι θεματικές επικεφαλίδες της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, επικρατέστερη επιλογή σε αποθετήρια που χειρίζονται εικόνες (LCSH 43,2%), καθώς επίσης και ο θησαυρός όρων της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου για γραφικό υλικό, TGMII.⁸² Για τις ανάγκες του φωτογραφικού αρχείου μεταφράστηκαν πιθανοί όροι με σκοπό να χρησιμοποιηθούν ως θησαυρός όρων που λειτουργούν ως genre headings και προσδιορίζουν το είδος της εικόνας (πχ. Πορτρέτα, Ομαδικά πορτρέτα, Φωτογραφία τοπίου, Αρχιτεκτονική φωτογραφία κτλ).

Αυτοκατάθεση Μεταπτυχιακών Εργασιών και Διδακτορικών Διατριβών

Αυτοκατάθεση είναι ένας ευρύς όρος, που χρησιμοποιείται, όταν ο συγγραφέας υποβάλλει χωρίς την μεσολάβηση τρίτου την ηλεκτρονική μορφή της εργασίας του σε μία ψηφιακή βιβλιοθήκη ή αποθετήριο (Xia, & Sun, 2007). Η γρήγορη πρόσβαση στην εργασία των άλλων που προσφέρει η «Πάνδημος» είναι πολύ χρήσιμο εργαλείο για την έρευνα, αλλά τα βασικά οφέλη για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες σχετίζονται με την προώθηση της δικής τους εργασίας. Οι φοιτητές στην ουσία είναι οι δημιουργοί του αποθετηρίου και οι χρήστες του. Η ευκαιρία που τους δίνεται να παρουσιάσουν τα ευρήματά τους σε ηλεκτρονική μορφή, τους επιτρέπει να εκφραστούν με πιο ευέλικτους και δημιουργικούς τρόπους (Copeland, Penman & Milne, 2005).

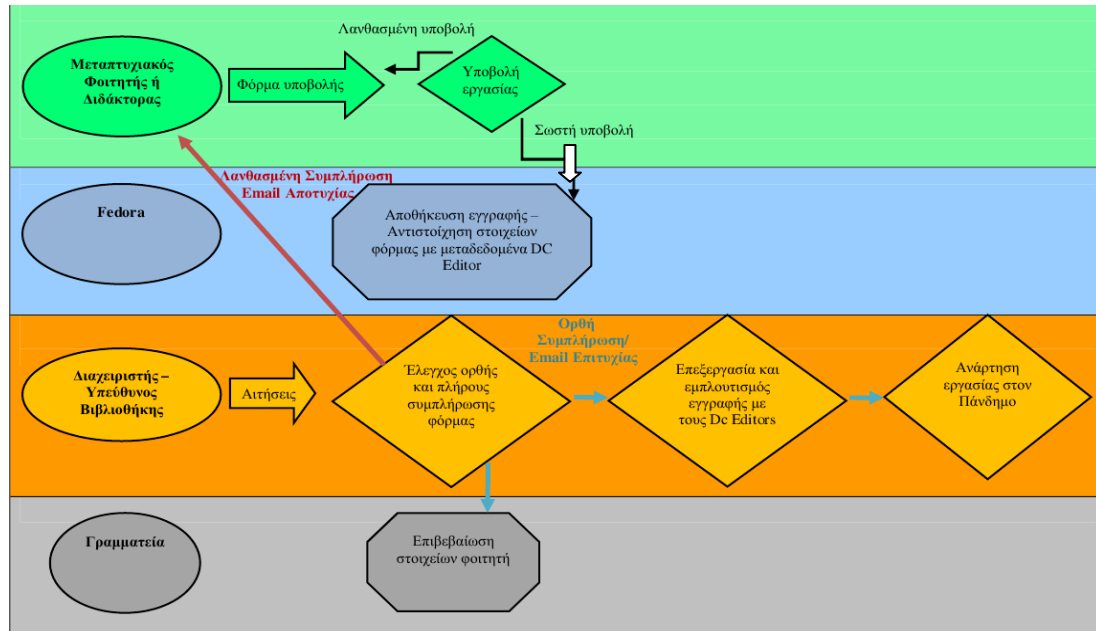
Οι μεταπτυχιακές εργασίες και οι διδακτορικές διατριβές αντανakλούν την ικανότητα του ιδρύματος να καθοδηγεί τους φοιτητές και να υποστηρίζει την πρωτότυπη έρευνα. Καθώς το αποθετήριο του Πανεπιστημίου γίνεται πιο δημοφιλές, οι φοιτητές και το ακαδημαϊκό προσωπικό θα προβούν σε κρίσεις σχετικά με την ποιότητα του πανεπιστημίου μέσω της ψηφιακής του βιβλιοθήκης. Στο μέλλον, η ποιότητα ενός πανεπιστημίου θα συνδέεται με το αποθετήριό του (Moxley, 2001).

Η Βιβλιοθήκη του Παντείου Πανεπιστημίου σε συνεργασία με τη διοίκηση του Πανεπιστημίου έκανε από 01/04/13 υποχρεωτική την αυτοκατάθεση μεταπτυχιακών εργασιών και διδακτορικών διατριβών στην «Πάνδημος» από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές και διδάκτορες αντίστοιχα. Η διαδικασία της αυτοκατάθεσης έχει γίνει πολύ απλή χάρη σε μια ξεχωριστή διαδικτυακή (web based) φόρμα υποβολής, η οποία δρα ως ενδιάμεσος μεταξύ του Fedora και του τελικού χρήστη. Η κατάθεση των τεκμηρίων γίνεται μέσω της φόρμας υποβολής εργασίας, η οποία διατίθεται στην κεντρική σελίδα της «Πάνδημου», ενώ η διεπαφή της φόρμας και η σχετική βοήθεια είναι σε δύο γλώσσες, ελληνικά και αγγλικά.

Η φόρμα περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα πεδία για την πλήρη περιγραφή του υλικού από τον φοιτητή. Έχουν δημιουργηθεί δύο φόρμες υποβολής, μία για τους

⁸² TGM II (Thesaurus for Graphic Material II <http://www.loc.gov/rr/print/tgm2/>)

μεταπτυχιακούς φοιτητές και μια για τους διδάκτορες. Όλα τα πεδία της φόρμας είναι υποχρεωτικά. Αφού γίνει η ηλεκτρονική κατάθεση της εργασίας, γίνεται έλεγχος από το προσωπικό, στέλνεται με ηλεκτρονικό μήνυμα η βεβαίωση κατάθεσης, η οποία είναι απαραίτητη για την υποβολή αίτησης ορκωμοσίας στη γραμματεία του τμήματος.

Εικόνα 5. Ροή εργασιών αυτοκατάθεσης

Αφού ολοκληρωθεί η πρώτη φάση της κατάθεσης από τον φοιτητή, ακολουθεί άμεσα η επεξεργασία από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης. Δίνεται η δυνατότητα απευθείας επεξεργασίας των στοιχείων της κατάθεσης στους editors της «Πάνδημου», όπου κάθε τιμή που δίνει ο χρήστης σε κάθε πεδίο της φόρμας χρησιμοποιείται για την απόδοση τιμής στο αντίστοιχο πεδίο του σχήματος μεταδεδομένων Dublin Core στον editor, με το προσωπικό να χρειάζεται να κάνει τη θεματική επεξεργασία της εργασίας, την εισαγωγή του pdf αρχείου και τέλος την εισαγωγή των συσχετίσεων και την ενεργοποίηση της εγγραφής.

Ζητήματα προσβασιμότητας και ευρετηρίασης στις μηχανές αναζήτησης

Πέρα από την προφανή αξία της ευρετηρίασης των τεκμηρίων και της προβολής τους στο web, με την ταυτόχρονη πρόσβαση των χρηστών του διαδικτύου στην ακαδημαϊκή γνώση του πανεπιστημίου μέσω των ενεργειών που περιγράφηκαν, προσφέρονται επιπλέον δυνατότητες και εργαλεία για την μέτρηση της επιστημονικής απήχησης του έργου αυτού στην κοινότητα.

Ειδικότερα στον τομέα των παραδοσιακών βιβλιομετρικών μεθόδων η ένταξη της «Πάνδημου» στο Google Scholar, παρέχει την δυνατότητα παρακολούθησης των παραπομπών που καταγράφονται στην διεθνή βιβλιογραφία, για κάθε τεκμήριο της ψηφιακής βιβλιοθήκης. Η πληροφορία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την μέτρηση του κύρους των επιστημονικών δημοσιεύσεων του ιδρύματος και της κατάταξης του στις διεθνείς αξιολογήσεις.

Παράλληλα, η χρήση των Google Analytics προσφέρει την δυνατότητα καταγραφής εξίσου σημαντικών στατιστικών δεικτών, όπως είναι ο αριθμός των views κάθε

εγγραφής και ο αριθμός των downloads των ψηφιακών τους αρχείων. Οι δείκτες αυτοί αποτελούν τμήμα των εναλλακτικών μεθόδων μέτρησης της ποιότητας των επιστημονικών έργων, που συγκροτούν τον όρο altmetrics (Priem et al., 2010).

Οι μηχανές αναζήτησης χρησιμοποιούν μεθόδους ευρετηρίασης και συμπερίληψης των ιστοσελίδων στα αποτελέσματα τους που βασίζονται σε crawlers. Μέσω αυτής της διαδικασίας οι ιστοσελίδες αποθηκεύονται σε διαφορετικούς χρόνους και αφού αναλύεται η δομή των δεδομένων και το περιεχόμενο, συγκρίνονται τα δύο «στιγμιότυπα» για τυχόν ενημερώσεις και προβάλλονται στα αποτελέσματα της αναζήτησης (Henzinger, Motwani, & Silverstein, 2002).

Αν και αυτή η μέθοδος λειτουργεί ικανοποιητικά για τις ιστοσελίδες γενικού περιεχομένου, δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα των μεταδεδομένων των βιβλιοθηκών και των ιδρυματικών αποθετηρίων, καθώς οι κατάλογοι τους βασίζονται σε παραδοσιακά βιβλιογραφικά δεδομένα όπως τίτλος, συγγραφέας και έτος έκδοσης (Lossau, 2004). Οι εγγραφές των τεκμηρίων μίας ψηφιακής βιβλιοθήκης συγκροτούνται από ένα σύνολο βιβλιογραφικών δεδομένων (τίτλος, συγγραφέας κ.α.), αρχείων (pdf, doc κ.α.) και ευρετηρίων πολλαπλών κριτηρίων (χρονολογικά, τίτλων, συγγραφέων, συλλογών κ.α.). Η ταυτοποίηση και ανάκληση των στοιχείων μίας βιβλιογραφικής εγγραφής παρουσιάζει προβλήματα στην ακρίβεια και την κατάταξη των αποτελεσμάτων ενός ερωτήματος. Η αύξηση της «ορατότητας» των τεκμηρίων ενός ιδρυματικού αποθετηρίου στα αποτελέσματα των μηχανών αναζήτησης, αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία ενεργειών και ρυθμίσεων τόσο της δομής της ιστοσελίδας του αποθετηρίου όσο και της απόδοσης των μεταδεδομένων.

Πρωτοβουλίες για την «ορατότητα» και «προσβασιμότητα» στις μηχανές αναζήτησης

Παρατηρώντας τα αποτελέσματα στην αναζήτηση των τεκμηρίων στην Google, διαπιστώθηκε χαμηλή κατάταξη τους και σε ορισμένες περιπτώσεις απουσία ορισμένων τεκμηρίων από τα αποτελέσματα, ακόμη και αν ως όρος αναζήτησης είχε δοθεί ο τίτλος ή ο συγγραφέας του έργου. Παράλληλα, τον Μάιο του 2008 η Google ανακοίνωσε πως εγκαταλείπει την υποστήριξη του Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting (OAI-PMH), το οποίο είχε συμπεριλάβει στα sitemaps των ιστοσελίδων που αναγνωρίζει και ευρετηριάζει, κρίνοντας πως είναι ασύμβατο με το πλήθος της πληροφορίας των ιδρυματικών αποθετηρίων που καλείται να διαχειριστεί (Google, 2008). Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων ακολουθήθηκε μία σειρά αλλαγών στον χαρακτηρισμό των μεταδεδομένων των εγγραφών και της ιστοσελίδας της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης. Οι κυριότερες ενέργειες:

1. *Χρήση meta tags:* Τα βιβλιογραφικά δεδομένα των τεκμηρίων, τροποποιήθηκαν ώστε να γίνουν «κατανοητά» από τις μηχανές αναζήτησης. Κάθε στοιχείο περιγραφής του σχήματος μεταδεδομένων Dublin Core, συντάχθηκε και ως meta tag. Το meta tag είναι ένα πολύ σημαντικό μέρος του κώδικα HTML της ιστοσελίδας μας, το οποίο δεν εμφανίζεται ως μέρος του περιεχομένου της ιστοσελίδας αλλά είναι αναγνωρίσιμο και παρέχει συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τη σελίδα σε προγράμματα περιήγησης (ή άλλες υπηρεσίες web). Με την αλλαγή αυτή η εμφάνιση των δεδομένων στην html παρουσιάζει την μορφή:


```
<meta name='DC.creator' content='Κεφαλά, Άννα Χ.' />
<meta name='DC.date' content='2012' />
<meta name='DC.identifier' content='http://pandemos.panteion.gr/index.php?
op=record&type=0&q=&page=1&scope=0&lang=el&pid=iid:5396' scheme='DCTERMS.URI' />
<meta name='DC.description' content='Διατριβή (διδακτορική) - Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τμήμα
Κοινωνιολογίας, 2012Βιβλιογραφία: σ. 282-306' xml:lang='en' />
<meta name='DC.subject' content='Urban ecology (Sociology)UrbanizationΑστική οικολογία
(Κοινωνιολογία)ΑστικοποίησηUrban ecology (Sociology)Urbanization' />
<meta name='DC.publisher' content='Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών' />
```

2. *Google webmaster tools*: Έγινε εξέταση του site για προβλήματα στην ευρετηρίαση των σελίδων του (URLs) και για τον αριθμό των εγγραφών που εντοπίζονται. Ελέγχθηκε η ύπαρξη περιορισμών (robots.txt) που εμποδίζουν την πρόσβαση των μηχανών αναζήτησης στις σελίδες του site.
3. *Google analytics*: Πραγματοποιήθηκε δήλωση του site της ψηφιακής βιβλιοθήκης και έγιναν οι κατάλληλες ρυθμίσεις.

Μετά από αυτές τις ενέργειες η παρουσία των τεκμηρίων στα αποτελέσματα των μηχανών αναζήτησης βελτιώθηκε σημαντικά, επιτυγχάνοντας τον στόχο της εμφάνισης των εγγραφών της “Πάνδημος” ως πρώτες στη σειρά κατάταξης. Παράλληλα ευρετηριάστηκε το σύνολο των URLs της ψηφιακής βιβλιοθήκης, αναγνωρίζοντας τα τεκμήρια, τις συλλογές και τα ευρετήρια των θεμάτων, συγγραφέων και των τίτλων.

Το ευρετήριο επιστημονικής βιβλιογραφίας Google Scholar και «Πάνδημος»

Η μηχανή αναζήτησης Google Scholar είναι η μεγαλύτερη, ελεύθερης πρόσβασης βάση ευρετηρίασης ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας στο web. Περιλαμβάνει εκατομμύρια τεκμήρια από άρθρα περιοδικών, πρακτικά συνεδρίων, μονογραφίες, μελέτες, διατριβές κ.ά. Η μέθοδος αναζήτησης και συμπερίληψης επιστημονικών τεκμηρίων, είναι προσανατολισμένη στους εμπορικούς διαθέτες επιστημονικής πληροφόρησης, με κύριο ενδιαφέρον στα άρθρα περιοδικών. Ακολουθεί τα πρότυπα μεταδεδομένων που έχουν αναπτυχθεί από εκδότες όπως οι Atyron, Highwire Press, MetaPress. Αντίθετα τα ιδρυματικά αποθετήρια χρησιμοποιούν, στην πλειονότητα τους, το σχήμα μεταδεδομένων Dublin Core, που για το Google Scholar αποτελεί την τελευταία επιλογή απόδοσης βιβλιογραφικών δεδομένων (Google Scholar Inclusion Guidelines). Η διαφοροποίηση αυτή, ανάμεσα στα πρότυπα λειτουργίας των ιδρυματικών αποθετηρίων και τις προδιαγραφές του Google Scholar, προκαλεί δυσκολίες στην αναγνώριση των αποθετηρίων ως διαθέτες περιεχομένου επιστημονικής βιβλιογραφίας, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό τους.

Με δεδομένη την ασυμβατότητα των προτύπων του ιδρυματικού αποθετηρίου (DCMI, OAI) και του Google Scholar, έγινε προσπάθεια να εξεταστούν οι λόγοι για τον αποκλεισμό του αποθετηρίου και την έλλειψη παρουσίας των τεκμηρίων του στα αποτελέσματα του. Μελετήθηκαν αντίστοιχες περιπτώσεις αποθετηρίων από την διεθνή βιβλιογραφία και οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος. Τα περισσότερα ιδρύματα που το περιεχόμενο τους ευρετηριάζεται στο Google Scholar, χρησιμοποιούν λογισμικά αποθετηρίων που συγκαταλέγονται στα προτεινόμενα και συμβατά από το ίδιο το Scholar (DSpace, EPrints κ.α.). Η «Πάνδημος», χρησιμοποιώντας το λογισμικό Fedora, δεν είχε την δυνατότητα να αναγνωριστεί το περιεχόμενο της «αυτόματα» χωρίς τις κατάλληλες τροποποιήσεις που το Google Scholar έχει θέσει ως προϋπόθεση για την συμπερίληψη τεκμηρίων στα ευρετήρια του. Η έρευνα κατέληξε στην ανάγκη προσαρμογής των μεταδεδομένων στις απαιτήσεις του Google Scholar και σε μία σειρά ενεργειών παρουσίασης των εγγραφών και των συνοδευτικών ψηφιακών αρχείων.

Η διαδικασία ανάλυσης των δεδομένων του προβλήματος και οι προσπάθειες για τις απαιτούμενες αλλαγές, εξελίχθηκε σταδιακά και σε διάστημα τριών (3) περίπου μηνών, λόγω του απαιτούμενου χρόνου αναγνώρισης και ευρετηρίασης του περιεχομένου της ψηφιακής βιβλιοθήκης από το Google Scholar, που κυμαίνεται από 4-6 εβδομάδες (Google, 2013). Σύμφωνα με τις οδηγίες που παρέχονται από το Scholar, προτείνεται η χρήση των Highwire Press tags, EPrints tags ή των Be Press tags, και όχι η χρήση του Dublin Core, το οποίο προτείνεται ως τελευταία λύση. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και αντίστοιχες ενέργειες για το ίδιο πρόβλημα, άλλων ιδρυματικών αποθετηρίων (Arlitsch & O'Brien, 2012), προχωρήσαμε στις εξής βελτιώσεις:

- *Αντιστοιχήθηκαν τα elements του DC με τα Highwire Press tags:* Πραγματοποιήθηκε σύνδεση των δύο σχημάτων, ώστε τα δεδομένα που εισάγονται να αποδίδονται ταυτόχρονα και στις δύο μορφές.

Dublin Core	Highwire Press tags
DC.title	citation_title
DC.creator	citation_author
DC.publisher	citation_publisher
DC.issued	citation_publication_date
DC.subject	citation_keywords
DC.description.abstract	citation_abstract_html_url
DC.contributor	citation_advisor
DC.contributor	citation_committee_member
DC.language	citation_language

- *Browse by year:* Δημιουργήθηκε λίστα με τα τεκμήρια της ψηφιακής βιβλιοθήκης κατά χρονολογική σειρά.
- *Scholar Inclusion:* Έγινε υποβολή του ιδρυματικού αποθετηρίου «Πάνδημος» στο Google Scholar, ώστε να αναγνωριστεί το περιεχόμενο του και να ευρετηριαστεί.

Μετά από τα παραπάνω, τα τεκμήρια του ιδρυματικού αποθετηρίου ευρετηριάστηκαν και συμπεριλήφθηκαν στο Google Scholar σε ποσοστό πολύ ικανοποιητικό (88.9/100), αν λάβει κανείς υπόψη του την απουσία ευρετηρίασης του πριν τις προαναφερθείσες ενέργειες. Συγκεκριμένα στα αποτελέσματα αναζήτησης του όρου: "site:pandemos.panteion.gr" ανακαλούνται 4250 αποτελέσματα/τεκμήρια της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης «Πάνδημος», τα οποία είναι πλήρως αναζητήσιμα με πολλαπλά κριτήρια αναζήτησης (π.χ. τίτλος, συγγραφέας, έτος, κ.α.).

Συμπεράσματα και προοπτικές

Το ψηφιοποιημένο υλικό τεκμηριώνεται, δημιουργούνται μεταδεδομένα και συγκροτούνται συλλογές για την πληρέστερη αναπαράσταση των θεματικών ενοτήτων του. Για την τεκμηρίωση του υλικού χρησιμοποιείται η ίδια προσέγγιση με αυτήν της εσωτερικής επιστημονικής παραγωγής του πανεπιστημίου (LCSH, λέξεις κλειδιά, Dublin Core), συμβάλλοντας στην ομοιογένεια των μεταδεδομένων του αποθετηρίου, στην ευχερέστερη αναζήτηση και ανάκτηση του και στην διαλειτουργικότητα του με άλλα συστήματα. Οι χρήστες του αποθετηρίου έχουν την δυνατότητα της αναζήτησης, συλλογής, μελέτης, ανάλυσης δεδομένων και δημιουργίας νέων έργων⁸³ (Green, 2007)

83 Κύκλος ζωής της έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες (Social Science Research Life Cycle)

από μία πλούσια συλλογή επιστημονικού υλικού, που αποτυπώνει την πορεία της ελληνικής σκέψης στον χώρο των κοινωνικών επιστημών τις τελευταίες δεκαετίες.

Εκτός από τις παραπάνω λειτουργικότητες της νεας ψηφιακής βιβλιοθήκης, έχουν σχεδιασθεί να αναπτυχθούν ακόμα: i) αυτόματη εξαγωγή πλήρους κειμένου με τεχνικές OCR για καλύτερη ευρετηρίαση και προηγμένες υπηρεσίες αναζήτησης και ii) δυνατότητα προσωποποιημένων υπηρεσιών προς τους χρήστες, που να μπορούν να εισάγουν και να διαχειρίζονται τα δικά τους δεδομένα. Στο πλαίσιο αυτό η «Πάνδημος» θα διασυνδεθεί με την εφαρμογή του σημασιολογικού εμπλουτισμού που έχει σχεδιαστεί και υλοποιείται (ονομάζεται DLsem) ως ένα ολοκληρωμένο σύστημα διεπαφής χρήστη με το σύνολο των πηγών της βιβλιοθήκης, καθώς και με τις επιμέρους υπηρεσίες της βιβλιοθήκης του Παντείου Πανεπιστημίου.

Σταθμίζοντας τα χαρακτηριστικά του αποθετηρίου, ως προς το περιεχόμενο και τους επιστημονικούς τομείς που καλύπτει, αλλά και των λειτουργιών και στόχων του εντός και εκτός του ιδρύματος, μπορεί να υποστηριχτεί η συγκρότηση του ως ένα θεματικό αποθετήριο (discipline repository) κοινωνικών επιστημών.

Βιβλιογραφία

- Arlitsch, K., & O'Brien, P. S. (2012). Invisible institutional repositories: Addressing the low indexing ratios of IRs in Google Scholar. *Library Hi Tech*, 30(1), 60-81.
- Copeland, S., Penman, A., & Milne, R. (2005). Electronic theses: the turning point. *Program: Electronic library and information systems*, 39(3), 185-197.
- Curt, F. (2000, September 27). <http://computer.howstuffworks.com>. Ανάκτηση 4 23, 2013, από <http://computer.howstuffworks.com/internet/basics/search-engine.htm>
- Gavrilis D., Angelis S., Papatheodorou C. (2010). Mopseus – A Digital Repository System with Semantically Enhanced Preservation Services. In *International Conference on Preservation of Digital Objects (IPRES2010)*, Vienna Austria, September 2010, Proceedings, pp. 135-143, 2010.
- Green, A. G., & Gutmann, M. P. (2007). Building partnerships among social science researchers, institution-based repositories and domain specific data archives. *OCLC Systems & Services*, 23(1), 35-53.
- Google. (2008, Μάιος 23). Google Webmaster Central Blog. Ανάκτηση Απρίλιος 13, 2013, από <http://googlewebmastercentral.blogspot.gr/2008/04/retiring-support-for-oai-pmh-in.html>
- Google. (2013). Inclusion Guidelines for Webmasters. Ανάκτηση Μάρτιος 4, 2013, από <http://scholar.google.com/intl/en/scholar/inclusion.html#troubleshooting>
- Henzinger, M. R., Motwani, R., & Silverstein, C. (2002, September). Challenges in web search engines. In *ACM SIGIR Forum* (Vol. 36, No. 2, pp. 11-22). ACM.
- Kökörčény, M., & Bodnárová, A. (2010, November). Comparison of digital libraries systems. In *Proceedings of the 9th WSEAS international conference on Data networks, communications, computers*, Faro, Portugal (pp. 97-100).
- Lagoze, C., & Van de Sompel, H. (2001, January). The Open Archives Initiative: Building a low-barrier interoperability framework. In *Proceedings of the 1st ACM/IEEE-CS joint conference on Digital libraries* (pp. 54-62). ACM.
- Lossau, N. (2004). Search Engine Technology and Digital Libraries: libraries Need to Discover the Academic Internet. Spring Forum meeting (pp. 12). New Orleans: American Digital Library Federation (DLF).
- Moxley, J. M. (2001). Universities should require electronic theses and dissertations. *Educause Quarterly*, 24(3), 61-63.

- Open Society Institute, A Guide to Institutional Repository Software. 2nd Edition, January 2004
- Park, J. R., & Tosaka, Y. (2013). Metadata creation practices in digital repositories and collections: Schemata, selection criteria, and interoperability. *Information Technology and Libraries*, 29(3), 104-116.
- Payette, S., & Lagoze, C. (1998). Flexible and extensible digital object and repository architecture (FEDORA). In *Research and Advanced Technology for Digital Libraries* (pp. 41-59). Springer Berlin Heidelberg.
- Payette, S., & Staples, T. (2002). The Mellon Fedora Project Digital Library Architecture Meets XML and Web Services. In *Research and Advanced Technology for Digital Libraries* (pp. 406-421). Springer Berlin Heidelberg.
- Priem, J., Taraborelli, D., Groth, P., & Neylon, C. (2010). Altmetrics: A manifesto.
- Pyrounakis, G., & Nikolaidou, M. (2009). Comparing Open Source Digital Library Software.
- Pyrounakis, G., Saidis, K., Nikolaidou, M., & Lourdi, I. (2004). Designing an integrated digital library framework to support multiple heterogeneous collections. In *Research and Advanced Technology for Digital Libraries* (pp. 26-37). Springer Berlin Heidelberg.
- Shatford, S. (1986). Analyzing the subject of a picture: a theoretical approach. *Cataloging & classification quarterly*, 6(3), 39-62.
- Stodden, V. C. (2010). Data sharing in social science repositories: facilitating reproducible computational research
- Van de Sompel, H., Payette, S., Erickson, J., Lagoze, C., & Warner, S. (2004). Rethinking scholarly communication. *D-Lib Magazine*, 10(9), 1082-9873.
- Xia, J., & Sun, L. (2007). Assessment of self-archiving in institutional repositories: depositorship and full-text availability. *Serials Review*, 33(1), 14-21.
- Γαβρίλης, Δημήτρης., Κακάλη, Κ., & Διακάκη, Α. (2007). Θεματική ενοποίηση δημοσίων καταλόγων και ψηφιακών βιβλιοθηκών. Πρακτικά 16^{ου} Πανελληνίου Συνέδριου ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Πειραιάς, Πανεπιστήμιο Πειραιώς 1-3 Οκτώβρη 2007.

EBIBA: ελληνική βιβλιοθηκονομική βάση δεδομένων

Φίλιππος Χ. Τσιμπόγλου, Ελένη Κ. Σακκά, Βασιλική Β. Κουκουνίδου, Πάνος Β. Ράπτης

Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου, Λευκωσία Κύπρος, ftsimp@ucy.ac.cy,
elenisk@ucy.ac.cy, sylviek@ucy.ac.cy, panosrap@ucy.ac.cy

Εισαγωγή

Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΒΠΚ) έχει αναπτύξει και διαθέτει την EBIBA (Ελληνική Βιβλιοθηκονομική Βάση), τη Βιβλιογραφική Βάση Δεδομένων για την Αρχειονομία, Βιβλιοθηκονομία και την Επιστήμη της Πληροφόρησης. Σκοπός της δημιουργίας της είναι η παρουσία μιας ολοκληρωμένης και αξιόχρηστης βάσης δεδομένων, η οποία θα είναι ελεύθερα προσβάσιμη προς κάθε ενδιαφερόμενο. Η βάση απευθύνεται σε επαγγελματίες, φοιτητές και ερευνητές του κλάδου, Βιβλιοθηκονομίας/Αρχειονομίας. Περιλαμβάνει τα πλήρη κείμενα των ετήσιων Πανελληνίων Συνεδρίων των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΠΣΑΒ) που, τα άρθρα του περιοδικού «Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση» που εκδίδεται από την Ένωση Ελλήνων

Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης, σχετικά συνέδρια, ημερίδες, άρθρα έντυπων και ηλεκτρονικών εκδόσεων. Από άποψη γεωγραφικής προέλευσης περιλαμβάνει υλικό που έχει δημοσιευτεί στην Ελλάδα και την Κύπρο ή διεθνώς από επαγγελματίες και επιστήμονες των δύο χωρών, καθώς και υλικό που αφορά τις δύο χώρες. Η χρονική περίοδος που καλύπτει ξεκινά από την δεκαετία του 60 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Η βάση περιλαμβάνει υλικό που έχει δημοσιευτεί κυρίως στην Ελληνική και την Αγγλική γλώσσα.

Ιστορική αναδρομή

Το 2005 ο Διευθυντής της ΒΠΚ, αναγνώρισε την απουσία μιας συστηματικής καταγραφής των δημοσιεύσεων που παράγονται από τον κλάδο της Επιστήμης της Πληροφόρησης στην Ελλάδα και την Κύπρο. Έχοντας ήδη έναν πρώτο πυρήνα αυτών των δημοσιεύσεων από την προσωπική του συλλογή των πρακτικών των μέχρι τότε ΠΣΑΒ, αποφάσισε να αναλάβει η ΒΠΚ την καταρχήν δημιουργία μιας βιβλιογραφικής βάσης δεδομένων, στην οποία θα συγκεντρώνονταν τα μεταδεδομένα (βιβλιογραφικές εγγραφές) των δημοσιεύσεων των ΠΣΑΒ. Το λογισμικό που αρχικά επιλέγηκε ήταν το ΑΒΕΚΤ 5.5 του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ),⁸⁴ που αφενός για πολλά χρόνια απέδειξε την ικανότητα του για φιλοξενία βιβλιογραφικών βάσεων δεδομένων και αφετέρου ήταν ήδη εγκατεστημένο στη Βιβλιοθήκη και φιλοξενούσε και άλλες βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων με σύνδεση-παραπομπή στο ψηφιοποιημένο τεκμήριο (ΚΕΕ κ.α.). Το έργο της EBIBA ξεκίνησε με τη καταχώρηση των πρακτικών των ετήσιων Πανελλήνιων Συνεδρίων Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΠΣΑΒ). Τα συνέδρια διοργανώνονται αδιάλειπτα από το 1992, κάθε χρόνο από διαφορετική βιβλιοθήκη (ή βιβλιοθήκες) σε διαφορετική πόλη και επικεντρώνονται στα κύρια ενδιαφέροντα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, κοινά προβλήματα και προτάσεις επίλυσης τους, συνεργασίες, διαλειτουργικότητα, τεχνικές εφαρμογές στις βιβλιοθήκες, παρουσίαση άριστων πρακτικών κλπ. Για τα περισσότερα συνέδρια τα πρακτικά εκδίδονταν σε έντυπη μορφή, ενώ μερικά υπήρχαν και σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο, διάσπαρτα στους ιστότοπους των εκάστοτε διοργανωτριών βιβλιοθηκών και με ανομοιογενή τρόπο.

Ακολούθως, το έργο προχώρησε με την καταλογογράφηση του περιοδικού «Βιβλιοθήκες και Πληροφόρηση» που εκδίδεται από την Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης⁸⁵ από το 1984 μέχρι σήμερα. Αρχικά εκδιδόταν σε τριμηνιαία βάση και αργότερα σε διμηνιαία. Σήμερα το περιοδικό εκδίδεται ετησίως και ορισμένες φορές με καθυστερήσεις. Το υλικό του περιοδικού είναι ποικίλο. Διαθέτει επιστημονικά άρθρα, ειδήσεις της εποχής που εκδόθηκε το συγκεκριμένο τεύχος, αποσπάσματα από περιλήψεις άρθρων ξένων περιοδικών, επιστολές βιβλιοθηκονόμων, παρουσιάσεις βιβλιοθηκών, ανακοινώσεις εκδηλώσεων, διαφημίσεις και άλλα θέματα που απασχολούν τους βιβλιοθηκονόμους από το 1984 μέχρι και σήμερα.

Σε επόμενη φάση ξεκίνησε η αναζήτηση σε ιστοσελίδες βιβλιοθηκών και άλλων οργανισμών της Ελλάδας και της Κύπρου για τον εντοπισμό σχετικού υλικού, την ευρετηρίαση του και ένταξή του στην EBIBA. Με αυτό τον τρόπο επιτεύχθηκε ο εμπλουτισμός της Βάσης με συνέδρια, ημερίδες, άρθρα περιοδικών και εφημερίδων, μελέτες, αποσπάσματα βιβλίων, το Περιοδικό Συνεργασία (έκδοση της Οργανωτικής Επιτροπής Ενίσχυσης Βιβλιοθηκών),⁸⁶ το Περιοδικό Acta Diurna (έκδοση της

⁸⁴ <http://abekt.ekt.gr/> πρόσβαση 6/10/2013

⁸⁵ <http://www.eebep.gr/> πρόσβαση 6/10/2013

⁸⁶ <http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/syn/elindex.htm> πρόσβαση 4/10/2013

Βιβλιοθήκης του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου), παρουσιάσεις, σεμινάρια κ.α. Υπάρχουν επίσης άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά που αναφέρονται ειδικά στην Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Αριθμητικά δεδομένα που αφορούν το μέγεθος και τον τύπο της πηγής

Ο συνολικός αριθμός των εγγραφών στην EBIBA (Οκτώβριος 2013) ανέρχεται στις 2420. Συγκεκριμένα, το υλικό που υπάρχει στη συλλογή της βάσης είναι 13 αποσπάσματα από μονογραφίες, 21 διδακτορικές διατριβές (PhD), 15 τεχνικές μελέτες και εκθέσεις, 1564 παρουσιάσεις και ομιλίες σε συνέδρια, ημερίδες και σεμινάρια και 807 άρθρα από περιοδικά και εφημερίδες. Οι 1791 εγγραφές της βάσης περιλαμβάνουν πλήρες κείμενο σε μορφή αναζητήσιμου PDF, οι 642 περιλαμβάνουν παρουσιάσεις σε διαφάνειες (PowerPoint) και οι 168 αποκλειστικά διαθέτουν με μόνον κείμενα περιλήψεων.

Από το ABEKT στο DSpace

Οι λόγοι που οδήγησαν στην μεταφορά της EBIBA από το περιβάλλον ABEKT στο περιβάλλον DSpace αφορούν το σύνολο των ψηφιακών συλλογών της Βιβλιοθήκης. Οι πρώτες συλλογές (EBIBA, KEE κ.α.) αναπτύχθηκαν σε περιβάλλον ABEKT, ενώ μεταγενέστερα έργα της ΒΠΚ (ΣΙΜΑΕ, «Αρχείο Βρετανού Στρατιωτικού 1955 - 1959», κ.α.) (Ανδρέου, Τσιμπόγλου, Κουκουνίδου, 2009) εγκαταστάθηκαν σε περιβάλλον Greenstone,⁸⁷ σε μια προσπάθεια ευρύτερης αξιοποίησης των ψηφιακών τεκμηρίων και κυρίως της δυνατότητας απευθείας αναζήτησης στο ψηφιοποιημένο κείμενο μέσα από τη διεπαφή του λογισμικού διαχείρισης των συλλογών. Αυτή τη δυνατότητα δεν την διέθετε το ABEKT, ούτε και τα υπόλοιπα διαδεδομένα λογισμικά προγράμματα διαχείρισης βιβλιοθηκών, αλλά προσφερόταν από τα νεοεμφανιζόμενα (τότε) προγράμματα διαχείρισης ψηφιακών συλλογών. Αποτέλεσμα αυτής της τεχνολογικής εξέλιξης ήταν το ψηφιακό/ψηφιοποιημένο υλικό της βιβλιοθήκης να είναι διασκορπισμένο σε δύο προγράμματα λογισμικού το ABEKT 5.5 και το Greenstone, χωρίς δυνατότητα ενιαίας αναζήτησης των επιμέρους συλλογών. Η ενδεικνυόμενη λύση ήταν η μεταφορά όλων των συλλογών σε ένα λογισμικό, το οποίο θα μπορούσε να παραμετροποιηθεί σύμφωνα με τις ανάγκες της κάθε συλλογής.

Το 2011, η Βιβλιοθήκη ανέλαβε την διερεύνηση για την επιλογή κατάλληλου λογισμικού. Αποτέλεσμα της έρευνας ήταν η επιλογή του λογισμικού DSpace,⁸⁸ το οποίο ανήκει στην κατηγορία του ελεύθερου λογισμικού/λογισμικού ανοικτού κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ) και η ανάπτυξή του συντονίζεται από το πανεπιστήμιο MIT.⁸⁹ Το DSpace είναι κατάλληλο για τη δημιουργία ψηφιακών αποθετηρίων και ως ένα βαθμό προσαρμόσιμο στις ανάγκες του εκάστοτε οργανισμού. Το DSpace επιτρέπει την εύκολη και ανοιχτή πρόσβαση σε όλους τους τύπους ψηφιακού περιεχομένου, συμπεριλαμβανομένων κειμένων, εικόνων, κινούμενων εικόνων, αρχείων MPEG. Οργανώνει τις συλλογές με ιεραρχική δομή σε ενότητες και υποενότητες και παρέχει τη δυνατότητα αναζήτησης είτε στη συγκεκριμένη συλλογή (ενότητα), είτε στο σύνολο των συλλογών της εγκατάστασης. Παράλληλα διαθέτει εργαλεία, απλής «πλοήγησης» (browsing) με σειρά κατάταξης, π.χ. σύμφωνα με την ημερομηνία δημοσίευσης, τον συγγραφέα, τον τίτλο,

⁸⁷ <http://www.greenstone.org/>

⁸⁸ Το 2011 το λογισμικό Dspace (<http://www.dspace.org/>) χρησιμοποιείτο από πέραν των 900 ιδρυμάτων ενώ το αμέσως επόμενο από γύρω στα 400 ιδρύματα

⁸⁹ Massachusetts Institute of Technology (MIT) <http://www.mit.edu/> πρόσβαση 3/10/2013

τις λέξεις κλειδιά και εργαλεία σύνθετης αναζήτησης με περισσότερες απαιτήσεις και κριτήρια επιλογής.

Καταλογογράφηση στο ABEKT 5.5

Κατά την εισαγωγή των εγγραφών στο λογισμικό ABEKT 5.5, η καταλογογράφηση έγινε σε επίπεδο τίτλου του συνεδρίου ή του περιοδικού και ακολούθως σε επίπεδο παρουσιάσεων ή άρθρων.

Το πεδίο 225 του UNIMARC χρησιμοποιήθηκε για να καθορίσει την προέλευση του κάθε υλικού, π.χ. ΠΣΑΒ, Έκδοση της Ένωσης Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων, τον τόμο και το τεύχος. Η σύνδεση του κυρίως τίτλου με το άρθρο ή την παρουσίαση γινόταν στο πεδίο 461 ή 463 αντίστοιχα (ανάλογα από το είδος του υλικού). Στο πεδίο 856 τοποθετήθηκε σύνδεσμος, ο οποίος παρέπεμπε στο πλήρες κείμενο. Η ταξινόμηση κάθε τεκμηρίου έγινε σύμφωνα με το JITA του ELIS στο πεδίο 686. Η ταξινόμηση της κάθε εγγραφής έγινε σύμφωνα με το ταξινομικό σύστημα JITA του ELIS.⁹⁰ Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου προχώρησε στη μετάφραση του ταξινομικού συστήματος JITA στα Ελληνικά, έτσι τα θέματα προστέθηκαν τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα. Οι λέξεις κλειδιά που δόθηκαν από τον συγγραφέα καταχωρήθηκαν ως μη ελεγχόμενοι όροι (uncontrolled terms) στο πεδίο 606. Ο διαχωρισμός του είδους του υλικού έγινε στο πεδίο 200 \$b, τοποθετώντας μέσα σε αγκύλες την κατηγορία που ανήκει το άρθρο ή την ομιλία. Οι κατηγορίες που χρησιμοποιήθηκαν είναι:

- [Πρακτικά συνεδρίου] (σε αυτό περιλαμβάνονται και τα πρακτικά ημερίδων, κλπ)
- [Άρθρο περιοδικού] (επιστημονικά άρθρα)
- [Δημοσίευση περιοδικού] (όλα τα άλλα δημοσιεύματα από τα περιοδικά που αποδελτιώνονται)
- [Κεφάλαιο βιβλίου]
- [Σεμινάριο]
- [Διατριβή]
- [Μελέτη]
- [Έκθεση]

Μεταφορά ABEKT 5.5 στο DSPACE

Η μεταφορά των μεταδεδομένων από το ABEKT 5.5 στο DSpace πραγματοποιήθηκε με την χρήση εργαλείου μετατροπής των εγγραφών του UNIMARC στη διάταξη μεταδεδομένων DublinCore. Το εργαλείο δημιουργήθηκε από προσωπικό της Βιβλιοθήκης. Τα βήματα που ακολουθήθηκαν για την μεταφορά των μεταδεδομένων περιλάμβαναν:

1. Ανάγνωση των δεδομένων σε διάταξη UNIMARC
2. Αντιστοίχιση των πεδίων UNIMARC σε πεδία της διάταξης Dublin Core
3. Εξαγωγή των δεδομένων σε μορφή αρχείου XML
4. Αναγνώριση και ομαδοποίηση των εγγραφών με κριτήριο τον τύπο δημοσιεύματος

Αυτόματη καταβίβαση (download) των συνδεδεμένων ψηφιακών αντικειμένων κάθε εγγραφής, βάσει των καταχωρημένων συνδέσμων στις βιβλιογραφικές εγγραφές. Αναλυτικότερα, στο 1ο, 2ο και 3ο βήμα διαχωρίστηκαν τα δεδομένα σύμφωνα με τα πεδία και υποπεδία των εγγραφών UNIMARC, έγινε η μεταφορά τους σύμφωνα με τους γενικούς κανόνες αντιστοίχισης που ορίζονται στο κέντρο εμπειρογνωμοσύνης για ψηφιακές υποδομές UKOLN,⁹¹ και τις ειδικότερες επιλογές/κανόνες που ορίστηκαν από

⁹⁰ E-prints in Information & Library Science <http://eprints.rclis.org/>, <http://eprints.rclis.org/view/subjects/> πρόσβαση 2/10/2013

⁹¹ http://www.ukoln.ac.uk/metadata/interoperability/dc_unimarc.html πρόσβαση 10/10/2013

τη Βιβλιοθήκη. Στο 4ο και 5ο βήμα, αναπτύχθηκαν εργαλεία για το διαχωρισμό του ενιαίου αρχείου με τις βιβλιογραφικές εγγραφές σε επιμέρους αρχεία της μιας εγγραφής το καθένα (όπως απαιτούσε το σύστημα DSpace) και τη τοποθέτηση τους στην αντίστοιχη υποσυλλογή. Στο διαχωρισμό λήφθηκαν υπόψη οι τυποποιημένες τιμές που υπήρχαν σε συγκεκριμένο υποπεδίο (200 \$b) των εγγραφών σε UNIMARC, όπως «Πρακτικά Συνεδρίου», «Άρθρο», «Δημοσίευση», κλπ. Επίσης, σύμφωνα με τους συνδέσμους που υπήρχαν μέσα στις εγγραφές (υποπεδίο 856 \$u), έγινε ο αυτόματος εντοπισμός και καταβίβαση (download) του ψηφιακού περιεχομένου στον αντίστοιχο φάκελο κάθε εγγραφής, προκειμένου να εισαχθεί μαζί με τις υπόλοιπες πληροφορίες στο ψηφιακό αποθετήριο DSpace.

Στη συνέχεια έγινε προκαταρκτικός έλεγχος των δεδομένων από οποιοδήποτε πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων σε μορφή XML, προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες διορθώσεις στα εργαλεία μετατροπής των δεδομένων, προτού αυτά εισαχθούν στο σύστημα DSpace. Ακολούθως έγινε αυτόματη καταβίβαση των ψηφιακών τεκμηρίων που συνόδευαν τις εγγραφές, πραγματοποιήθηκε ορθογραφικός έλεγχος των βιβλιογραφικών δεδομένων με χρήση εμπορικών προγραμμάτων που χειρίζονται αρχεία XML και τέλος δημιουργήθηκε αναφορά/έκθεση αρχείου με εγγραφές που παρουσίαζαν ελλείψεις στα δεδομένα ή μη έγκυρους υπερσυνδέσμους.

Οι τεχνικές δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη μεταφορά των δεδομένων, αφορούσαν κυρίως:

- την ορθή ομαδοποίηση των εγγραφών βάσει των πληροφοριών που υπήρχαν στις βιβλιογραφικές εγγραφές,
- την αδυναμία καταβίβασης των συνοδευτικών αρχείων από μη έγκυρους/ανενεργούς εξωτερικούς υπερσυνδέσμους,
- τη διαφορετική προσέγγιση ιεράρχησης εγγραφών μεταξύ περιβάλλοντος προέλευσης και τελικού περιβάλλοντος.

Η EBIBA στο DSpace

Το αποθετήριο ΛΗΚΥΘΟΣ⁹² το οποία φιλοξενεί τις ψηφιακές συλλογές της Βιβλιοθήκης Πανεπιστημίου Κύπρου είναι δομημένο σε θεματικές ενότητες. Για την ένταξη της EBIBA στο περιβάλλον DSpace δημιουργήθηκε στο πρώτο (υψηλότερο) επίπεδο η θεματική ενότητα «Βιβλιοθηκονομία και Επιστήμη της Πληροφόρησης». Ακολούθως δημιουργήθηκαν υποσυλλογές οι οποίες προσδιορίζονται από τον τύπο των τεκμηρίων. Σύμφωνα με το υφιστάμενο υλικό, η EBIBA αυτή τη στιγμή αποτελείται από τις υποσυλλογές:

⁹² Το περιβάλλον ΛΗΚΥΘΟΣ, αποτελεί τη (νέα) στέγη των ψηφιακών συλλογών καθώς επίσης και το Ιδρυματικό Αποθετήριο της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το Λημματολόγιο Ηλεκτρονικών ΚΥπριακών Θεματικά Οργανωμένων Συλλογών (ΛΗΚΥΘΟΣ) φιλοξενεί ψηφιοποιημένο υλικό που καλύπτει θεματικές ενότητες όπως Αρχαιολογία, Αρχιτεκτονική, Βιβλιοθηκονομία και Επιστήμη της Πληροφόρησης, Ιστορία, Πολιτική και Φιλολογία. Στη ΛΗΚΥΘΟΣ βρίσκεται και η ψηφιακή μορφή μέρους του σπάνιου υλικού και των παλαιότυπων της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Κύπρου. Στο πλαίσιο της υποστήριξης της Βιβλιοθήκης για την Ανοικτή Πρόσβαση το υλικό που περιλαμβάνεται στη ΛΗΚΥΘΟΣ συνδέεται μέσω εργαλείων και μηχανισμών harvesting με τη βάση της Europeana και των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την Ανοικτή Πρόσβαση σε επιστημονικές δημοσιεύσεις και δεδομένα OpenAIRE και OpenAIREplus. Απώτερος στόχος της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης είναι η συμβολή στην διατήρηση και προώθηση της πολιτιστικής και επιστημονικής κληρονομιάς της Κύπρου. Παράλληλα ως αποθετήριο, φιλοδοξεί να φιλοξενήσει και να αναδείξει την Κυπριακή ερευνητική παραγωγή (εντός και εκτός Πανεπιστημίου Κύπρου).

- Αποσπάσματα από μονογραφίες
- Διδακτορικές διατριβές (PhD)
- Μελέτες και εκθέσεις
- Παρουσιάσεις και ομιλίες σε συνέδρια, διημερίδες, ημερίδες και σεμινάρια
- Περιοδικά, εφημερίδες

Η αντιστοίχιση των μεταδεδομένων (Πίνακας 1) πραγματοποιήθηκε κατόπιν μελέτης των δύο διατάξεων (UNIMARC και Dublin Core). Πεδία μεταδεδομένων που δεν υπήρχαν στο σχήμα του Dublin Core, δημιουργήθηκαν για να καλύψουν όλες τις πληροφορίες των προϋπαρχουσών (στο ABEKT) εγγραφών.

Μετά τη μεταφορά των εγγραφών, πραγματοποιήθηκε ποιοτικός και ποσοτικός έλεγχος, ο οποίος κατέδειξε σημεία που έχρηζαν περαιτέρω επέμβασης. Συγκεκριμένα, σε ορισμένες εγγραφές ο προσδιορισμός της γλώσσας των μεταδεδομένων (καταχωρείτο αυτόματα από το DSpace (e|_GR και en)), δεν ήταν εφικτό να καταχωρηθεί ορθά από το σύστημα. Παράλληλα η ύπαρξη περισσοτέρων του ενός συγγραφέα δημιούργησε πρόβλημα καθώς στην μεταφορά, μόνο ένας καταχωρήθηκε ως contributor.author, ενώ οι υπόλοιποι στο απροσδιόριστο πεδίο contributor.other. Το θέμα αυτό αντιμετωπίστηκε με διόρθωση με το χέρι, με έναν προς έναν έλεγχο των πεδίων contributor.other και καταχώρηση των συγγραφέων στο ορθό πεδίο. Ως ημερομηνία, το σύστημα παρουσίασε αυτόματα την ημερομηνία που έγινε η μεταφορά και όχι της δημοσίευσης, ενώ όλες οι λέξεις κλειδιά τοποθετήθηκαν στο πεδίο subject.JITA. Να σημειωθεί ότι οι λέξεις κλειδιά χωρίζονται σε 2 κατηγορίες: subject.JITA (για τις λέξεις κλειδιά που ακολουθούν την ταξινόμηση του E-LIS) και subject.uncontrolledterm (για τις λέξεις κλειδιά που δίνονται από τους συγγραφείς). Σε άλλες περιπτώσεις οι εξωτερικοί σύνδεσμοι προς τα pdf αρχεία δεν ανταποκρίνονταν, εκεί χρειάστηκε να επαναεισαχθούν στην εγγραφή. Παράλληλα, μερικά τεκμήρια κατά την αναζήτηση τους με βάση την ημερομηνία δημοσίευσης, τον τίτλο, συγγραφέα και λέξεις κλειδιά ενώ εμφανίζονταν να ανήκουν στη σωστή υποσυλλογή, όταν γινόταν αναζήτηση απ' ευθείας στην υποσυλλογή που ανήκαν δεν εντοπίζονταν και δεν εμφανίζονταν. Τέλος, επειδή η έκδοση του DSpace που χρησιμοποιήθηκε δε διέθετε καθιερωμένους όρους, το έργο του βιβλιοθηκονόμου στη δημιουργία νέας εγγραφής ή διόρθωσης υφιστάμενης εγγραφής καθίστατο δυσκολότερο. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος των καθιερωμένων όρων, δημιουργήθηκε εξωτερικά ένα αρχείο excel στο οποίο εισήχθησαν όλοι οι συγγραφείς και οι λέξεις κλειδιά που υπάρχουν ήδη στη βάση δεδομένων. Το αρχείο αυτό χρησιμοποιείται στη δημιουργία κάθε νέας εγγραφής για να εντοπιστεί κατάλληλος καθιερωμένος όρος. Αυτή η διαδικασία απαιτεί αρκετό χρόνο από τον βιβλιοθηκονόμο για την αναζήτηση του καθιερωμένου όρου αλλά και την ανανέωση του αρχείου excel με τους νέους καθιερωμένους όρους. Αναμένεται να λυθεί με την αναβάθμιση σε νέα μεταγενέστερη έκδοση που περιλαμβάνει μηχανισμό διαχείρισης καθιερωμένων όρων.

ΑΒΕΚΤ		DSPACE
010	ISBN	dc.identifier.ISBN
	ISSN	dc.identifier.ISSN
100	Χρονολογία	dc.date.issued
101	Γλώσσα βιβλιογραφικής μονάδας	dc.language.text
102	Χώρα δημοσίευσης	dc.coverage.spatial
200 a	Τίτλος	dc.title
b	Γενικός προσδιορισμός υλικού	dc.type
d	Παράλληλος τίτλος	dc.title.alternative
f	Συγγραφέας	dc.contributor.author
210 a	Τόπος δημοσίευσης	dc.coverage.spatial
c	Εκδότης	dc.publisher
d	Χρονολογία	dc.date.issued
215 a	Σελίδες	dc.format.extent
d	Διαστάσεις	dc.format.extent
225	Σειρά	dc.source
v	Αριθμός συνεδρίου	dc.source
320	Σημείωση βιβλιογραφίας/ευρετηρίων	dc.description
330	Περίληψη	dc.description.Abstract
461, 463	Διασυνδέσεις αναγραφών	dc.source
v	Τόμος, τεύχος Περιοδικού	dc.source
510	Παράλληλος τίτλος	dc.title.alternative
545	Θεματική ενότητα	dc.relation.ispartof
606	Λέξεις κλειδιά	dc.subject.uncontrolledterm
606	Λέξεις κλειδιά JITA	dc.subject.JITA
686	Ταξινομικός αριθμός JITA	dc.identifier.JITA
700	Συγγραφέας	dc.contributor.author
710, 712 a	Διοργανωτής	dc.contributor.conferenceorganizer
d	Αριθμός συνεδρίου	dc.source
e	Τόπος συνάντησης	dc.coverage.spatial
f	Χρονολογία συνάντησης	dc.date.issued
856	Ηλεκτρονική διεύθυνση	Εισαγωγή τεκμηρίου
z	Πληροφορίες ηλεκτρονικής διεύθυνσης	dc.description.

Πίνακας 1. Αντιστοίχιση πεδίων της EBIBA από Unimarc σε DC

JITA Classification System of Library and Information Science

Η επιλογή χρήσης του JITA προέκυψε λόγω των όμοιων χαρακτηριστικών της EBIBA και του E-LIS, το οποίο και ανέπτυξε το JITA. Η EBIBA αναφέρεται στον κλάδο της Βιβλιοθηκονομίας και την Επιστήμη της Πληροφόρησης. Το JITA είναι ένα σύστημα ταξινόμησης που χρησιμοποιείται από το Διεθνές Βιβλιοθηκονομικό Αποθετήριο E-LIS για να καλύψει τις εξειδικευμένες ανάγκες ταξινόμησης υλικού που αναφέρεται στις ίδιες επιστήμες. Το JITA υποδιαιρεί την ταξινόμηση της Επιστήμης της Βιβλιοθηκονομίας σε ευρείες κατηγορίες χωρίς να αναφέρεται σε λεπτομέρειες.

Η Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου αποφάσισε να ακολουθήσει το συγκεκριμένο ταξινόμικό σύστημα στην EBIBA για δύο βασικούς λόγους:

- Η EBIBA όπως και το E-LIS είναι καθαρά βιβλιοθηκονομικές βάσεις οι οποίες εξυπηρετούνται πλήρως από το σύστημα ταξινόμησης JITA.
- Η EBIBA έχει συνεργαστεί με το E-LIS, τροφοδοτώντας το διεθνές αποθετήριο με ένα σημαντικό αριθμό ψηφιακών τεκμηρίων και μεταδεδομένων από εισηγήσεις των ΠΣΑΒ.

Σύγκριση EBIBA με E-LIS, LISA, LISTA, WEB OF SCIENCE και SCOPUS

Το ερώτημα που εγείρεται είναι αν και γιατί χρειάζεται μια εθνική βιβλιοθηκονομική βάση δεδομένων, όπως η EBIBA, εφόσον υπάρχουν διεθνώς συναφείς βάσεις που ενδέχεται να περιλαμβάνουν το υλικό που συγκεντρώνει η εθνική βάση δεδομένων. Από έναν προκαταρκτικό έλεγχο, διαφάνηκε η απουσία σχετικής βάσης και κατ' επέκταση που περιλαμβάνει το σύνολο της σχετικής παραγωγής δημοσιεύσεων, υποσύνολα αυτής της παραγωγής ευρίσκονται σε διάσπαρτα σημεία, ιστοτόπους, βάσεις δεδομένων, όπου ο ερευνητής αναγκαζόταν να αναζητήσει για να εντοπίσει σχετικό υλικό με σημαντικές επικαλύψεις και απώλειες ταυτόχρονα. Η σύγκριση της EBIBA με τις υπάρχουσες πηγές πληροφόρησης πραγματοποιήθηκε με την ακόλουθη μεθοδολογία, η οποία περιλαμβάνει:

- Τον εντοπισμό των πλέον σχετικών με το αντικείμενο της EBIBA βάσεων δεδομένων. Εντοπίστηκαν συνολικά πέντε βάσεις δεδομένων, εκ των οποίων δύο ομοιοθεματικές εμπορικές (LISA, LISTA), δύο πολυθεματικές εμπορικές (WOS, SCOPUS) και ένα διεθνές, ομοιοθεματικό αποθετήριο αυτοαρχαιοθέτησης και ανοικτής πρόσβασης (E-LIS).
- Την πραγματοποίηση σε κάθε βάση αναζήτησης για τον εντοπισμό εγγραφών που ενδεχομένως θα ανταποκρίνονταν στα κριτήρια ένταξης της EBIBA. Συνολικά δημιουργήθηκαν τρεις στρατηγικές αναζήτησης: μία για τις ομοιοθεματικές LISA, LISTA, μία δεύτερη για τις πολυθεματικές WOS, SCOPUS και μια τρίτη για το αποθετήριο.
- Την καταγραφή των αριθμητικών ευρημάτων της αναζήτησης αναλυτικά για κάθε μία από τις πέντε βάσεις δεδομένων (πρώτος αδρομερής, ποσοτικός έλεγχος).
- Τον έλεγχο όλων των εγγραφών, μίας προ μία, που εντοπίστηκαν σε κάθε βάση σε επίπεδο τίτλου ή/και περίληψης α) για την συνάφεια και καταλληλότητα ένταξης στην EBIBA και β) για τον πιθανό εντοπισμό της αντίστοιχης εγγραφής στην EBIBA (έλεγχος επικάλυψης ή συμπλήρωσης).
- Την καταγραφή των τελικών ποσοτικών δεδομένων πραγματικής ή δυνητικής επικάλυψης.
- Την εξαγωγή ποσοτικών και ποιοτικών συμπερασμάτων.

E-LIS (e-prints in library & information science)

Το E-LIS είναι διεθνές αποθετήριο για τη Βιβλιοθηκονομία και την Επιστήμη της Πληροφόρησης. Δημιουργήθηκε το 2003 και μέσα σε μερικά χρόνια καθιερώθηκε ως το μεγαλύτερο διεθνές σχετικό με τον συγκεκριμένο κλάδο αποθετήριο, η εισαγωγή των τεκμηρίων γίνεται από τον ίδιο το συγγραφέα. Οι ενδιαφερόμενοι καλούνται να συνεργαστούν στην ανάπτυξη του σημαντικού αυτού έργου, με την υποβολή των έργων τους στο E-LIS, δημιουργώντας μια συλλογή από ελεύθερα προσβάσιμο και εύχρηστο υλικό, μέσα σε ένα διεθνές συμβατό σύστημα ΟΑΙ. Υπάρχουν εθελοντές από πολλές χώρες οι οποίοι στηρίζουν το έργο του E-LIS και της ανοικτής πρόσβασης. Διαθέτει 15.349 εγγραφές (Οκτώβριος 2013), 43 από την Κύπρο και 476 από την Ελλάδα. Δίνεται δυνατότητα αναζήτησης βάσει συγγραφέα, θέματος, χώρας, χρόνου και συνέδριο.

Δημιούργησε και ακολουθεί το σύστημα ταξινόμησης (JITA). Η EBIBA περιλαμβάνει όλες τις εγγραφές του E-LIS που κατηγοριοποιούνται με βάση τη χώρα σε Ελλάδα και Κύπρο. Για την ακρίβεια ένα σημαντικό μέρος των εγγραφών του E-LIS που προέρχεται από την Ελλάδα και την Κύπρο έχει τροφοδοτηθεί από την EBIBA, άρα δεν πρόκειται για επικάλυψη, αλλά για προώθηση των εγγραφών.

LISA (Library and Information Science Abstracts)

Η LISA είναι διεθνής εμπορική Βιβλιογραφική βάση δεδομένων που καλύπτει την Βιβλιοθηκονομία και την Επιστήμη της Πληροφόρησης. Έχει δημιουργηθεί από την Proquest και είναι συνδρομητική. Διαθέτει περιλήψεις σε περισσότερα από 440 περιοδικά από περισσότερες από 68 χώρες και σε από 20 τουλάχιστον διαφορετικές γλώσσες. Η χρονική περίοδος που καλύπτει είναι από το 1969 μέχρι σήμερα. Αναζητώντας με τον όρο "Cyprus" εμφανίζει 79 αποτελέσματα (42 Peer reviewed), ενώ με τον όρο "Greece" εμφανίζει 936 αποτελέσματα (697 Peer reviewed, 3 Book Review).

Ο όρος [(Greek or Greece) AND (libraries OR library OR librarian)] εμφανίζει 988 αποτελέσματα από τα οποία μόνον τα 205 είναι σχετικά και μπορούν να καταχωρηθούν στην EBIBA. Αυτή τη στιγμή (Οκτώβρης 2013) η εισαγωγή των σχετικών τεκμηρίων από τη LISA είναι σε εξέλιξη (53 από τα 205 είναι ήδη καταχωρημένα στην EBIBA). Ο όρος [Cyprus AND (libraries OR library OR librarian) NOT review] μας δίνει 57 εγγραφές από τις οποίες μόνον οι 14 αφορούν την EBIBA και οι οποίες είναι ήδη καταχωρημένες στη συλλογή. Με τον όρο Cyprus στο πεδίο Country of publications εμφανίζει 1 αποτέλεσμα το οποίο δεν αφορά την EBIBA. Η γλώσσα των εγγραφών είναι κυρίως η Αγγλική.

LISTA (Library, Information Science & Technology Abstracts)

Η LISTA είναι συνδρομητική βάση δεδομένων της EBSCO. Ευρετηριάζει πάνω από 560 core journals, περίπου 50 priority journals και 125 selective journals, βιβλία, ερευνητικές εκθέσεις και πρακτικά. Περιλαμβάνει θέματα όπως η βιβλιοθηκονομία, ταξινόμηση, καταλογογράφηση, βιβλιομετρία, online ανάκτηση πληροφοριών, διαχείριση πληροφοριών κλπ. Η χρονική περίοδος που καλύπτει είναι από τα μέσα της δεκαετίας του 1960 μέχρι σήμερα. Αναζητώντας με τον όρο "Cyprus" εμφανίζει 138 αποτελέσματα από τα οποία τα 48 παραπέμπουν στο πλήρες κείμενο. Ο όρος «Greece» εμφανίζει 1705 αποτελέσματα από τα οποία τα 689 παραπέμπουν στο πλήρες κείμενο. Με τον όρο [Cyprus AND (libraries OR library OR librarian) NOT review] ανακτώνται 27 αποτελέσματα, από τα οποία τα 13 συμφωνούν με την πολιτική της EBIBA και υπάρχουν στη βάση. Ο όρος [(Greek or Greece) AND (libraries OR library OR librarian) NOT review] εμφανίζει 478 αποτελέσματα. Τα 177 εξ αυτών συμφωνούν με την πολιτική της EBIBA από τα οποία τα 29 υπάρχουν στην EBIBA. Η παλαιότερη χρονολογία εγγραφής που αναφέρεται στην Ελλάδα είναι το 1966 ενώ για την Κύπρο το 1972. Η γλώσσα είναι κυρίως η Αγγλική.

Web of Science (WOS)

Το WOS της Thomson Reuters (Citation Index - Institute for Scientific Information) αποτελεί συλλογή βάσεων δεδομένων βιβλιογραφικών αναφορών οι οποίες αντλούνται από 12.000 περίπου επιστημονικά περιοδικά και πέραν των 150,000 πρακτικών συνεδρίων⁹³ (Οκτώβριο 2013). Η αναζήτηση με τον όρο "Greek library", εντοπίζει 202 αποτελέσματα, ενώ με τον όρο "Cyprus library" τα αποτελέσματα είναι 11. Εμφανίζονται 288 εγγραφές με τον όρο [(Greek or Greece) AND (libraries OR library OR librarian) NOT review] από τις οποίες οι 119 μπορούν να συμπεριληφθούν στην EBIBA. Οι 10 εγγραφές

⁹³ <http://thomsonreuters.com/web-of-science/> πρόσβαση 6/10/2013

υπάρχουν στη συλλογή μας. Ο όρος [Cyprus AND (libraries OR library OR librarian) NOT review] εμφανίζονται 11 αποτελέσματα από τα οποία το 1 είναι συναφές με την EBIBA και περιλαμβάνεται ήδη.

Scopus

Η Scopus παρέχει πρόσβαση στη βιβλιογραφική βάση δεδομένων του Elsevier, με ταυτόχρονη αναζήτηση σε περισσότερους από 20.000 τίτλους επιστημονικών περιοδικών⁹⁴ (Οκτώβριο 2013). Αναζητώντας με τον όρο "Greek library", τα αποτελέσματα είναι 285 ενώ με τον όρο "Cyprus library" τα αποτελέσματα είναι 12. Ο όρος [Cyprus AND (libraries OR library OR librarian)] δίνει 13 εγγραφές από τις οποίες οι 6 συναφείς με EBIBA και οι οποίες είναι ήδη στη συλλογή. Τέλος, 359 εγγραφές δίνει ο όρος {(Greek or Greece) AND (libraries OR library OR librarian) NOT review}, εκ των οποίων 274 μπορούν να συμπεριληφθούν στην EBIBA (πεδίο article title, abstract, keywords) ενώ 30 εγγραφές εξ αυτών ήδη συμπεριλαμβάνονται.

Πίνακας 2. Σύγκριση βάσεων EBIBA με E-LIS, LISA, LISTA, WEB OF SCIENCE & SCOPUS

Βάση δεδομένων	EBIBA	E-LIS	LISA	LISTA	WEB OF SCIENCE	SCOPUS	Σύνολα
Παραγωγός	ΒΠΚ	Εθελοντές	Proquest	EBSCO	Thomson Reuters	Elsevier	
Σύνολα	2420	15343					1242
Κύπρος		43	14	13	1	6	77
Ελλάδα		476	177	119	119	274	1165

Συμπερασματικά, οι παραπάνω διεθνείς βάσεις καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα του κλάδου της Βιβλιοθηκονομίας και την Επιστήμη της Πληροφόρησης. Ένα μεγάλο ποσοστό του υλικού που περιλαμβάνει η EBIBA είναι μοναδικό, δεν υπάρχει σε καμιά από αυτές τις βάσεις. Ακόμη και εάν δεν υπάρχουν επικαλύψεις στις πέντε βάσεις δεδομένων, όλες μαζί συναθροίζουν 1242 εγγραφές, δηλαδή το 51% της EBIBA. Επιπλέον με στόχο την πληρότητα της EBIBA, η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου εξακολουθεί να προσθέσει τις εγγραφές των εν λόγω βάσεων που δεν διατίθενται στην EBIBA.

Πνευματικά Δικαιώματα

Οι εξαιρέσεις και οι περιορισμοί στα πνευματικά δικαιώματα είναι τα εργαλεία που προσφέρονται από τις βιβλιοθήκες προκειμένου να συνεχίσουν να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, υποστηρίζοντας την καινοτομία, τη δημιουργικότητα και την οικονομική ανάπτυξη σε όλα τα μέρη του κόσμου (Φράγκου & Στρακαντούνα, 2011). Η ισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και τις εξαιρέσεις/περιορισμούς πνευματικών δικαιωμάτων δεν είναι εύκολη υπόθεση, ιδίως υπό το φως των τρεχουσών τεχνολογικών εξελίξεων και τη μετατόπιση των κοινωνικών και οικονομικών των προσδοκιών, σε σχέση με τους χρήστες και τους συγγραφείς [Okediji, 2006]. Οι εξαιρέσεις και περιορισμοί στο δικαίωμα ιδιοκτησίας σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τις βιβλιοθήκες στην ελληνική νομοθεσία που προβλέπεται στα άρθρα 18 έως 28γ του ν. 2121/1993 όπως αυτές ισχύουν μετά την ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών οδηγιών (άρθ. 5

⁹⁴ <http://www.elsevier.com/online-tools/scopus> πρόσβαση 6/10/2013

παρ. 5. οδηγίας 2001/29), η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης (άρθ. 9 παρ. 2.), η συμφωνία TRIPS (άρθ. 13) και η συνθήκη της ΠΟΔΙ (WCT art. 10). Παράλληλα στην κυπριακή έννομη τάξη, και συγκεκριμένα στο άρθρο 7 (2) (ι) του περί του Δικαιώματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας Νόμο 59 του 1976 αναφέρεται ότι το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας δεν περιλαμβάνει το δικαίωμα ελέγχου *«οιασδήποτε χρήσεως, παρουσιάσεως ενός έργου γινομένης από δημόσιες βιβλιοθήκες, μη εμπορικά κέντρα συλλογής και αρχείων και διατηρήσεως στοιχείων και επιστημονικά ιδρύματα, εκπαιδευτικά ιδρύματα ή μουσεία όπως ήθελον καθορισθεί, εφ' όσον η χρήση αυτή γίνεται για το δημόσιον συμφέρον, δεν αντλείται δε καμία πρόσοδος από αυτήν και δεν εισπράττεται κανένα τέλος εισόδου για την τυχόν προς το κοινό μετάδοση του έργου που χρησιμοποιείται με τον τρόπο αυτό...»*

Οι περιορισμοί που αναφέρονται σε βιβλιοθήκες και γενικά για την έρευνα και την εκπαίδευση αφορούν ειδικές δράσεις της αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από βιβλιοθήκες, εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα μουσεία ή τα αρχεία στη διάθεση του κοινού, οι οποίες δεν αποσκοπούν σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος.

Η EBIBA αναπτύχθηκε από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου για να γνωστοποιήσει, να διαφυλάξει και να διευκολύνει την αναζήτηση στην επιστημονική έρευνα των αρχείων, βιβλιοθηκών και επιστήμη της Πληροφόρησης. Διατίθεται στους χρήστες χωρίς οποιαδήποτε χρέωση. Τα ονόματα που κατέχουν τα πνευματικά δικαιώματα πάντα αναφέρονται. Παρόλα αυτά, σε περίπτωση που κάποιος συγγραφέας διαφωνεί με την παροχή της εργασίας του στην EBIBA, η Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κύπρου είναι πρόθυμη να το σεβαστεί και να μη συμπεριλάβει το έργο του στη βάση.

Μελλοντικά σχέδια

Οι εγγραφές της EBIBA ενδέχεται να καταχωρηθούν στο ηλεκτρονικό αποθετήριο ELIS, ώστε να αυξηθούν οι εγγραφές της Ελλάδας και Κύπρου. Ο εμπλουτισμός της βάσης θα εξακολουθήσει να γίνεται με τα Πανελλήνια Συνέδρια Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και άλλο βιβλιοθηκονομικό υλικό, καθώς η αναζήτηση για ανεύρεση νέου υλικού συνεχίζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Η αναμενόμενη πληρότητα της καταγραφής θα επιτρέψει την άντληση ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων, όπως στατιστικά ετήσιων δημοσιεύσεων, έλεγχος επαλήθευσης του νόμου Lotka (Lotka's law⁹⁵), στατιστικά χρήσης και θεματικών ενδιαφερόντων, προσαρμογή για την αξιοποίηση άλλων εργαλείων τύπου γλωσσολογίας (computational linguistics), εξόρυξης δεδομένων (data mining) για την εξαγωγή ποιοτικών στατιστικών συμπερασμάτων κλπ.

Συμπέρασμα

Η EBIBA θα μπορεί να θεωρηθεί ως η εθνική βιβλιοθηκονομική βάση δεδομένων για την βιβλιοθηκονομία στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου αναγνωρίζοντας την έλλειψη μιας βάσης δεδομένων για τη Βιβλιοθηκονομία και την Επιστήμη της Πληροφόρησης και θέλοντας να διαφυλάξει το υλικό που υπάρχει διασκορπισμένο σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή σχετικά με τον συγκεκριμένο κλάδο προχώρησε στη δημιουργία της Ελληνικής Βιβλιοθηκονομικής Βάσης. Επιδίωξη της ΒΠΚ είναι η βάση αυτή να αποτελέσει σημείο αναφοράς και επιπλέον να συνεισφέρει στην περαιτέρω ανάπτυξη της έρευνας των εμπλεκόμενων στην κοινωνία των Αρχιεονόμων, Βιβλιοθηκονόμων και Επιστημόνων Πληροφόρησης, φοιτητές και ερευνητές.

⁹⁵ <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/asi.20157/abstract> πρόσβαση 10/10/2013

Βιβλιογραφία

- Ανδρέου, Ανδρέας Κ.; Τσιμπόγλου, Φίλιππος Χ.; Κουκουνίδου, Βασιλική (Σύλβια) Β., 2009 «Δημιουργία Ιστορικής Ψηφιακής Βάσης για την Περίοδο 1955-1960: πρακτικές, Προβλήματα, Προκλήσεις» Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Πατρών (2009) <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/10762>
- Ανδρέου Α.Κ. & Ζέρβας Μ. Δημιουργία ψηφιακής βιβλιοθήκης των αρχείων του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (ΚΕΕ) από τη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου 12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: επεκτείνοντας τα όρια (2003) <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/11987>
- Egghe, Leo (2005). "Relations between the continuous and the discrete Lotka power function". *Journal of the American Society for Information Science and Technology* 56 (7): 664–668. doi:10.1002/asi.20157
- Tsimpoglou, Filippos Ch., Koukounidou, Vasiliki V., Sakka, Eleni, K. 2011. "Developing a national database on Librarianship and Information Science. The case of E-VIVA, the Hellenic fulltext database", Proceedings of the International Conference on Integrated Information, Kos, Greece (2011). Διαθέσιμο: http://history.icininfo.net/2011/FileStore/procs_INFO_2011.pdf
- Fragkou A. and Strakantouna V., "Libraries and the role of copyright exceptions and limitations in the contemporary academic environment", Proceedings of the 4th International Seminar on Information Law, Corfu, Ionian University (2011) Διαθέσιμο: <http://conferences.ionio.gr/icil2011/speakers> Πρόσβαση: 10/10/2013
- Okediji, R. L. The international copyright System: limitations, exceptions and public interest. (2006), Διαθέσιμο: http://www.unctad.org/en/docs/iteipc200610_en.pdf, Πρόσβαση: 10/10/2013
- Ο περί δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας νόμος : ενοποίηση στην ελληνική / Κυπριακή Δημοκρατία ; Υπηρεσία Αναθεωρήσεως και Ενοποιήσεως της Κυπριακής Νομοθεσίας, Κύπρος.
<http://eprints.rclis.org/> Πρόσβαση: 9/10/2013
<http://search.proquest.com/lisa?accountid=17200> Πρόσβαση: 9/10/2013
http://www.wipo.int/treaties/en/ip/berne/trtdocs_wo001.html#P140_25350 Πρόσβαση: 10/10/2013
http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=209252#LinkTarget_110 Πρόσβαση: 10/10/2013
<http://www.dspace.org/introducing#> Πρόσβαση: 10/10/2013
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/asi.20157/abstract>, Πρόσβαση 10/10/2013
<http://www.elsevier.com/online-tools/scopus> πρόσβαση 6/10/2013
<http://thomsonreuters.com/web-of-science/> πρόσβαση 6/10/2013
http://www.ukoln.ac.uk/metadata/interoperability/dc_unimarc.html πρόσβαση 10/10/2013
<http://eprints.rclis.org/>, <http://eprints.rclis.org/view/subjects/> πρόσβαση 2/10/2013
<http://www.mit.edu/> πρόσβαση 3/10/2013
<http://www.goethe.de/ins/gr/lp/prj/syn/elindex.htm> πρόσβαση 4/10/2013
<http://www.eebep.gr/> πρόσβαση 6/10/2013
<http://abekt.ekt.gr/> πρόσβαση 6/10/2013

Πολυπολιτισμικότητα, μετανάστες και βιβλιοθήκες: η ελληνική πραγματικότητα

Γεωργία Ζέρβα,¹ Πανωραία Γαϊτάνου²

¹ Βιβλιοθηκονόμος, zervageorgia88@gmail.com

² Ομάδα Βάσεων Δεδομένων & Πληροφοριακών Συστημάτων, Εργαστήριο Ψηφιακών Βιβλιοθηκών & Ηλεκτρονικής Δημοσίευσης, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, rgaitanou@ionio.gr

Εισαγωγή

Οι βιβλιοθήκες, ως ζωντανοί οργανισμοί, οφείλουν να αφουγκράζονται την κοινωνία και να προσαρμόζονται στις ανάγκες της. Αυτό που όλοι μας αντιλαμβανόμαστε καθημερινά, είναι ότι η σύγχρονη κοινωνία μεταβάλλεται διαρκώς, σε κάθε της έκφανση και γίνεται πολυπολιτισμική. Οι πολίτες αλλάζουν, οι συνθήκες και οι εκάστοτε ανάγκες διαρκώς μεταβάλλονται και το ίδιο οφείλουν να κάνουν και οι βιβλιοθήκες. Ο ρόλος τους πρέπει να μετεξελιχτεί με βάση τις σύγχρονες επιταγές της κοινωνίας και να εμποτιστεί με αξίες και ιδεώδη όπως αυτό της ελεύθερης διακίνησης ιδεών, της καινοτομίας, κλπ.

Η παρούσα εισήγηση επιχειρεί να παρουσιάσει το ρόλο που οφείλουν να διαδραματίσουν οι σύγχρονες ελληνικές βιβλιοθήκες προκειμένου να ενσωματώσουν επιτυχώς στους κόλπους της κοινωνίας την ευπαθή ομάδα των μεταναστών.

Μετανάστες και πολυπολιτισμικότητα

Η Ελλάδα αφενός ως χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου δε λόγω της γεωπολιτικής θέσης της, αποτελούσε ανέκαθεν τη φυσική πύλη προς την Ευρώπη για μεγάλο μεταναστευτικό κύμα από την Αφρική αλλά και από την Ασία (κυρίως από τα Αραβικά Έθνη). Στη σημερινή εποχή στην Ελλάδα έχει δημιουργηθεί ένα μωσαϊκό εθνικοτήτων, η λεγόμενη πολυπολιτισμικότητα. Με τον όρο πολυπολιτισμικότητα ή διαφορετικά πολιτισμική ποικιλότητα εννοούμε τη συνύπαρξη, σ' ένα δεδομένο γεωγραφικό χώρο, μιας πολλαπλής ετερότητας, η οποία κυρίως εδράζεται σε εθνοτική, θρησκευτική και γλωσσική διαφορά. Με άλλα λόγια, η έννοια της πολυπολιτισμικότητας ταυτίζεται με την ετερότητα μέσα στην κοινωνία.

Η ελληνική κοινωνία αν και ποτέ δεν υπήρξε απόλυτα ομοιογενής, καθώς πάντα συνυπήρχαν και συμβίωναν πληθυσμιακές ομάδες με διαφορετικές παραδόσεις, θρησκευτικές πεποιθήσεις και αξίες, τα τελευταία χρόνια μεταμορφώθηκε σε πολυεθνική και πολυπολιτισμική κοινωνία.

Οι μετανάστες αναζητούν άσυλο στη χώρα, με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, κοινωνικά και οικονομικά, ώστε να συνεχιστεί η ζωή τους με αξιοπρέπεια σε ασφαλείς συνθήκες. Η προσαρμογή τους είναι δύσκολη και χρειάζεται συμπαραστάση στο τελείως διαφορετικό πολιτιστικό περιβάλλον με δυσκολία στη γλώσσα και στην κουλτούρα. Η ελληνική κοινωνία οφείλει να φροντίσει για τη σταδιακή και ομαλή ενσωμάτωσή τους, καθώς ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους συνεισφέρει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Νομοθετικό πλαίσιο των Δικαιωμάτων των μεταναστών

Διεθνής Νομοθεσία

Η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου των Ηνωμένων Εθνών (1948), υποστηρίζει ότι θα πρέπει να προστατεύονται τα βασικά δικαιώματα όλων των ανθρώπων, ανεξάρτητα από την ιθαγένεια τους. Το άρθρο 5 της Διεθνούς Σύμβαση για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (1966) ορίζει ότι: «...τα κράτη αναλαμβάνουν να εξαλείψουν τις φυλετικές διακρίσεις και να εγγυηθούν την ισότητα του καθένα ως προς την απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλεια» [1].

Το άρθρο 7 Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την Προστασία των Δικαιωμάτων των Μεταναστών Εργατών και των Μελών των Οικογενειών τους (1990) διασφαλίζει ότι: «...τα κράτη αναλαμβάνουν να σεβαστούν και να εξασφαλίσουν σε όλους τους διακινούμενους εργαζομένους και τα μέλη των οικογενειών τους που βρίσκονται στο έδαφός τους, τα δικαιώματα που προβλέπονται στη Συνθήκη χωρίς διάκριση οποιουδήποτε είδους». Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα δικαιώματα των μεταναστών προστατεύονται από τη Συνθήκη-Πλαίσιο για την Προστασία των Εθνικών Μειονοτήτων, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Νομικό Καθεστώς των Μεταναστών Εργαζομένων, την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Ιθαγένεια και τον αναθεωρημένο Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη [1]. Σύμφωνα με τα άρθρα 1, 14, 31, 35 και 47 του Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία υπάγονται στα κεφάλαια «Αξιοπρέπεια», «Ελευθερίες», «Αλληλεγγύη» και «Δικαιοσύνη», διασφαλίζουν το δικαίωμα στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην εκπαίδευση, σε δίκαιες και πρόσφορες συνθήκες εργασίας, στην προστασία της υγείας και στο δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής στη δικαιοσύνη [2].

Ελληνική νομοθεσία

Το άρθρο 5 (παρ. 2) του Συντάγματος, ορίζει ρητά ότι «όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων» [1].

Στις 23.08.2005 δημοσιεύθηκε ο νόμος 3386, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ από την 1η Ιανουαρίου 2006, σχετικά με την «Είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» σε αντικατάσταση του ν.2910/01. Ο νόμος αυτός ρυθμίζει θέματα που αφορούν κυρίως στις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών, στα θέματα απέλασης και στην κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Σημαντικά σημεία του νέου νόμου είναι [1]:

- Η ενοποίηση της άδειας διαμονής και εργασίας σε μία πράξη, η οποία εκδίδεται από το Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας. Η Περιφέρεια έχει τη δυνατότητα να καλέσει τον υπήκοο τρίτης χώρας για συνέντευξη ενώπιον της Επιτροπής Μετανάστευσης, ενώ η τελευταία παρέχει τη γνώμη της για κάθε περίπτωση που της ζητηθεί από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας.
- Η απλούστευση της διαδικασίας υποβολής της αίτησης για την χορήγηση άδειας διαμονής.
- Η καθιέρωση σαφών προϋποθέσεων για τη διευκόλυνση της οικογενειακής επανένωσης.
- Η δημιουργία δομής στους Δήμους, για την παροχή πληροφόρησης στον αλλοδαπό.

Τέλος, βάσει του άρθρου 66 του ν.3386/05, όπου γίνεται λόγος για την εφαρμογή Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης με αντικείμενο την ομαλή και με γοργούς ρυθμούς προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών που ζουν νόμιμα στην Ελλάδα, παρουσιάστηκε από το Υπουργείο, το 2007, το πρόγραμμα ΕΣΤΙΑ (2007-2013).

Το πρόγραμμα αφορά στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε φαινόμενα περιθωριοποίησης, ρατσισμού και ξενοφοβίας, στην πληροφόρηση, στην εξυπηρέτηση και τη συμβουλευτική υποστήριξη των υπηκόων τρίτων χωρών και, τέλος, στη διευκόλυνση της πρόσβασής τους σε υπηρεσίες απασχόλησης, εκπαίδευσης, υγείας, στέγασης και πολιτισμού.

Προσφερόμενες υπηρεσίες Βιβλιοθηκών

Η μετανάστευση δεν αποτελεί ένα φαινόμενο των τελευταίων ετών αλλά μια παγκόσμια πραγματικότητα. Η ιστορία των ανθρώπων βασίστηκε στις μετακινήσεις πληθυσμών. Στη χώρα μας, όπως και σε όλο τον κόσμο, παράγοντες όπως η ανεργία ή το χαμηλό εισόδημα, αλλά κυρίως η γλώσσα δυσκολεύουν την ομαλή ενσωμάτωση των μεταναστών στις κοινωνίες.

Οι μετανάστες έχουν την ανάγκη να νιώθουν ασφαλή και ισότιμα μέλη της κοινωνίας, για τον λόγο αυτό θα πρέπει να εδραιωθεί η έννοια της μετανάστευσης μέσω της εκπαίδευσης. Η γνώση, η πληροφόρηση αλλά και η ψυχαγωγία θα πρέπει να παρέχονται σε όλα τα μέλη της κοινωνίας ανεξαρτήτως ιδιαίτερων χαρακτηριστικών εθνικών, θρησκευτικών, ηλικίας, φυλής, φύλου ή κοινωνικής τάξης, όπως ορίζεται από το Μανιφέστο της IFLA/UNESCO για τις Δημόσιες Βιβλιοθήκες το 1994 [3]. Η Βιβλιοθήκη θα πρέπει να αποτελεί τον μεγαλύτερο χορηγό γνώσης και να παρέχει πληροφορίες και δράσεις που θα διευκολύνουν την ομαλή ένταξή τους. Ο βιβλιοθηκονόμος θα πρέπει να προσεγγίζει φιλικά, χωρίς προκαταλήψεις, με κατανόηση για τα όποια επικοινωνιακά προβλήματα και προσφέροντας ηθική υποστήριξη, γιατί έτσι τα άτομα θα αποκτήσουν κοινωνική ταυτότητα και κίνητρα για να γίνουν μέλη της κοινωνίας.

Οι Βιβλιοθήκες για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες που επιβάλλει η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα θα χρειαστεί να κάνουν νέα βήματα προκειμένου να εξυπηρετήσουν το κοινό τους και να δημιουργήσουν προγράμματα πολιτιστικά τα οποία θα διασφαλίζουν τη συνοχή της κοινωνίας, δείχνοντας τον απαραίτητο σεβασμό στις παραδόσεις, τις αξίες και τις ιδιαιτερότητες των μειοψηφιών τους. Σταδιακά έχουν αρχίσει να ανταποκρίνονται στην πολιτιστική πολυμορφία που χαρακτηρίζει τις κοινωνίες, προσφέροντας πληθώρα υπηρεσιών και προγραμμάτων. Κι αυτό γιατί έχουν αρχίσει να αντιλαμβάνονται πόσο σημαντικός είναι ο ρόλος τους στην κοινωνική ενσωμάτωση.

Παραδείγματα ξένων Βιβλιοθηκών

Οι Βιβλιοθήκες του εξωτερικού επωφελήθηκαν από τις εμπειρίες άλλων και σε συνεργασία με μορφωτικά ιδρύματα ανά τον κόσμο ακολούθησαν επιτυχημένα προγράμματα και υιοθέτησαν καλές ιδέες προκειμένου να διευρύνουν τις υπηρεσίες τους.

Αυτό το παράδειγμα ακολούθησε και η Γερμανία και δημιούργησε την «Διεθνή Βιβλιοθήκη», η οποία παρέχει ειδικά τμήματα με σκοπό να βοηθήσει τους αλλοδαπούς πολίτες να μάθουν την γερμανική γλώσσα, γι' αυτό και επέκτειναν τον τομέα έντυπου και οπτικοακουστικού υλικού, που αφορά το θέμα «Διδασκαλία - Εκμάθηση Γερμανικής Γλώσσας» [4]. Ο Οργανισμός Βιβλιοθηκών της Δανίας (Danish Library Agency, DLA) έχει αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες ώστε να δώσει έμφαση στο ρόλο των βιβλιοθηκών ως προς τους μετανάστες. Μεταξύ άλλων, η ίδρυση καφετεριών για μελέτη σε δημόσιες βιβλιοθήκες, έχοντας ως στόχο την ενίσχυση της ένταξης. Μια ιδέα που προέκυψε από προηγούμενα προγράμματα. Επίσης, το "Job Corner", μια υπηρεσία από το προσωπικό της βιβλιοθήκης σε συνεργασία με τις υπηρεσίες ευρέσεως εργασίας, όπου

προσφέρεται προσωπική βοήθεια στη συμπλήρωση των αιτήσεων για εργασία, γενικό πλάνο και διόρθωση επιστολών, προετοιμασία βιογραφικών κλπ. [5].

Οι βιβλιοθήκες στη Νορβηγία συνεργάστηκαν στο πρόγραμμα “Desire to read, language, ICT”, το οποίο αποτελεί συνέχεια ενός παλαιότερου προγράμματος και είναι η κύρια πηγή των μεταναστών για να μάθουν την γλώσσα [6]. Τέλος, η Ένωση Αμερικανικών Βιβλιοθηκών (American Library Association, ALA) αντιτίθεται σε κάθε νομοθεσία που παραβιάζει τα δικαιώματα οποιουδήποτε ατόμου στις Η.Π.Α. ή τις γειτονικές περιοχές της, τους πολίτες ή άλλους κατοίκους να χρησιμοποιούν τις πηγές των βιβλιοθηκών, τα προγράμματα και τις υπηρεσίες σε εθνικό, πολιτειακό και τοπικό επίπεδο (από το Συμβούλιο του ALA, 22 Ιανουαρίου 2007, Σιάτλ, Ουάσινγκτον) [7].

Μετανάστες και ελληνικές βιβλιοθήκες

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει δεχτεί έναν αρκετά μεγάλο αριθμό μεταναστών. Οι κυριότερες εθνικότητες μεταναστών που έχουν έρθει είναι από την Αλβανία, την Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία, το Πακιστάν, τη Ρωσία, τη Γεωργία, την Ινδία και από άλλες χώρες.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ από την απογραφή του 2011, στην Ελλάδα ζουν 10.815.197 άτομα. Από αυτούς το 91,6% (δηλαδή 9.903.268 άτομα) του πληθυσμού είναι Έλληνες και οι υπόλοιποι 911.929 κάτοικοι της χώρας είναι αλλοδαποί, έχουν δηλαδή άλλη υπηκοότητα. Αν ελέγξουμε την εθνικότητά τους διαπιστώνουμε ότι πάνω από το 80% των αλλοδαπών που ζουν στη χώρα μας είναι Ευρωπαίοι, δηλαδή πάνω από 750.000 άτομα. Και οι υπόλοιποι 150.000 είναι Ασιάτες, Αφρικανοί και Αμερικάνοι. Από τις 750.000 των Ευρωπαίων μεταναστών πάνω από 600.000 είναι Βαλκάνιοι και περίπου 70.000 προέρχονται από τις Ευρωπαϊκές Δημοκρατίες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης (Γεωργία, Ουκρανία, Ρωσία, Μολδαβία).

Στη χώρα μας ζουν μόνιμα και χιλιάδες Δυτικό - Ευρωπαίοι, με 15.386 Βρετανούς και 10.778 Γερμανούς. Οι μεγαλύτερες εθνικές ομάδες μεταναστών ασιατικής και αφρικανικής προέλευσης είναι οι 34.177 Πακιστανοί, 11.333 Ινδοί, 11.076 Μπανγκλαντέςιους, 10.455 Αιγύπτιοι και 9.804 Φιλιππινέζοι.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών κατοίκων της Ελλάδας έχουν οι Αλβανοί, που φτάνουν το μισό εκατομμύριο, δηλαδή 480.824 άτομα (52,7%). Στη δεύτερη θέση βρίσκονται οι μετανάστες από τη Βουλγαρία με 75.915 άτομα (8,3%) και στην τρίτη θέση οι Ρουμάνοι με 46.253 άτομα (ποσοστό 5,1% των ξένων). Στα παραπάνω ποσοστά, πρέπει να σημειωθεί, ότι δεν συμπεριλαμβάνεται το μεγαλύτερο μέρος των λαθρομεταναστών, οι οποίοι δεν απογράφηκαν.

Στην Ελλάδα οι βιβλιοθήκες βρέθηκαν στο σύνολό τους, εκτός από ελάχιστες εξαιρέσεις, απροετοίμαστες να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο των μεταναστών. Η Βιβλιοθήκη Χαϊδαρίου προσφέρει υπηρεσίες που στοχεύουν ειδικά στην εξυπηρέτηση των μεταναστών. Μεταξύ άλλων, πραγματοποιούνται βασικά προγράμματα για μετανάστες, με ενεργό παροχή βοήθειας, με μαθήματα γνώσεων γλωσσών, πληροφορικής κλπ. Υπάρχει συχνή επικοινωνία μεταξύ της βιβλιοθήκης και των μεταναστών για τα προβλήματα που τους απασχολούν, για θέματα γνώσης και εκπαίδευσης κλπ [8]. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η Δημόσια βιβλιοθήκη Βέροιας, η οποία προσφέρει διάφορες υπηρεσίες στους μετανάστες. Η συλλογή βιβλίων και περιοδικών σε άλλες γλώσσες εκτός της ελληνικής είναι διαθέσιμη για το κοινό. Το προσωπικό της βιβλιοθήκης δίνει μεγάλη βαρύτητα στην εξυπηρέτηση των ξένων που ζουν στην περιοχή, βοηθώντας έτσι στην καλύτερη ενσωμάτωσή τους στον κοινωνικό περίγυρο [9].

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη της Νέας Φιλαδέλφειας ξεκίνησε από το 2001 να προσφέρει υπηρεσίες που διευκολύνουν την παραμονή των μεταναστών και των μελών της οικογένειάς τους στην πόλη [10]. Η ενημέρωση είχε γίνει μέσω ενός εντύπου που έγραφε: «Καλωσορίζοντας τους μετανάστες στη Βιβλιοθήκη. Η Βιβλιοθήκη:

- Ανοίγει τις πόρτες της στους μετανάστες της πόλης μας και παρέχει πρόσβαση στη συλλογή της και τις υπηρεσίες της.
- Προσφέρει μαθήματα ελληνικής γλώσσας για αλλοδαπούς.
- Παρέχει δωρεάν πρόσβαση στους υπολογιστές και στο Διαδίκτυο.
- Στηρίζει τους μαθητές στις σχολικές εργασίες τους.
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή στα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά προγράμματα του Πνευματικού Κέντρου».

Αυτά είναι λίγα από τα παραδείγματα, καθώς οι περισσότερες βιβλιοθήκες της χώρας μας έχουν αρχίσει σταδιακά να ανοίγουν τις πόρτες τους στους μετανάστες-χρήστες και να παρέχουν όσο το δυνατόν περισσότερες και πιο ποιοτικές υπηρεσίες.

Ο ρόλος του σύγχρονου βιβλιοθηκονόμου-επιστήμονα της πληροφόρησης

«Παραδοσιακά οι υπηρεσίες πληροφόρησης των βιβλιοθηκονόμων, εστιάζονταν στο να βοηθούν τους χρήστες να εντοπίσουν το υλικό που βρισκόταν πάνω στα ράφια και μέσα στο κτίριο της βιβλιοθήκης. Με την εμφάνιση της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει όχι μόνο να εκπαιδεύουν τους χρήστες για τις πηγές πληροφόρησης που βρίσκονται μέσα στη βιβλιοθήκη αλλά να υποδεικνύουν ταυτόχρονα την ύπαρξη άλλων πηγών πληροφόρησης καθώς και τον τρόπο πρόσβασης σε αυτά. Πρέπει να κάνουν γνωστούς στους χρήστες άλλους τοπικούς, εθνικούς και διεθνείς καταλόγους και παντός είδους ηλεκτρονικές βάσεις πληροφόρησης βοηθώντας τους έτσι να έχουν πρόσβαση στη μέγιστη δυνατή πληροφόρηση» [11].

Σε γενικές γραμμές, ο βιβλιοθηκονόμος οφείλει να είναι ευέλικτος και δημιουργικός, να έχει επικοινωνιακά προσόντα αλλά ταυτόχρονα να εμπνέει εμπιστοσύνη και διακριτικότητα, να έχει εκπαιδευτική ικανότητα, τη δυνατότητα να διδάξει στους χρήστες πώς να εντοπίσουν, να αξιολογήσουν και να χρησιμοποιήσουν τις πληροφορίες σωστά [12]. Επιπλέον, πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς για τις νέες τεχνολογίες τόσο στον τομέα της Βιβλιοθηκονομίας, όσο και στους τομείς που είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι μαζί της. Οι βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να υποστηρίζουν τις αρχές της πνευματικής ελευθερίας, το δικαίωμα της ελεύθερης πρόσβασης στην πληροφόρηση και της ελευθερίας της έκφρασης. Πρέπει να παρέχουν ισότιμα και χωρίς διακρίσεις τις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης σε όλους τους χρήστες ανεξάρτητα από το εθνικό, το πολιτιστικό, το θρησκευτικό ή το γλωσσικό τους υπόβαθρο [12].

Επίλογος-Συμπεράσματα

Οι βιβλιοθήκες μπορούν και πρέπει να παίξουν ενεργό ρόλο στην ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία. Οφείλουν να υποδέχονται ισότιμα τους μετανάστες και να τους βοηθούν να ενταχθούν στη νέα χώρα, οδηγώντας τους στη μάθηση και την εκπαίδευση μέσα από ευχάριστες διαδικασίες και, το κυριότερο, αξιοποιώντας τους χαμηλότερους δυνατούς πόρους.

Στην Ελλάδα, το τελευταίο διάστημα, οι βιβλιοθήκες έχουν αρχίσει δειλά να ανταποκρίνονται στην πολιτιστική πολυμορφία που χαρακτηρίζει την κοινωνία μας προσφέροντας πληθώρα υπηρεσιών και προγραμμάτων. Και αυτό γιατί ολοένα και περισσότερες βιβλιοθήκες αντιλαμβάνονται το ρόλο τους ως χώροι κοινωνικής

ενσωμάτωσης. Καθοριστική ήταν και η συμβολή της μη κερδοσκοπικής οργάνωσης Future Library [13], καθώς όλο και περισσότερες βιβλιοθήκες έχουν μπει στο πρόγραμμα, το οποίο αποσκοπεί στο να διαμορφώσει «βιβλιοθήκες που να λειτουργούν ως κέντρα ίσων ευκαιριών για όλους, ώστε να αποτελέσουν σημαντικό μοχλό για την κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική αλλαγή της χώρας».

Σύμφωνα με την διακήρυξη της IFLA η πολυπολιτισμική βιβλιοθήκη αναμένει από όλους τους τύπους βιβλιοθηκών να υιοθετήσουν μια ολοκληρωμένη και ενιαία προσέγγιση στο θέμα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι βασικές δραστηριότητες των βιβλιοθηκονομικών υπηρεσιών πληροφόρησης για τις πολιτισμικά και γλωσσολογικά διαφοροποιημένες κοινότητες είναι κεντρικές, όχι «ξεχωριστές» ή «πρόσθετες» και πρέπει πάντα να σχεδιάζονται με σκοπό να ικανοποιήσουν τις τοπικές ή συγκεκριμένες ανάγκες.

Οι βιβλιοθήκες δεν πρέπει να περιθωριοποιήσουν κανέναν. Αντιθέτως, θα πρέπει να φροντίσουν ώστε να μετέχουν όλοι στην ελληνική παιδεία ανεξάρτητα από την καταγωγή τους. Οφείλουν να:

- Ανταποκρίνονται στην πολιτιστική πολυμορφία που χαρακτηρίζει την κοινωνία και να προάγουν μια κοινωνία αρμονική που θα δείχνει σεβασμό στις αξίες, στις παραδόσεις και στις ιδιαιτερότητες των μειοψηφιών τους.
- Διοργανώνουν εκδηλώσεις διαφόρων εθνοτήτων, ώστε όλοι οι κάτοικοι που ζουν σ'αυτή την πόλη να γνωριστούν και να ανταλλάξουν ιδέες και απόψεις. Μέσα από αυτές τις δραστηριότητες, οι μετανάστες επιπλέον θα έχουν την ευκαιρία να αναδείξουν τις πολιτιστικές ιδιαιτερότητες και τις παραδόσεις τους.
- Δημιουργήσουν πολυπολιτισμικές συλλογές (με έντυπο και οπτικοακουστικό υλικό).
- Δημιουργήσουν σε συνεργασία με το δήμο τους, προγράμματα εξοικείωσης των μεταναστών με την πόλη ή την κοινότητα στην οποία υπάγονται, όπως επίσης και "οδηγούς για μετανάστες", όπου θα παρέχονται πληροφορίες για τις υπηρεσίες που προσφέρονται, τρόποι αναζήτησης εργασίας και προγράμματα εκπαίδευσης, πώς μπορούν να βελτιώσουν τις γλωσσικές τους ικανότητες και πώς θα αναζητήσουν κάθε είδους βοήθεια.
- Δημιουργήσουν προγράμματα εκμάθησης ελληνικών στους χώρους της βιβλιοθήκης.
- Έχουν προσωπικό το οποίο θα κρατά θετική στάση απέναντι στη γλωσσική και πολιτισμική ετερότητα. Αυτό σημαίνει την υιοθέτηση μιας πολυπολιτισμικής προοπτικής και την καθιέρωση μιας πολυπολιτισμικής συμπεριφοράς στη βιβλιοθήκη.

Οι βιβλιοθήκες μέσω των υπηρεσιών και των προγραμμάτων τους οφείλουν να μεριμνήσουν για τις ανάγκες των μεταναστών. Να αποτελούν χώρο μάθησης που βασίζεται στη συζήτηση, την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων και τον χώρο που θα προωθεί την ισότητα και την αλληλεγγύη, θα προαγάγει τις δυνατότητες και κυρίως θα σέβεται τις ιδιαιτερότητες. Θα είναι ένας χώρος που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες όλης της κοινωνίας ανεξάρτητα από την καταγωγή τους.

Αναφορές:

Οργανισμός Πρόνοιας και Πολιτικής Προστασίας Δήμου Αμαρουσίου, *Οδηγός στήριξης ευπαθών κοινωνικά ομάδων*, Αθήνα, 2008 διαθέσιμο στο <http://www.dcy.gr/Portals/0/Docs/AMEA.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]

Τα θεμελιώδη δικαιώματα των μεταναστών που διαμένουν παράτυπα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέσιμο στο http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1848-FRA-Factsheet_FRIM_EL_BAT.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]

- IFLA/ Unesco- Public Library Manifesto 1994, διαθέσιμο στο <http://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]
- Dagmar Giersberg, *Καλές ιδέες από την άλλη όχθη του Ατλαντικού - Η Διεθνής Βιβλιοθήκη στη Φρανκφούρτη*, διαθέσιμο στο <http://www.goethe.de/ins/gr/lp/kul/szd/bib/el2213430.htm> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]
- Anne-Marie Schmidt, *Δημόσιες βιβλιοθήκες - Πύλες ενσωμάτωσης: Προγράμματα, πολιτικές και δράσεις στη Δανία*, διαθέσιμο στο <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11492/stau010.pdf?sequence=1> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]
- Anne Kristin Undlien, Libraries inspire immigrants to read, *Scandinavian Library Quarterly*, 45(4) 2012, διαθέσιμο στο <http://slq.nu/?article=volume-45-no-4-2012-3> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]
- Sandra Balderrama, *Crossroads signify choices: USA Public Libraries & Multiculturalism - Τα σταυροδρόμια σηματοδοτούν επιλογές: Αμερικάνικες δημόσιες βιβλιοθήκες και πολυπολιτισμικότητα*, Θεσσαλονίκη, 2007, διαθέσιμο στο <http://www.goethe.de/mmo/priv/2593062-STANDARD.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/7/2013]
- Δέσποινα Μέλλου, *Οι Υπηρεσίες της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Χαϊδαρίου σε άτομα με ψυχικές ασθένειες και σε μετανάστες σε συνεργασία με το Καλειδοσκόπιο*, 2007, διαθέσιμο στο <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/handle/10797/12720> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 30/8/2013]
- Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας, διαθέσιμο στο <http://www.libver.gr> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 30/8/2013]
- Ρένα Χωρέμη, Η Δημοτική Βιβλιοθήκη ως χώρος υποδοχής μεταναστών, *1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δημοτικών Βιβλιοθηκών*, Ηράκλειο Αττικής, 4-5 Δεκεμβρίου 2008, διαθέσιμο στο <http://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11803/pansin023.pdf?sequence=1>
- Ανδρέας Κ. Ανδρέου, *Ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης και βιβλιοθήκες: εκπαίδευση και αξιολόγηση*, διαθέσιμο στο <http://eprints.rclis.org/7390/1/kakouris.pdf> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 30/8/2013]
- Σοφία Καρανίκα και Γεωργία Χατζηγευσταθίου, *Η πληροφοριακή παιδεία στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες: Η περίπτωση του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Αλεξάνδρειου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Θεσσαλονίκης*, Πτυχιακή Εργασία, Σίνδος, Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, 2009, διαθέσιμο στο <http://eureka.lib.teithe.gr:8080/bitstream/handle/10184/1800/KARANIKA.pdf?sequence=1> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 30/8/2013]
- Future Library*, διαθέσιμο στο <http://www.futurelibrary.gr/> [Ημερομηνία Πρόσβασης: 30/7/2013]

Η χρήση του Facebook από τις ελληνικές Δημοτικές Βιβλιοθήκες ως μέσο επικοινωνίας με την τοπική κοινωνία: μια ανάλυση περιεχομένου

Γκόγκου Παναγιώτα, Δρ. Βασιλακάκη Ευγενία

Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας & Συστημάτων Πληροφόρησης, Α.Τ.Ε.Ι. Αθηνών,
giotagog@gmail.com, EveVasilak@gmail.com

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια ολοένα μεγαλύτερη διάδοση και αποδοχή απολαμβάνουν από τους χρήστες του Διαδικτύου τα Κοινωνικά Δίκτυα. Ο όρος Κοινωνικά Δίκτυα (Social Networking Sites) ορίζεται ως οι δικτυακές υπηρεσίες (web based services), οι οποίες στοχεύουν να παρέχουν τη δυνατότητα στους χρήστες να δημιουργούν προσωπικές σελίδες (profiles), να συνδέονται με τις επαφές τους και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους (Boyd & Ellison, 2008). Τα Κοινωνικά Δίκτυα αποτελούν απόρροια του Παγκόσμιου Ιστού Δεύτερης Γενιάς (WWW 2.0). Λόγω της ολοένα αυξανόμενης χρήσης τους από τους χρήστες έχουν αναπτυχθεί και διατίθενται μια πληθώρα από Κοινωνικά Δίκτυα, τα οποία παρέχουν διάφορες δυνατότητες. Τα σημαντικότερα και δημοφιλέστερα εξ αυτών είναι το Facebook,⁹⁶ MySpace,⁹⁷ Twitter,⁹⁸ Flickr,⁹⁹ LinkedIn,¹⁰⁰ Scoop.it.¹⁰¹

Οι βιβλιοθήκες δε θα μπορούσαν να παραμείνουν αδρανείς μπροστά σε τέτοιες εξελίξεις. Πολύ σύντομα διάφορα είδη βιβλιοθηκών (ακαδημαϊκές, δημόσιες, δημοτικές) ξεκίνησαν τόσο στο εξωτερικό, όσο και στην Ελλάδα να υιοθετούν τα Κοινωνικά Δίκτυα και να πειραματίζονται με αυτά, με σκοπό πάντα την καλύτερη εξυπηρέτηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών. Η παρούσα έρευνα επικεντρώθηκε στη διερεύνηση της χρήσης του Κοινωνικού Δικτύου Facebook από τις Δημοτικές Βιβλιοθήκες για την επίτευξη των στόχων τους. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση της επίδρασης του περιεχομένου της προσωπικής σελίδας (profile) των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην επικοινωνία και προώθηση των υπηρεσιών και εκδηλώσεών τους στους χρήστες.

Το Facebook αναπτύχθηκε μόλις το 2004 από τον Marc Zuckerberg και απευθυνόταν, αρχικά, αποκλειστικά στους φοιτητές του Πανεπιστημίου Harvard. Σκοπός αυτού του Κοινωνικού Δικτύου ήταν να αποτελέσει μια online υπηρεσία κοινωνικής δικτύωσης των χρηστών μέσω της ανάπτυξης και εμπλουτισμού με προσωπικά στοιχεία και δραστηριότητα των προσωπικών σελίδων τους. Η αποδοχή του ήταν τόσο άμεση και μεγάλη, που γρήγορα, οι δημιουργοί του αποφάσισαν να το καταστήσουν προσβάσιμο και από άλλες κατηγορίες χρηστών (αρχικά άλλων πανεπιστημίων, αργότερα γυμνασίων και λυκείων της χώρας), ώστε τελικά να έχει πρόσβαση ο οποιοσδήποτε χρήστης του Διαδικτύου (Boyd & Ellison, 2008).

---

96 www.facebook.com [Ημ. Πρόσβασης 11-10-2013]

97 www.myspace.com [Ημ. Πρόσβασης 11-10-2013]

98 www.twitter.com [Ημ. Πρόσβασης 11-10-2013]

99 www.flickr.com [Ημ. Πρόσβασης 11-10-2013]

100 www.linkedin.com [Ημ. Πρόσβασης 11-10-2013]

101 www.scoop.it [Ημ. Πρόσβασης 11-10-2013]

Η παρούσα έρευνα συμβάλλει στην καταγραφή και παρουσίαση του τρόπου χρήσης των προσωπικών σελίδων (profiles) των ελληνικών δημοτικών βιβλιοθηκών με σκοπό την επικοινωνία και την προώθηση των υπηρεσιών τους στους χρήστες. Επιπροσθέτως, παρουσιάζει αναλυτικά το περιεχόμενο και το είδος του περιεχομένου που αναρτούν οι δημοτικές βιβλιοθήκες στις προσωπικές τους σελίδες. Επιπλέον, καταγράφει το ποσοστό αλληλεπίδρασης των χρηστών με το περιεχόμενο των δημοτικών βιβλιοθηκών στο Facebook μέσω των δεικτών «μου αρέσει» (like), «σχόλιο» (comment) και «κοινοποίηση» (share). Τέλος, συμβάλλει στην αποτύπωση της κατάστασης και στην παροχή οδηγιών και αρχών καλής χρήσης των νέων αυτών μέσων επικοινωνίας με τους χρήστες.

Η συγκεκριμένη έρευνα αναλύεται στις εξής ενότητες. Αρχικά, πραγματοποιείται μία αναφορά στη διεθνή και εθνική βιβλιογραφία σχετικά με τη χρήση των κοινωνικών δικτύων και ειδικότερα του Facebook από τις βιβλιοθήκες. Εν συνεχεία, αναλύεται ο τρόπος χρήσης της μεθόδου Ανάλυσης Περιεχομένου στη συγκεκριμένη έρευνα και παρέχονται πληροφορίες για τον τρόπο διεξαγωγής της έρευνας, αλλά και ανάλυσης των δεδομένων. Στην επόμενη ενότητα, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας. Τέλος, παρατίθενται τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την εν λόγω έρευνα και σχολιάζονται σε συνάρτηση με την υπάρχουσα σχετική βιβλιογραφία.

Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Οι βιβλιοθήκες, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μόλις πρόσφατα άρχισαν να υιοθετούν τα Κοινωνικά Δίκτυα και να επιδιώκουν την παρουσία τους σε αυτά. Αναφορικά με τη χρήση του Facebook, οι βιβλιοθήκες άρχισαν δειλά-δειλά να αναπτύσσουν προσωπικές σελίδες. Σε αυτό συνέβαλαν μια σειρά από άρθρα τα οποία στόχο είχαν να ενημερώσουν τους βιβλιοθηκονόμους σχετικά με τις δυνατότητες και τα οφέλη αυτού του καινούργιου μέσου. Ειδικότερα, η Farkas (2006) επιχειρηματολόγησε σχετικά με την ανάγκη χρήσης του Facebook από τους βιβλιοθηκονόμους και παρουσίασε τα θετικά και τα αρνητικά μιας τέτοιας υιοθέτησης. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Breeding (2007) επικεντρώθηκε στη παρουσίαση των χαρακτηριστικών και δυνατοτήτων του Facebook που θα μπορούσαν εν δυνάμει να ενδιαφέρουν τις βιβλιοθήκες. Επιπροσθέτως, ο Alford (2009) επισήμανε τα οφέλη από τη χρήση του Facebook στην προώθηση των ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης στους χρήστες.

Παράλληλα, οι βιβλιοθήκες, αλλά και οι βιβλιοθηκονόμοι άρχισαν να διαμορφώνουν προσωπικές σελίδες για επαγγελματικούς λόγους στο Facebook. Οι Drew (2007), Kwong (2007) και Glazer (2009) επικεντρώθηκαν στη παρουσίαση των συγκεκριμένων βημάτων που οι βιβλιοθήκες τους ακολούθησαν στην ανάπτυξη, αλλά και χρήση της προσωπικής σελίδας τους στο Facebook. Αντιθέτως, οι Mathews (2006), Lawson (2007) και Secker (2008) μεταξύ άλλων, παρουσίασαν τις προσωπικές τους εμπειρίες από τη χρήση του Facebook και την ανάπτυξη προσωπικής σελίδας για αποκλειστικά επαγγελματικούς λόγους.

Η υιοθέτηση και χρήση του Facebook από τις βιβλιοθήκες και τους βιβλιοθηκονόμους οδήγησε στην ανάγκη διερεύνησης της χρησιμότητας του μέσω αυτού. Οι Charnigo και Barnett-Ellis (2007) εξέτασαν την άποψη των βιβλιοθηκονόμων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σχετικά με τη χρήση του Facebook. Διαπίστωσαν μετά την ανάλυση των ερωτηματολογίων που στάλθηκαν σε 126 ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρούσαν ότι το Facebook δεν έχει καμία επαγγελματική χρήση για τις βιβλιοθήκες. Σε αυτό το πλαίσιο, οι Graham, Faix & Hartman (2007) βρήκαν ότι από τις 100 ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, μόλις οι 52 διατηρούσαν προσωπική σελίδα στο Facebook, ενώ οι υπόλοιπες δήλωναν αρνητικές

στη μελλοντική χρήση του. Επιπροσθέτως, οι Hendrix et al. (2009) επιβεβαίωσαν τα αποτελέσματα των παραπάνω ερευνών και επισήμαναν την έλλειψη χρόνου και τη μειωμένη πληροφοριακή αξία του Facebook, ως τους κύριους λόγους μη αποδοχής του από τους βιβλιοθηκονόμους.

Δεν ήταν λίγες οι έρευνες οι οποίες επιδίωξαν να διερευνήσουν την άποψη των χρηστών σχετικά με τη παρουσία των βιβλιοθηκών και βιβλιοθηκονόμων στο Facebook. Οι έρευνες αυτές επικεντρώθηκαν στους φοιτητές των πανεπιστημίων και χρησιμοποίησαν, ως επί το πλείστον, τη μέθοδο του ερωτηματολογίου. Ειδικότερα, ο Connell (2009) διαπίστωσε ότι η πλειοψηφία των πρωτοετών του Πανεπιστημίου Valparaiso διατηρούσαν προσωπική σελίδα στο Facebook και ήταν θετική στην ιδέα παρουσίας και επικοινωνίας των βιβλιοθηκών μέσω αυτού του μέσου. Παρόλα αυτά, ο Connell (2009) επισήμανε ότι οι βιβλιοθηκονόμοι θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί στην προσέγγιση των χρηστών, ώστε να μη φανεί ως εισβολή στο διαδικτυακό τους χώρο. Επιπλέον, ο Chiu (2010) βρήκε ότι η προσωπική σελίδα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών χρησιμοποιείται από τους φοιτητές, κυρίως, για την αναζήτηση φίλων, ενώ ο Ismail (2010) διαπίστωσε ότι οι φοιτητές ήταν αρνητικοί στη χρήση του Facebook για την επικοινωνία με την ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη.

Ελάχιστες ήταν οι έρευνες, οι οποίες εξέτασαν τη χρήση των προσωπικών σελίδων των βιβλιοθηκών στο Facebook. Συγκεκριμένα, ο Jacobson (2011) προσπάθησε να διερευνήσει την προοριζόμενη (intended) από την πραγματική (actual) χρήση και διαπίστωσε ότι υπάρχει σύνδεση μεταξύ των αριθμών των φίλων και των αριθμών των ανακοινώσεων που αναρτά μια βιβλιοθήκη στη προσωπική της σελίδα. Κατέληξε ότι το Facebook ενδείκνυται για τις «ενεργές» (active) βιβλιοθήκες, αυτές οι οποίες διοργανώνουν εκθέσεις και κοινωνικές εκδηλώσεις.

Επιπλέον, ο Aharony (2012) προσπάθησε να συγκρίνει τη χρήση μεταξύ των προσωπικών σελίδων των ακαδημαϊκών και δημοσίων βιβλιοθηκών. Διαπίστωσε ότι και τα δύο είδη βιβλιοθηκών υιοθετούν το Facebook ως έναν άλλο τρόπο προσέγγισης των χρηστών. Επιπλέον, χρησιμοποιούν τον «Τοίχο» (wall) και τις «Πληροφορίες» (information section) με τον ίδιο τρόπο, ενώ καταγράφηκαν διαφορές στη χρήση των υπολοίπων χαρακτηριστικών του Facebook, όπως και χαμηλή χρήση. Τέλος, ο Gerolimos (2011) εξέτασε τη χρήση των προσωπικών σελίδων είκοσι αμερικανικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Συγκεκριμένα, κατέληξε ότι το 91% των ανακοινώσεων δεν είχε κανένα σχόλιο (comment), ενώ το 82% της διάδρασης των χρηστών με τις ανακοινώσεις αφορούσε στη χρήση του «μου αρέσει»(like).

Στην Ελλάδα, οι έρευνες οι οποίες εξετάζουν τη χρήση των κοινωνικών δικτύων στο πλαίσιο των βιβλιοθηκών είναι περιορισμένες. Συγκεκριμένα, οι Ανδρέου κ.α. (2008) επικεντρώθηκαν στη διερεύνηση της χρήσης και εξοικείωσης των Ελλήνων και Κυπρίων βιβλιοθηκονόμων με τις υπηρεσίες του Παγκόσμιου Ιστού Δεύτερης Γενιάς (Web 2.0). Στο ίδιο πλαίσιο, οι Γαρουφάλλου, Ζαφειρίου & Σιάτρη (2008) διερεύνησαν το πως οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μπορούν να αναπτύξουν Web 2.0 εργαλεία για να εξελίξουν περαιτέρω τις υπηρεσίες τους σε διαδραστικές - ανοικτές υπηρεσίες. Τέλος, οι Γαρουφάλλου & Αντωνοπούλου (2008) ερεύνησαν πως οι τεχνολογίες Παγκόσμιου Ιστού Δεύτερης Γενιάς και τα κοινωνικά δίκτυα συμβάλλουν στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσω της ανάπτυξης της κινητής βιβλιοθήκης 2.0. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας έδειξαν την αυξανόμενη χρήση των κοινωνικών δικτύων και λιγότερο τη χρήση των εργαλείων Web 2.0. Συνεπώς, φαίνεται η ανάγκη εκπαίδευσης των φοιτητών σε αυτού του είδους εργαλεία.

Η μόνη εργασία που αφορά στη διερεύνηση της χρήσης του Facebook από τις βιβλιοθήκες είναι της Καραγιώργου (2012) και Καραγιώργου & Βασιλακάκη (2012). Ειδικότερα, οι Καραγιώργου (2012) και Καραγιώργου & Βασιλακάκη (2012)

επικεντρώθηκε στην εξέταση της αλληλεπίδρασης των χρηστών με τις προσωπικές ιστοσελίδες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε κοινωνικά δίκτυα. Η μέθοδοι του ερωτηματολογίου και της Ανάλυσης Περιεχομένου χρησιμοποιήθηκαν για την αποτελεσματικότερη διασταύρωση των δεδομένων. Τα αποτελέσματα αυτής της έρευνας, έδειξαν ότι το 59% των χρηστών δεν γνωρίζουν πως οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν προσωπική σελίδα στο Facebook. Οι χρήστες, από την άλλη, που έχουν προσθέσει τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στο Facebook, απάντησαν ότι ο κύριος λόγος είναι για να ενημερώνονται για την λειτουργία της βιβλιοθήκης. Μεγάλο ποσοστό των χρηστών επισήμανε, ότι δεν είναι ικανοποιημένο από τις προσωπικές σελίδες (profiles) των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και δεν επιδιώκουν να έχουν επικοινωνία με τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μέσω Facebook. Τέλος, διαπιστώθηκε μειωμένη χρήση των δυνατοτήτων σχολιασμού και κοινοποίησης, ενώ πιο δημοφιλής ήταν η χρήση του «μου αρέσει».

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το σύνολο της βιβλιογραφίας επικεντρώθηκε σε ένα είδος βιβλιοθηκών, κυρίως στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Η πληθώρα των ερευνών χρησιμοποίησε ως επί το πλείστον, τη μέθοδο του Ερωτηματολογίου (Questionnaire), ενώ ελάχιστες είναι αυτές που υιοθέτησαν την Ανάλυση Περιεχομένου (Content Analysis). Σε εθνικό επίπεδο, οι έρευνες περιορίζονται στη διερεύνηση γενικά της γνωριμίας και χρήσης των εφαρμογών του Παγκόσμιου Ιστού Δεύτερης Γενιάς (WWW 2.0) από τις βιβλιοθήκες, ενώ η μέθοδος που υιοθετήθηκε ήταν το ερωτηματολόγιο.

Μεθοδολογία-Ανάλυση Περιεχομένου

Η Ανάλυση Περιεχομένου (Content Analysis) αφορά στη διερεύνηση της καταγεγραμμένης πληροφορίας που προκύπτει μέσω της ανθρώπινης επικοινωνίας (Babbie, 2004). Αυτή η πληροφορία μπορεί να είναι καταγεγραμμένη σε διάφορες μορφές, όπως βιβλία, περιοδικά, βίντεο, φωτογραφίες, επιστολές, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μεταξύ άλλων. Η μέθοδος αυτή θεωρείται κατάλληλη για έρευνα που σκοπό έχει να απαντήσει ερωτήματα, όπως ποιος είπε τι, σε ποιον, πως, για ποιο λόγο και τι επίδραση είχε (Babbie, 2004). Τέλος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εξαγωγή ποιοτικών, αλλά και ποσοτικών δεδομένων ανάλογα με το είδος της έρευνας (Babbie, 2004).

Όπως κάθε άλλη μέθοδος, η ανάλυση περιεχομένου παρουσιάζει τόσο πλεονεκτήματα, όσο και μειονεκτήματα. Ένα από τα κύρια πλεονεκτήματά της είναι η εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος. Χρόνου διότι ο ερευνητής μπορεί παράλληλα να ασχοληθεί και με άλλες τρέχουσες ανάγκες της έρευνας. Χρήματος διότι δεν απαιτείται συγκεκριμένος εξοπλισμός, ούτε και μεγάλος αριθμός ερευνητών (Babbie, 2004). Επιπλέον, παρέχει τη δυνατότητα στον ερευνητή οποιαδήποτε στιγμή να επαναλάβει μέρος της έρευνάς του, ή και να αναλύσει μέρος των δεδομένων με διαφορετικό τρόπο (Babbie, 2004). Παράλληλα, επιτρέπει τη διερεύνηση θεμάτων, τα οποία και εξελίσσονται σε μεγάλα χρονικά διαστήματα ή έχουν λάβει μέρος πριν πολλά χρόνια (Babbie, 2004). Τέλος, η ανάλυση περιεχομένου συχνά επιλέγεται γιατί θεωρείται ως μία από τις μεθόδους που δεν επηρεάζει το περιβάλλον που διερευνά (Babbie, 2004).

Εν τούτοις, η ανάλυση περιεχομένου περιορίζεται μόνο στη διερεύνηση της καταγεγραμμένης πληροφορίας. Η αξιοπιστία της μεθόδου και των αποτελεσμάτων βασίζεται αποκλειστικά στον τρόπο που έχει καταγραφεί η πληροφορία και αν έχουν ληφθεί όλα τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίσουν την αξιοπιστία της. Τέλος, το ίδιο ισχύει και για την ανάλυση, μια και μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικοί τρόποι ανάλυσης, αλλά και πάλι η αξιοπιστία της ανάλυσης και των αποτελεσμάτων

εξαρτάται αποκλειστικά από την αξιοπιστία της ίδιας καταγεγραμμένης πληροφορίας (Babbie, 2004).

Ανάλυση Περιεχομένου στην Παρούσα Έρευνα

Η ανάλυση περιεχομένου υιοθετήθηκε στη παρούσα έρευνα για τη διερεύνηση της χρήσης των προσωπικών σελίδων των δημοτικών βιβλιοθηκών στο Facebook. Η πληροφορία, η οποία αναλύθηκε ήταν καταγεγραμμένη σε ηλεκτρονική μορφή, ενώ αφορούσε στην εξέταση ενός γεγονότος που εξελισσόταν. Συγκεκριμένα, η έρευνα επικεντρώθηκε στο περιεχόμενο που αναρτήθηκε κατά τη χρονική περίοδο 01/06/11 έως τις 31/05/13. Η εξέταση της χρήσης των προσωπικών σελίδων μπορούσε να πραγματοποιηθεί από μικρό αριθμό ερευνητών, ενώ δεν απαιτήθηκε η χρήση εξειδικευμένου εξοπλισμού ή λογισμικού παρά μόνο η ύπαρξη λογαριασμού στο κοινωνικό δίκτυο Facebook. Η χρήση της ανάλυσης περιεχομένου περιορίστηκε στην εξαγωγή ποσοτικών αποτελεσμάτων, μια και ο σκοπός της έρευνας αφορούσε στο κατά πόσο οι προσωπικές σελίδες των δημοτικών βιβλιοθηκών χρησιμοποιούνται τελικά από τους χρήστες ή όχι και κατά πόσο. Τέλος, ελήφθησαν όλα τα απαραίτητα μέτρα, ώστε οι προσωπικές σελίδες των δημοτικών βιβλιοθηκών υπό διερεύνηση να αντιστοιχούν πραγματικά στις ίδιες και το περιεχόμενο να ελέγχεται από αυτές. Γεγονός το οποίο θεωρήθηκε απαραίτητο για την εξασφάλιση της αξιοπιστίας της ανάλυσης και εξαγωγής των ποσοτικών αποτελεσμάτων.

Διεξαγωγή Έρευνας

Η έρευνα ξεκίνησε με τον εντοπισμό όλων των προσωπικών σελίδων (profile) των δημοτικών βιβλιοθηκών στο κοινωνικό δίκτυο Facebook. Οι αναζητήσεις έγιναν τον Ιούνιο 2013 και περιελάμβανε τις εξής λέξεις κλειδιά: «Δημοτική Βιβλιοθήκη», «Βιβλιοθήκη», «Φίλοι Δημοτικής Βιβλιοθήκης» και τέλος, "Dimotiki vivliothiki". Εν συνεχεία, οι βιβλιοθήκες που εντοπίστηκαν χωρίστηκαν σε κατηγορίες και σε χρονολογική σειρά, ανάλογα με τον τρόπο που μπορούσε ο κάθε χρήστης να έρθει σε επικοινωνία με τις βιβλιοθήκες, μια δυνατότητα που παρέχονταν από το Facebook. Ειδικότερα, οι κατηγορίες αυτές ήταν: «Γίνομαι φίλος», «Μου αρέσει», «Γίνομαι μέλος». Για τις ανάγκες του συγκεκριμένου άρθρου επιλέχθηκε μόνο η κατηγορία «Γίνομαι Φίλος».

Η κατηγορία «Γίνομαι φίλος» δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες να προσθέτουν ως φίλους, τις βιβλιοθήκες που τους ενδιαφέρουν μετά από έγκριση σχετικού αιτήματος. Η κατηγορία αυτή έχει τις εξής επιλογές: Χρονολόγιο, Πληροφορίες, Φωτογραφίες, Βίντεο, Φίλοι, Τοποθεσίες, Μουσική, Ταινίες, Εκπομπές, Βιβλία, Παιχνίδια, Μου αρέσουν, Ομάδες, Σημειώσεις, Μήνυμα, Εμφάνιση φιλίας, Προτείνετε φίλους, Σκούντημα, Προσθήκη στις λίστες ενδιαφερόντων, Αναφορά/ Μπλοκάρισμα, Διαγραφή φίλου, Δημοσίευση, Ακόλουθοι, Τοποθεσία.

Εν συνεχεία, σημειώθηκε ο αριθμός των φίλων της κάθε βιβλιοθήκης, καθώς και η ημερομηνία εγγραφής, πάντα τη δεδομένη στιγμή που εντοπίστηκαν οι βιβλιοθήκες από τον ερευνητή, δηλαδή τον Ιούνιο 2013. Έπειτα, έγινε επιλογή των δημοτικών βιβλιοθηκών που θα αποτελούσαν το δείγμα της έρευνας. Συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν αυτές οι οποίες είχαν ημερομηνία εγγραφής πριν τις 01/06/2011. Ο λόγος ήταν ώστε ο αριθμός των τελικών επιλεγθέντων βιβλιοθηκών να είναι τέτοιος, ώστε να είναι και αντιπροσωπευτικός τόσο του συνόλου, όσο και του αριθμού των επιμέρους κατηγοριών. Η ίδια φροντίδα δόθηκε και στον αριθμό των μελών, φίλων των τελικών επιλεγθέντων δημοτικών βιβλιοθηκών.

Στη συνέχεια, μέσω της εξέτασης των προσωπικών σελίδων και των πληροφοριών που υπήρχαν σε αυτές, αλλά και σε αντιπαραβολή με τις ιστοσελίδες των δημοτικών

βιβλιοθηκών διασφαλίστηκε ότι οι προσωπικές σελίδες (profile) των επιλεγθέντων δημοτικών βιβλιοθηκών, δεν ήταν ψεύτικες ή κάποιες που δημιούργησαν οι φίλοι των βιβλιοθηκών. Τέλος, στάλθηκε στις επιλεγθέντες δημοτικές βιβλιοθήκες επιστολή για την εξασφάλιση της έγκρισης χρήσης του περιεχομένου που αναρτάται στις προσωπικές τους σελίδες στο Facebook για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας.

Ανάλυση Δεδομένων

Μετά από ενδελεχή εξέταση του περιεχομένου, αλλά και της δομή των προσωπικών σελίδων (profile) των δημοτικών βιβλιοθηκών στο Facebook επιλέχθηκαν να εξεταστούν τέσσερις βασικές κατηγορίες. Ειδικότερα, οι κατηγορίες αυτές που προέκυψαν ήταν οι εξής:

1. *Ενημερωτικές Ανακοινώσεις (Posts)*, οι οποίες διακρίθηκαν σε:
  - *Ανακοινώσεις από την Βιβλιοθήκη*: ήταν ανακοινώσεις που αναρτούσε η κάθε μία βιβλιοθήκη στο τοίχο της για διάφορα θέματα, όπως επικαιρότητα, βιβλιοπαρουσιάσεις, βίντεο, ειδήσεις για τον κόσμο ή ειδήσεις σχετικά με τις βιβλιοθήκες κ.α.
  - *Ανακοινώσεις από την Βιβλιοθήκη, που αφορούσαν την ίδια την Βιβλιοθήκη*: ήταν ανακοινώσεις που αναρτούσε η κάθε βιβλιοθήκη για θέματα σχετικά και μόνο με την ίδια τη βιβλιοθήκη. Για παράδειγμα, ανακοινώσεις σχετικά με την λειτουργία, το ωράριο της βιβλιοθήκης, σχετικά με εκδηλώσεις που τυχόν είχε κ.α.
  - *Ανακοινώσεις από φίλους της βιβλιοθήκης*: ήταν ανακοινώσεις που αναρτούσαν οι φίλοι, μέλη των βιβλιοθηκών για διάφορα πάλι θέματα που τους αφορούσαν όπως, ειδήσεις, βίντεο, φωτογραφίες, βιβλία, ευχές κλπ.
2. *Φωτογραφίες (Album) της βιβλιοθήκης*: ήταν τα Album με φωτογραφίες που είχε η κάθε βιβλιοθήκη από διάφορες δραστηριότητες ή από φωτογραφίες με τους χώρους της βιβλιοθήκης.
3. *Βίντεο (Video) της βιβλιοθήκης*: που αφορούσαν τη βιβλιοθήκη.
4. *Εκδηλώσεις (Events)*, που μπορεί να έχει η κάθε βιβλιοθήκη και που αναρτούσαν στα προφίλ τους ανακοίνωση σχετικά με τις εκδηλώσεις τους.
5. *Σημειώσεις (Notes) της βιβλιοθήκης*: που αφορούσαν θέματα σχετικά με τον χώρο των βιβλιοθηκών.

Η ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του προγράμματος Excel. Διαμορφώθηκαν πίνακες, οι οποίοι περιείχαν τις κατηγορίες για την εξαγωγή ποσοτικών στοιχείων. Συγκεκριμένα, για κάθε ανάρτηση στις παραπάνω κατηγορίες, εξετάστηκαν τρεις διαφορετικοί παράμετροι. Ειδικότερα, αναλύθηκαν τα στοιχεία «Μου αρέσει» (like), «Σχόλια» (comments) και «Κοινοποίηση» (share) και καταγράφηκαν ποσοτικά στοιχεία. Για παράδειγμα, για κάθε ανακοίνωση της βιβλιοθήκης, σημειωνόταν η ημερομηνία που αναρτήθηκε, πόσα “Μου αρέσει” (likes) είχε, πόσα «Σχόλια» και πόσες «Κοινοποιήσεις». Εν συνέχεια, υπολογίστηκαν τα συγκεντρωτικά σύνολα για κάθε εξάμηνο (01/06/11–31/11/11, 01/12/11–31/05/12, 01/06/12–30/11/12 και 01/12/12–31/05/13). Τέλος, για κάθε ανακοίνωση σε κάθε εξάμηνο υπολογίστηκε ο μέσος όρος των «Μου αρέσει» (likes), «Σχολίων» (comments) και «Κοινοποιήσεων» (share). Αναλυτικά οι πίνακες παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.

Αποτελέσματα

Δείγμα Δημοτικών Βιβλιοθηκών

Συνολικά εξετάστηκαν ένδεκα Δημοτικές Βιβλιοθήκες, οι οποίες διατηρούν προσωπική σελίδα στο Facebook με τη μορφή “Γίνομαι Φίλος”. Τέσσερις βιβλιοθήκες διαθέτουν

πάνω από 4.000 φίλους, τρεις πάνω από 3.000, ενώ μόλις μία αριθμεί κάτω από 500 φίλους. Η πλειοψηφία των υπό διερεύνηση δημοτικών βιβλιοθηκών διατηρεί την προσωπική της σελίδα στο Facebook πριν από το 2011 (βλέπε Πίνακα 1).

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	ΤΡΟΠΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	ΦΙΛΟΙ / ΜΕΛΗ/ LIKE	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ	ΑΚΟΛΟΥΘΟΙ
Δ.Β. Αλεξανδρούπολης	Γίνομαι φίλος	4.981 φίλοι	12/11/2009	
Δ.Β. Καστοριάς	Γίνομαι φίλος	4.044 φίλοι	2/12/2009	648
Δ.Β. Αιγάλεω	Γίνομαι φίλος	306 φίλοι	8/2/2010	
Δ.Β. Κρανιδίου Ν. Αργολίδας	Γίνομαι φίλος	2.431 φίλοι	18/3/2010	56
Αισχύλεια Δ.Β. Ελευσίνας	Γίνομαι φίλος	Κλειστοί φίλοι	15/4/2010	
Δ.Β. Χαϊδαρίου	Γίνομαι φίλος	3.524 φίλοι	30/9/2010	
D.B. Elassonas	Γίνομαι φίλος	1.290 φίλοι	26/11/2010	128
Δ.Β. Θ.Ζωγιοπούλου	Γίνομαι φίλος	3.743 φίλοι	28/1/2011	
Δ.Β. Άργους Ορεστικού	Γίνομαι φίλος	3.842 φίλοι	10/2/2011	
Δ.Β. Φερών	Γίνομαι φίλος	4.939 φίλοι	18/2/2011	
Δ.Β. Νάουσας Ημαθίας	Γίνομαι φίλος	4.416 φίλοι	6/5/2011	171

Πίνακα 1. Επιλεγθείσες Δημοτικές Βιβλιοθήκες

Αποτελέσματα Ανάλυσης Περιεχομένων των Δημοτικών Βιβλιοθηκών

Ο αριθμός των ανακοινώσεων των ένδεκα βιβλιοθηκών ποικίλλουν ανά εξάμηνο, από 0 για τη Δ.Β. Αιγάλεω και Ελασσόνας έως και 309 για τη Δ.Β. Κρανιδίου. Η Βιβλιοθήκη Κρανιδίου, Ζωγιοπούλου και Χαϊδαρίου παρουσιάζουν αυξητική τάση στον αριθμό των δημοσιεύσεών τους στα εξάμηνα υπό διερεύνηση. Ενώ, οι υπόλοιπες παρουσιάζουν ένα σταθερό αριθμό ανακοινώσεων ανά εξάμηνο με μόνη εξαίρεση του Αιγάλεω που δεν είχε καμία ανακοίνωση για δύο χρόνια (βλέπε Πίνακα 2).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	01/12/11- 31/5/12	01/6/12- 30/11/12	01/12/12 - 30/05/13
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	14	25	1	6
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	47	241	83	233
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	48	86	251	309
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	9	3	64	41
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	10	20	23	32
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	23	39	32	100
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	13	10	8	22
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	4	5	25	13
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	113	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	7	27	13	13

Πίνακας 2. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των ανακοινώσεων της Βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Ο μέσος όρος των «Μου αρέσει» (likes) ανά ανακοίνωση το κάθε εξάμηνο ποικίλλει από 0 για τη Δ.Β. Ελασσόνας έως και 56 για τη Νάουσα Ημαθίας. Αυξητική τάση στο αριθμών των «Μου αρέσει» παρουσιάζει η πλειοψηφία των Δ.Β. Και συγκεκριμένα της Καστοριάς, Κρανιδίου, Ελευσίνας, Χαϊδαρίου, Ζωγιοπούλου, Νάουσας και Αργους. Με διακυμάνσεις η Δ.Β. Φερών, ενώ σταθερά μηδενική είναι του Αιγάλεω και της Ελασσόνας (βλέπε Πίνακα 3).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11-31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12-30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12-30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	152	10.86	279	11.16	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	58	1.23	806	3.34	279	3.36	1427	6.12
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	62	1.29	157	1.83	530	2.11	1533	4.96
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	73	8.11	9	3.00	481	7.52	784	19.12
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	5	0.50	13	0.65	137	5.96	237	7.41
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	69	3.00	71	1.82	110	3.44	1613	16.13
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	29	2.23	19	1.90	174	21.75	187	8.50
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	8	2.00	23	4.60	252	10.08	726	55.85
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	2	0.02	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	9	1.29	42	1.56	74	5.69	56	4.31

Πίνακας 3. Συγκεντρωτικά τα «Μου αρέσει» των αναρτήσεων των ανακοινώσεων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Αναφορικά με το μέσο όρο των σχολίων (comments) που αντιστοιχούν σε κάθε ανακοίνωση ανά εξάμηνο αυτός είναι σχεδόν μηδενικός για όλες τις Δ.Β.. Μόνη εξαίρεση αποτελεί η Δ.Β. Νάουσας για την οποία ο μέσος όρος των σχολίων είναι πάνω από το μηδέν και παρουσιάζει σχετικά αυξητικές τάσεις, αφού στο τέταρτο εξάμηνο έφτασε και τα πέντε σχόλια ανά ανακοίνωση (βλέπε Πίνακα 4).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11-31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12-30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12-30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	11	0.79	11	0.44	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	5	0.11	33	0.14	7	0.08	54	0.23
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	9	0.10	37	0.15	76	0.25
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	17	0.27	27	0.66
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	4	0.17	9	0.28
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	5	0.22	4	0.10	6	0.19	40	0.40
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	1	0.08	0	0	0	0	4	0.18
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	4	1.00	2	0.40	93	3.72	66	5.08
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	1	0.01	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	2	0.07	1	0.08	0	0

Πίνακας 4. Συγκεντρωτικά τα «Σχόλια» των αναρτήσεων των ανακοινώσεων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Το ίδιο κανείς θα μπορούσε να υποστηρίξει και για τον αριθμό των κοινοποιήσεων ανά ανακοίνωση, ανά εξάμηνο. Συγκεκριμένα, το ίδιο μηδενικός είναι ο μέσος όρος των κοινοποιήσεων για την πλειοψηφία των Δ.Β. Μόνες εξαιρέσεις, με σχετικά αυξητικές τάσεις είναι οι ανακοινώσεις των Δ.Β. της Νάουσας και των Φερών (βλέπε Πίνακα 5).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11- 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	3	0.21	16	0.64	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	4	0.09	60	0.25	110	1.33	272	1.17
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	4	0.05	134	0.53	242	0.78
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	60	0.94	100	2.44
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	30	1.30	48	1.50
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	4	0.17	19	0.49	11	0.34	432	4.32
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	3	0.23	1	0.10	57	7.13	65	2.95
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	1	0.20	69	2.76	41	3.15
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	4	0.57	12	0.44	36	2.77	64	4.92

Πίνακας 5. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» των αναρτήσεων των ανακοινώσεων των βιβλιοθηκών ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Μια δεύτερη κατηγορία των ανακοινώσεων οι οποίες αναρτούνται στις προσωπικές σελίδων των δημοτικών βιβλιοθηκών, αφορούν στην ίδια τη βιβλιοθήκη όπως ανακοινώσεις ωραρίου. Ο συγκεντρωτικός αριθμός των ανακοινώσεων είναι μηδενικός ή σχεδόν μηδενικός και για τα τέσσερα εξάμηνα για τις Δ.Β. Της Αλεξανδρούπολης, Κρανιδίου, Ελευσίνας, Χαϊδαρίου, Φερών, Νάουσας, Αιγάλεω, Ελασσόνας. Μόνο η βιβλιοθήκη της Καστοριάς παρουσιάζει αυξητική τάση των ανακοινώσεων που αναρτά και αφορούν στην ίδια τη βιβλιοθήκη (βλέπε Πίνακα 6).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	01/12/11 - 31/05/12	01/06/12 - 30/11/12	01/12/12 - 30/05/13
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1	31	38	74
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	2
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	1	0	5	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	1	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	2	2	0	10
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	2	0	3	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	2	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	2	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	7	4	2	0

Πίνακας 6. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των ανακοινώσεων της Βιβλιοθήκης για την ίδια τη Βιβλιοθήκη ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Φυσικό επακόλουθο των μηδέν ανακοινώσεων είναι ο επίσης μηδενικός μέσος όρος των «μου αρέσει» (likes) ανά εξάμηνο. Μόνες εξαιρέσεις και πάλι η βιβλιοθήκη της Καστοριάς με σταθερή αυξητική τάση από 4 σε σχεδόν 8 «μου αρέσει» ανά ανακοίνωση και η βιβλιοθήκη Ζωγιοπούλου από σχεδόν 3 σε 7 ανά ανακοίνωση (βλέπε Πίνακα 7). Το ίδιο ισχύει και στη περίπτωση των σχολίων, με το μέσο όρο να πλησιάζει το μηδέν για όλες τις βιβλιοθήκες (βλέπε Πίνακα 8). Τέλος, μόνο οι ανακοινώσεις της Δ.Β. Της Καστοριάς παρουσιάζουν κάποιες τιμές για τον αριθμό των κοινοποιήσεων ανά

εξάμηνο που όμως και πάλι είναι πολύ χαμηλές, μια και δεν ξεπερνούν τις δύο κοινοποιήσεις ανά ανακοίνωση (βλέπε Πίνακα 9).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	M.O.	01/12/11-31/05/12	M.O.	01/06/12-30/11/12	M.O.	01/12/12-30/05/13	M.O.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	4	4	242	7.81	284	7.47	580	7.84
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	16	8
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	4	4	0	0	7	1.40	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	3	3	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	5	2.50	8	4	0	0	73	7.30
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	1	0.50	0	0	1	0.33	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	4	2	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	22	3.14	7	1.75	5	2.50	0	0

Πίνακας 7. Συγκεντρωτικά τα «Μου αρέσει» των αναρτήσεων των ανακοινώσεων της βιβλιοθήκης για τη βιβλιοθήκη ανά εξάμηνο (M.O.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	M.O.	01/12/11-31/05/12	M.O.	01/06/12-30/11/12	M.O.	01/12/12-30/05/13	M.O.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	5	0.16	13	0.34	66	0.89
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	1	0.20	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	1	0.50	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	1	0.14	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 8. Συγκεντρωτικά τα «Σχόλια» των αναρτήσεων των ανακοινώσεων της βιβλιοθήκης για τη βιβλιοθήκη ανά εξάμηνο (M.O.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11-31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12-30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12-30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	67	2.16	136	3.58	186	2.51
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	3	0.60	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	4	0.40
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	2	1	0	0	1	0.33	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	3	0.75	1	0.50	0	0

Πίνακας 9. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» των αναρτήσεων των ανακοινώσεων της βιβλιοθήκης για τη βιβλιοθήκη ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Μια τρίτη κατηγορία ανακοινώσεων που διερευνήθηκε ήταν αυτές οι οποίες αναρτούσαν οι φίλοι της Δ.Β. στη προσωπική σελίδα της. Αυτό που παρατηρείται είναι ότι οι αναρτήσεις των φίλων των Δ.Β. Ελευσίνας, Ζωγιοπούλου και Νάουσας παρουσιάζουν αυξητική τάση, ενώ μειωμένη του Χαϊδαρίου, Φερών και Αιγάλεω. Αντιθέτως, μηδενική είναι της Δ.Β. Κρανιδίου (βλέπε Πίνακα 10).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	01/12/11-31/05/12	01/06/12-30/11/12	01/12/12-30/05/13
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	13	15	13	40
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	67	162	64	187
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	4
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	26	27	30	138
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	4	16	11	7
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	3	17	11	95
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	23	25	15	14
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	54	188	124	220
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	19	12	18	7
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	1	30	28	17
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	10	14	15	10

Πίνακας 10. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των φίλων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο

Ο μέσος όρος των «Μου αρέσει» (likes) ανά ανακοίνωση στα τρία πρώτα εξάμηνα παραμένει χαμηλός από μηδέν έως 2 με μόνες εξαιρέσεις τις Δ.Β. Της Καστοριάς (σχεδόν 27), της Νάουσας (σχεδόν 6) και τους Άργους Ορεστικού (σχεδόν 4). Τελείως διαφορετικοί είναι οι αριθμοί για το τέταρτο υπό διερεύνηση εξάμηνο, καθώς μόνο δύο βιβλιοθήκες έχουν μηδέν μέσο όρο (Ελασσόνας και Άργους Ορεστικού), ενώ οι υπόλοιπες έχουν παραπάνω από ένα «μου αρέσει» ανά ανακοίνωση με τις βιβλιοθήκες Φερών και Χαϊδαρίου να φτάνουν τα 24 και σχεδόν 12 “μου αρέσει” ανά ανακοίνωση (βλέπε Πίνακα 11).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	18	1.38	23	1.53	15	1.15	87	2.17
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	121	1.8	185	1.14	1718	26.84	1558	8.33
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	17	4.25
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	50	1.92	22	0.81	30	1	150	1.09
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	4	0.25	6	0.54	82	11.71
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	1	0.33	7	0.41	1	0.09	187	1.97
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	57	2.48	8	0.32	4	0.27	339	24.21
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	67	1.24	360	1.91	702	5.66	420	1.91
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	9	0.47	0	0	0	0	40	5.71
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	2	0.07	0	0	2	0.12
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	6	0.6	12	0.86	53	3.53	9	0.9

Πίνακας 11. Συγκεντρωτικά τα «Μου αρέσει» των αναρτήσεων των φίλων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Ακόμα πιο χαμηλά κυμαίνεται ο μέσος όρος των σχολίων των ανακοινώσεων. Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος ξεκινά από μηδέν έως και σχεδόν 2 και για τα τέσσερα εξάμηνα για όλες τις βιβλιοθήκες (βλέπε 12). Το ίδιο μηδενικός είναι ο μέσος όρος των κοινοποιήσεων για όλες τις βιβλιοθήκες και τα τέσσερα εξάμηνα με μόνες εξαιρέσεις το τρίτο εξάμηνο της βιβλιοθήκης της Καστοριάς με μέσο όρο 6 κοινοποιήσεις, και του τετάρτου εξαμήνου της βιβλιοθήκης των Φερών με μέσο όρο 4 κοινοποιήσεις ανά ανακοίνωση (βλέπε Πίνακα 13).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	5	0.38	2	0.13	0	0	11	0.27
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	36	0.54	47	0.29	98	1.53	246	1.31
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	7	1.75
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	43	1.65	13	0.48	4	0.13	24	0.17
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	1	0.09	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	2	0.12	0	0	15	0.16
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	7	0.3	0	0	0	0	14	1
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	51	0.94	81	0.43	60	0.48	67	0.3
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	2	0.1	0	0	0	0	5	0.71
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	1	0.03	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	1	0.1	1	0.07	0	0	0	0

Πίνακας 12. Συγκεντρωτικά τα «Σχόλια» των αναρτήσεων των φίλων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11-31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	1	0.07	0	0	13	0.32
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	3	0.04	6	0.04	414	6.47	150	0.8
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	1	0.25
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	2	0.08	0	0	14	0.47	1	0.01
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	15	2.14
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	11	0.11
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	3	0.13	1	0.04	0	0	60	4.28
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	3	0.05	47	0.25	76	0.61	34	0.15
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	1	0.07	1	0.07	1	0.1

Πίνακας 13. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» των αναρτήσεων των φίλων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Η παρούσα έρευνα επικεντρώθηκε και σε ένα δεύτερο είδος ανακοινώσεων, αυτών των φωτογραφιών. Συγκεκριμένα, μόνο δύο Δ.Β. παρουσίασαν σταθερή ανάρτηση και στα τέσσερα υπό διερεύνηση εξάμηνα, η Δ.Β. της Καστοριάς και Ζωγιοπούλου. Οι υπόλοιπες βιβλιοθήκες παρουσίαζαν σε έστω ένα εξάμηνο μηδενικές αναρτήσεις φωτογραφιών (βλέπε Πίνακα 14).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11-30/11/11	01/12/11-31/05/12	01/06/12 - 30/11/12	01/12/12 - 30/5/13
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	1	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	7	9	23	26
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	6	0	0	3
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	10	5
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	4	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	4	1	2	3
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	3	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	1	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	1	4	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	11	9	2	0

Πίνακας 14. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των φωτογραφιών της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο

Αναφορικά με τον μέσο όρο των «Μου αρέσει» (likes) που έλαβε η κάθε φωτογραφία ανά εξάμηνο, τα ποσά παραμένουν χαμηλά, σχεδόν μηδενικά για κάποιες βιβλιοθήκες (Νάουσας, Αλεξανδρούπολης, Αιγάλεω). Εν τούτοις, υπάρχουν και κάποιες εξαιρέσεις με τη Δ.Β. της Καστοριάς και Ζωγιοπούλου να εμφανίζει σταθερά αυξανόμενο μέσο όρο (βλέπε Πίνακα 15). Τέλος, ο μέσος όρος των σχολίων και των κοινοποιήσεων των φωτογραφιών παραμένει σχεδόν μηδενικός για το σύνολο των βιβλιοθηκών και στα τέσσερα εξάμηνα (βλέπε Πίνακες 16 & 17).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	5	5	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	8	1.14	94	10.44	449	19.52	669	25.73
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	50	8.33	0	0	0	0	43	14.33
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	149	14.9	85	17
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	34	8.5	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	22	5.5	9	9	17	8.5	34	11.33
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	52	17.33	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	4	4	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	1	1	10	2.5	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	128	11.64	140	15.55	27	13.5	0	0

Πίνακας 15. Συγκεντρωτικά τα «Μου αρέσει» των αναρτήσεων των φωτογραφιών της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	5	0.71	10	1.11	29	1.26	21	0.81
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	6	1	0	0	0	0	1	0.33
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	8	0.8	2	0.4
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	1	0.25	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	7	1.75	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	6	0.54	8	0.89	1	0.5	0	0

Πίνακας 16. Συγκεντρωτικά τα «Σχόλια» των αναρτήσεων των φωτογραφιών (Album) της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	7	1	12	1.33	29	1.26	59	2.27
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	15	1.5	2	0.4
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	2	0.5	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	1	0.25	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	19	6.33	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	18	1.64	17	1.89	8	4	0	0

Πίνακας 17. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» των αναρτήσεων των φωτογραφιών της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Ο αριθμός των βίντεο στις προσωπικές σελίδες των βιβλιοθηκών, αποτελούσε άλλη μία υπό διερεύνηση κατηγορία αναρτήσεων. Μόνο τρεις από τις επιλεγμένες βιβλιοθήκες είχαν κάποιες αναρτήσεις βίντεο και αυτές όχι σε όλα τα εξάμηνα. Ειδικότερα, οι Δ.Β. της Ελευσίνας και Ζωγιοπούλου είχαν από μόλις μία το τρίτο εξάμηνο, ενώ της Καστοριάς 2, 5 και 1 στα τρία τελευταία εξάμηνα αντίστοιχα (βλέπε Πίνακα 18).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	01/12/11 - 31/05/12	01/06/12 - 30/11/12	01/12/12 - 30/05/13
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	2	5	1
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	1	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	1	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	0	0

Πίνακας 18. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των βίντεο της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο

Συνεπακόλουθα, ο μέσος όρος των «μου αρέσει», σχολίων και κοινοποιήσεων των αναρτήσεων βίντεο για τα τέσσερα υπό διερεύνηση εξάμηνα ήταν μηδενικός για τη πλειοψηφία των Δ.Β. Ακόμα και για τις τρεις βιβλιοθήκες (Καστοριάς, Ελευσίνας, Ζωγιοπούλου) που είχαν κάποιες αναρτήσεις βίντεο και για αυτές ο μέσος όρος και στις τρεις κατηγορίες κυμάνθηκε σε χαμηλά, σχεδόν μηδενικά επίπεδα (βλέπε Πίνακες 19, 20 και 21).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	9	4.5	50	10	2	2
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	1	1	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 19. Συγκεντρωτικά τα «Μου αρέσει» των αναρτήσεων των βίντεο της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11- 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	0	0	3	0.6	0	0
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 20. Συγκεντρωτικά τα «Σχόλια» των αναρτήσεων των βίντεο της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	2	1	1	0.2	1	1
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 21. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» των αναρτήσεων των βίντεο της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Ανάλογα αποτελέσματα παρατηρήθηκαν και για την κατηγορία των εκδηλώσεων. Η πλειοψηφία των Δ.Β. για άλλη μία φορά παρουσιάζει μηδενικά ποσά με μόνη εξαίρεση τρεις και πάλι βιβλιοθήκες της Ελευσίνας και Ελασσόνας με μόλις μία ανάρτηση το τρίτο εξάμηνο και του Άργους Ορεστικού με 1 και 2 αναρτήσεις το πρώτο και δεύτερο εξάμηνο (βλέπε Πίνακα 22).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/2011 - 30/11/2011	01/12/2011 - 31/5/2012	1/6/2012 - 30/11/2012	1/12/2012 - 30/5/2013
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	1	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	1	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	1	2	0	0

Πίνακας 22. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των εκδηλώσεων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο

Λόγω των μηδενικών τιμών των αναρτήσεων εκδηλώσεων της πλειοψηφίας των Δ.Β. Ο μέσος όρος των «μου αρέσει», σχολίων και κοινοποιήσεων κυμάνθηκε σε μηδενικά επίπεδα. Ακόμα και για τρεις βιβλιοθήκες (Ελευσίνας, Ελασσόνας, Άργους Ορεστικού) που είχαν κάποιες αναρτήσεις ο μέσος όρος και πάλι κυμάνθηκε κοντά στο μηδέν και για τις τρεις κατηγορίες (βλέπε Πίνακες 23, 24 και 25).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	5	5	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	4	4	1	0.5	0	0	0	0

Πίνακας 23. Συγκεντρωτικά τα «Μου αρέσει» (likes) των αναρτήσεων των εκδηλώσεων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0

Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 24. Συγκεντρωτικά τα «Σχόλια» (comments) των αναρτήσεων των εκδηλώσεων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	Μ.Ο.	01/12/11 - 31/05/12	Μ.Ο.	01/06/12 - 30/11/12	Μ.Ο.	01/12/12 - 30/05/13	Μ.Ο.
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	3	1.5	0	0	0	0

Πίνακας 25. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» (share) των αναρτήσεων των εκδηλώσεων της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Τέλος, εξετάστηκαν και οι αναρτήσεις των σημειώσεων στις προσωπικές σελίδες των Δ.Β. Επτά από τις ένδεκα βιβλιοθήκες παρουσίασαν κάποια ανάρτηση σημείωσης, αλλά οι αριθμοί και πάλι κυμάνθηκαν χαμηλά. Συγκεκριμένα, οι Δ.Β. της Καστοριάς, Νάουσας, Ελασσόνας και Χαϊδαρίου παρουσιάζουν μόλις από μία ανακοίνωση σε κάποιο από τα τέσσερα εξάμηνα, ενώ μόλις η βιβλιοθήκη των Φερών 24 σχετικές αναρτήσεις αλλά με μειωμένη τάση (14, 9, 1 & 0 στα τέσσερα εξάμηνα αντίστοιχα) (βλέπε Πίνακα 26).

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	01/06/11 - 30/11/11	01/12/11 - 31/05/12	01/06/12 - 30/11/12	01/12/12 - 30/05/13
Δ.Β. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	0	0	0	0
Δ.Β. ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	1	0	0	0
Δ.Β. ΚΡΑΝΙΔΙΟΥ Ν. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	0	0	0	0
ΑΙΣΧΥΛΕΙΑ Δ.Β. ΕΛΕΥΣΙΝΑΣ	0	1	0	1
Δ.Β. ΧΑΪΔΑΡΙΟΥ	0	0	0	1
Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	14	9	1	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	1
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	1	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	4	0	0	0

Πίνακας 26. Συγκεντρωτικά οι αναρτήσεις των σημειώσεων (Notes) της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο

Τέλος, ο μέσος όρος των «μου αρέσει», σχολίων και κοινοποιήσεων των αναρτήσεων των σημειώσεων παραμένει σχεδόν μηδενικός για το σύνολο των Δ.Β. (βλέπε Πίνακα 27, 28 και 29).

Δ.Β. Θ. ΖΩΓΙΟΠΟΥΛΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΦΕΡΩΝ	3	0.21	10	1.11	0	0	0	0
Δ.Β. ΝΑΟΥΣΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΙΓΑΛΕΩ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	0	0	0	0	0	0	0	0
Δ.Β. ΑΡΓΟΥΣ ΟΡΕΣΤΙΚΟΥ	0	0	0	0	0	0	0	0

Πίνακας 29. Συγκεντρωτικά οι «Κοινοποιήσεις» (share) των αναρτήσεων των σημειώσεων (Notes) της βιβλιοθήκης ανά εξάμηνο (Μ.Ο.= Μέσος Όρος ανά ανακοίνωση)

Συμπεράσματα

Από τις πέντε κατηγορίες που εξετάστηκαν (Ενημερωτικές Ανακοινώσεις, Φωτογραφίες, Βίντεο, Εκδηλώσεις και Σημειώσεις) αυτή που παρουσιάζει τα περισσότερα συγκεντρωτικά σύνολα είναι η κατηγορία των Ενημερωτικών Ανακοινώσεων. Αντιθέτως, οι κατηγορίες Βίντεο, Εκδηλώσεις και Σημειώσεις παρουσιάζουν μηδενικές συγκεντρωτικές τιμές για το σύνολο των δημοτικών βιβλιοθηκών. Επομένως, οι δημοτικές βιβλιοθήκες τείνουν να χρησιμοποιούν ως μέσο επικοινωνίας με τους χρήστες τη δυνατότητα της ανάρτησης ανακοινώσεων, εκμεταλλευόμενες λίγο ή και σχεδόν καθόλου τις υπόλοιπες δυνατότητες που προσφέρει το κοινωνικό δίκτυο Facebook. Αποτελέσματα που συνάδουν με την έρευνα των Aharony (2012), Καραγιώργου (2012) και Καραγιώργου & Βασιλακάκη (2012).

Αναφορικά με τις υποκατηγορίες των Ενημερωτικών ανακοινώσεων, δεν διαπιστώθηκε κάποια σημαντική διαφορά μεταξύ των συγκεντρωτικών τιμών των Ανακοινώσεων γενικά της Βιβλιοθήκης, των Ανακοινώσεων της Βιβλιοθήκης για την ίδια τη Βιβλιοθήκη και τέλος, των Ανακοινώσεων των Φίλων της Βιβλιοθήκης. Γεγονός που αποδεικνύει ότι οι δημοτικές βιβλιοθήκες αναρτούν μια ευρεία γκάμα από ενημερωτικές ανακοινώσεις κάτι που επιβεβαιώνεται και από τα ευρήματα των Καραγιώργου (2012) και Καραγιώργου & Βασιλακάκη (2012). Περαιτέρω ποιοτική ανάλυση του περιεχομένου των ανακοινώσεων, θα μπορούσε να οδηγήσει και στην εξέταση περισσότερων υποκατηγοριών των ανακοινώσεων των δημοτικών βιβλιοθηκών στις προσωπικές τους σελίδες.

Επίσης, διαπιστώθηκε μεγαλύτερη χρήση της δυνατότητας “μου αρέσει” έναντι των σχολίων και κοινοποιήσεων σε όλες τις κατηγορίες και υποκατηγορίες που εξετάστηκαν. Γεγονός που υποδηλώνει ότι οι χρήστες των προσωπικών σελίδων των δημοτικών βιβλιοθηκών επιδεικνύουν μια προτίμηση στη συγκεκριμένη δυνατότητα του Facebook έναντι των υπολοίπων. Στο ίδιο συμπέρασμα είχε καταλήξει και η έρευνα των Gerolimos (20011), Καραγιώργου (2012) και Καραγιώργου & Βασιλακάκη (2012). Βέβαια, οι διαφορές δεν ήταν σημαντικές, απλά στις πλείστες των περιπτώσεων, οι τιμές του μέσου όρου των σχολίων και κοινοποιήσεων, σε όλες τις κατηγορίες, ήταν αν όχι μηδενικές, σχεδόν μηδέν, για το σύνολο των δημοτικών βιβλιοθηκών. Επιβεβαιώνοντας ότι οι χρήστες προτιμούν να εκδηλώνουν την αλληλεπίδρασή τους με το περιεχόμενο των προσωπικών σελίδων των δημοτικών βιβλιοθηκών με άλλους τρόπους και όχι μέσω του σχολιασμού και της κοινοποίησης. Αναγκαία θεωρείται η διεξαγωγή περαιτέρω έρευνας, η οποία θα επικεντρώνεται στους λόγους για τους οποίους οι χρήστες προβαίνουν στη χρήση της δυνατότητας «μου αρέσει», έναντι των υπολοίπων, όπως σχολιασμού και κοινοποίησης.

Τέλος, ασφαλή συμπεράσματα σχετικά με τη σύνδεση του αριθμού των φίλων και του αριθμού των ανακοινώσεων, ή το μέσο όρο των «μου αρέσει», σχολιασμού και

κοινοποίησης δεν μπορούν να εξαχθούν. Οι χαμηλοί συγκεντρωτικοί αριθμοί των αναρτήσεων των διαφόρων κατηγοριών δε φαίνεται να σχετίζονται κάπως με τον αριθμό των φίλων, μια και το σύνολο των δημοτικών βιβλιοθηκών έχουν πάνω από 2000 φίλους, αλλά παρουσιάζουν τους ίδιους χαμηλούς αριθμούς. Επιπλέον, διαπιστώθηκε μια προτίμηση στη χρήση της δυνατότητας «μου αρέσει», εν τούτοις η χρήση της παραμένει χαμηλή αν αναλογιστεί κανείς τον αριθμό των φίλων που διαθέτει η κάθε βιβλιοθήκη. Ακόμα πιο χαμηλή είναι και η χρήση του σχολιασμού και της κοινοποίησης, μια και ενώ οι βιβλιοθήκες διαθέτουν χιλιάδες χρήστες οι μέσοι όροι σε όλες τις κατηγορίες των ανακοινώσεων παρέμεναν σχεδόν μηδενικοί.

Οι δημοτικές βιβλιοθήκες οφείλουν να συνεχίσουν να ενημερώνουν τις προσωπικές σελίδες τους στο κοινωνικό δίκτυο Facebook, μια και αποτελεί έναν ακόμα τρόπο επικοινωνίας με τους χρήστες τους. Εν τούτοις, πρέπει να συστηματοποιηθεί η ανάρτηση των ενημερωτικών ανακοινώσεων, ώστε να δημιουργήσουν συνθήκες “συνήθειας” στους χρήστες να ενημερώνονται από τις βιβλιοθήκες στο Facebook. Ταυτόχρονα οφείλουν να αυξήσουν τις αναρτήσεις των ανακοινώσεων των υπόλοιπων κατηγοριών, όπως βίντεο και φωτογραφιών δεδομένου ότι η χρήση πολυμεσικού υλικού πλέον έχει αυξηθεί με δραματικούς ρυθμούς. Οι δημοτικές βιβλιοθήκες οφείλουν να συμβαδίσουν με αυτές τις εξελίξεις και άρα να γίνουν οι προσωπικές τους σελίδες στο Facebook πιο προσιτές και ελκυστικές στους χρήστες.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Aharony, N. (2012), “Facebook use in libraries: an exploratory analysis”, *Aslib Proceedings*, 64 (4): 358–372.
- Alford, E. (2009), “Promoting and Marketing E-Resources”, *The Serials Librarian*, 57 (3): 272–277.
- Babbie, E. (2001). *The Practice of Social Research*. Belmont, US: Thompson Learning.
- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2008), “Social network sites: definition, history, and scholarship”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13 (1): 210–230.
- Breeding, M. (2007), “Librarians face online social networks”, *Computers in Libraries*, 27 (8): 30–33. Διαθέσιμο: <http://www.librarytechnology.org/ltg-displaytext.pl?RC=12735> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Calvert, P. J., & Neo, E. (2012). “Facebook and the diffusion of innovation in New Zealand public libraries”. *Journal of Librarianship and Information Science*. Doi:10.1177/0961000611435038 [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Carlsson, H. (2012). “Working with Facebook in Public Libraries: A Backstage Glimpse into the Library 2.0 Rhetoric”. *Libri*. doi:10.1515/libri-2012-0016 [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Carlsson, H. (2012). *Working with Facebook in Public Libraries: A Backstage Glimpse into the Library 2.0 Rhetoric* [online] Διαθέσιμο: <http://www.degruyter.com/view/j/libr.2012.62.issue-3/libri-2012-0016/libri-2012-0016.xml> [Ημερομηνία πρόσβασης: 30/04/2013]
- Charnigo, L. & Barnett-Ellis, P. (2007), “Checking out Facebook.com: the impact of a digital trend on academic libraries”, *Information technology and Libraries*, 26 (1): 23–34. Διαθέσιμο: <http://ejournals.bc.edu/ojs/index.php/ital/article/view/3286> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Chiu, M. H. (2010), “Making sense of Library 2.0 through technological frames”, *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 47 (1): 1–2.
- Clevenger, A., Kanning, S., & Stuart, K. (2011). *Navigating the changing landscape of social media within public and academic libraries*. Διαθέσιμο:

- <http://www.iamresearcher.com/publication/10474613/> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Connell, R. S. (2008), "Academic libraries, Facebook and MySpace, and student outreach: a survey of student opinion", *Portal: Libraries and the Academy*, 9 (1): 25–36.
- Drew, B. (2007). *Academic Libraries and Library 2.0: an update*. Διαθέσιμο: <http://billthelibrarian.com/2007/03/academic-libraries-and-library-2-0-an-update/> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Farkas, M. (2006). *Libraries in social networking software*. Διαθέσιμο: <http://meredith.wolfwater.com/wordpress/2006/05/10/libraries-in-social-networking-software/> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Gerolimos, M. (2011), "Academic libraries on Facebook: an analysis of users' comments", *D-Lib Magazine*, 17 (11/12). Διαθέσιμο: <http://www.dlib.org/dlib/november11/gerolimos/11gerolimos.html> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Glazer, H. (2009), "Clever outreach or costly diversion?: an academic library evaluates its Facebook experience", *College & Research Library News*, 70 (1): 11–15. Διαθέσιμο: <http://crlnews.highwire.org/content/70/1/11.full.pdf+html> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Graham, J. M., Faix, A. & Hartman, L. (2009), "Crashing the Facebook party: one library's experiences in the students' domain", *Library Review*, Vol. 58 No. 3, pp. 228–236
- Hendrix, D., Chiarella, D., Hasman, L., Murphy, S. and Zafron, M. L. (2009), "Use of Facebook in academic health sciences libraries", *Journal of the Medical Library Association : JMLA*, Vol. 97 No. 1, pp. 44–7.
- Ismail, L. (2010), "What net generation students really want: determining library help-seeking preferences of undergraduates", *Reference Services Review*, 38 (1): 10–27.
- Jacobson, T. B. (2009), "Facebook as a library tool: perceived vs. actual use", *College & Research Libraries*, 72 (1): 79–90. Διαθέσιμο: <http://crl.acrl.org/content/72/1/79.full.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Kwong, V. (2007), "Reach out to your students using MySpace and Facebook", *Indiana Libraries*, 26 (3): 53–57. Διαθέσιμο: [https://scholarworks.iupui.edu/bitstream/handle/1805/1576/Reach Out to Your Students Using Myspace and Facebook.pdf?sequence=1](https://scholarworks.iupui.edu/bitstream/handle/1805/1576/Reach%20Out%20to%20Your%20Students%20Using%20Myspace%20and%20Facebook.pdf?sequence=1) [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Lawson, D. (2007), "Taking the Library to Users: Experimenting with Facebook as an Outreach Tool", *Library 2.0: Initiatives in Academic libraries*, pp. 145–155.
- Mathews, B. S. (2006), "Do you Facebook?: networking with students online", *College & Research Library News*, 67 (5): 306–307. Διαθέσιμο: <http://crlnews.highwire.org/content/67/5/306.full.pdf+html> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Secker, J. (2008). *Case study 5: libraries and Facebook*. Διαθέσιμο: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.174.617&rep=rep1&type=pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- YALSA (2011). *Teens & social networking in school & public libraries: a toolkit for librarians & library workers*. Διαθέσιμο: http://www.ala.org/yalsa/sites/ala.org.yalsa/files/content/professionaltools/sn_toolkit_11.pdf [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Ανδρέου, Ι., Γαϊτάνου, Π., Γαρουφάλλου, Ε., Κουτσομίχα, Δ. & Κριεζή, Β. (2008). "Έρευνα για την εξοικείωση των Ελλήνων και Κυπρίων Επιστημόνων Πληροφόρησης με τις Web 2.0 υπηρεσίες". *17^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Ιωάννινα, 24-26 Σεπτεμβρίου 2008*. Διαθέσιμο: <http://eprints.rclis.org/12417/1/b13.1.Andreoy.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].

- Βελαωρα, Α. (2007). *Web 2.0.: Μελετη και αναλυση των αρχων, τεχνολογιων, προτυπων σχεδιασης και εφαρμογων του Web της επομενης γενιας*. [Online], Διαθεσιμο: <http://nemertes.lis.upatras.gr/jsrui/handle/10889/539> [Ημερομηνία πρόσβασης: 1/10/2012].
- Γαρουφάλλου, Ε. & Αντωνοπούλου, Σ. (2008). "Από την Κινητή Βιβλιοθήκη στην κινητή βιβλιοθήκη 2.0: μια εκπαιδευτική προσέγγιση", Ημερίδα με θέμα: Το έργο των Κινητών Βιβλιοθηκών, Δημόσια Κεντρική Ιστορική Βιβλιοθήκη Σιάτιστας «Μανούσεια», Παρασκευή 16 Μαΐου 2008.
- Γαρουφάλλου, Ε. & Χαριτοπούλου, Β. (2011). "Web 2.0, Κοινωνικά Δίκτυα και Βιβλιοθήκες: Μια έρευνα σε φοιτητές βιβλιοθηκονομίας", *Το βήμα των κοινωνικών επιστημών*, 15 (60). [online] Διαθέσιμο: <http://www.uth.gr/tovima/60/10.pdf> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].
- Γαρουφάλλου, Ε., Ζαφειρίου, Γ. & Σιάτρη, Ρ. (2008). "Διαδραστική Ηλεκτρονική Μάθηση και Βιβλιοθήκες". *New Methods and the use of Information and Communication Technologies in Higher Education = Νέες Μέθοδοι και η χρήση των Τεχνολογιών της Πληροφορικής και των Επικοινωνιών στην Ανώτατη Εκπαίδευση, Θεσσαλονίκη, 8-9 Μαΐου 2008, Porto Palace*.
- Καραγιώργου, Α. (2012). *Χρήστες Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών και Κοινωνικά Δίκτυα: Ανάλυση της αλληλεπίδρασής τους*. Αθήνα: ΤΕΙ Αθήνας. Πτυχιακή Εργασία.
- Καραγιώργου, Α. και Βασιλακάκη, Ε. (2012). "Facebook & Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες: μια χρηστοκεντρική προσέγγιση". Σε: *21ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, 18-19 Οκτωβρίου 2012, Πανεπιστήμιο Πειραιώς*.
- Κατσαρου, Γ. (2007). Τα ιστολογια ως μεσο επιστημονικής επικοινωνίας αναμεσα σε βιβλιοθηκεςκαι βιβλιοθηκονομους, Διαθεσιμο: <http://eprints.rclis.org/handle/10760/11418?mode=simple#.UEq8lyLTGus> [Ημερομηνία πρόσβασης: 11/10/2013].

Διοίκηση ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών υπό το καθεστώς της δημοσιονομικής κρίσης: συρρικνώσεις και συγχωνεύσεις σε αντιδιαστολή με την ανάπτυξη και τις συμμαχίες

Στυλιανή Βαζαίου, Πέτρος Α. Κωσταγιόλας

Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας,
stellvaz@yahoo.gr, pkostagiolas@ionio.gr

Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση έκανε αισθητή την παρουσία της στην ελληνική κοινωνία το 2009 και συνδέεται με την υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου τομέα και την αδυναμία της χώρας να διαχειριστεί αυτή την κατάσταση (Argyrou & Tsoukalas, 2010). Ο δημόσιος τομέας βρέθηκε εκτεθειμένος με ελάχιστη ή μηδενική χρηματοδότηση, με αποτέλεσμα να συμπεριλάβει όλα τα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα και τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οι οποίες γνώρισαν λίγο πριν την άφιξη της κρίσης στην Ελλάδα μεγάλη

άνθηση. Σε αυτό έπαιξαν καθοριστικό ρόλο τα χρηματοδοτούμενα από την Ευρωπαϊκή ένωση προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ και μέσω αυτών το προσωπικό, ο τεχνικός εξοπλισμός και η παροχή υπηρεσιών προς τους χρήστες αυξήθηκαν ποιοτικά και ποσοτικά.

Οι νέες οικονομικές συνθήκες μπορούν να θεωρηθούν σαν πρόκληση για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οι οποίες καλούνται όχι μόνο να επιβιώσουν αλλά και να διαδραματίσουν καθοριστικό και πρωταρχικό ρόλο στην ελληνική πραγματικότητα. Σήμερα, έχοντας διανύσει τέσσερα χρόνια οικονομικής ύφεσης, ο αντίκτυπος της έχει επηρεάσει κάθε πτυχή της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής οδηγώντας σε πτώση το βιοτικό επίπεδο ζωής για την πλειοψηφία των πολιτών και ενδυναμώνοντας την αίσθηση της αβεβαιότητας για το μέλλον (International Labour Office, 2011). Σκοπός της παρούσας εργασίας αποτελεί η καταγραφή των απόψεων ενός μεγάλου εύρους διευθυντών, προϊστάμενων και υπεύθυνων ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, σχετικά με την διοίκηση των ιδρυμάτων (εν μέσω οικονομικής κρίσης) και την αποτύπωση της αισιοδοξίας τους για το μέλλον. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν 1. Στοιχεία που αφορούν στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Ελλάδας και του εξωτερικού 2. Τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας και 3. Θα παρατεθεί σύγκριση με αντίστοιχες έρευνες.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες εν μέσω οικονομικής κρίσης

Η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει αρνητικά μόνο τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην Ευρώπη αλλά και τις βιβλιοθήκες της Αμερικής, της Μ. Βρετανίας και της Ιρλανδίας, χώρες με μεγάλη ιστορία και πρόοδο στην επιστήμη της Βιβλιοθηκονομίας και της Επιστήμης της Πληροφόρησης (Charleston Observatory, 2009; Cox J., 2010a; American Library Association, 2011a). Η μεγαλύτερη επιρροή εστιάζεται στις περικοπές των προϋπολογισμών ως απόρροια της μείωσης των κρατικών δαπανών. Πιο συγκεκριμένα, χαρακτηριστικά παραδείγματα της γενικότερης κατάστασης αποτελούν οι περικοπές στην βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου East Tennessee που αγγίζουν το 5-6% (Adeboyo, et al. 2010) καθώς επίσης και οι μειώσεις του πληροφοριακού υλικού στις βιβλιοθήκες του Emory University και του University of Washington οι οποίες έχουν υπολογιστεί σε ποσοστό 12%. (Throumoulios, 2010). Ιδιαίτερα αξιόλογες είναι και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνιας στις οποίες η διεθνής οικονομική ύφεση έχει κάνει αισθητή την παρουσία της κυρίως στον αριθμό του προσωπικού των βιβλιοθηκών. Ο αριθμός του προσωπικού δεν θα είναι ποτέ ξανά ισάριθμος με το παρελθόν ακόμη και εάν η οικονομία επανέλθει σε θετική τροχιά και η βιβλιοθήκη δεν θα επενδύσει ξανά στο προσωπικό της (Medeiros, 2011). Στη Μ. Βρετανία οι βιβλιοθηκονόμοι φοβούνται ότι η οικονομική κρίση ίσως επηρεάσει τις υπηρεσίες που παρέχονται στους χρήστες διότι: (MORI, 2009).

- Οι περικοπές σ' ένα μεγάλο εύρος των υπηρεσιών όπως π.χ. οι περιορισμένες αγορές πληροφοριακού υλικού ενδέχεται να μειώσουν την αξία της πληροφορίας και το ενδιαφέρον των χρηστών για τις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών.
- Το ωράριο λειτουργίας των βιβλιοθηκών είναι πιθανό να μειωθεί σε μια περίοδο όπου ο κόσμος στρέφεται προς τις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών
- Η πίεση για την αυτό-εξυπηρέτηση (self-service) των χρηστών αυξάνεται

Στην Ιρλανδία οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν αντιμετωπίσει κατά καιρούς πολλές προκλήσεις, όμως μετά την έξαρση της οικονομικής ύφεσης προστέθηκαν νέες πιέσεις αλλά και νέες δυνατότητες ανάπτυξης και προόδου των βιβλιοθηκών, μετά από μια δεκαετία θετικής πορείας των βιβλιοθηκών χάρη στην αντίστοιχη χρηματοδότηση (Cox, 2010). Αυτό επιβεβαιώνεται απ' την μείωση του προσωπικού το 2011 σε ποσοστό 9% σε σχέση με το 2008. Επίσης, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η βιβλιοθήκη της

James Library at National University of Ireland (NUI) με μείωση προσωπικού 11,7% και κονδυλίων στις υπηρεσίες πληροφόρησης 15% σε σχέση με το 2008 (Cox, 2010).

Οι περικοπές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στην ερευνητική διαδικασία οδηγούν σε μειώσεις των προϋπολογισμών των βιβλιοθηκών και δημιουργούν ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο κατανομής κεφαλαίων μεταξύ των διαφόρων μονάδων και ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Reid, 2010). Ωστόσο είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η ακριβής επιρροή της κρίσης, εφόσον τα δεδομένα αποτελούν μια σημαντική πρόκληση (Davis, 2009). Η κρίση ενδεχομένως δεν είναι απαραίτητο να συγκρατήσει τις αλλαγές που οφείλονται στις περικοπές, αλλά αντιθέτως δύναται να οδηγήσει στην εντατικοποίηση σε ορισμένους τομείς, όπως η αύξηση της ψηφιοποίησης (Powell, 2011).

Η επιβίωση μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης μπορεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό απ' την ικανότητα συνεργασίας και δημιουργίας συμμαχιών με άλλους οργανισμούς, ως τρόπος αντιμετώπισης των εξωτερικών οικονομικών πιέσεων (Anglada, 2007). Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καλούνται να εντοπίσουν τρόπους επιβίωσης και ανάπτυξης εν μέσω οικονομικής κρίσης. Οι συνεργασίες και οι συμμαχίες μεταξύ των βιβλιοθηκών αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο ανάπτυξης, ευημερίας και προόδου μέσω της εξωστρέφειας και της αναγνώρισης απ' τον κοινωνικό περίγυρο. Οι συνέργειες μεταξύ των βιβλιοθηκών μπορούν να πάρουν πολλές μορφές και να έχουν διαφορετική δυναμική (Anglada, 2007).

Σύμφωνα με τον Nicholas (Nicholas et al., 2010) σε περιόδους οικονομικής στενότητας είναι σημαντικό οι βιβλιοθήκες να μοιράζονται ιδέες και εμπειρίες και να ελέγχουν τί είναι αποτελεσματικό και τί όχι. Οι κοινοπραξίες μπορούν να είναι είτε εσωτερικές μεταξύ των υπαλλήλων μιας βιβλιοθήκης, είτε εξωτερικές δηλαδή μεταξύ διαφόρων βιβλιοθηκών (Cryer & Grigg, 2011; Dougherty, 2009; Kidd, 2010; Throumoulios, 2010). Ακόμα, μεταξύ της βιβλιοθήκης και άλλων παραρτημάτων του ακαδημαϊκού ιδρύματος (Montgomery & Miller, 2011; Pritchard, 2009), καθώς επίσης και ανάμεσα στη βιβλιοθήκη και την πολιτεία (Anglada, 2007). Τέλος, μεταξύ των χρηστών και της βιβλιοθήκης (Meyer & Miller, 2008). Δεδομένης της οικονομικής κρίσης η ανάπτυξη ισχυρών συνεργασιών μεταξύ βιβλιοθηκών και τοπικών αρχών, πανεπιστημίων, σχολείων, εκδοτών και ιδρυμάτων αποτελεί έναν τρόπο διασφάλισης ότι ακολουθούν τις απαιτήσεις του μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος (Kostagiolas et al., 2011). Οι δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, πανεπιστημίων και εκδοτών μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη υπηρεσιών ανοικτής πρόσβασης σε επιστημονικό υλικό και ιδρυματικά αποθετήρια (Kostagiolas & Βαπου, 2007).

Οι ακαδημαϊκές κοινότητες οφείλουν να κατανοήσουν σε βάθος την σημασία και τον ρόλο των βιβλιοθηκών στην εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα, όπως και την αναγκαιότητα για παροχή υπηρεσιών υψηλού επιστημονικού επιπέδου (Germano, 2011). Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργούν ως πυρήνας των πανεπιστημίων και συνδράμουν ενεργά στην υποστήριξη της διδασκαλίας, της εκμάθησης, της έρευνας και της εφαρμογής των επιστημών (RIN, 2010). Ωστόσο η οικονομική κρίση δεν έχει κλονίσει ολοκληρωτικά τον πολυδιάστατο ρόλο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και των βιβλιοθηκών γενικότερα, ενώ αντιθέτως έχει παρατηρηθεί και καταγραφεί αύξηση της ζήτησης των υπηρεσιών των βιβλιοθηκών από τους χρήστες (Kostagiolas et al., 2012). Όσο βαθαίνει η ύφεση, τόσο αυξάνονται και οι χρήστες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Αυτή η πραγματικότητα αναμφισβήτητα αποτελεί ένα μήνυμα αισιοδοξίας και ελπίδας για την μετέπειτα πορεία τους. Μπορεί αυτό το συμβάν να φαντάζει αντιστρόφως ανάλογο με την γενικότερη κατάσταση, ωστόσο είναι απόλυτα φυσιολογικό ο κόσμος να στραφεί προς τις βιβλιοθήκες και τις υπηρεσίες τους, τονίζοντας έτσι τον κοινωνικό τους χαρακτήρα σε περιόδους ύφεσης (Rooney-Browne, 2009).

Οι χρήστες ως θύματα της οικονομικής κρίσης στρέφονται προς αυτές για να ικανοποιήσουν ανάγκες εκπαιδευτικές, πληροφοριακές, ερευνητικές και ψυχαγωγικές αξιοποιώντας το διαθέσιμο υλικό τους και τις υπάρχουσες υποδομές τους (Goulding, 2009). Η παροχή των υπηρεσιών είναι αυτή που θα κρίνει την πορεία του πανεπιστημιακού ιδρύματος, δηλαδή των φοιτητών, των καθηγητών και των ερευνητών (MORI, 2009). Έτσι λοιπόν, βασικοί στόχοι της λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών όπως η παροχή πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης υψηλού επιπέδου, η βελτίωση παρεχόμενων εργαλείων έρευνας και η δημιουργία νέων, η παροχή υποδομών εκπαίδευσης προσωπικού και χρηστών είναι σκόπιμο να υποστηριχθούν με νέους τρόπους, όπως η καινοτομία και η συνεργασία (RIN, 2010).

Εμπειρική διερεύνηση των επιδράσεων της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Προφίλ και μεθοδολογία

Οι επιπτώσεις της δημοσιονομικής κρίσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι άμεσα αισθητές σε όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα της χώρας. Την τελευταία τριετία ο προϋπολογισμός των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μειώνεται από έτος σε έτος, προσθέτοντας πολλούς προβληματισμούς ως προς την διαχείριση των πολιτιστικών ιδρυμάτων και την ανεύρεση νέων μεθόδων προόδου και ανάπτυξης. Το ίδιο σκηνικό επικρατεί επίσης στην κατανομή των δαπανών (μονογραφιών, περιοδικών εκδόσεων, βάσεων δεδομένων), καθώς και ο ανθρώπινος παράγοντας, δηλαδή το προσωπικό μειώνεται σταδιακά, δημιουργώντας προβλήματα στην εύρυθμη λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και την εξυπηρέτηση των χρηστών τους (Μ.Ο.Π.Α.Β., 2010, Μ.Ο.Π.Α.Β., 2011, Μ.Ο.Π.Α.Β., 2012).

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το χρονικό διάστημα από τα μέσα Ιουλίου 2013 έως τα τέλη Αυγούστου 2013 και είναι βασισμένη σε σχετικά πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το University College of London (Charleston Observatory, 2009). Σκοπός αποτελεί η αποτύπωση των απόψεων των διευθυντών-ριών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εν μέσω οικονομικής κρίσης. Η επιλογή των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων δεν έγινε τυχαία και η διεξαγωγή της έρευνας πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων, ενώ στην περίπτωση που ζητήθηκε από τους υπεύθυνους-ες των βιβλιοθηκών, οι απαντήσεις στάλθηκαν μέσω της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας (e-mail).

Η επιλογή του μεγάλου εύρους του δείγματος αποτελείται από 20 ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και οι διευθυντές-ριες παράθεσαν την γνώμη τους στα ακόλουθα ερωτήματα. I. Ποιές είναι οι εκτιμήσεις σας σχετικά με την ανάκαμψη της οικονομίας στα επόμενα δύο χρόνια; II. Ποιές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες θεωρείτε δυσμενέστερες ως προς την εύρυθμη λειτουργία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων; III. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις σας πρόκειται να πραγματοποιηθούν περαιτέρω μειώσεις των πόρων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών; IV. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις σας πρόκειται να συγχωνευθούν ή να καταργηθούν ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες; V. Θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση μπορεί να αποτελεί και ευκαιρία για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες; VII. Η λήψη αποφάσεων πραγματοποιείται κυρίως με οικονομικά κριτήρια ή και άλλους παράγοντες; VIII. Θεωρείτε ότι οι συνεργασίες μεταξύ των ακαδημαϊκών ή και άλλων ειδών βιβλιοθηκών δύνανται να συνδράμουν ως μέθοδοι στην ανάπτυξη εν μέσω οικονομικής κρίσης;

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα της εμπειρικής έρευνας όπως προκύπτουν από την διεξαγωγή των συνεντεύξεων στους διευθυντές είκοσι ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της Ελλάδος, είναι ενδεικτικά για την κατάσταση που επικρατεί στα πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας αυτή την περίοδο. Υπό το πρίσμα της οικονομικής ύφεσης και της άμεσης επιρροής της στην διοίκηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μέσω των συγχωνεύσεων, των συρρικνώσεων και γενικότερα των περικοπών, οι διευθυντές κλήθηκαν να αποτυπώσουν τις απόψεις τους σε σχετικά καίρια ερωτήματα. Ενδεικτικά παραθέτουμε αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:

- Η προοπτική ανάκαμψης της οικονομίας στα επόμενα δύο χρόνια χαρακτηρίζεται αρνητική έως απαγορευτική στο πλαίσιο των περικοπών που σχεδιάζονται από το πολιτικό κυβερνητικό σχήμα δίνοντας σε κάποιες περιπτώσεις μια νότα αισιοδοξίας μέσω της σταθερότητας της κατάστασης στα υπάρχοντα επίπεδα προόδου και ανάπτυξης. Η παράθεση των απαντήσεων έχει ως εξής:
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας*: Δεν νομίζω ότι θα υπάρξει ανάκαμψη. Ωστόσο αυτό είναι υποκειμενικό ανάλογα με τα οικονομικά του κάθε ιδρύματος.
  - *Οικονομικό Πανεπιστήμιο*: Θεωρώ πως και τα επόμενα χρόνια οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες θα αντιμετωπίζουν προβλήματα με τους προϋπολογισμούς τους καθώς η πορεία τους θα είναι αν όχι φθίνουσα, σταθερή στα φετινά χαμηλά δεδομένα.
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης*: Νομίζω ότι η ύφεση θα συνεχιστεί για περισσότερα από τα επόμενα δύο χρόνια με αρνητικές επιπτώσεις τόσο για την ελληνική κοινωνία όσο και για τα ελληνικά πανεπιστήμια και κατ' επέκταση για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Οι χρόνιες παθολογίες και η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από ξένους παράγοντες την κάνουν ευάλωτη.
- Όσον αφορά τις δυσμενέστερες επιπτώσεις που έχει προκαλέσει η οικονομική κρίση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ως προς την εύρυθμη λειτουργία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων οι απαντήσεις εστίασαν στην περικοπή των προϋπολογισμών, των συλλογών, των προσκλήσεων, του προσωπικού, στην προμήθεια του έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού καθώς και στο κλείσιμο των βιβλιοθηκών. Ενδεικτικά παραθέτουμε αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κεντρικής Μακεδονίας (Σέρρες)*: 1) Η έλλειψη του προϋπολογισμού 2) Για την αγορά των βιβλίων υπάρχουν συγκεκριμένα ποσά 3) Ο φόβος για το κλείσιμο και τις συγχωνεύσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, όπου αυτή την στιγμή υπάρχει έντονη συζήτηση για άλλου είδους βιβλιοθήκες ως προς αυτή την κατεύθυνση (λαϊκές-δημόσιες). Για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες τίποτα δεν επιβεβαιώνει τις φήμες 4) Το γεγονός ότι το προσωπικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι κυρίως ΔΑΧ και όχι μόνιμοι (δηλαδή μπορούν πιο εύκολα να τους απολύσουν, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι και οι μόνιμοι δεν κινδυνεύουν).
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πάτρας*: 1) Αδυναμία των βιβλιοθηκών να στηρίξουν το έργο που παράγεται στα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα 2) Αδυναμία ίδρυσης των Ιδρυματικών καταθετηρίων 3) Δυσκολία των ιδρυμάτων να συμμετάσχουν σε προγράμματα αξιολόγησης.
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου*: 1) Η διακοπή της πρόσβασης στα ηλεκτρονικά περιοδικά 2) Η έλλειψη προσωπικού 3) Η αδυναμία πρόσβασης σε βάσεις απ' το ίδιο ίδρυμα.
- Σχετικά με το γενικό πλαίσιο των περαιτέρω μειώσεων των πόρων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών οι εκτιμήσεις των διευθυντών είναι απαισιόδοξες και υπάρχει έντονος προβληματισμός διότι οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στα ακαδημαϊκά

ιδρύματα πολλαπλασιάζονται. Ενδεικτικά παραθέτουμε αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:

- *Οικονομικό Πανεπιστήμιο*: Θα ήθελα να ελπίζω ότι δεν θα πραγματοποιηθούν περαιτέρω μειώσεις στους πόρους των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών αλλά τα μέχρι σήμερα μηνύματα δεν είναι καθόλου ελπιδοφόρα.
- *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης*: Αν γίνουν και άλλες περικοπές στον προϋπολογισμό των Ιδρυμάτων πιθανόν να υπάρξει και άλλη μείωση στους πόρους της Βιβλιοθήκης. Πιθανή τοποθέτηση βιβλιοθηκονόμων σε λίστες διαθεσιμότητας, κινητικότητας, κλπ. θα δημιουργούσε ανυπέρβλητα προβλήματα.
- *Πολυτεχνείο Κρήτης*: Γενικώς νομίζω πως ναι, έχουν μειωθεί και οι λειτουργικές ανάγκες. Τα αποθέματα έχουν εξαντληθεί και δεν έχουν αναπληρωθεί, υπάρχουν καθυστερήσεις στις προμήθειες.
- Όσον αφορά την προοπτική συγχωνεύσεων ή καταργήσεων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκτιμούν ότι είναι πιθανό να πραγματοποιηθούν. Ενδεικτικά παραθέτουμε αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:
  - *Πανεπιστήμιο Πειραιώς*: Μεσοπρόθεσμα όχι αλλά μακροπρόθεσμα θα καταργηθούν, προφανώς όχι στα επόμενα δύο χρόνια.
  - *Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο*: Εάν όχι στο πολύ άμεσο μέλλον θα γίνει κάποια στιγμή (θα αναμιχθούν και τα Πανεπιστήμια)
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά*: Εκτιμάται συγχώνευση ΤΕΙ και ΑΕΙ και κατάργηση Σχολών και Τμημάτων με αντίστοιχη συρρίκνωση, ίσως κατάργηση και ιδιωτικοποίηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.
- Στην ερώτηση σχετικά με το αν η οικονομική κρίση μπορεί να αποτελεί και ευκαιρία για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες η γενική εικόνα που αποτυπώθηκε είναι θετική προς αυτή την κατεύθυνση από την άποψη της ανασυγκρότησης, της αναθεώρησης και της ορθολογικότερης λειτουργίας των πολιτιστικών ιδρυμάτων. Ενδεικτικά παραθέτουμε αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:
  - *Πανεπιστήμιο Πειραιώς*: Ναι, ανάδειξη αξίας, εύρεση νέων πόρων και μεθοδολογιών.
  - *Πανεπιστήμιο Πάτρας*: Ναι. Οι κρίσεις πάντα έχουν και θετικά αποτελέσματα και οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν πιο δημιουργικοί. Η προσπάθεια του προσωπικού είναι πολύ μεγάλη. Στο Πανεπιστήμιο Πάτρας δεν έχουμε κάθετη δράση, οπότε δεν υπάρχει άγχος ως προς αυτό, με αποτέλεσμα πολλές και δημιουργικές συνεργασίες.
  - *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*: Ναι, ως προς την ορθολογικότερη λειτουργία τους.
- Η λήψη των αποφάσεων εν μέσω οικονομικής κρίσης γίνεται σε πολλές περιπτώσεις αναγκαστικά σύμφωνα με τα οικονομικά κριτήρια. Ωστόσο γίνεται προσπάθεια για τον συνδυασμό παραγόντων όπως οι ανάγκες και οι προτεραιότητες της κάθε βιβλιοθήκης. Ενδεικτικά παραθέτουμε αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:
  - *Πανεπιστήμιο Αιγαίου*: Όχι, οικονομικά μεγέθη σε συνδυασμό με την καλύτερη αξιοποίηση των πόρων.
  - *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Λαμίας*: Και με άλλους παράγοντες, αλλά προέχουν τα οικονομικά κριτήρια.
  - *Πανεπιστήμιο Μακεδονίας*: Κυρίως με οικονομικά κριτήρια, εφόσον δεν επηρεάζονται τα οικονομικά λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες. Αλλά το οικονομικό κριτήριο είναι το κυριότερο.
- Η τελευταία ερώτηση της εμπειρικής έρευνας αποτυπώνει τις απόψεις των διευθυντών σχετικά με το αν θεωρούν ότι οι συνεργασίες μεταξύ των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ή και άλλων ειδών βιβλιοθηκών μπορούν να συνδράμουν ως μέθοδοι ανάπτυξης εν μέσω οικονομικής κρίσης. Οι απόψεις ως προς αυτή την κατεύθυνση είναι πολύ θετικές και παραθέτονται ενδεικτικά αυτολεξεί κάποια παραδείγματα:

- *Πάντειο Πανεπιστήμιο*: Σίγουρα. Αλλά δεν υπάρχουν χρήματα, είναι πολύ δύσκολο για τις συνεργασίες. Πρέπει να υπάρχει κάποια βάση π.χ. οι περικοπές των συνδρομών να είναι διαφορετικές για κάθε ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη έτσι ώστε να υπάρχει μια πρόσβαση. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες πρέπει να είναι ανοιχτές στην κοινωνία και στους χρήστες. Η γνώση είναι κατανοημένη σε πολλές βιβλιοθήκες και οφείλουν να είναι ανοιχτές στο κοινό.
- *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πάτρας*: Φαντάζομαι να διότι εκμεταλλευόμενοι συνεργατικά το ισχυρό αξιακό τους δυναμικό και τις εξελίξεις της τεχνολογίας, να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις και να συνδράμουν στη προσπάθεια για ανάπτυξη.
- *Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης*: Η συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών όλων των ειδών σίγουρα θα συμβάλει στην εξωστρέφεια των βιβλιοθηκών και μέσα από κοινές δράσεις στη καλύτερη και ουσιαστικότερη επαφή με το κοινό τους. Ενιαίος online συλλογικός κατάλογος, διευκόλυνση διαδανεισμού, έλεγχος προσκτήσεων, περιττές οικονομικές δαπάνες, επιμόρφωση, σεμινάρια και προώθηση της πληροφόρησης μπορούν να συμβάλουν ως μέθοδοι στην ανάπτυξη των Βιβλιοθηκών.

Συζήτηση

Τα αποτελέσματα της έρευνας σκιαγραφούν τις απόψεις μέρους των διευθυντών/προϊστάμενων/υπεύθυνων των βιβλιοθηκών σχετικά με την κατάσταση και το επίπεδο αισιοδοξίας που επικρατεί αυτή την περίοδο στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Ελλάδας, καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα της διοίκησης. Οι αιτίες που δημιουργούν την πλειοψηφία των υπαρχόντων παραβλημάτων στα ιδρύματα είναι σαφέστατα η επίδραση της οικονομικής κρίσης στον δημόσιο και κατά συνέπεια στον ιδιωτικό τομέα και ότι συμπεριλαμβάνει.

Σχετικά λοιπόν με τα αποτελέσματα, το γενικό πλαίσιο της ανάκαμψης της οικονομίας μέσα στα επόμενα δύο χρόνια σκιαγραφείται αρνητικό, λόγω των δυσκολιών που προκύπτουν από την συνολική εικόνα της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης που επικρατεί στην Ελλάδα. Οι περικοπές των προϋπολογισμών, των συλλογών, των προσκτήσεων, του προσωπικού, της προμήθειας του έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού καθώς και το κλείσιμο βιβλιοθηκών προβληματίζουν καθημερινά τις διοικήσεις των βιβλιοθηκών και όλη την βιβλιοθηκονομική κοινότητα. Το γεγονός των περαιτέρω μειώσεων και περικοπών βρίσκεται προ των πυλών όπως και οι συγχωνεύσεις και καταργήσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Ενδεχομένως όμως η οικονομική κρίση να αποτελεί και ευκαιρία από την άποψη της ανασύνταξης, της αναθεώρησης και της ορθολογιστικότερης λειτουργίας των πολιτιστικών ιδρυμάτων καθώς και από την άποψη της ανάδειξης της αξίας των βιβλιοθηκών.

Η αύξηση των ηλεκτρονικών και φυσικών χρηστών στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αλλά και σε άλλα είδη βιβλιοθηκών αποτελεί έναν εξαιρετικά θετικό παράγοντα αξιοποίησης και βελτίωσης των υπηρεσιών από τα πολιτιστικά ιδρύματα. Ωστόσο, η λήψη αποφάσεων λαμβάνεται κυρίως με οικονομικούς παράγοντες σε συνδυασμό και με τις ανάγκες της κάθε βιβλιοθήκης. Ιδιαίτερα σημαντικός διαφαίνεται να είναι ο δείκτης της προοπτικής δημιουργίας συνεργασιών και συνεργιών ως μέθοδος ανάπτυξης και προόδου από την οικονομική κρίση. Όλοι οι ερωτώμενοι διευθυντές και διευθύντριες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι θετικοί ως προς αυτή την κατεύθυνση εφόσον σύμφωνα με τις εκτιμήσεις και τα σχόλια που παρατέθηκαν τέτοιες δράσεις μόνο θετικά αποτελέσματα μπορούν να αποδώσουν.

Σύγκριση και σύνδεση με άλλες έρευνες

Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2009 απ' το Charleston Observatory και συμμετείχαν 835 βιβλιοθήκες σε σύνολο 61 χωρών ανά τον κόσμο. Οι μειώσεις σε διάφορους τομείς των βιβλιοθηκών έχουν γίνει αισθητές απ' το 2009 και προβλέπεται να αυξηθούν το 2010 και το 2011 (Charleston Observatory, 2009).

Ειδικότερα 37,4% των ιδρυμάτων αναμένουν περικοπές στις πληροφοριακές πηγές το 2010 και το 2011, 28,3% μειώσεις προσωπικού και 18,1% περιμένουν μειώσεις στις υπηρεσίες των βιβλιοθηκών. Όμως σύμφωνα με την έρευνα, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες θα πληγούν σε μεγαλύτερο βαθμό λόγω των περικοπών στις χρηματοδοτήσεις των ιδρυμάτων (Charleston Observatory, 2009). Όσον αφορά την πρόβλεψη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σχετικά με το που σκοπεύουν να κάνουν περικοπές, οι υπηρεσίες και οι υποδομές φάνηκαν αρκετά προστατευμένες με το 80,9% να δηλώνει πως δεν θα πραγματοποιηθούν σ' αυτές σχετικές μειώσεις αλλά μόνο στις ώρες λειτουργίας και κατά συνέπεια στην εξυπηρέτηση του κοινού. Επίσης, οι πηγές πληροφόρησης κινδυνεύουν από μειώσεις έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού (Charleston Observatory, 2009). Αν και πρόκειται για μια παγκόσμια έρευνα συνδέεται με την παρούσα στην εμφάνιση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε μια ευρύτερη κλίμακα καθώς επίσης διατυπώνονται απόψεις των διευθυντών για σχετικά θέματα όπως η διαχείριση των βιβλιοθηκών σε περιόδους οικονομικής δυσπραγίας. Οι απόψεις των υπεύθυνων για την αρτιότερη διαχείριση των βιβλιοθηκών συμφωνούν σε ποσοστό 13,5% σε καλύτερες μετρήσεις για την επίτευξη των στόχων και σε ποσοστό 21,7% στην πίεση των προμηθευτών για την επίτευξη πιο ελκυστικών προσφορών πληροφοριακού υλικού. Εξίσου σημαντική θεωρείται η πιο υπεύθυνη αναγνώριση του κόστους σε ποσοστό 23,5% ενώ 41,3% των υπεύθυνων συμφωνούν στην επίτευξη της αξίας τους μέσω της καλύτερης χρήσης τους (Charleston Observatory, 2009).

Μια ακόμη σχετική έρευνα πραγματοποιήθηκε σε εθνικό επίπεδο το 2011 (Kostagiolas et al., 2012). Η έρευνα είχε ως βασικό άξονα την αποτύπωση των απόψεων των διευθυντών σε τρεις κατηγορίες. Ακόμη την συγκέντρωση πληροφοριών για τους διευθυντές και τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, την αντίστοιχη επίδραση της οικονομικής κρίσης και στρατηγικές διοίκησης των συνεπειών της οικονομικής κρίσης. Η επίδραση της οικονομικής κρίσης χαρακτηρίστηκε αρνητική σε ποσοστό 60% και ουδέτερη σε ποσοστό 12%. Ωστόσο οι επιπτώσεις είναι ιδιαίτερα φανερές και πρόκειται να διατηρηθούν και τα επόμενα χρόνια. Ειδικότερα ο αριθμός του προσωπικού έχει μειωθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε επηρεάζεται αρνητικά η εξυπηρέτηση της αυξημένης προσέλευσης των χρηστών, όπως επίσης έχει μειωθεί το ωράριο λειτουργίας των βιβλιοθηκών και ο αριθμός των προσκλήσεων και γενικότερα του πληροφοριακού υλικού. Οι διευθυντές συμφωνούν στην αναγκαιότητα της ανάδειξης της αξίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, στην καινοτομία και την ποιότητα σε συνδυασμό με την ενεργό συμμετοχή (Kostagiolas et al., 2012).

Περιορισμοί της έρευνας

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρότι είναι ενδεικτικά δεν μπορούν να γενικευτούν για την Ελλάδα αλλά ούτε και για άλλες χώρες. Η χρήση των στοιχείων απαιτεί προσοχή και προτείνουμε περισσότερες έρευνες αυτής της μορφής. Στην διεξαγωγή της έρευνας συμμετείχαν 20 ακαδημαϊκά ιδρύματα από την ελληνική επικράτεια και από πολλές πόλεις όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, η Πάτρα, τα Γιάννενα, η Λαμία, η Ρόδος, η Κέρκυρα και άλλες ενώ ο συνολικός αριθμός όλων των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών ανέρχεται σε 37. Στην συγκεκριμένη έρευνα οι 11 είναι βιβλιοθήκες Πανεπιστημίων (Α.Ε.Ι.) και οι 9 είναι βιβλιοθήκες Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών

Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.). Το γενικό τοπίο χαρακτηρίζεται από τις επιδράσεις τις οικονομικής κρίσης, οι οποίες πολλαπλασιάζονται καθημερινά στην ελληνική κοινωνία και κατά συνέπεια σε όλες τις πτυχές της, συμπεριλαμβανομένης της παιδείας και των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Ο βασικός άξονας είναι τα κοινά χαρακτηριστικά των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών εν μέσω της οικονομικής ύφεσης και οι περικοπές που υφίστανται στο ευρύτερο πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης έχουν επηρεάσει ριζικά την λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Μεγάλες περικοπές έχουν καταγραφεί εξαιτίας των μειωμένων χρηματοδοτήσεων στις πηγές πληροφόρησης, στην υλικοτεχνική υποδομή, στο ωράριο λειτουργίας, στο προσωπικό των βιβλιοθηκών και σε άλλες υπηρεσίες. Ωστόσο ανεξάρτητα απ' τις γενικότερες μειώσεις στον χώρο των βιβλιοθηκών, σημαντική και ελπιδοφόρα παράμετρος αποτελεί το γεγονός της αυξημένης ζήτησης των υπηρεσιών τους από τους χρήστες. Εάν μας ζητούσαν να αποδώσουμε στην οικονομική ύφεση κάποια θετικά στοιχεία, αναμφισβήτητα ένα από αυτά είναι η στροφή του κόσμου στον χώρο του πολιτισμού και των βιβλιοθηκών.

Έτσι λοιπόν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες παρά τις αντίξοες οικονομικές συνθήκες που αντιμετωπίζουν οφείλουν να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες απαιτήσεις των χρηστών τους, να γνωστοποιήσουν τον ρόλο τους ως κέντρα παροχής υπηρεσιών και πληροφοριών και να διαφυλάξουν την ύπαρξή τους. Ακόμη το έργο αυτό μπορούν να βοηθήσουν η καινοτομία μέσω της επιχειρηματικότητας, η ενεργός συμμετοχή σε διάφορες δραστηριότητες και η συνεργασία μεταξύ διαφόρων ειδών βιβλιοθηκών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δημιουργία του δικτύου συνεργασίας με την επωνυμία Δι.Ο.ΒΙ. «Δίκτυο Οικονομικών Βιβλιοθηκών». Η συνεργασία των βιβλιοθηκών στοχεύει στην ποιοτικότερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση της κοινότητας των χρηστών τους σε περιόδους οικονομικής κρίσης μέσω της ελεύθερης ανταλλαγής πόρων και υπηρεσιών. Τα μέλη του Δικτύου Οικονομικών Βιβλιοθηκών είναι: η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το τμήμα Οικονομικών Επιστημών, το Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών, το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, το Πανεπιστήμιο Πειραιώς, η Τράπεζα της Ελλάδος, το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, το Χαρακόπειο Πανεπιστήμιο και η Alpha Bank.

Οι βιβλιοθήκες οφείλουν να βελτιώσουν τις υπηρεσίες που παρέχουν στο κοινό και να ενσωματώσουν τις νέες τεχνολογίες καθώς και να δημιουργήσουν νέες υπηρεσίες που να ανταποκρίνονται στον συνεχώς μεταβαλλόμενο και εξελισσόμενο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Η ευκαιρία ανάδειξης του κοινωνικού ρόλου των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών δεν πρέπει να μείνει αναξιοποίητη. Σ' αυτό αλλά και στην υλοποίηση του προτεινόμενου μείγματος δράσεων, καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει η διοίκηση των βιβλιοθηκών και η διαγνωστική ανάλυση των αναγκών τους. Έτσι λοιπόν το μέλλον των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών βασίζεται σε συνδυαστικούς παράγοντες ανάπτυξης όπως η ευρηματικότητα, η δημιουργικότητα, η καινοτομία και οι ευρύτερες συνεργασίες των βιβλιοθηκών - κέντρων πληροφόρησης.

Ευχαριστίες

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε θερμά όλους τους διευθυντές-ριες των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην διεξαγωγή της έρευνάς μας τα ονόματα των οποίων αναφέρουμε: Άννα Γαζέπη (Τ.Ε.Ι. Αθήνας), Ανθή Κατσιρίκου (Πανεπιστήμιο Πειραιώς),

Ιφιγένεια Βαρδακώστα (Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο), Κωνσταντία Κακάλη (Πάντειο Πανεπιστήμιο), Έλλη Βλάχου (Πανεπιστήμιο Αιγαίου), Κατερίνα Συνέλλη (Πανεπιστήμιο Πάτρας), Μαρία Φουντά (Οικονομικό Πανεπιστήμιο), Γεώργιος Ζάχος (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), Κατερίνα Νάστα (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης), Δήμητρα Ανδρίτσου (ΤΕΙ Λαμίας), Γεωργία Δριμή (ΤΕΙ Πειραιά), Αγνή Σιούλα (ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας, Σέρρες), Αναστασία Αταμέγκου (ΤΕΙ Πάτρας), Χριστίνα Θεοδωρικά (ΤΕΙ Ηπείρου), Αριστείδης Ντόμπρος (ΤΕΙ Θεσσαλονίκης), Έλλη Άνθη (Ιόνιο Πανεπιστήμιο), Μαρία Νταουντάκη (Πολυτεχνείο Κρήτης), Άννα Φράγκου (Πανεπιστήμιο Μακεδονίας), Σουλτάνα Νταλάκου (ΤΕΙ Καβάλας), Μαρία Λάππα (ΤΕΙ Κεντρικής Μακεδονίας).

Βιβλιογραφία

- Adebonojo, L., Ellis, M., Campbell, K., & Hawkins, M. (2010). Redirecting library instruction based on socioeconomic data. *Reference Services Review*, 38(3), 398-416.
- American Library Association. (2011a). *Academic libraries in the United States: Statistical trends*. Chicago, IL: Author. Retrieved from <http://www.ala.org/ala/research/librarystats/academic/academiclibraries.cfm>
- Anglada, L. M. (2007). Collaborations and alliances: Social intelligence applied to academic libraries. *Library Management*, 28(6/7), 406-415.
- Arghyrou, M. G., Tsoukalas, J. D. (2010, November). *The Greek debt crisis: Likely causes, mechanics and outcomes*. CESifo Working Papers No. 3266. Retrieved from <http://www.cesifo-economic-studies.de/portal/pls/portal/docs/1/1185136.PDF>
- Banou, Christina G. and Kostagiolas, Petros A. (2007) "Managing expectations for Open Access in Greece: perceptions from the publishers and Academic Libraries", *ELPUB 2007 International Conference on Electronic Publishing*, 13-15 June, Vienna, Austria. Retrieved from http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/10041/1/121_elpub2007.content.pdf
- Charleston Observatory. (2009, December). *The economic downturn and libraries: Survey findings*. London, UK: University College London. Retrieved from http://www.ebrary.com/corp/collateral/en/Survey/CIBER_survey_2009.pdf
- Cox, J. (2010a). Academic libraries in challenging times. *An Leabharlann: The Irish Library*, 19(2), 7-13.
- Cryer, E., & Grigg, K. S. (2011). Consortia and journal package renewal: Evolving trends in the "big package deal?" *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries*, 8(1), 22-34.
- Davis, D. M. (2009). *The condition of U.S. libraries: Academic library trends, 1999-2009*. Chicago, IL: American Library Association. Retrieved from http://www.ala.org/ala/research/librarystats/academic/Condition_of_Libraries_1999.20.pdf
- Dougherty, R. M. (2009, June/July). Prescription for financial recovery: The current economic crisis holds opportunities. *American Libraries*, 40(6), 50-53. Retrieved from <http://issuu.com/seanfitzpatrick/docs/0609?mode=embed&layout=http%3A%2F%2Fsk.in.issuu.com%2Fv%2Fflight%2Flayout.xml&showFlipBtn=true>
- Germano, M. A. (2011). The library value deficit. *The Bottom Line: Managing Library Finances*, 24(2), 100-106.
- Goulding, A. (2009). Credit crunch: The impact on libraries. *Journal of Librarianship and Information Science*, 41(3), 3-6.
- International Labour Office. (2011, September). *Report on the high level mission to Greece*. Retrieved from http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_norm/—normes/documents/missionreport/wcms_170433.pdf
- Kidd, T. (2010). The view from the UK: The economic crisis and serials acquisitions on an offshore island [Special issue]. *The Serials Librarian*, 59(3/4), 384-393.

- Kostagiolas, Petros A., Papadaki, Eva, Kanlis, Georgos, Papavlasopoulos, Sozon (2012). Responding to Crises with Alliances: Evidence from an Academic Library Survey in Greece. *Advances in Librarianship*, vol. 36, 247-279.
- Kostagiolas, P. A., Margiola, A., & Avramidou, A. (2011). A library management response model against the economic crisis: The case of public libraries in Greece. *Library Review*, 60(6), 486-500.
- Medeiros, N. (2011). Transformation: Next generation technical services at the University of California Libraries [Special issue]. *OCLC Systems and Services: International digital library perspectives*, 27(1), 6-9.
- Meyer, N. J., & Miller, I. R. (2008). The library as service-learning partner: A winwin collaboration with students and faculty. *College & Undergraduate Libraries*, 15(4), 399-413.
- Montgomery, S. E., & Miller, J. (2011). The third place: The library as a collaborative and community space in a time of fiscal restraint. *College & Undergraduate Libraries*, 18(2/3), 228-238.
- Nicholas, David, Rowlands, Ian, Jubb, Michael and Jamali, Hamid R. (2010) "The impact of the economic downturn on libraries: with special reference to university libraries", *The Journal of Academic Librarianship* [Electronic], vol.36, no.5, pp. 376-382
- Powell, A. (2011). Times of crisis accelerate inevitable change [Special issue]. *Journal of Library Administration*, 51(1), 105-129. doi:10.1080/01930826.2011.531644
- Pritchard, S. M. (2009). Crises and opportunities [Editorial]. *Portal: Library and the Academy*, 9(4), 437-440.
- Reid, M. (2010). Building an academic library fundraising program "from scratch". *The Bottom Line: Managing Library Finances*, 23(2), 53-56.
- Ipsos Mori, I. (2009, September). *The impact of the economic recession on university library and IT services: Final report for JISC, SCONUL and UCISA*. Retrieved from <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/libsitimpacts.pdf>
- Research Information Network (RIN). (2010). *Challenges for academic libraries in difficult economic times: A guide for senior institutional managers and policy makers*. London, UK. Retrieved from <http://ciber-research.eu/download/20100318-challenges.pdf>
- Rooney-Browne, C. (2009). Rising to the challenge: A look at the role of public libraries in times of recession. *Library Review*, 58(5), 341-352.
- Throumoulos, M. K. (2010). Exceptional service during and after deep serial cuts [Special issue]. *The Bottom Line: Managing Library Finances*, 23(1), 24-28.
- ΜΟΠΑΒ, (2010). *Στατιστικά στοιχεία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Διαθέσιμο στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2010.pdf
- ΜΟΠΑΒ, (2011). *Στατιστικά στοιχεία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Διαθέσιμο στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2011.pdf
- ΜΟΠΑΒ, (2012). *Στατιστικά στοιχεία ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών*. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Διαθέσιμο στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2012.pdf

Παλιές συνέργειες με νέο περιεχόμενο: η συμβολή των φοιτητών Βιβλιοθηκονομίας στην έρευνα και την καθημερινή λειτουργία μιας ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης μέσα από το παράδειγμα της Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

Συρταριώτη Φανή,¹ Ιφιγένεια Βαρδακώστα,² Εμμανουήλ Γαρουφάλλου¹

¹Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης, fsyrtar@libd.teithe.gr, mgarou@libd.teithe.gr

²Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, ifigenia@hua.gr

Εισαγωγή

Με τη διάταξη του άρθρου 24 του Ν. 1404/83 για τη «Δομή και λειτουργία των ΤΕΙ» καθιερώνεται για πρώτη φορά η Πρακτική Άσκηση ως μέρος του διδακτικού έργου, αποτελώντας αναπόσπαστο τμήμα των σπουδών και αποβλέποντας στην ενίσχυση της μαθησιακής διαδικασίας μέσα από πραγματικές συνθήκες εργασίας.

Η Πρακτική Άσκηση φέρνει τους φοιτητές σε επαφή με την εργασιακή πραγματικότητα των κλάδων της Αρχαιονομίας και της Βιβλιοθηκονομίας βοηθώντας τους να αποκτήσουν επαγγελματική συνείδηση και συντελώντας στην εξοικείωσή τους με τις υποδομές, τις μεθόδους εργασίας και τα παντός είδους παραδοσιακά και σύγχρονα μέσα και εργαλεία που χρησιμοποιούνται στους φορείς πληροφόρησης. Τέλος, τους παρέχει την δυνατότητα αφενός να εφαρμόσουν στην πράξη όσα έχουν διδαχθεί και αφετέρου να προσλάβουν παραστάσεις χρήσιμες για την κατανόηση και αφομοίωση όσων έχουν διδαχθεί κατά την διάρκεια της φοίτησής τους.

Τα τελευταία χρόνια οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ως αναπόσπαστο μέλος των ιδρυμάτων που ανήκουν, βιώνουν τα αποτελέσματα της δραματικής μείωσης των προϋπολογισμών τους και ακόμα χειρότερα του προσωπικού τους. Σε αυτές τις κρίσιμες για όλη την κοινωνία στιγμές οι βιβλιοθήκες οφείλουν να συνεχίσουν να διαδραματίζουν το ρόλο για τον οποίο δημιουργήθηκαν και να προσφέρουν στο κοινό τους υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας. Το ασταθές αυτό οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον ωθεί τους βιβλιοθηκονόμους στην εξεύρεση νέων μεθόδων λειτουργίας αξιοποιώντας ήδη υπάρχουσες, δοκιμασμένες δομές.

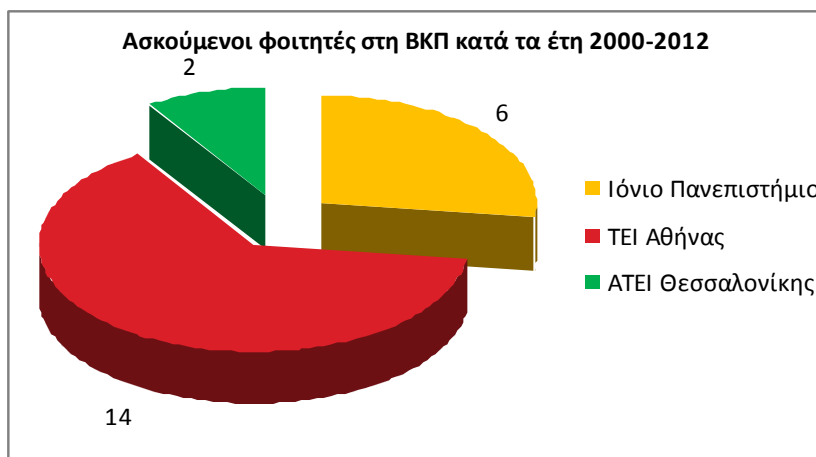
Την προσπάθεια αυτή της ΒΚΠ του ΧΠ θα καταγράψει η παρούσα εργασία. Αρχικά, θα περιγραφεί η διαδικασία εφαρμογής του θεσμού της πρακτικής άσκησης στον συγκεκριμένο οργανισμό και θα αναλυθούν οι λόγοι για τους οποίους ανατέθηκε στην ασκούμενη φοιτήτρια, ερευνητική δραστηριότητα, σχετική με τη λειτουργία της ΒΚΠ, προκειμένου αφενός να επεκταθεί το αντικείμενο της απασχόλησής της πέραν του τυπικού προγράμματος εξάσκησης και αφετέρου να δοθεί η δυνατότητα το προσωπικό να απασχοληθεί με την υλοποίηση νέων υπηρεσιών. Η συγκεκριμένη περίπτωση αποτελεί την πρώτη απόπειρα αξιοποίησης, από μέρους της ΒΚΠ, της δυναμικής των

ασκούμενων φοιτητών καθώς και απόπειρα επέκτασης της συνεργασίας της με τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας της χώρας. Τα αποτελέσματα των ερευνητικών αυτών προσπαθειών συνέβαλαν στην βελτίωση δομών και λειτουργιών της βιβλιοθήκης (π.χ. αυτοματοποίηση υπηρεσιών, εξοπλισμός) που σύμφωνα με το κοινό έχριζαν βελτίωσης, αλλά και κατέγραψαν την χαμηλή εξοικείωση των προπτυχιακών κυρίως φοιτητών με την πληθώρα των πληροφοριακών πηγών που προέρχονται από τη Βιβλιοθήκη, δημιουργώντας την ανάγκη βελτιωτικών παρεμβάσεων στα σεμινάρια εκπαίδευσης χρηστών.

Η πρακτική άσκηση στη ΒΚΠ

Η ΒΚΠ ήδη από το 2000, ήταν δεκτική στο θέμα της πρακτικής άσκησης και επομένως, κατόπιν έγκρισης της διοίκησης, ακολουθήθηκαν όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες προκειμένου να ξεκινήσει η συνεργασία της με τις σχολές της Βιβλιοθηκονομίας του ΤΕΙ Αθήνας και του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης, ενώ το ίδιο συνέβη και με το Ιόνιο Πανεπιστήμιο το 2002. Μέχρι σήμερα, έχουν ολοκληρώσει την πρακτική τους άσκηση 22 άτομα (6 από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο, 14 από το ΤΕΙ Αθήνας και 2 από το ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης).

Εικόνα 1. Ποσοστό ασκούμενων φοιτητών στη ΒΚΠ από τα Τμήματα Βιβλιοθηκονομίας

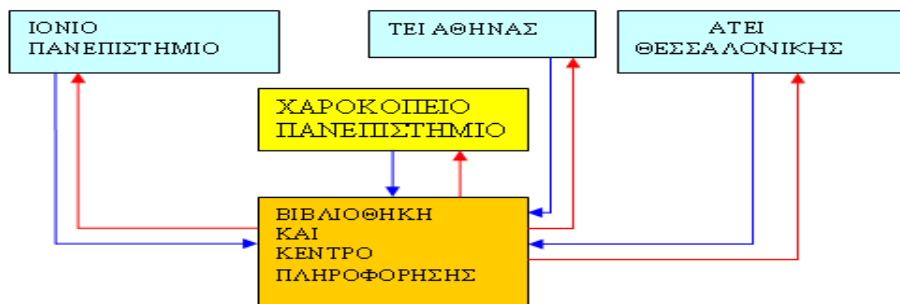
Από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας της η ΒΚΠ, στο στρατηγικό σχεδιασμό που εφαρμόζει, ενσωματώνει τακτικές μετατροπής λειτουργικών μειονεκτημάτων της σε πλεονεκτήματα. Ο μικρός αριθμός προσωπικού με τον οποίο λειτουργούσε και λειτουργεί αποτέλεσε το σημείο κλειδί για την ώθηση εξεύρεσης τρόπων και μεθόδων επιπρόσθετης βοήθειας προς ένα αποτελεσματικότερο εργασιακό περιβάλλον.

Ο θεσμός της πρακτικής άσκησης αποτελεί έναν καταξιωμένο πλέον τρόπο συμβολής στην επίτευξη αποτελεσμάτων στο φορέα, διότι:

- ο ασκούμενος κατά τη διάρκεια της θητείας του στο χώρο της ΒΚΠ προσφέρει ουσιαστική βοήθεια στην καθημερινή της λειτουργία,
- ο μικρός αριθμός προσωπικού είναι θετικός για το έλεγχο του ασκούμενου,
- το προσωπικό, μέσα από τη διαδικασία της πρακτικής άσκησης και τον έλεγχο που εφαρμόζει στα διάφορα στάδια των εργασιών, βρίσκει την ευκαιρία για βελτιώσεις και αναθεωρήσεις (π.χ. εγγραφών καταλόγου, τυποποιημένες διαδικασίες κλπ),
- το ομαδικό κλίμα που έχει αναπτυχθεί μεταξύ του προσωπικού της ΒΚΠ ενισχύει τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του θεσμού.

Τα στάδια ενσωμάτωσης του θεσμού της πρακτικής άσκησης στη ΒΚΠ περιλαμβάνουν τα εξής:

1. *Συμμετοχή του φορέα στο θεσμό της πρακτικής άσκησης* (Εικόνα 2). Η έγκριση της διοίκησης του ιδρύματος για συμμετοχή της ΒΚΠ ως φορέα εκπαίδευσης ασκουμένων είναι το πρώτο βήμα για να συμπεριληφθεί στους φορείς υποδοχής. Η έγκριση αυτή είναι απαραίτητη, πέρα από την διοικητική τυπική διαδικασία, διότι φέρει οικονομική επιβάρυνση στο φορέα (αν οι ασκούμενοι είναι από ΤΕΙ), κάτι για το οποίο ο τελευταίος θα πρέπει να έχει μεριμνήσει όσον αφορά τη δέσμευση των ανάλογων ποσών.
2. *Επιλογή του φορέα από τον φοιτητή, υποψήφιο ασκούμενο*. Μετά την έγκριση του πανεπιστημίου, και ενημέρωση των αρμόδιων γραφείων πρακτικής άσκησης των ιδρυμάτων των σχολών βιβλιοθηκονομίας, ο φοιτητής επιλέγει το φορέα στον οποίο επιθυμεί να μαθητεύσει και έρχεται σε επικοινωνία μαζί του.
3. *Έγκριση έναρξης συνεργασίας φοιτητή - ΒΚΠ* (Εικόνα 2). Προκειμένου να οριστικοποιηθεί η συνεργασία μεταξύ της ΒΚΠ και του φοιτητή, ο τελευταίος οφείλει να προσέλθει στην ΒΚΠ ώστε να γνωριστεί με το προσωπικό της, ενώ θα ακολουθήσει η γνωριμία του και με τον/την εκάστοτε Αντιπρύτανη Ακαδημαϊκών Υποθέσεων και Προσωπικού στη δικαιοδοσία του/της οποίας βρίσκεται η ΒΚΠ.

Εικόνα 2. Συμμετοχή του φορέα στο θεσμό της πρακτικής άσκησης

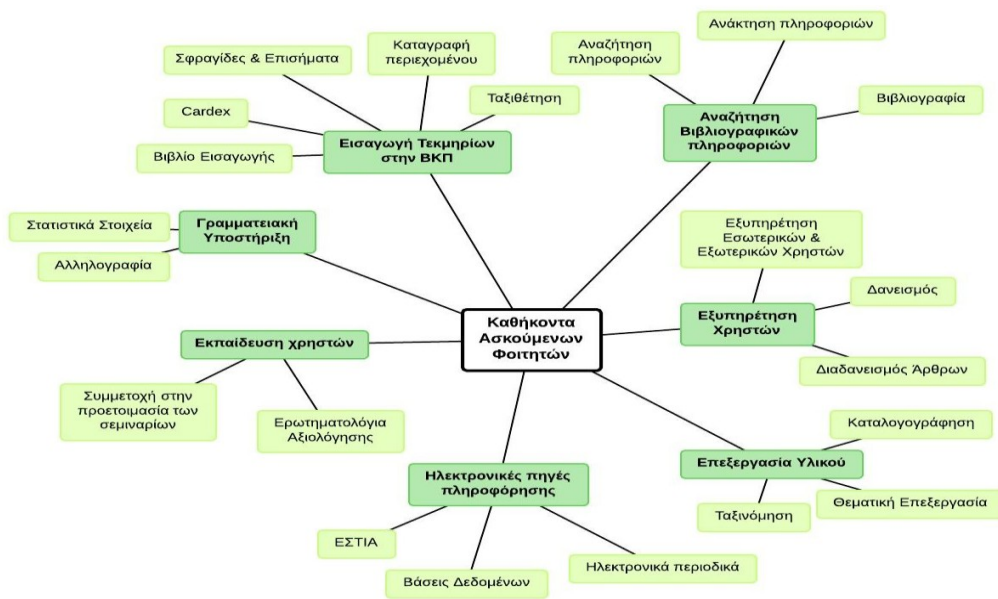
Δραστηριότητες του φοιτητή-ασκούμενου κατά τη διάρκεια της πρακτικής του άσκησης

Πολιτική της ΒΚΠ είναι η κλιμακωτή ενασχόληση του ασκούμενου με τα καθήκοντα που του ανατίθενται στο πλαίσιο της άσκησης του. Η διακριτή αυτή ανάθεση στοχεύει στο να αντιληφθεί στην πράξη ο φοιτητής τη σημασία, τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα της κάθε εργασίας ως προς την τελικά προσφερόμενη υπηρεσία στο χρήστη.

Οι διαμορφούμενες εργασιακές συνθήκες της περιόδου θα καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό το χρόνο ενασχόλησης του φοιτητή με την κάθε εργασία. Ο μικρός αριθμός προσωπικού που διαθέτει η Βιβλιοθήκη σε συνδυασμό με τις ώρες λειτουργίας της αλλά και τις συνολικά προσφερόμενες υπηρεσίες δεν επιτρέπει την πολυτέλεια της δέσμευσης του ασκούμενου σε μια δραστηριότητα. Έτσι για παράδειγμα, η εισαγωγή μιας μεγάλης δωρεάς ή η υλοποίηση των προγραμμάτων εκπαίδευσης χρηστών ενδεχομένως να παρατείνουν την ενασχόληση του ασκούμενου με τις εργασίες αυτές. Συνήθως, το πρόγραμμα που ακολουθείται για τους φοιτητές περιλαμβάνει την εξής σειρά:

1. Εισαγωγή Τεκμηρίων στην ΒΚΠ: Η δραστηριότητα αυτή περιλαμβάνει 4 υποκατηγορίες εργασιών όπως: i) το Βιβλίο Εισαγωγής ή το cardex για τα περιοδικά

- ii) Σφραγίδες και Επισήματα
- iii) Καταγραφή περιεχομένου (για τα βιβλία) και iv) ταξιθέτηση.
- 2. Αναζήτηση βιβλιογραφικών πληροφοριών: Αναζήτηση υλικού, Ανάκτηση υλικού, και σύνταξη Βιβλιογραφίας.
- 3. Εξυπηρέτηση χρηστών: Εξυπηρέτηση εσωτερικών και εξωτερικών χρηστών, Δανεισμός, Διαδανεισμός άρθρων.
- 4. Επεξεργασία Υλικού: καταλογογράφηση, θεματική ευρετηρίαση και ταξινόμηση.
- 5. Ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης: Ηλεκτρονικά περιοδικά, Βάσεις δεδομένων, ΕΣΤΙΑ
- 6. Εκπαίδευση χρηστών: Συμμετοχή στην προετοιμασία των προγραμμάτων εκπαίδευσης χρηστών, Ερωτηματολόγια αξιολόγησης σεμιναρίων.
- 7. Γραμματειακή Υποστήριξη: Αλληλογραφία, Στατιστικά στοιχεία (Εικόνα 3)

Εικόνα 3. Καθήκοντα ασκούμενου φοιτητή

Ο ασκούμενος εφόσον ενημερωθεί αναλυτικά από το προσωπικό της βιβλιοθήκης για το αντικείμενο της εργασίας που θα αναλάβει, ενθαρρύνεται να το διεκπεραιώσει μόνος του, πλην όμως, τονίζεται η αξία της συνεργασίας με τον βιβλιοθηκονόμο και των κατευθυντήριων οδηγιών και ερωτήσεων σε ενδεχόμενες απορίες, προς αποφυγήν άσκοπων διορθώσεων ή λανθασμένων επιλογών. Το προσωπικό, διακριτικά παρακολουθεί την εκτέλεση της εργασίας, επεμβαίνει στην περίπτωση που ζητηθεί από τον ασκούμενο ή παρατηρηθεί λάθος εκτέλεση. Σε διαφορετική περίπτωση η εργασία ολοκληρώνεται από τον ασκούμενο και ελέγχεται τυπικά στην ολοκλήρωσή της.

Η προαναφερθείσα σειρά εκτέλεσης καθηκόντων έχει τύχει να αλλάξει, να εμπλουτιστεί (π.χ. εντοπισμός συγκεκριμένων θεματικών επικεφαλίδων στον κατάλογο της βιβλιοθήκης ή αναζήτηση πηγών πληροφόρησης για τον εμπλουτισμό της ιστοσελίδας σε ένα συγκεκριμένο θέμα ή ταξιθέτηση συλλογής περιοδικών) όχι μόνο εξαιτίας των αναγκών όπως αναφέρθηκε παραπάνω αλλά και λόγω των δεξιοτήτων και των προτιμήσεων των ίδιων των φοιτητών.

Η μοναδικότητα της ανθρώπινης προσωπικότητας αντανάκλαται και στην καθημερινή εργασία. Δεν είναι λίγες οι φορές που ζητήθηκε από τους ίδιους τους ασκούμενους ν' ασχοληθούν περισσότερο χρόνο από τον προβλεπόμενο με συγκεκριμένες δραστηριότητες γιατί είτε είχαν εξοικειωθεί με την εργασία ώστε να

θέλουν να την διεκπεραιώσουν σωστά είτε γιατί το αντικείμενο εργασίας τους άρесе περισσότερο. Σημειώθηκαν βέβαια και αντίθετες περιπτώσεις δηλ. οι ασκούμενοι να ζητούν την ενασχόληση με συγκεκριμένες δραστηριότητες προκειμένου να πετύχουν την πιο ολοκληρωμένη γνωστική εξοικείωσή τους με αυτές (π.χ. καταλογογράφηση υλικού).

Υπαρκτές, αλλά ευτυχώς πολύ λίγες αριθμητικά σε σχέση με το σύνολο των φοιτητών που η βιβλιοθήκη έχει δεχθεί για πρακτική άσκηση, είναι οι περιπτώσεις των φοιτητών που επιδεικνύουν αδιαφορία. Εκτελούν στοιχειωδώς τις καθημερινές δραστηριότητες, συνήθως λανθασμένα, δημιουργώντας πολλές φορές προβληματικές καταστάσεις. Στην περίπτωση αυτή το όφελος για τον οργανισμό από την απασχόληση του ασκούμενου αυτού είναι μηδαμινό έως ανύπαρκτο αλλά γίνεται προσπάθεια από τη βιβλιοθήκη ο ασκούμενος να ολοκληρώσει την πρακτική του άσκηση έχοντας εργαστεί σε όλες τις θέσεις εργασίας και να του δοθούν ίσες ευκαιρίες μάθησης και ανάπτυξης, ώστε να εφοδιαστεί με τις μίνιμουμ δεξιότητες ως μελλοντικού βιβλιοθηκονόμου.

Η πλειοψηφία των ασκούμενων που επέλεξαν την ΒΚΠ για την πρακτική τους άσκηση θεωρούμε ότι ήταν πολλά υποσχόμενοι μελλοντικοί συνάδελφοι και για πολλούς από αυτούς ο χρόνος μας δικαίωσε. Άλλωστε, αρκετοί με το ενδιαφέρον και την προσήλωση που έδειξαν κατά την άσκησή τους αποτέλεσαν την αιτία υιοθέτησης «καλών πρακτικών» συμβάλλοντας καθοριστικά στην βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών της βιβλιοθήκης.

Οι καλές αυτές πρακτικές είχαν ως αποτέλεσμα:

1. την ενίσχυση της δυνατότητας ανάκτησης πληροφοριών από τον ηλεκτρονικό κατάλογο της ΒΚΠ (μέσω της καταχώρησης των περιεχομένων του κάθε βιβλίου),
2. τη βελτίωση της διαδικασίας αξιολόγησης των σεμιναρίων εκπαίδευσης χρηστών (εμπλουτισμός ερωτηματολογίου, ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο),
3. τη βελτίωση της χωροθέτησης της συλλογής (αναταξιθέτηση συλλογής περιοδικών).

Η περίπτωση που καταγράφεται στην παρούσα εργασία και αφορά τη διεξαγωγή έρευνας ικανοποίησης χρηστών της ΒΚΠ για το έτος 2011-2012, συγκαταλέγεται στις επιτυχημένες συνεργασίες προσωπικού της ΒΚΠ – ασκούμενων φοιτητών.

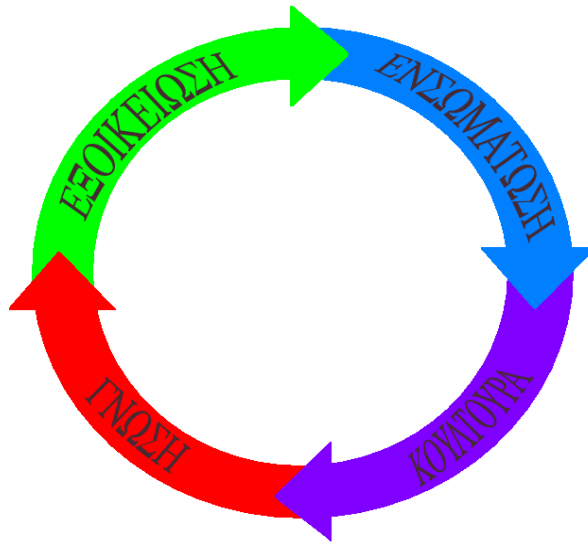
Η υπηρεσία μας θεωρεί τις έρευνες αξιολόγησης και ικανοποίησης χρηστών από τις πιο σημαντικές μεθόδους διαπίστωσης της αντίδρασης των χρηστών της βιβλιοθήκης στο έργο που επιτελεί.¹⁰² Θεωρούμε ακόμα ότι μέσω αυτών μπορούν να αναδειχθούν οι προσεχείς αλλαγές που οφείλει να πραγματοποιήσει αλλά και να αποτελέσει ένα μέσο πίεσης προς τη διοίκηση του ιδρύματός προς υιοθέτηση νέων δράσεων ή βελτίωση υπηρεσιών.

Αφετηρία της ανάθεσης εκπόνησης έρευνας σχετικής με την λειτουργία της Βιβλιοθήκης ήταν η διαπιστωμένη εξοικείωση της φοιτήτριας με το χώρο της (έμφυχο δυναμικό και εργασίες), με την κατοχή επαρκών γνώσεων σχετικών με τη δημιουργία ερωτηματολογίου και τη διεξαγωγή έρευνας καθώς και την παρακολούθηση και υποστήριξη στην έρευνα από μέλος ΕΠ του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας από το οποίο προέρχονταν. Επιπλέον, η ανάθεση της διεξαγωγής της έρευνας χρηστών στην ασκούμενη αποτέλεσε επιλογή στην οποία οδηγηθήκαμε λόγω της ανατροπής του εργασιακού προγράμματος του προσωπικού, από την υλοποίηση μέρους του έργου της Ψηφιακής Σύγκλισης.

¹⁰² Στην ακόλουθη διεύθυνση είναι προσβάσιμες όλες οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί από την ΒΚΠ: <http://www.library.hua.gr/index.php/2012-01-20-07-40-30/2012-01-20-09-23-40>

Η επιλογή αυτή βασίσθηκε στην εκτίμηση των κάτωθι παραγόντων:

- εξοικείωση της ασκούμενης με τις βασικές λειτουργίες και εργασίες της ΒΚΠ που της είχαν ανατεθεί,
- ενσωμάτωσή της στο ανθρώπινο δυναμικό της ΒΚΠ,
- προσαρμογή της στην κουλτούρα της ΒΚΠ όσον αφορά την επικοινωνιακή πολιτική που εφαρμόζεται,
- διαπιστωμένες γνώσεις σχετικές με τη διεξαγωγή ερευνών, χρήση ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων και ανάλυσή τους (που ανέπτυξε παράλληλα στην πτυχιακή της εργασία) (Εικόνα 4).

Εικόνα 4. Παράγοντες αιτιολόγησης της ανάθεσης έρευνας

Ανατιθέμενες Εργασίες στην Ασκούμενη

Στην ασκούμενη φοιτήτρια ανατέθηκαν, μετά τη διαπίστωση των παραπάνω και τη διαβούλευση μεταξύ του προσωπικού της ΒΚΠ, δυο ερευνητικές δραστηριότητες:

1. *Επεξεργασία των συγκεντρωμένων ερωτηματολογίων αξιολόγησης των πραγματοποιηθέντων σεμιναρίων εκπαίδευσης χρηστών των ετών 2008-2011.* Τα ερωτηματολόγια βρίσκονταν σε έντυπη μορφή και ο συνολικός αριθμός τους ανέρχονταν σε 679 και για τα 3 έτη. Σημειώνουμε ότι τα σεμινάρια εκπαίδευσης χρηστών έχουν ενσωματωθεί στις υπηρεσίες που παρέχονται από την ΒΚΠ, είναι υποχρεωτικά για τους πρωτοετείς φοιτητές (προπτυχιακού και μεταπτυχιακού επιπέδου) και η παρακολούθησή τους είναι προαπαιτούμενο για τη συμμετοχή του φοιτητή σε πρόγραμμα Erasmus.
2. *Έρευνα ικανοποίησης χρηστών.* Η έρευνα αυτή πραγματοποιήθηκε το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012 και ήταν μέρος της πτυχιακής της εργασίας στο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης (ΤΒΣΠ).

Παρακάτω, καταγράφεται αναλυτικά ο τρόπος που η ασκούμενη χειρίστηκε, σε συνεργασία πάντα με το προσωπικό της υπηρεσίας και το ΕΠ του ΤΒΣΠ, τις δυο αυτές ερευνητικές δραστηριότητες καθώς και τα αποτελέσματά τους:

Επεξεργασία ερωτηματολογίων αξιολόγησης σεμιναρίων εκπαίδευσης χρηστών των ετών 2008-2011

Σεμινάρια εκπαίδευσης χρηστών 2008 - 2011

Το σεμινάριο εκπαίδευσης χρηστών, όπως προαναφέρθηκε, πραγματοποιείται σε δύο ενότητες. Στην πρώτη ενότητα οι φοιτητές ξεναγούνται στο φυσικό χώρο της βιβλιοθήκης, ενημερώνονται για τον κανονισμό λειτουργίας αλλά και τον τρόπο που αυτή είναι οργανωμένη, ενώ περιγράφονται λεπτομερώς οι σύνδεσμοι που περιλαμβάνονται στην ιστοσελίδα της ΒΚΠ. Η δεύτερη ενότητα διαφοροποιείται ανάλογα με το κοινό που παρακολουθεί το σεμινάριο. Για τους προπτυχιακούς φοιτητές η ενότητα αυτή, περιλαμβάνει τις υπηρεσίες που παρέχει η βιβλιοθήκη σε σχέση με τον ηλεκτρονικό της κατάλογο (αυτόματη ανανέωση, κράτηση αλλά και βιβλιογραφική έρευνα), την στρατηγική έρευνας που χρειάζεται για την αναζήτηση πληροφοριών μέσω του ηλεκτρονικού καταλόγου (Web-OPAC), ενώ δίνεται έμφαση στις ηλεκτρονικές πηγές στις οποίες διαθέτει πρόσβαση η ΒΚΠ.

Στην περίπτωση των μεταπτυχιακών φοιτητών γίνεται εκτενής αναφορά στις ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης που μπορούν να χρησιμοποιούν μέσα από τον Σύνδεσμο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Heal-link), αλλά και τις πύλες αναζήτησης όπως είναι ο Συλλογικός Κατάλογος Περιοδικών του ΕΚΤ, ο Ζέφυρος, η Αργώ κ.ά. Στους φοιτητές του τμήματος Επιστήμης Διαιτολογίας-Διατροφής γίνεται λεπτομερής αναφορά στη ΔΙΑΙΤΩ, την πρώτη θεματική πύλη για την επιστήμη της Διαιτολογίας-Διατροφής που αναπτύχθηκε στην Ελλάδα από τη βιβλιοθήκη μας. Επίσης, ενημερώνονται μεταξύ άλλων για το διαδανεισμό άρθρων αλλά και το ιδρυματικό αποθετήριο ΕΣΤΙΑ που περιλαμβάνει τις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες καθώς και τις διδακτορικές διατριβές που έχουν εκπονήσει φοιτητές του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου. Επιπρόσθετα, παρέχονται στους φοιτητές κατευθύνσεις για πρόσβαση σε υλικό (έντυπο και ηλεκτρονικό) που σχετίζεται με τη συγγραφή εργασιών. Στον παρακάτω πίνακα αναλυτικά αναφέρονται ανά έτος τα σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν καθώς και ο αριθμός των τελικών συμμετεχόντων (πιν.1).

Έτος	Αριθμός Σεμιναρίων	Προπτυχιακό Επίπεδο	Μεταπτυχιακό Επίπεδο	Καταγεγραμμένοι Φοιτητές	Παρακολούθησαν	ΣΥΝΟΛΟ
2008-09	17	8	9	314	213	67.8%
2009-10	22	11	11	373	258	69.2%
2010-11	21	10	9	429	301	70.2%
ΣΥΝΟΛΟ	60	29	29	1116	772	69.2%

Πινάκας 1. Αριθμός σεμιναρίων και συμμετεχόντων ανά έτος έρευνας

Σκοπός της αξιολόγησης

Σκοπός της αξιολόγησης των σεμιναρίων είναι να διαπιστωθεί αν το σεμινάριο εκπλήρωσε το σκοπό για τον οποίο πραγματοποιήθηκε μέσα από την καταγραφή των απόψεων των συμμετεχόντων τόσο για την οργάνωση όσο και για το περιεχόμενο και το προσωπικό. Στόχος είναι τα αποτελέσματα να αποτελέσουν ένα οδηγό βελτίωσης των προαναφερθέντων.

Μεθοδολογία

Ο αριθμός των συγκεντρωμένων έντυπων ερωτηματολογίων για τα έτη 2008-2009 ανέρχονταν σε 679 (Πίνακας 2). Τα ερωτηματολόγια βρίσκονταν σε έντυπη μορφή μιας και σύμφωνα με την τότε πολιτική της βιβλιοθήκης μοιράζονταν με το πέρας των σεμιναρίων στους συμμετέχοντες πριν εκείνοι αποχωρήσουν από το χώρο πραγματοποίησής τους.

Έτος	Συμμετέχοντες Φοιτητές	Ερωτηματολόγια	Ποσοστό
2008-2009	213	178	83.5%
2009-2010	258	203	78.7%
2010-2011	301	298	99%
ΣΥΝΟΛΟ	772	679	88%

Πίνακας 2. Ερωτηματολόγια ανά έτος έρευνας και συμμετέχοντες φοιτητές

Προκειμένου να υπάρχουν ηλεκτρονικά όλα τα αποτελέσματα, το ερωτηματολόγιο μετατράπηκε σε ηλεκτρονικό μέσω της εφαρμογής SurveyGizmo.¹⁰³ Για την δημιουργία των γραφημάτων και των πινάκων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα excel.

Αποτελέσματα

Η επεξεργασία των ερωτηματολογίων έγινε για κάθε ακαδημαϊκό έτος ξεχωριστά. Ο περιορισμένος χώρος της παρούσας εργασίας δεν επιτρέπει την αναλυτική παράθεση των αποτελεσμάτων ανά έτος, για το λόγο αυτό θα παρουσιαστούν συνοπτικά:

Αρχικά, με βάση τα αριθμητικά δεδομένα της έρευνας (πίν.1 και πίν.2) παρατηρείται μια ετήσια αύξηση τόσο των συμμετεχόντων στα σεμινάρια καθώς και αυτών που συμμετείχαν στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Αυτό, είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό γενικότερα για το θεσμό των σεμιναρίων διότι παρόλο τον υποχρεωτικό χαρακτήρα τους δεν υπάρχει κάποιου είδους «δέσμευση» για τους φοιτητές να παραβρίσκονται στα σεμινάρια.

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν γυναίκες, προπτυχιακού επιπέδου, ενώ το τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας είχε την μεγαλύτερη συμμετοχή στην έρευνα (σημειώνουμε ότι το τμήμα Πληροφορικής και Τηλεματικής δέχθηκε τους πρώτους φοιτητές το έτος 2009, ως εκ τούτου αντιπροσωπεύονται στα 2 από τα τρία έτη της έρευνας). Η πλειοψηφία των φοιτητών (~87%) δεν είχε παρακολουθήσει ανάλογα σεμινάρια στο παρελθόν, ενώ δηλώνει ότι έχει «πολύ» εμπειρία στην αναζήτηση πληροφοριών μέσω του Διαδικτύου, καθώς θεωρεί την χρήση του «πολύ εύκολη». Τα στοιχεία αυτά είναι αντικρουόμενα και εγείρουν περαιτέρω έρευνα. Παρόλα αυτά, ο δικτυακός τόπος της ΒΚΠ τους ήταν άγνωστος πριν από τη διεξαγωγή των σεμιναρίων. Τέλος, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δηλώνουν «πολύ» ικανοποιημένοι από την οργάνωση του σεμιναρίου.

Από τις θεματικές κατηγορίες εκπαίδευσης που περιελάμβανε το σεμινάριο (ηλεκτρονικός κατάλογος, πηγές πληροφόρησης όπως Αργώ, Ζέφυρος κλπ), πρώτη στις προτιμήσεις για όλα τα έτη έρευνας ήταν ο ηλεκτρονικός κατάλογος της ΒΚΠ, ακολουθούμενη από τον Ζέφυρο. Οι φοιτητές θεωρούν ότι μέσω του σεμιναρίου οι απορίες τους σχετικά με τις ηλεκτρονικές πηγές που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια

¹⁰³ <http://www.surveygizmo.com/>

του ικανοποιήθηκαν σε σημαντικό βαθμό, επιθυμούν όμως να πραγματοποιούνται σεμινάρια όλο το ακαδημαϊκό έτος, σε επιμέρους θεματικές ενότητες τις οποίες θα μπορούν να επιλέξουν, ενώ θεωρούν απαραίτητη και τη διανομή συνοδευτικού υλικού. Γενικότερα, ανέφεραν ότι η θεματολογία του σεμιναρίου ήταν κατανοητή, ενώ πολλοί έκαναν ενδιαφέρουσες προτάσεις για βελτίωση των σεμιναρίων: 1) περισσότερη πρακτική εφαρμογή, 2) περισσότερα παραδείγματα στις θεματικές ενότητες, 3) διαχωρισμό θεματικών εννοιών, 4) αλλαγή χώρου διεξαγωγής των σεμιναρίων, 5) μικρότερο αριθμό συμμετεχόντων ανά τμήμα, 6) δυνατότητα χρήσης προσωπικού υπολογιστή.

Όσον αφορά την αξιοποίηση από την ΒΚΠ των παραπάνω πορισμάτων της συνολικής έρευνας και με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών της διεξαγωγής των σεμιναρίων προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητά τους, τα τελευταία χρόνια αυτή προέβη στις κάτωθι ενέργειες:

- χρήση προσωπικών υπολογιστών κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων: από το 2011 όπου το ίδρυμα εγκατέστησε τη δυνατότητα ασύρματου δικτύου στους χώρους του, οι φοιτητές ενημερώνονται ώστε να προσέρχονται (όσοι επιθυμούν) στα σεμινάρια με τον προσωπικό τους υπολογιστή.
- Ενημέρωση του συνδέσμου «Εκπαίδευση χρηστών» στον ιστότοπο της ΒΚΠ με οδηγίες, χρήσιμα αρχεία και ενημερωτικές σελίδες σχετικές με τη χρήση των πηγών.
- Διανομή φυλλαδίου της ΒΚΠ στο οποίο αναγράφονται όλες οι πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία της και τις παρεχόμενες υπηρεσίες της.

Έρευνα ικανοποίησης χρηστών

Σκοπός της έρευνας ικανοποίησης χρηστών

Η φιλοσοφία της ΒΚΠ περιλαμβάνει την πεποίθηση ότι οι προσφερόμενες υπηρεσίες που αναπτύσσονται και οι οποίες απαιτούν κόστος και εργασιακές ώρες, οφείλουν να καλύπτουν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα τις ανάγκες αυτών για τους οποίους δημιουργήθηκαν, δηλαδή τους τελικούς χρήστες.

Η έρευνα που πραγματοποίησε η ασκούμενη φοιτήτρια, με τη συμβολή του προσωπικού της ΒΚΠ και του επίσημου καθηγητή του Τμήματος Βιβλιοθηκονομίας, το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012, κατέγραψε την άποψη του κοινού της. Τα θέματα που ερευνηθήκαν αφορούσαν τη χρήση της, τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες, τον ηλεκτρονικό κατάλογο, τις επιτόπιες υπηρεσίες που προσφέρονται, τις συλλογές της, το φυσικό της περιβάλλον, το προσωπικό καθώς και την επικοινωνιακή πολιτική που ακολουθεί.

Μεθοδολογία

Το ερωτηματολόγιο αποτέλεσε το εργαλείο έρευνας που χρησιμοποιήθηκε και στην περίπτωση της έρευνας ικανοποίησης χρηστών ως μια άμεση και γρήγορη μέθοδος καταγραφής της άποψής τους. Για το λόγο αυτό, εφόσον μελετήθηκε η διεθνής και ελληνική βιβλιογραφία καθώς και παλαιότερες ερευνητικές μελέτες που αφορούσαν τη λειτουργία της ΒΚΠ, το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε έτσι ώστε να μην είναι μακροσκελές αλλά σύντομο και περιεκτικό προκειμένου να μην αποτραπεί η συμπλήρωσή του. Αποτελείτο από πέντε ενότητες (δημογραφικά στοιχεία, συλλογή, ηλεκτρονικές πηγές, παρεχόμενες υπηρεσίες και προτάσεις) 28 ερωτήσεων ανοικτού και κλειστού τύπου των οποίων η επεξεργασία έγινε στο πρόγραμμα SPSS 16. Η διανομή του διήρκεσε περίπου τρεις μήνες και συγκεντρώθηκαν 300 ερωτηματολόγια (ηλεκτρονικά και έντυπα), όσα ήταν και ο αρχικός στόχος της έρευνας.

Αποτελέσματα

Η πλειοψηφία του δείγματος προέρχονταν από το προπτυχιακό επίπεδο φοιτητών (63.7%) που είναι και η πλειοψηφία των φοιτητών του Ιδρύματος. Το δείγμα θεωρήθηκε επαρκές για να γίνουν γενικεύσεις στο σύνολο του πληθυσμού και τα αποτελέσματα να θεωρηθούν αξιόπιστα ούτως ώστε να χρησιμοποιηθούν από τη βιβλιοθήκη για τη βελτίωση των υπηρεσιών της.

Ο χώρος της βιβλιοθήκης συγκέντρωσε υψηλά ποσοστά ικανοποίησης των χρηστών. Επίσης, οι χρήστες δήλωσαν σε μεγάλο βαθμό την ικανοποίησή τους για το έργο του βιβλιοθηκονόμου (63.7%). Εν τούτοις, παρά τα σχετικά υψηλά ποσοστά γνώσης του κοινού για τις πηγές πληροφόρησης (π.χ. 76.3% για τον ΟΡΑC, 73.3% για ηλεκτρονικά βιβλία και περιοδικά) αυτά δεν ακολουθήθηκαν από αντίστοιχα υψηλά ποσοστά ικανοποίησής τους από αυτές τις υπηρεσίες, γεγονός που δημιούργησαν προβληματισμό στο προσωπικό και συνέβαλλαν στην εφαρμογή μιας σειράς βελτιωτικών παρεμβάσεων από την πλευρά του, έτσι ώστε για κάθε μια από τις υπηρεσίες να υπάρχει βελτίωση με βάση τα σχόλια των χρηστών.

Έτσι, όσον αφορά τις έντυπες συλλογές, η ΒΚΠ κατέβαλλε προσπάθειες για:

- πρόσκτηση νέου υλικού μέσω των προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών που διατηρεί το Ίδρυμα,
- αξιοποίηση των δωρεών βιβλίων από άλλες βιβλιοθήκες (π.χ. Πάντειο Πανεπιστήμιο), φορείς και οργανισμούς (π.χ. Τράπεζα της Ελλάδος, Συνήγορος του Πολίτη, Μουσείο Μπενάκη, κλπ.),
- ενίσχυση του αριθμού των βιβλιοστασιών με παράλληλη αλλαγή της σήμανσης σε όλους τους χώρους της.

Η ανάγκη αναμόρφωσης των υπηρεσιών της ΒΚΠ σε συνδυασμό με την υλοποίηση του έργου της Ψηφιακής Σύγκλισης οδήγησαν στην παροχή μιας σειράς νέων υπηρεσιών προς το κοινό, όπως αυτές του αυτόματου δανεισμού (self check) και αυτοαπόθεσης εργασιών στο ιδρυματικό αποθετήριο του Ιδρύματος ΕΣΤΙΑ.

Τελευταία δε, σχετικά με την κάρτα μέλους της βιβλιοθήκης, προκειμένου να υπάρξει απλούστευση των διαδικασιών και μείωση του κόστους τόσο για το φοιτητή (φωτογραφία) όσο και για την υπηρεσία (έντυπες κάρτες), υιοθετήθηκε η χρήση της ακαδημαϊκής ταυτότητας ή το πάσο ως κάρτα μέλους της βιβλιοθήκης.

Παράλληλα, γίνεται προσπάθεια να υπάρχει μια συνεχής ενημέρωση του κοινού για το κίνημα της ανοικτής πρόσβασης και για τις αξιολογημένες διαδικτυακές πηγές ανοικτού περιεχομένου με σκοπό να καλύπτουν οι χρήστες και με αυτούς τους τρόπους τις πληροφοριακές τους ανάγκες. Η γνωστοποίηση του συνόλου των υπηρεσιών, των πηγών πληροφόρησης και των συλλογών είναι μια συνεχής και αδιάλειπτη διαδικασία που πραγματοποιείται μέσω ποικίλων επικοινωνιακών διαύλων όπως της ιστοσελίδας, των κοινωνικών δικτύων που μετέχει η ΒΚΠ, των προσωπικών ηλεκτρονικών μηνυμάτων, κλπ. Πέραν δε των παραπάνω σχεδιάζεται η ανάπτυξη νέου μοντέλου επικοινωνιακής πολιτικής το οποίο θα προκύψει κατόπιν ερευνητικής μελέτης από την υπηρεσία της βιβλιοθήκης.

Συμπεράσματα

Η εμπειρία της ΒΚΠ στο θεσμό της πρακτικής άσκησης μόνο θετικά αποτελέσματα έχει να καταδείξει τόσο για την υπηρεσία όσο και για τους ασκούμενους. Θεωρούμε ότι στο χώρο της βιβλιοθήκης οι ασκούμενοι βρήκαν ένα εργασιακό περιβάλλον που σε συνδυασμό με μια ζεστή και φιλική ατμόσφαιρα, συντέλεσε στην απεικόνιση των

απαιτήσεων του εργασιακού περιβάλλοντος που επέλεξαν ν' ακολουθήσουν στη ζωή τους.

Σε αυτή τη μελέτη περίπτωσης που παρουσιάζουμε σε αυτή την ανακοίνωση, η ενασχόληση της ασκούμενης φοιτήτριας εκτός των άλλων με ερευνητικά καθήκοντα είχε ως τελικό αποτέλεσμα α) βασικές διαρθρωτικές αλλαγές στις υπηρεσίες μας, τα θετικά αποτελέσματα των οποίων απεικονίστηκαν στην έρευνα της ΜΟΔΙΠΑΒ στην οποία μετείχε η ΒΚΠ για το έτος 2012, και β) τις δυο μελέτες που παρουσιάστηκαν σύντομα, όπου διαπιστώθηκε η ανάγκη βελτιώσεων τόσο στα προγράμματα πληροφοριακού γραμματισμού τα οποία υλοποιεί η ΒΚΠ και συντελούν στην γνωστοποίηση και καθοδήγηση του χρήστη στις πηγές που τον ενδιαφέρουν, όσο και στην επικοινωνιακή πολιτική που ακολουθείται.

Κατά συνέπεια αναδεικνύεται από τα παραπάνω η ανάγκη στενότερης συνεργασίας και επικοινωνίας των δομών απασχόλησης ασκούμενων φοιτητών (βιβλιοθήκες, ερευνητικά κέντρα, ινστιτούτα, κλπ.) προκειμένου να υπάρξει άμεση αντανάκλαση των επιταγών της καθημερινότητας των βιβλιοθηκών στα προγράμματα σπουδών.

Στη δική μας περίπτωση προκειμένου να κάνουμε τα πρώτα βήματα προς αυτήν την κατεύθυνση, της επέκτασης δηλαδή των καθηκόντων των ασκούμενων φοιτητών σε συνεργασία με το ανάλογο Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας, σκοπεύουμε να υλοποιήσουμε μεσοπρόθεσμα τα κάτωθι:

1. Χρήση της ιστοσελίδας της ΒΚΠ ως μέσου επικοινωνίας με τους ενδιαφερόμενους φοιτητές και τμήματα, αλλά και ενημέρωσης για τα καθήκοντά τους.
2. Καταχώρηση των μελετών-ερευνών που έχουν πραγματοποιηθεί από ασκούμενους στην ψηφιακή συλλογή της ΒΚΠ που θα αναπτυχθεί στο ιδρυματικό αποθετήριο ΕΣΤΙΑ.¹⁰⁴
3. Ολοκλήρωση της ανάπτυξης έντυπου υλικού, (φυλλαδίων, οδηγιών) για κάθε δραστηριότητα της ΒΚΠ από την πλευρά των φοιτητών (έχουν καταγραφεί για κάποιο αριθμό δραστηριοτήτων).

Αντιλαμβανόμενοι τις δυσκολίες της εποχής μας αναγνωρίζουμε ότι η πρακτική άσκηση αποτελεί έναν θεσμό που μπορούμε να αξιοποιήσουμε στο έπακρο προκειμένου να επιτύχουμε εκτός της εκπαίδευσης των φοιτητών, την ανάπτυξη της δυναμικής τους μέσω της πρόκλησης που δημιουργεί μια πιθανή εμπλοκή τους με δραστηριότητες και αναθέσεις, πέραν των τυπικών εκπαιδευτικών καθηκόντων που θα πραγματοποιηθούν. Για να είναι εφαρμόσιμη μια τέτοια πρόταση δυο προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται:

- η πρώτη επικεντρώνεται στις γνώσεις του φοιτητή και τη θέληση του να προσφέρει στον οργανισμό,
- η δεύτερη εστιάζει στην ύπαρξη εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού στις Βιβλιοθήκες και τα Κέντρα Πληροφόρησης για να μπορέσουν να κατευθύνουν και να εκπαιδεύσουν με επιτυχία τους μελλοντικούς βιβλιοθηκονόμους/επιστήμονες της πληροφόρησης.

Η έλλειψη προσωπικού στον οργανισμό δεν ευνοεί την άσκηση φοιτητών με συνέπεια σημαντικά προβλήματα διαχείρισης τόσο για τις σχολές όσο και για τους φοιτητές. Σε κάθε περίπτωση, ύπαρξη πρακτικής άσκησης νοείται μόνο με την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού στους οργανισμούς και υπηρεσίες πραγματοποίησής της, και αυτό δεν είναι μόνο επιταγή του νόμου για την πρακτική άσκηση αλλά και

¹⁰⁴ Η μελέτη που εκπονήθηκε από την ασκούμενη φοιτήτρια είναι πτυχιακή εργασία που εκπόνησε για την ολοκλήρωση των σπουδών της και θα αναρτηθεί επίσης, στο ιδρυματικό αποθετήριο «Εύρηκα» του ΑΤΕΙ Θεσσαλονίκης.

θεμελιώδη δεοντολογική θέση των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας, των Βιβλιοθηκονόμων και των Βιβλιοθηκών. Το γεγονός αυτό, δηλαδή η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού δημιουργεί μια αλυσιδωτή προβληματική κατάσταση που θα επηρεάσει σε βάθος χρόνου αρνητικά την ποιότητα των προσφερόμενων σπουδών από τις σχολές βιβλιοθηκονομίας της χώρας αλλά και τις ίδιες τις βιβλιοθήκες.

Η σημερινά διαμορφούμενη κατάσταση στην καθημερινότητα των ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων μόνο αισιοδοξία δεν μπορεί να αποπνέει για τη βιωσιμότητα των βιβλιοθηκών τους. Ακόμα πιο σημαντική από την μείωση του προϋπολογισμού που επιφέρει η πολιτική που ασκείται είναι η μείωση του προσωπικού, απειλή που για κάποιους τείνει να γίνει πραγματικότητα.

Οφείλουμε, όμως, στο κοινό των βιβλιοθηκών να δημιουργούμε εκείνες τις προϋποθέσεις που θα του εξασφαλίσουν αποτελεσματική χρήση ενός δημόσιου αγαθού για πρόσβαση στην πληροφορία και τη γνώση. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, έχουν «μάθει» κατά τη διάρκεια της ανάπτυξής τους όλα αυτά τα χρόνια να αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προκλήσεις και να βγαίνουν κερδισμένες. Το ίδιο πιστεύουμε ότι θα συμβεί και σήμερα. Πρέπει, λοιπόν, να συνειδητοποιήσουμε ότι σε αυτούς τους δύσκολους καιρούς κανείς δεν περισσεύει. Οι ασκούμενοι φοιτητές των Τμημάτων Βιβλιοθηκονομίας μπορούν να αποτελέσουν για τις βιβλιοθήκες μας πηγή ιδεών και ενθουσιασμού, εφελτήριο νέων προσπαθειών και μπορούν να αξιοποιηθούν στο έπακρο από τις βιβλιοθήκες προς όφελος των ίδιων αλλά και των χρηστών.

Βιβλιογραφία

- Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης. Αξιολόγηση Υπηρεσιών. Διαθέσιμο στο: <http://www.library.hua.gr/index.php/2012-01-20-07-40-30/2012-01-20-09-23-40>, τελευταία πρόσβαση 10/10/2013.
- Ν.1404/83 άρθρο 24. Δομή και λειτουργία των Τ.Ε.Ι. Διαθέσιμο στο: <http://etep.duth.gr/nomo-thesmika/N1404-1983.pdf>, τελευταία πρόσβαση 10/10/2013.
- Προεδρικό Διάταγμα 174/85 (Φ.Ε.Κ. 59/τ.Α' /29-3-85) Άσκηση στο επάγγελμα των φοιτητών των Τ.Ε.Ι.
- Ν.1566/85 άρθρο 71 (ΦΕΚ 167/τ. Α'/30-9-85). Τρόπος αποζημίωσης των ασκουμένων φοιτητών. Διαθέσιμο στο: http://www.mech.ntua.gr/gr/selections/law/files_law/N_1566_1985.pdf, τελευταία πρόσβαση 10/10/2013.
- Πολυχρονόπουλος, Β. (επιμ.). 2012. Ηλεκτρονική Έρευνα Ικανοποίησης Χρηστών Βιβλιοθήκης Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου. Ιωάννινα: ΜΟΔΙΠΑΒ. Διαθέσιμο στο: http://www.morab.gr/evaluation/satisfaction_hua_2012.pdf, τελευταία πρόσβαση 10/10/2013.

Heal-Legal: ανάπτυξη υπηρεσιών νομικής συμβουλευτικής για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας που αφορούν στα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα

Ηλιάννα Αρακά,¹ Μάριος Μαυρίδης,¹ Πρόδρομος Τσιαβός,¹ Άννα Φράγκου²

¹ Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Δράση HEAL - Legal, mmavridis@gmail.com, araka@uom.gr, prodromos.tsiavos@gmail.com

² Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης Πανεπιστημίου Μακεδονίας, fragkou@uom.gr

Εισαγωγικά στοιχεία

Ένα από τα σημαντικότερα θέματα που καλείται να αντιμετωπίσει τα τελευταία χρόνια η επιστήμη της πληροφόρησης, η πρακτική της βιβλιοθηκονομίας, αλλά και όσοι ασχολούνται γενικότερα με τη διαχείριση και διάθεση της πληροφορίας, είναι το ζήτημα των ορίων της πνευματικής ιδιοκτησίας και του τρόπου με τον οποίο μπορούν να αυξηθούν τα δικαιώματα των χρηστών προκειμένου να μπορούν οι Βιβλιοθήκες να πραγματοποιούν με αποτελεσματικότερο και αποδοτικότερο τρόπο την αποστολή τους.

Στο παρόν άρθρο προσπαθούμε να θέσουμε τα βασικά ζητήματα που σχετίζονται με την παροχή υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης στην κοινότητα των Βιβλιοθηκών, να εξετάσουμε τα χαρακτηριστικά των σημαντικότερων από αυτές τις υπηρεσίες σε παγκόσμιο επίπεδο και να εξετάσουμε το βαθμό στον οποίο είναι δυνατόν να αναπτύξουμε μια υπηρεσία στην Ελλάδα που να παρέχεται από το Σύνδεσμο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ) στο σύνολο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών της χώρας καθώς και στους χρήστες αυτών.

Το άρθρο απαρτίζεται από τα ακόλουθα κεφάλαια: Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται σε αδρές γραμμές ο μεταβαλλόμενος ρόλος των Βιβλιοθηκών ως σημεία ενιαίας και ανοικτής πρόσβασης στη γνώση και οι συνεπαγόμενες ανάγκες νομικής υποστήριξης τόσο των επιστημόνων πληροφόρησης που εργάζονται σε αυτές όσο και των χρηστών που κάνουν χρήση των σχετικών υπηρεσιών. Στο δεύτερο μέρος γίνεται η καταγραφή κάποιων από τις σημαντικότερες εφαρμογές υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης αυτή τη στιγμή και των βασικών τους συστατικών. Στο τρίτο μέρος παρουσιάζεται η περίπτωση των ελληνικών υπηρεσιών πληροφόρησης του Heal-Legal. Το άρθρο ολοκληρώνεται με μια εκτίμηση για τη φύση και την έκταση των παρεχόμενων από το Heal-Legal υπηρεσιών καθώς και τις εκτιμήσεις για την παροχή αυτής της υπηρεσίας στο μέλλον.

Η αναγκαιότητα της παροχής υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης από και για τις βιβλιοθήκες

Οι Βιβλιοθήκες απετέλεσαν από τη στιγμή της δημιουργίας τους παράθυρα γνώσης προς την ακαδημαϊκή κοινότητα αλλά και το ευρύτερο κοινό. Στην προσπάθειά τους αυτή βρίσκονται συχνά στην ιδιόρρυθμη θέση να πρέπει να προσφέρουν πρόσβαση στη γνώση σε όσο το μεγαλύτερο αριθμό χρηστών, ενώ ταυτόχρονα να προστατεύουν τα δικαιώματα των δημιουργών και των δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εν γένει. Πρόκειται για ιδιόρρυθμη θέση ακριβώς επειδή οι επιστήμονες

πληροφόρησης που καλούνται να βοηθήσουν το χρήστη να πλοηγηθεί στη θάλασσα της πληροφορίας που του παρέχουν, θα πρέπει να είναι σε θέση να τον βοηθήσουν να πλοηγηθεί και στον ωκεανό των κανόνων που καθορίζουν τους όρους και τον τύπο της πρόσβασης στην πληροφορία που διαθέτουν στο κοινό. Καθώς οι υπηρεσίες πλοήγησης στην πληροφορία αυτοματοποιούνται διαρκώς, αλλά απαιτούν ανθρώπινη παρέμβαση προκειμένου να διατηρήσουν την ποιότητα του επιπέδου παρεχομένων υπηρεσιών, αντίστοιχα θα πρέπει να αναπτύσσονται και οι υπηρεσίες που προσδιορίζουν τους όρους υπό τους οποίους πραγματοποιείται η πρόσβαση στην πληροφορία και στη γνώση αυτή.

Στο πλαίσιο αυτής της εξελικτικής διαδικασίας, οι Βιβλιοθήκες καλούνται να έχουν ένα ολοένα και μεγαλύτερο βάθος γνώσεων πνευματικής ιδιοκτησίας και βαθμό ετοιμότητας σε σχέση με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών προς την κοινότητα των επιστημόνων πληροφόρησης και το ευρύτερο κοινό. Έτσι προκύπτουν διάφορα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας που σχετίζονται άμεσα με τις υπηρεσίες που οι Βιβλιοθήκες παρέχουν. Αναφέρονται ενδεικτικά ο δανεισμός υλικού σε διάφορες μορφές (ψηφιακή και αναλογική), ο διαδανεισμός, η ψηφιοποίηση και διάθεση του υλικού αυτού, η φωτοτύπηση εντός του χώρου της βιβλιοθήκης, η διάθεση διάφορων βάσεων δεδομένων που ο χρήστης μπορεί να χρησιμοποιήσει κ.ά.

Τα ζητήματα που προκύπτουν είναι συνολικά ζητήματα διαχείρισης και διάθεσης πνευματικής ιδιοκτησίας που ως επί το πλείστον ανήκει σε τρίτους και κατά συνέπεια απαιτεί μια πολύ καλή κατανόηση κυρίως των ακόλουθων θεμάτων (Bay 2001, σελ. 3):

- *Θεμάτων πεδίου εφαρμογής της πνευματικής ιδιοκτησίας:* εδώ το κυρίως ζήτημα είναι κατά πόσο ένα συγκεκριμένο έργο που διατίθεται από τη βιβλιοθήκη εμπίπτει στη ρύθμιση της πνευματικής ιδιοκτησίας ή είναι ελεύθερο δικαιωμάτων και, άρα, βρίσκεται σε αυτό που ονομάζεται «δημόσιος τομέας» (public domain).
- *Θεμάτων εξαιρέσεων και περιορισμών του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας:* πρόκειται για θέματα που απασχολούν κυρίως την κοινότητα των χρηστών-δημιουργών, μια κοινότητα που βρίσκεται σε φάση διαρκούς ανάπτυξης, αφού περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν των διδασκόντων και χρηστών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, αφού είναι εκείνοι που χρησιμοποιούν περιεχόμενο που περιέχει δικαιώματα τρίτων. Οι χρήστες-δημιουργοί έχουν ανάγκη να γνωρίζουν τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν μετασχηματιστικά περιεχόμενο τρίτων χωρίς να χρειάζεται να ζητήσουν προηγούμενη άδεια, καθώς πρόκειται για την κυρίως δημιουργική τους δραστηριότητα.
- *Θεμάτων εκκαθάρισης δικαιωμάτων:* πρόκειται για τις περιπτώσεις στις οποίες οι χρήστες δημιουργοί χρειάζεται να εκκαθαρίσουν δικαιώματα επειδή το περιεχόμενο το οποίο χρησιμοποιούν δεν εμπίπτει σε καμία από τις ανωτέρω δύο κατηγορίες και άρα απαιτείται η λήψη των σχετικών αδειών από τους δικαιούχους.
- *Θεμάτων προσβολής δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας:* πρόκειται για περιπτώσεις όπου για οποιονδήποτε λόγο πρέπει να εξετασθεί ο κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας και άρα πρέπει (α) να εκτιμηθεί το εύρος των ζημιών που προκαλούνται, (β) να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να αποφευχθεί η προσβολή και (γ) να προσδιοριστεί ο κύκλος των προσώπων που φέρουν ευθύνη από πιθανές προσβολές
- *Θεμάτων επιλογής αδειών διάθεσης περιεχομένου, δεδομένων και λογισμικού:* πρόκειται για περιπτώσεις όπου δικαιούχοι και δημιουργοί χρειάζονται υπηρεσίες νομικής πληροφόρησης προκειμένου να αποφασίσουν ποια είναι η βέλτιστη άδεια για τη διάθεση του περιεχομένου που έχουν στη διάθεσή τους.

Τίθεται, άρα, κατά άμεσο και επιτακτικό τρόπο το ζήτημα της εκπαίδευσης, τόσο του επιστήμονα πληροφόρησης, όσο και των χρηστών πάνω σε θέματα πνευματικής

ιδιοκτησίας. Ανέκαθεν, οι βιβλιοθηκονόμοι αποτελούσαν το σύνδεσμο ανάμεσα σε αυτούς που παράγουν την πνευματική δημιουργία (συγγραφείς, ακαδημαϊκούς και εκδότες, κ.λπ.) και στους «καταναλωτές» της (χρήστες βιβλιοθήκης), γεγονός το οποίο τους καθιστά κατάλληλους για μια τέτοια διαδικασία (Bay 2001, σελ. 3). Το θέμα επιτείνεται σήμερα ακόμη περισσότερο, καθώς δεν μπορούμε να μιλάμε για απλούς «καταναλωτές» πληροφορίας, αλλά για χρήστες δημιουργούς που μετασχηματίζουν και επαναχρησιμοποιούν την παρεχόμενη γνώση.

Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Bay (2001, σελ. 4, 5), κανείς στην ακαδημαϊκή κοινότητα δεν είναι σε καλύτερη θέση να παρέχει εκπαίδευση σε τέτοια θέματα από τον βιβλιοθηκονόμο, ο οποίος, ούτως ή άλλως, ξέρει και εκπαιδεύει τους χρήστες μέσω της πληροφοριακής παιδείας, με διαδικτυακές εκπαιδεύσεις (online tutorials) αλλά και καθημερινά, μέσω των πληροφοριακών ερωτήσεων και των πληροφοριακών εργασιών αλλά και μέσω της καθημερινής τριβής του με το κίνημα της ανοιχτής πρόσβασης, με τους ίδιους τους δημιουργούς και τα δικαιώματά τους, με την λογοκλοπή, κ.λπ. Σύμφωνα με τον Bay (2001, σελ. 4) μάλιστα, δεν πρόκειται για μια απλή αρμοδιότητα που καλό θα ήταν να αναλάβουν αλλά για μια «εκπαιδευτική και ηθική ευθύνη» των βιβλιοθηκονόμων απέναντι στους χρήστες και στην εκπαιδευτική κοινότητα εν γένει.

Μέσα από όλα τα παραπάνω, προκύπτουν και πρακτικά ζητήματα, όπως π.χ. το ποιος είναι ο καταλληλότερος τρόπος που θα πρέπει να υιοθετηθεί για την εκπαίδευση αυτή. Σύμφωνα με τον Horava (2010, σελ. 23) κάποιες από τις πιο σημαντικές μεθόδους είναι, μεταξύ άλλων, η δημιουργία σχετικής ιστοσελίδας, τα εξ' αποστάσεως μαθήματα αλλά και η εξατομικευμένη βοήθεια, κυρίως μέσω της πληροφοριακής εργασίας.

Συγκεκριμένες δράσεις παροχής υπηρεσιών νομικής υποστήριξης από Βιβλιοθήκες και Ενώσεις Βιβλιοθηκών

Προκειμένου να μπορούμε να αξιολογήσουμε τις υπάρχουσες δράσεις παροχής υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης και να σχεδιάσουμε μια δράση προσαρμοσμένη στις ανάγκες της Ελληνικής πραγματικότητας, είναι απαραίτητο να έχουμε μια εικόνα τουλάχιστον των βασικών εφαρμογών παροχής αντίστοιχων υπηρεσιών από τη διεθνή εμπειρία. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται οι σημαντικότερες από τις σχετικές δράσεις – προγράμματα με έμφαση στις παρεχόμενες από αυτές υπηρεσίες.

IFLA

Η IFLA δημιούργησε την «Επιτροπή για τα πνευματικά δικαιώματα και άλλα νομικά ζητήματα» (Committee on Copyright and other Legal Matters, CLM) προσπαθώντας με αυτό τον τρόπο να εκφράσει την βιβλιοθηκονομική κοινότητα σε θέματα πνευματικά ιδιοκτησίας. Αναπτύσσει δράση κυρίως σε θέματα που αφορούν σε:

- Αμφισβητούμενες διεκδικήσεις-αξιώσεις της κυριότητας του υλικού της βιβλιοθήκης.
- Οικονομικά και εμπορικά εμπόδια που δυσχεραίνουν την πρόσκτηση και την χρήση των πόρων και των αποτελεσματικών υπηρεσιών της βιβλιοθήκης.
- Συνδρομές και άδειες χρήσης.
- Ένα ευρύ φάσμα άλλων νομικών θεμάτων διεθνούς ενδιαφέροντος που αφορούν στις βιβλιοθήκες και στην επιστήμη της πληροφόρησης.

Μέσα στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της είναι να συμμετέχει αλλά και να οργανώνει διάφορες σχετικές εκδηλώσεις, να επιμελείται αντίστοιχων εκδόσεων ενώ επιδιώκει πάντα να εστιάζει τις ενέργειές της σε τομείς της πνευματικής ιδιοκτησίας που συνήθως έχουν τον μεγαλύτερο αντίκτυπο στην βιβλιοθηκονομική κοινότητα και απειλούν την ικανότητα των Βιβλιοθηκών να διατηρούν την ισορροπία ανάμεσα στους τελικούς χρήστες και στους δημιουργούς του πνευματικού έργου. Η δράση της είναι

διεθνής καθώς και η IFLA, στην οποία υπάγεται, είναι ένας διεθνής οργανισμός. Συνεργάζεται συστηματικά με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO), όπου συχνά στέλνει αντιπροσώπους και συμμετέχει σε συναντήσεις από το 2005 μαζί με συναδέλφους από τους διεθνείς οργανισμούς Electronic Information for Libraries (eIFL), Library Copyright Alliance (LCA), International Council on Archives (ICA).

Τέλος, παρακολουθεί στενά τις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες που δυνητικά θα μπορούσαν να έχουν τη δυνατότητα να επηρεάσουν τις βιβλιοθήκες αλλά και σε εθνικό επίπεδο προσπαθεί να συνεργάζεται με τοπικές βιβλιοθηκονομικές ενώσεις και να παρέχει βοήθεια σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Γενικά θα λέγαμε, ότι η συγκεκριμένη επιτροπή είναι η κύρια πνευματική πηγή και η φωνή της IFLA για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά και για άλλα νομικά ζητήματα (IFLA 2013).

Library Copyright Alliance

Η Συμμαχία των Βιβλιοθηκών για θέματα Πνευματικών Δικαιωμάτων (Library Copyright Alliance, LCA) απαρτίζεται από τρεις μεγάλες βιβλιοθηκονομικές ενώσεις: την American Library Association (ALA), την Association of Research Libraries (ARL) και την Association of College and Research Libraries (ACRL). Τα μέλη της συμμαχίας αυτής, αναγνωρίζοντας τις σημαντικές μεταβολές των νόμων περί πνευματικής ιδιοκτησίας σε συνδυασμό με τη συνεχή αύξηση του ψηφιακού υλικού, ανέλαβαν την επικοινωνία με τους νομοθέτες σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι μεταβολές αυτές δεν θα βλάψουν αλλά θα ωφελήσουν τη βιβλιοθηκονομική κοινότητα και τους χρήστες.

Το 2005 η LCA κοινοποίησε 4 βασικές αρχές για την Ανάπτυξη της Διεθνούς Ατζέντας του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Επιγραμματικά:

- Στόχος 1: Ένας ισχυρός και αναπτυσσόμενος δημόσιος τομέας που να παρέχει νέες ευκαιρίες για δημιουργικότητα, έρευνα, ευρυμάθεια.
- Στόχος 2: Αποτελεσματικά προγράμματα και υπηρεσίες σε Βιβλιοθήκες ως μέσα για την προώθηση της γνώσης.
- Στόχος 3: Υψηλά επίπεδα δημιουργικότητας και τεχνολογικής προόδου που προκύπτουν από ατομική έρευνα και μελέτη.
- Στόχος 4: Εναρμόνιση του της νομοθεσίας περί Πνευματικών Δικαιωμάτων (LCA 2013).

eIFL

Η eIFL είναι μια διεθνής μη κερδοσκοπική οργάνωση με έδρα στην Ευρώπη, η οποία διαθέτει ένα παγκόσμιο δίκτυο συνεργατών. Εκπονεί ένα ευρύ φάσμα προγραμμάτων και εκδηλώσεων με σκοπό να αυξήσει και να διευκολύνει την πρόσβαση στη γνώση. Συνεργάζεται με Βιβλιοθήκες σε περισσότερες από 60 αναπτυσσόμενες χώρες και προωθεί την πρόσβαση στη γνώση για την εκπαίδευση, την μάθηση, την έρευνα και την βιώσιμη ανάπτυξη της κάθε κοινότητας.

Μεταξύ άλλων, μια πολύ βασική επιδίωξη της οργάνωσης αυτής είναι η προώθηση ενός δίκαιου συστήματος για τα πνευματικά δικαιώματα, ώστε να μην μπορούν οι πολύ αυστηροί νόμοι της πνευματικής ιδιοκτησίας να περιορίσουν τις Βιβλιοθήκες και την πρόσβαση στην πληροφορία. Σε αυτό τον τομέα, κάποιες από τις σημαντικότερες δράσεις αλλά και επιτεύγματα της είναι: η εκπαίδευση βιβλιοθηκονόμων που συμμετέχουν στο δίκτυο προς υπεράσπιση των ζητημάτων πνευματικής ιδιοκτησίας υπέρ των Βιβλιοθηκών, η βελτίωση των εθνικών νόμων πνευματικής ιδιοκτησίας ως αποτέλεσμα της διεθνούς υποστήριξης που παρέχει το δίκτυο, η συμβολή στη χάραξη διεθνούς πολιτικής στο πλαίσιο του Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας, η ανάπτυξη

πρακτικών οδηγιών για τρέχοντα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας (π.χ. για τα ορφανά έργα, για οπτικοακουστικά έργα, κ.λπ.) (eIFL 2013).

Eblida

Η EBLIDA είναι το Ευρωπαϊκό Γραφείο Ενώσεων Βιβλιοθηκών, Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης. Πρόκειται για μια ανεξάρτητη κεντρική ομπρέλα ενώσεων και ιδρυμάτων στο χώρο της Βιβλιοθηκονομίας, της Πληροφόρησης και της Τεκμηρίωσης. Εδώ και 20 χρόνια αναπτύσσει τεχνογνωσία για θέματα πνευματικών δικαιωμάτων και πνευματικής ιδιοκτησίας σε σχέση πάντα με τους οργανισμούς μνήμης. Συνεχώς καλλιεργεί και διατηρεί μια καλή γνώση όλων των νομικών θεμάτων που επηρεάζουν την παροχή και την διάδοση των πληροφοριών στις Βιβλιοθήκες και στα Αρχεία, ασχολείται με ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα κάνοντας προτάσεις σχετικά με νόμους ή αλλαγές σε νόμους που θα μπορούσαν να ωφελήσουν τις Βιβλιοθήκες και τα αρχεία και συνεργάζεται με διάφορους φορείς για να εκπληρώσει τους σκοπούς αυτούς (EBLIDA 2013).

Εκτός από τους προαναφερθέντες οργανισμούς, θα μπορούσαμε να πούμε ότι και πολλές μεμονωμένες Βιβλιοθήκες, κυρίως του εξωτερικού (University of Cambridge 2013, University Library, University of Illinois at Urbana-Champaign 2013, Rhodes College 2013, University of Canberra 2013, κ.ά.), αφιερώνουν ένα κομμάτι της ιστοσελίδας τους για να δώσουν πληροφορίες σχετικά με θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Συχνά μάλιστα, θέλοντας να καλύψουν απορίες αλλά και να εκπαιδεύσουν του χρήστες τους, μέσω των ιστοσελίδων τους, παρέχουν ηλεκτρονικούς οδηγούς, απαντούν σε συχνά ερωτήματα, συγκεντρώνουν χρήσιμους συνδέσμους, αλλά και ότι άλλο θεωρούν απαραίτητο. Θα δούμε λίγο αναλυτικότερα τις περιπτώσεις δυο Βιβλιοθηκών, της Βρετανικής Βιβλιοθήκης και της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, οι οποίες δείχνουν να έχουν ιδιαίτερη δραστηριότητα στον τομέα αυτό:

British Library

Η Βρετανική Βιβλιοθήκη το 2006 δημιούργησε το Business & IP Centre με στόχο την υποστήριξη μικρών επιχειρήσεων, επιχειρηματιών και εφευρετών που επιθυμούν να αναπτύξουν τις δραστηριότητές τους. Ο ρόλος του Κέντρου είναι καθαρά συμβουλευτικός πάνω σε θέματα οργάνωσης και δικτύωσης μιας επιχείρησης αλλά και προστασίας της επιχειρηματικής ιδέας οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου, δηλαδή σε θέματα πνευματικών δικαιωμάτων. Το Κέντρο για την επίτευξη όλων των παραπάνω προσφέρει στους επαγγελματίες πρόσβαση σε σχετικές βάσεις δεδομένων, σε ειδικές εκδόσεις, οργανώνει μια σειρά από εργαστήρια, συνέδρια και άλλες εκδηλώσεις.

Εκτός από την παροχή της παραπάνω υπηρεσίας, η Βρετανική Βιβλιοθήκη παρέχει και πιο στοχευμένες υπηρεσίες για Βιβλιοθήκες, ειδικά για όσους επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν τις υπηρεσίες της. Μέσω σχετικών γραφείων πληροφόρησης πλαισιωμένων από ειδικούς, αλλά και μέσω της υπηρεσίας συχνών ερωτήσεων και την δημιουργία ενημερωτικών εντύπων, παρέχει πληροφορίες για τις διαδικασίες νόμιμης κατάθεσης υλικού στη βιβλιοθήκη, για τη δημιουργία αντιγράφων από εφημερίδες ή από ερευνητικές βάσεις δεδομένων, για εκκαθάριση δικαιωμάτων χρήσης, κ.ά. (Wight 2013)

Library of Congress

Η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου είναι από τις Βιβλιοθήκες που έχουν μια σημαντική και μακροχρόνια δραστηριότητα στο χώρο των πνευματικών δικαιωμάτων. Στην ιστοσελίδα της γενικά πληροφορεί τους χρήστες της ότι παρέχει τεκμηριωμένες πληροφορίες σχετικά με τους κατόχους των πνευματικών δικαιωμάτων και άλλα σχετικά θέματα που

αφορούν στις εγγραφές του καταλόγου της, στο αρχειακό υλικό της και σε άλλα κείμενα που συνοδεύουν τις συλλογές της (Library of Congress 2012). Για περισσότερες πληροφορίες παραπέμπει στο U.S. Copyright Office, το οποίο μάλιστα το 1897 ξεκίνησε να λειτουργεί ως ξεχωριστό τμήμα της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου, ενώ από το 1870 έως τότε (1987), ό,τι αφορούσε στα πνευματικά δικαιώματα, το διαχειρίζονταν η ίδια τη Βιβλιοθήκη. Σήμερα το U.S. Copyright Office είναι μια πολύ σημαντική υπηρεσία της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου που ετησίως καταχωρεί περίπου μισό εκατομμύριο αιτήσεις για δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και όχι μόνο, ενώ από το 1870 ο αριθμός αυτός φτάνει τις 33.654.000 αιτήσεις.

Η κύρια αποστολή του U.S. Copyright Office είναι η προώθηση της δημιουργικότητας με την παροχή και διατήρηση ενός αποτελεσματικού εθνικού συστήματος δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Τα καθήκοντα του Γραφείου αυτού συνοψίζονται στα εξής:

- Στη διαχείριση του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Στη δημιουργία και διατήρηση ενός δημόσιου αρχείου μέσω της καταγραφής των διεκδικήσεων πνευματικών δικαιωμάτων και της καταχώρισης των σχετικών εγγράφων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που σχετίζονται με τις υποχρεωτικές άδειες (παραχώρησης).
- Στην παροχή τεχνικής βοήθειας προς το Κογκρέσο και προς συνεργαζόμενους φορείς.
- Στην παροχή πληροφοριών προς το κοινό.
- Στη στήριξη της Βιβλιοθήκης του Κογκρέσου με την απόκτηση και τη διάθεση του υλικού που κατατίθεται στις συλλογές της Βιβλιοθήκης.
- Στο να χρησιμεύσει ως μια πηγή για τις εγχώριες και διεθνείς κοινότητες πνευματικών δικαιωμάτων (U.S. Copyright Office 2013).

Πέρα από όλα τα παραπάνω, δεν θα μπορούσαμε να μην αναφέρουμε και άλλους μεγάλους οργανισμούς με σημαντική δραστηριότητα στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Αν και δεν υπάρχει απαραίτητα άμεση σύνδεση με το βιβλιοθηκονομικό χώρο, σίγουρα υπάρχει σημαντική συμβολή και επιρροή τους στον τομέα της πνευματικής ιδιοκτησίας και της δίκαιης χρήσης.

JISC Legal

Το JISC Legal είναι μια υπηρεσία του JISC, μιας ομάδας Βρετανών ειδικών στις ψηφιακές τεχνολογίες για την εκπαίδευση και την έρευνα. Η συγκεκριμένη νομική υπηρεσία του JISC λοιπόν, λειτουργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίσει ότι δεν θα υπάρξουν νομικά εμπόδια για την υιοθέτηση και τη χρήση νέων τεχνολογιών των πληροφοριών στην ευρύτερη εκπαίδευση, στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στα ειδικά κολλέγια. Πέρα από αυτό, το JISC Legal επιδιώκει να διευρύνει την κατανόηση νομικών θεμάτων και να εξηγήσει τις επιπτώσεις των νόμων που αφορούν στην τεχνολογία των πληροφοριών, διαθέτοντας νομικές πληροφορίες σε όσους εργάζονται στη Μεγάλη Βρετανία στην εκπαίδευση και στον ευρύτερο τομέα της πληροφόρησης, π.χ. σε βιβλιοθήκες, σε υπηρεσίες τεχνολογίας της πληροφορίας, στα μέσα ενημέρωσης.

Οι κύριοι στόχοι του JISC Legal μπορούν να συνοψιστούν στα εξής:

- Στη διάδοση πληροφοριών και στην ευαισθητοποίηση πάνω σε νομικά θέματα που σχετίζονται με τη χρήση της τεχνολογίας των πληροφοριών, ιδιαίτερα σε σχέση με την προστασία των δεδομένων, τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, την ελευθερία στην πληροφορία, την αναπηρία και τη σχετική νομοθεσία, κ.λπ.
- Στο να ακολουθεί σχετικές δικαστικές και νομοθετικές εξελίξεις στο Ηνωμένο Βασίλειο και όταν απαιτείται και σε διεθνές επίπεδο και στο να εξετάζει την επίδραση αυτών των εξελίξεων σε αυτό τον τομέα.

- Στο συντονισμό και στην επαφή της εκπαιδευτικής κοινότητας και των αρμόδιων φορέων με έργα και μελέτες σε τομείς που σχετίζονται με τις αρμοδιότητες της υπηρεσίας.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, το JISC Legal:

- Διεξάγει γενική έρευνα.
- Διατηρεί μια ενημερωμένη ιστοσελίδα που περιλαμβάνει Συχνά Ερωτήματα, Νέα, Εκδηλώσεις, Χρήσιμους υπερσυνδέσμους.
- Λειτουργεί υπηρεσία παροχής πληροφοριών μέσω e-mail, fax, τηλεφώνου, ταχυδρομείου σε ένα χρονικό όριο τριών ημερών.
- Λειτουργεί και ενισχύει ομάδες συζήτησης μέσω email.
- Διεξάγει, επιχορηγεί και παρουσιάζει μια σειρά σεμιναρίων, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους σε όλη τη Μεγάλη Βρετανία.
- Εμπλουτίζει την ιστοσελίδα αλλά και το έντυπο αρχείο που διατηρεί με ενημερωτικά έγγραφα και άλλο περιεχόμενο από νομικούς, ακαδημαϊκούς, επαγγελματίες
- Συνεργάζεται με άλλες συμβουλευτικές νομικές υπηρεσίες (Jisc Legal 2013).

World Intellectual Property Organization (WIPO)

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας είναι μια υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών αφιερωμένη στη χρήση της Πνευματικής Ιδιοκτησίας (διπλώματα ευρεσιτεχνίας, πνευματικά δικαιώματα, εμπορικά σήματα, κ.ά.) ως μέσο για την τόνωση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας.

Όπως αναφέρθηκε αμέσως παραπάνω, η κύρια αποστολή του είναι η προώθηση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη όλων των χωρών, μέσα από ένα ισορροπημένο και αποτελεσματικό διεθνές σύστημα Πνευματικής Ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα, ο WIPO προωθεί την ανάπτυξη και τη χρήση ενός διεθνούς συστήματος Πνευματικής Ιδιοκτησίας μέσω:

- Υπηρεσιών, εφαρμόζοντας μεθόδους που καθιστούν ευκολότερη διεθνώς την προστασία για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τα εμπορικά σήματα, τα σχέδια, τις ονομασίες προέλευσης και την επίλυση διαφορών Πνευματικής Ιδιοκτησίας.
- Νόμων, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη ενός διεθνούς νομικού πλαισίου Πνευματικής Ιδιοκτησίας που να συμβαδίζει με τις εξελισσόμενες ανάγκες της κοινωνίας.
- Υποδομών, ενισχύοντας τις ικανότητες και τις γνώσεις στη χρήση της Πνευματικής Ιδιοκτησίας για την στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης.

Πολύ βασική είναι επίσης, η συνεργασία με άλλα κράτη μέλη και άλλους φορείς και η παροχή οικονομικής ανάλυσης και στατιστικών στοιχείων (WIPO 2013).

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνονται συγκεντρωμένες οι σημαντικότερες υπηρεσίες ανά οργανισμό που τις παρέχει:

	IFLA	LCA	EIFL	Eblida	BL	LC (U.S. Copyright Office)	Jisc Legal	WIPO
Ιστοσελίδα	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Συνεργασία με άλλους φορείς-οργανισμούς	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Συμβολή σε διεθνείς εμπορικές συμφωνίες- χάραξη πολιτικών	✓	✓	✓	✓		✓		✓

Έκδοση προτάσεων, ενημερωτικού-πληροφοριακού υλικού	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εκπαίδευση-Σεμινάρια			✓		✓		✓	✓
FAQs			✓		✓		✓	
eCopyright Office (υποχρεωτική κατάθεση)						✓		
Διεξαγωγή έρευνας							✓	
eHelpdesk							✓	

Πίνακας 2: Οργανισμοί και υπηρεσίες που προσφέρουν

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, όλοι οι οργανισμοί έχουν μια ενημερωμένη ιστοσελίδα, πράγμα το οποίο είναι αφενός αναμενόμενο και αφετέρου μια από τις ευκολότερες για το χρήστη πηγές πληροφόρησης. Επίσης, όλοι οι οργανισμοί εκδίδουν ή/και δημοσιεύουν ενημερωτικό υλικό, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία συνεργάζεται με άλλους σχετικούς φορείς και έχει μια σημαντική συμβολή στη χάραξη διεθνών πολιτικών και συμφωνιών. Επιπροσθέτως, οι μισοί από τους προαναφερθέντες οργανισμούς διοργανώνουν σεμινάρια και εκπαιδεύουν τους χρήστες τους, ενώ οι τρεις στους οκτώ παρέχουν απαντήσεις σε συχνά ερωτήματα. Επίσης, πρέπει να επισημάνουμε ότι μόνο στο Jisc Legal παρατηρούμε την υποστήριξη ενός ηλεκτρονικού γραφείου πληροφόρησης (e-helpdesk).

Σε κάθε περίπτωση, οι παραπάνω οργανισμοί, ο τρόπος λειτουργίας, η δομή, οι υπηρεσίες και το υλικό που προσφέρουν αποτελεί έμπνευση και απαρχή για όποιον μελλοντικό σχεδιασμό όσον αφορά στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας και στην ελληνική πραγματικότητα.

Η Ελληνική πρωτοβουλία Heal-legal

Το ζήτημα της διαχείρισης της πνευματικής ιδιοκτησίας από τις Ελληνικές Βιβλιοθήκες αποτελεί προϋπόθεση προκειμένου να μπορούν να προσφέρουν τις αναγκαίες υπηρεσίες πρόσβασης στη γνώση που αποτελούν και την καταστατική τους αποστολή. Η δημιουργία υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης είναι εξαιρετικά σημαντική ειδικά στο ακαδημαϊκό συμφραζόμενο με δεδομένη τη φύση των χρηστών των σχετικών βιβλιοθηκών. Τόσο τα μέλη ΔΕΠ όσο και οι φοιτητές και ερευνητές των Ελληνικών ακαδημαϊκών ιδρυμάτων έχουν άμεση ανάγκη από βασική νομική πληροφόρηση για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους σε σχέση με το περιεχόμενο στο οποίο έχουν πρόσβαση, αλλά και αυτό το οποίο οι ίδιοι δημιουργούν.

Η ανάγκη ανάπτυξης και παροχής των σχετικών υπηρεσιών επιτείνεται εξαιτίας των έργων ψηφιοποίησης που αναλαμβάνουν οι Ελληνικές βιβλιοθήκες τα τελευταία χρόνια στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων αλλά και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και τα οποία απαιτούν νομική υποστήριξη προκειμένου να είναι το ψηφιακό και ψηφιοποιημένο περιεχόμενο διαθέσιμο στον ευρύτερο δυνατό κύκλο προσώπων. Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, όταν διάφορα έργα ψηφιοποίησης έχουν λάβει χώρα τόσο στο πλαίσιο της Οριζόντιας Δράσης Βιβλιοθηκών όσο και των κάθετων δράσεων, όταν πλήθος ψηφιακών βιβλιοθηκών και ιδρυματικών αποθετηρίων έχουν τεθεί σε λειτουργία και όλα αυτά ταυτόχρονα με την αυξανόμενη επιρροή της ανοιχτής πρόσβασης. Ιδίως «οι ενέργειες ψηφιοποίησης και online διάθεσης υλικού διέπονται από ένα πολύπλοκο πλέγμα νομικών ρυθμίσεων και διαδικασιών οι οποίες άλλες φορές

είναι άγνωστες στις Βιβλιοθήκες και άλλες φορές, παρότι γνωστές, γεννούν διάφορα ερωτηματικά που σχετίζονται με ανάγκες και απαιτήσεις συγκεκριμένων εφαρμογών ψηφιοποίησης ή/και διάθεσης ψηφιακού περιεχομένου» (Φράγκου 2011).

Αναγνωρίζοντας όλα τα παραπάνω λοιπόν, ο ΣΕΑΒ, προέβη σε μια σειρά από ενέργειες που συνοψίζονται στα εξής:

- Πραγματοποίησε μια σειρά επαφών με τον Οργανισμό Πνευματικής Ιδιοκτησίας.
- Έγινε Associate member της EBLIDA με συνδρομή του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Συμμετείχε σε lobbying της EBLIDA.
- Συνέταξε συγκριτική έκθεση για τις εξαιρέσεις του copyright που αφορούν τις βιβλιοθήκες σε ευρωπαϊκό επίπεδο
- Εξέδωσε ψήφισμα στο 12ο Π.Σ.Α.Β., το οποίο και προώθησε στη Σύνοδο των Πρυτάνεων.
- Διατηρεί και ανανεώνει ιστοσελίδα στον ιστότοπο της HEAL-Link (2013) μέσω της οποίας ενημερώνει και παρέχει τις πιο πρόσφατες πληροφορίες πάνω σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας (Φράγκου 2011).

Καθώς όμως οι ανάγκες διαχείρισης και αντιμετώπισης των θεμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας συνεχώς αυξάνονταν, διαφάνηκε μεγαλύτερη ανάγκη για μια πιο λεπτομερή ενασχόληση με τον συγκεκριμένο τομέα. Έτσι λοιπόν, ο ΣΕΑΒ ανέλαβε την υλοποίηση του Heal-Legal, μιας υπηρεσίας νομικής συμβουλευτικής για θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας που αφορούν στα Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα (Ψηφιακή Σύγκλιση, Πρόταση 21.1). Οι βασικοί στόχοι της συγκεκριμένης υπηρεσίας είναι:

- Η επίλυση προβλημάτων σχετικών με τα πνευματικά δικαιώματα.
- Η εκπαίδευση Βιβλιοθηκονόμων στην αντιμετώπιση και διαχείριση σχετικών θεμάτων και η ενημέρωσή τους για τις εξελίξεις στην εθνική και διεθνή νομοθεσία και πρακτική.
- Η καλύτερη διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων με αποτέλεσμα την ασφαλέστερη προστασία των δικαιωμάτων των δημιουργών.
- Η ανάδειξη σε μέγιστο βαθμό των θεμάτων που σχετίζονται με το ανοιχτό περιεχόμενο με αποτέλεσμα την ενημέρωση των δημιουργών για τα οφέλη του και για τους τρόπους αδειοδότησης των έργων τους στο πλαίσιο πρωτοβουλιών για ανοιχτό περιεχόμενο.

Αναλυτικότερα, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου προγραμματίστηκε να αναπτυχθούν:

- Πρότυπες διαδικασίες για την εκκαθάριση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας σε σχέση με το υλικό που έχουν οι Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες (π.χ. αρχειακό ή άλλο υλικό).
- Οδηγίες για την αποτίμηση, τον περιορισμό και τη διαχείριση των κινδύνων (risk assessment, mitigation and management) που προκύπτουν από τη χρήση υλικού προστατευόμενου από δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Εκπαιδευτικό υλικό για Βιβλιοθηκονόμους σχετικά με θέματα εκκαθάρισης και διαχείρισης πνευματικής ιδιοκτησίας. Προσφορά εκπαιδευτικών σεμιναρίων με χρήση σύγχρονων εργαλείων εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής εκπαίδευσης.
- Προτάσεις για αναγκαίες νομοθετικές και διοικητικές αλλαγές σε σχέση με θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας, ώστε να μπορούν οι Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες να εκπληρώνουν την αποστολή τους.
- Τυποποιημένες συμβάσεις και διαδικασίες για τη συνεργασία των Βιβλιοθηκών με άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς και οργανισμούς μνήμης (π.χ. αρχαία, μουσεία, ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα).

- Μελέτη και προώθηση του ανοιχτού περιεχομένου με έμφαση στις νομικές του προϋποθέσεις και τις οικονομικές συνέπειες.
- Δικτυακός τόπος για την προσφορά υπηρεσιών πληροφόρησης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης σε θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.
- Μονάδα e-helpdesk για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας με ταυτόχρονη ανάπτυξη γνωσιακής βάσης δεδομένων με χρήση κατάλληλου λογισμικού.

Το έργο ξεκίνησε να υλοποιείται τον Ιούνιο του 2013 απασχολώντας 3 άτομα, έναν νομικό σύμβουλο, μια βιβλιοθηκονόμο και έναν πληροφορικό.

Δικτυακός τόπος Heal-Legal

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ένα από τα υποέργα που προγραμματίστηκε να γίνουν είναι η δημιουργία ενός σχετικού δικτυακού τόπου, στο σχεδιασμό του οποίου μάλιστα δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς, όπως επισημαίνουν και οι Ballard και Teague-Rector (2011), ο σχεδιασμός της ιστοσελίδας μιας υπηρεσίας μιας βιβλιοθήκης είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες που μπορεί να καθορίσουν την επιτυχία και εξέλιξή της. Επιπροσθέτως και σύμφωνα με τον Hogana (2010, σελ. 28) οι βιβλιοθήκες οφείλουν να παρέχουν μια ιστοσελίδα στους χρήστες τους με πληροφορίες που αφορούν στα πνευματικά δικαιώματα. Με αυτό τον τρόπο υιοθετούν μια ζωτικής σημασίας μέθοδο διδασκαλίας των βασικών αρχών της πνευματικής ιδιοκτησίας, παρέχουν απαντήσεις για συγκεκριμένες χρήσεις του προστατευμένου υλικού και ενισχύουν την κατανόηση ενός ευρύτερα νομικού τοπίου μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η νομοθεσία και η νομολογία που αφορά στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Αφού μελετήθηκαν έρευνες για τη χρησιμότητα των ιστοσελίδων διαφόρων βιβλιοθηκών που έχουν εκπονηθεί κατά καιρούς (Tidal, 2012; Wu and Lanclos, 2011; Manzari and Trinidad-Christensen, 2006; Bobst Library, 2004, κ.λπ.) αλλά και σε ποιες παραμέτρους πρέπει μια βιβλιοθήκη να επιμείνει ώστε να αναπτύξει με σωστό τρόπο το δικτυακό της τόπο (Poll 2007) δημιουργήθηκε ο ιστότοπος της υπηρεσίας Heal-Legal (Heal-Link 2013a).

Καταλληλότερο λογισμικό για τη δημιουργία του δικτυακού τόπου Heal-Legal κρίθηκε το Joomla 2.5. Το συγκεκριμένο Content Management System αφενός καλύπτει όλες τις προδιαγραφές που ζητούνταν από το τεχνικό δελτίο του προγράμματος, αφετέρου εξυπηρετεί σε πρακτικό επίπεδο το τεχνικό προσωπικό, μιας και υπάρχει σχετική εμπειρία στην εγκατάστασή του. Καθοριστικό παράγοντα για την επιλογή αυτή αποτέλεσε και το γεγονός ότι το Joomla επιτρέπει την εύκολη και αξιόπιστη μεταφορά δεδομένων από τον ήδη ενεργό δικτυακό τόπο του Heal-Link (2013) στο νέο δικτυακό τόπο που σχεδιάζεται στο πλαίσιο του τρέχοντος έργου καθώς και την εύκολη διαχείριση του περιεχομένου του από έναν μη-τεχνικό (π.χ. βιβλιοθηκονόμο).

Η δομή του δικτυακού τόπου πληροφόρησης, ενημέρωσης και εκπαίδευσης για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας μέχρι στιγμής έχει διαμορφωθεί ως εξής (Εικόνα 1, Α):

1. Οριζόντιο μενού, το οποίο περιλαμβάνει τις εξής υποκατηγορίες:
  - Κεντρική
  - Πνευματική Ιδιοκτησία
  - Προσωπικά Δεδομένα
  - Δημόσια Δεδομένα
  - Πολιτιστική Κληρονομιά
2. Κεντρικό μενού, το οποίο δομείται από τις παρακάτω υποκατηγορίες (Εικόνα 1, Β):
  - Διαδικασίες εκκαθάρισης. Περιγράφει τις γενικές διαδικασίες εκκαθάρισης, οι οποίες βρίσκουν πεδίο εφαρμογής στις περισσότερες από τις υποκατηγορίες που ακολουθούν:

- Για Βιβλιοθηκονόμους
- Για Διδάσκοντες,
- Για Υπηρεσίες Πληροφορικής
- Για Διοικητικά Στελέχη
- Για Ερευνητές (Heal-Link 2013a)

Εικόνα 6: Κεντρική σελίδα του ιστότοπου Heal-Legal

Μονάδα e-helpdesk

Το επόμενο έργο του Heal-Legal που τέθηκε σε εφαρμογή είναι η δημιουργία υπηρεσίας e-helpdesk για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας (Heal-Link 2013b). Έπειτα από σχετική έρευνα στη διεθνή βιβλιογραφία, προέκυψε η διαπίστωση ότι η χρήση των ηλεκτρονικών γραφείων πληροφόρησης και γενικότερα των σύγχρονων ηλεκτρονικών υπηρεσιών πληροφόρησης αποτελεί μια αρκετά διαδεδομένη και συνεχώς αναπτυσσόμενη υπηρεσία, ειδικότερα για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες (Foley 2002, Davis 2007). Το γεγονός αυτό οδήγησε σημαντικούς οργανισμούς να ασχοληθούν με την χάραξη κατευθυντήριων γραμμών ώστε να μπορούν να καθοδηγούν όσες βιβλιοθήκες επιθυμούν να αναπτύξουν σχετικές υπηρεσίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Reference and User Services Association (RUSA 2004), η οποία εξέδωσε τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή και υποστήριξη εικονικών υπηρεσιών πληροφόρησης, τις οποίες και συμβουλευτήκαμε πριν από τον σχεδιασμό της συγκεκριμένης υπηρεσίας.

Πολύ σημαντική για την επίτευξη όλων των παραπάνω, είναι η σωστή επιλογή του λογισμικού (RUSA, 2004). Επιπρόσθετα, η Clements (2009) αναφέρει ότι πολλές παράμετροι πρέπει να εξεταστούν πριν από την υιοθέτηση κάποιου σχετικού λογισμικού, κάποιες από τις οποίες είναι το κόστος, οι τεχνικές προδιαγραφές της φιλοξενίας (hosting) του λογισμικού, οι γενικές απαιτήσεις και προδιαγραφές του, η υποστήριξη που προσφέρεται, οι αναβαθμίσεις του και η γενικότερη ανάπτυξή του, η

δυνατότητα και η αναγκαιότητα εκπαίδευσης του προσωπικού και του τελικού χρήστη. Τέλος, προτείνει κάποια βασικά κριτήρια, όπως η ευκολία στη χρήση, όσον αφορά στους τελικούς χρήστες αλλά και στο προσωπικό της βιβλιοθήκης.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω αλλά και τις τρέχουσες δυνατότητες και ανάγκες του συγκεκριμένου έργου, δημιουργήθηκε το Heal-Help (Heal-Link 2013b), μια υπηρεσία ερωτήσεων-απαντήσεων νομικού περιεχομένου. Για το στήσιμο του ηλεκτρονικού γραφείου πληροφόρησης χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό ανοιχτού κώδικα rhpMyFAQ, το οποίο είναι ένα πολύγλωσσο σύστημα Συχνών Ερωτήσεων που υποστηρίζει διάφορες βάσεις δεδομένων για την αποθήκευση των δεδομένων του, ενώ στη συγκεκριμένη εφαρμογή έχει γίνει χρήση της MYSQL. Το rhpMyFAQ παρέχει δυνατότητα ασφαλείας σε επίπεδο χρηστών και ομάδων ενώ κάποια επιπλέον χαρακτηριστικά του είναι: RSS, ενισχυμένη αυτόματη διαπραγμάτευση περιεχομένου, πρότυπα, εκτεταμένη υποστήριξη XML, υποστήριξη PDF, ενσωματωμένο anti-spam, υποστήριξη LDAP, υποστήριξη Twitter και Facebook (rhpMyFAQ Team 2013).

Όπως φαίνεται και στο αριστερό μενού της αρχικής σελίδας (εικ. 2, Α) τα ερωτήματα που έχουν κατατεθεί ή πρόκειται να κατατεθούν πρέπει να ενταχθούν σε μια από τις εξής κατηγορίες:

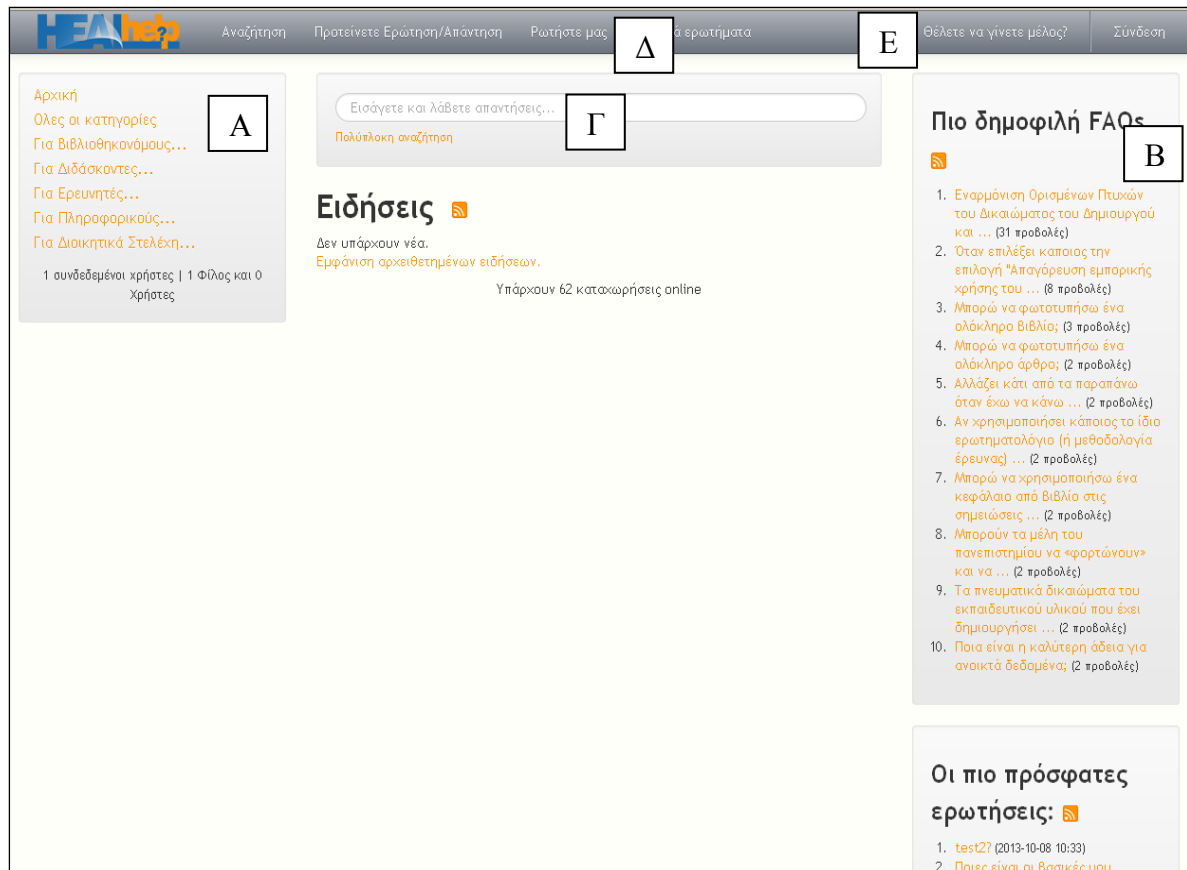
- Για Βιβλιοθηκονόμους...
- Για Διδάσκοντες...
- Για Ερευνητές...
- Για Πληροφορικούς...
- Για Διοικητικά Στελέχη...

Στην δεξιά μπάρα του αρχικού μενού υπάρχει λίστα με τα πιο δημοφιλή Συχνά Ερωτήματα (FAQs), τις πιο πρόσφατες ερωτήσεις, και τις μόνιμα επικολημένες καταχωρήσεις (Εικόνα 2, Β). Αν ο χρήστης επιλέξει να πλοηγηθεί σε κάποια εγγραφή, θα δει επιπλέον και τις υπόλοιπες εγγραφές της τρέχουσας κατηγορίας, όπως επίσης και το σύννεφο ετικετών (tagcloud), αν έχει χρησιμοποιηθεί η πρακτική της επισήμανσης ετικετών (tagging). Επίσης, μπορεί να δει κάποιες επιπλέον λεπτομέρειες, όπως π.χ. τότε έγινε η τελευταία ενημέρωση της εγγραφής

Επίσης, από την αρχική σελίδα δίνεται στο χρήστη η δυνατότητα εγγραφής σε τρία RSS feeds που παρέχουν ενημερώσεις σχετικά με: τις ειδήσεις του Heal-Legal e-helpdesk, τις δέκα πιο δημοφιλείς ερωτήσεις και τις πιο πρόσφατες ερωτήσεις. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα εγγραφής στα RSS feeds της σελίδας με τις ανοιχτές ερωτήσεις των χρηστών. Όλες οι ενημερώσεις είναι συμβατές με τις προδιαγραφές του RSS 2.0.

Ο απλός χρήστης (χωρίς εγγραφή και σύνδεση στο σύστημα) έχει τη δυνατότητα να κάνει αναζήτηση στη βάση των ερωτημάτων με 2 τρόπους, χρησιμοποιώντας είτε την γρήγορη είτε την πολύπλοκη αναζήτηση (Εικόνα 2, Γ).

Επίσης, ο απλός χρήστης έχει το δικαίωμα να κάνει υποβολή μιας ερώτησης («Ρωτήστε μας», Εικόνα 2, Δ), αφού προσθέσει το όνομα και το email του και τους σχετικούς captcha κωδικούς. Για να εμφανιστεί δημόσια η ερώτηση αυτή, θα πρέπει πρώτα να περάσει από την έγκριση του διαχειριστή.

Εικόνα 7: Κεντρική σελίδα Heal-Help

Στο πάνω δεξιό πλαίσιο της αρχικής σελίδας (Εικόνα 2, Ε), οι χρήστες έχουν την δυνατότητα να κάνουν εγγραφή στο σύστημά μας. Με αυτό τον τρόπο και όταν το αίτημά τους γίνει αποδεκτό από τον διαχειριστή, αποκτούν περισσότερες δυνατότητες. Αναλυτικότερα, μπορούν να κάνουν:

Πρόταση Ερωτ./ Απαντ.

Επιλέγοντας την επιλογή «Προτείνετα Ερωτ./ Απαντ.» από το βασικό μενού δίνεται η δυνατότητα σε όλους τους εγγεγραμμένους χρήστες να προτείνουν μια νέα ερώτηση. Επιπλέον, τους δίνεται η δυνατότητα να προτείνουν την απάντηση στην ίδια τους την ερώτηση (Εικόνα 3).

Πρόταση για καταχώρηση

Η πρότασή σας δε θα εμφανιστεί αμέσως αλλά θα εκδοθεί από τον διαχειριστή του συστήματος κατά την παραλαβή της. Υποχρεωτικά πεδία είναι τα εξής: **Το όνομά σας, το email σας, Κατηγορία, Τίτλος και η καταχώρησή σας.** Παρακαλούμε διαχωρίστε τις λέξεις κλειδιά με κενό (space) ή ατλούδητη (tab).

Το όνομά σας:

Το email σας:

Κατηγορία που αναφέρεστε:

Τίτλος:

Η απάντησή σας:

Λέξεις κλειδιά:

Σύνδεσμος για αυτή την εγγραφή:

Παρακαλώ εισάγετε τους χαρακτήρες που διαβάζετε στην εικόνα:

Πιο δημοφιλή FAQs

1. Εναρμόνιση Οριζόμενων Πτυχίων του Δικαιώματος του Δημιουργού και ... (31 προβολές)
2. Όταν επιλέξει κάποιος την επιλογή "Απαγόρευση εμπορικής χρήσης του ... (8 προβολές)
3. Μπορώ να φωτοτυπήσω ένα ολόκληρο βιβλίο; (3 προβολές)
4. Μπορώ να φωτοτυπήσω ένα ολόκληρο άρθρο; (2 προβολές)
5. Αλλάζει κάτι από τα παραπάνω όταν έκο να κόνω ... (2 προβολές)
6. Αν χρησιμοποιήσει κάποιος το ίδιο ερωτηματολόγιο (ή μεθοδολογία έρευνας) ... (2 προβολές)
7. Μπορώ να χρησιμοποιήσω ένα κεφάλαιο από βιβλίο στις σημειώσεις ... (2 προβολές)
8. Μπορούν τα μέλη του πανεπιστημίου να «φορτώνουν» και να ... (2 προβολές)
9. Τα πνευματικά δικαιώματα του εκπαιδευτικού υλικού που έχει δημιουργήσει ... (2 προβολές)
10. Ποια είναι η καλύτερη άδεια για ανοικτά δεδομένα; (2 προβολές)

Οι πιο πρόσφατες ερωτήσεις:

1. test27 (2013-10-08 10:33)
2. Ποιες είναι οι βασικές μου υποχρεώσεις σε σχέση με ... (2013-10-01 15:03)
3. Πώς μπορώ να χρησιμοποιήσω γεωγραφική πληροφορία που έχει ένα ... (2013-10-01 15:03)
4. Πώς μπορώ να χρησιμοποιήσω δημόσια πληροφορία που έχει ένα ... (2013-10-01 15:03)

Εικόνα 8: Πρόταση ερωτ./ απάντ.

Υποβολή ερώτησης, «Ρωτήστε μας»

Στη σελίδα «Ρωτήστε μας», μπορούν και οι εγγεγραμμένοι, όπως και οι απλοί χρήστες, να προσθέσουν μια νέα ερώτηση χωρίς να είναι υποχρεωμένοι να προσθέσουν και την απάντηση (Εικόνα 4). Μόλις η ερώτηση κατατεθεί, το rhrMyFAQ τσεκάρει τις λέξεις κλειδιά της ερώτησης και κάνει μια αναζήτηση πλήρους κειμένου στη βάση δεδομένων με τα ήδη υπάρχοντα FAQs. Εάν εντοπιστούν λέξεις που ταιριάζουν, θα σταλούν στο χρήστη κάποιες συστάσεις ανάλογα με την ερώτηση που έχει υποβάλει.

Ρωτήστε μας

Ρωτήστε μας εδώ:

Το όνομά σας:

Το email σας:

Κατηγορία στην οποία αναφέρεστε με το ερώτημα:

Η ερώτησή σας:

Παρακαλώ εισάγετε τους χαρακτήρες που διαβάζετε στην εικόνα:

Πιο δημοφιλή FAQs

1. Εναρμόνιση Οριζόμενων Πτυχίων του Δικαιώματος του Δημιουργού και ... (31 προβολές)
2. Όταν επιλέξει κάποιος την επιλογή "Απαγόρευση εμπορικής χρήσης του ... (8 προβολές)
3. Μπορώ να φωτοτυπήσω ένα ολόκληρο βιβλίο; (3 προβολές)
4. Μπορώ να φωτοτυπήσω ένα ολόκληρο άρθρο; (2 προβολές)
5. Αλλάζει κάτι από τα παραπάνω όταν έκο να κόνω ... (2 προβολές)
6. Αν χρησιμοποιήσει κάποιος το ίδιο ερωτηματολόγιο (ή μεθοδολογία έρευνας) ... (2 προβολές)
7. Μπορώ να χρησιμοποιήσω ένα κεφάλαιο από βιβλίο στις σημειώσεις ... (2 προβολές)
8. Μπορούν τα μέλη του πανεπιστημίου να «φορτώνουν» και να ... (2 προβολές)
9. Τα πνευματικά δικαιώματα του εκπαιδευτικού υλικού που έχει δημιουργήσει ... (2 προβολές)
10. Ποια είναι η καλύτερη άδεια για ανοικτά δεδομένα; (2 προβολές)

Εικόνα 9: Ρωτήστε μας

Υποβολή απάντησης στα «Ανοιχτά ερωτήματα»

Αυτή η σελίδα εμφανίζει όλες τις ανοιχτές ερωτήσεις και δίνεται η δυνατότητα στους εγγεγραμμένους χρήστες να προσθέσουν μια απάντηση σε κάποια ήδη περασμένη ερώτηση (Εικόνα 5). Για να επιτευχθεί αυτό, ο χρήστης θα οδηγηθεί στη σελίδα «Προτείνετε Ερώτηση/Απάντηση».

Εικόνα 10: Ανοιχτά ερωτήματα

Για να ολοκληρωθούν και οι τρεις παραπάνω λειτουργίες, θα πρέπει να δοθεί η τελική έγκριση από τον διαχειριστή.

Υποβολή μετάφρασης

Σε κάθε σελίδα υπάρχει ένα μενού επιλογών διαφόρων γλωσσών και ένα κουμπί μετάφρασης της ήδη υπάρχουσας Συχνής Ερώτησης (FAQ) σε κάποια άλλη γλώσσα. Οι χρήστες θα πρέπει πρώτα να προσθέσουν μεταφρασμένο το όνομα της κατηγορίας, στην οποία θα ενταχθεί η εγγραφή. Διαφορετικά, δεν θα είναι δυνατό να μεταφραστεί και η ίδια η εγγραφή.

Διαμοιρασμός στα Κοινωνικά δίκτυα

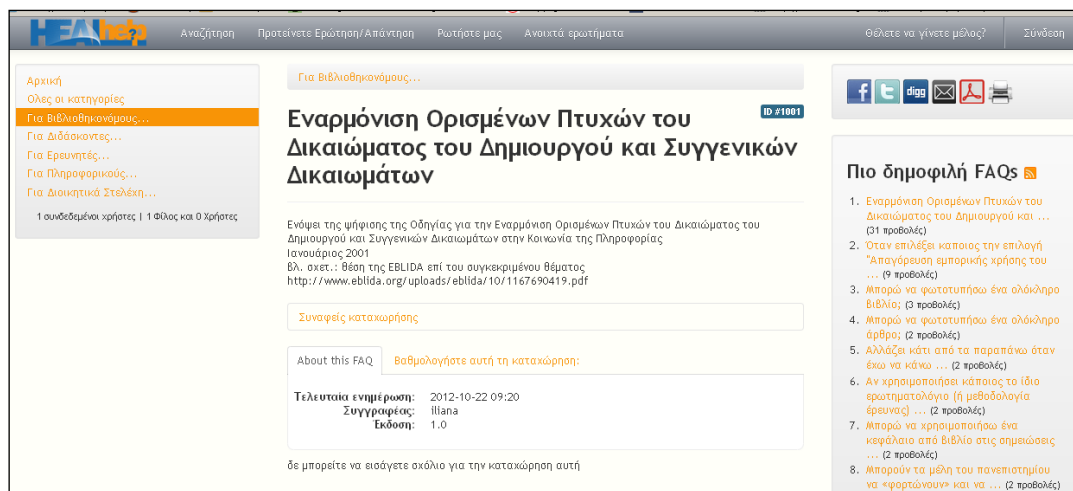
Σε κάθε Συχνή Ερώτηση υπάρχουν απευθείας υπερσύνδεσμοι που οδηγούν σε διάφορα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter, Delicious, Dig.com) ώστε να διαμοιράζεται το περιεχόμενό της. Υπάρχει, επίσης, η δυνατότητα επιλογής του κουμπιού Like στο Facebook ή της αποστολής με e-mail του URL της FAQ εγγραφής σε ως πέντε αποστολείς. Τέλος, δίνεται η δυνατότητα εξαγωγής των FAQs σε PDF και η δυνατότητα εκτύπωσής τους (Εικόνα 7). Οι παραπάνω επιλογές που αφορούν στα κοινωνικά δίκτυα, ισχύουν και για τους απλούς χρήστες χωρίς Login.

Χρήση Βοηθητικών Συνδέσμων

Για την εξασφάλιση μεγαλύτερης χρηστικότητας υπάρχουν οι εξής χρήσιμοι υπερσύνδεσμοι κάτω από κάθε FAQ εγγραφή:

- **Σχετικά:** δίνονται πληροφορίες σχετικά με την εγγραφή
- **Βαθμολογίστε αυτή την καταχώρηση:** μπορεί ο χρήστης να βαθμολογήσει το πόσο χρήσιμη του φάνηκε η καταχώρηση
- **Πρόταση μετάφρασης:** μπορεί ο χρήστης να προτείνει μια μετάφραση για την συγκεκριμένη καταχώρηση

Στη δεξιά πλευρά υπάρχουν σύνδεσμοι που οδηγούν σε όλες τις εγγραφές της τρέχουσας κατηγορίας και το πλήρες σύννεφο ετικετών (tagcloud) ολόκληρου της Συχνής Ερώτησης (Εικόνα 6).

Εικόνα 6: Κοινωνικά δίκτυα και Εσωτερικές αναφορές

Οι δύο παραπάνω επιλογές που αφορούν στη χρήση κοινωνικών δικτύων και βοηθητικών υπερσυνδέσμων, ισχύουν και για τους απλούς χρήστες χωρίς login.

Το παρόν και το μέλλον των υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης Heal-legal

Η μέχρι τώρα εμπειρία από το σχεδιασμό και την υλοποίηση των υπηρεσιών νομικής πληροφόρησης του Heal-Legal μας δίνει ανάγλυφη την εικόνα των νομικών ζητημάτων που αντιμετωπίζει η κοινότητα των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα σήμερα και τα οποία αποτελούν αντανάκλαση αφενός μεν των προβλημάτων που έχει ο ίδιος ο Ν. 2121/1993 ύστερα από σχεδόν 20 χρόνια από τη θέσπισή του και με μια σειρά από αναθεωρήσεις που έχει υποστεί, κυρίως ως αποτέλεσμα κοινοτικών οδηγιών και δευτερογενώς σε σχέση με ανάγκες που έχουν προκύψει στο εγχώριο οικοσύστημα πνευματικών έργων.

Ενώ η υπηρεσία του Heal-Legal μπορεί να προσφέρει ένα πρώτο επίπεδο υπηρεσιών σε επιστήμονες πληροφόρησης και χρήστες-δημιουργούς Βιβλιοθηκών, αδυνατεί να επιλύσει προβλήματα που σχετίζονται με το ίδιο το γράμμα του νόμου και εκφράζουν τα ζητήματα που αντιμετωπίζει ο χρήστης-δημιουργός στην καθημερινότητά του. Ειδικότερα:

1. *Ζητήματα σε σχέση με την έκταση του δημοσίου τομέα.* Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα είναι κατά πόσο μια σειρά από έργα που έχουν ψηφιοποιηθεί και έχουν μεταφορτωθεί στα διάφορα ιδρυματικά καταθετήρια βρίσκονται εντός του πεδίου εφαρμογής της πνευματικής ιδιοκτησίας. Πρόκειται για έργα που βρίσκονται εκτός προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας (π.χ. γκραβούρες ή αρχιτεκτονικά κτίσματα του 19ου αιώνα), αλλά έχουν ψηφιοποιηθεί τα τελευταία 15 χρόνια. Η προσέγγιση που θέλει τα πνευματικά δικαιώματα να ξαναγεννώνται ενόψει της ψηφιοποίησης περιορίζει αδικαιολόγητα το δημόσιο τομέα και καταστρατηγεί ουσιαστικά την πρόθεση του νομοθέτη να θέσει εκτός πνευματικής ιδιοκτησίας κάποια έργα μετά τη λήξη του χρόνου προστασίας τους. Επιπλέον, παραμένει ουσιαστικό το πρόβλημα της αποτίμησης των πνευματικών δικαιωμάτων επί πληροφοριακών έργων, διαγραμμάτων ή απλών στοιχείων που συχνά δεν μπορεί ο μη ειδικός να εκτιμήσει κατά πόσο βρίσκονται εντός ή εκτός προστασίας.
2. *Ορφανά έργα.* Για ένα μεγάλο όγκο έργων, η εύρεση των δικαιούχων είναι πολύ δύσκολη ή εξαιρετικά χρονοβόρα με αποτέλεσμα να μην είναι οικονομικά εφικτή η εκκαθάριση των δικαιωμάτων προκειμένου να διατεθούν τα έργα προς περαιτέρω

χρήση. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι για ένα σημαντικό αριθμό έργων, ενώ η βιβλιοθήκη μπορεί να προσφέρει πρόσβαση, δε είναι απαραίτητο ότι υπάρχει ένα ξεκάθαρο πλαίσιο σε σχέση με τις πράξεις περαιτέρω χρήσης που μπορεί να διενεργηθούν επί αυτών.

3. *Το πρόβλημα των εξαιρέσεων στο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας.* Το σύστημα των περιορισμών ή εξαιρέσεων στο δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας είναι εξαιρετικά περιοριστικό ως έχει και ουσιαστικά δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις για τους χρήστες του υλικού ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Απαιτείται η άμεση επέκταση του εύρους των εξαιρέσεων ώστε να καλύπτουν μία σειρά από δράσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και να φτάνει στο εύρος που επιτρέπει το Ευρωπαϊκό κεκτημένο καθώς και εισαγωγή νέων εξαιρέσεων στο πρότυπο άλλων συστημάτων (π.χ. Ισπανικό, πορτογαλικό ή Αγγλικό σύστημα). Να τονιστεί ότι η λύση της λίστας εξαιρέσεων που έχει επιλέξει ο Έλληνας νομοθέτης δημιουργεί σκληρόνσεις στην εφαρμογή του σχετικού νόμου καθώς αφήνει εκτός εφαρμογής αυτών σειρά από σημαντικές περιπτώσεις χρήσης που θα μπορούσαν να υπαχθούν σε έναν γενικότερο κανόνα εξαιρέσεων στο δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας. Εξάλλου από μια σκοπιά ενός δικαίου πνευματικής ιδιοκτησίας προσαρμοσμένου στις ανάγκες του 21ου αιώνα κρίνεται σκόπιμη η εισαγωγή θετικών δικαιωμάτων των χρηστών-δημιουργών για συγκεκριμένες χρήσεις έργων που περιοριστικά τίθενται από το νομοθέτη και όχι απλώς ένας κανόνας εξαιρέσεων, πολύ λιγότερο δε μιας λίστας από έργα και πράξεις που εξαιρούνται από την πνευματική ιδιοκτησία.
4. *Ζητήματα παραβιάσεων.* Το ζήτημα της παραβίασης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ειδικά από ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς οργανισμούς δεν έχει αντιμετωπιστεί ως αυτοτελές πρόβλημα αλλά εντάσσεται στη γενικότερη πολιτική προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας. Αυτό έχει ως συνέπεια ότι συχνά εντάσσονται στην ίδια κατηγορία συμπεριφορές με διαφορετική κοινωνική απαξία. Ίσως και στο πεδίο αυτό είναι ανάγκη να υπάρχει μια καλύτερη διαφοροποίηση των ποινών ώστε να ανταποκρίνονται στις ερευνητικές και ακαδημαϊκές πρακτικές αλλά και στην κατανόηση των κανόνων πνευματικής ιδιοκτησίας μέσα σε αυτό το πλαίσιο.

Τα θέματα των δικαιούχων δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησία, της επιλογής της κατάλληλης άδειας και η ύπαρξη πανεπιστημιακών κανονισμών και πολιτικών.

Πολλά από τα προβλήματα που εντοπίζονται στην επιλογή των σχετικών αδειών από δικαιούχους που έχουν την ακαδημαϊκή ιδιότητα σχετίζονται άμεσα με την έλλειψη σαφήνειας σε σχέση με το ποιος έχει ιδιοκτησιακά δικαιώματα επί του έργου που δημιουργούν, ενώ συχνά οι διαφορετικές και ασύμβατες αδειοδοτήσεις του περιεχομένου που παράγεται από τα ακαδημαϊκά ιδρύματα οδηγεί σε περιεχόμενο που είναι διαθέσιμο με ανοικτές άδειες αλλά δεν μπορεί εύκολα ούτε να επαναχρησιμοποιηθεί από τρίτους (π.χ. Wikipedia), ούτε να ενταχθεί σε μια ενιαία δεξαμενή ανοικτού περιεχομένου. Τα περισσότερα από τα προβλήματα αυτά θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν εάν είχαμε ενιαίες πολιτικές διάθεσης περιεχομένου από τα πανεπιστήμια αρχικά σε ιδρυματικό επίπεδο και στη συνέχεια σε εθνικό επίπεδο.

Ζητήματα ορολογίας και επικοινωνίας

Η χρήση ορολογίας σχετιζόμενη με την πνευματική ιδιοκτησία από μη νομικούς οδηγεί συχνά σε παρανοήσεις και στην αντιφατική χρήση όρων. Για παράδειγμα συχνά υπάρχει αδιάκριτη χρήση όρων όπως δεδομένα, πληροφορία, περιεχόμενο, έργο, υλικό προκειμένου να γίνει αναφορά στο ίδιο αντικείμενο, ενώ κάθε ένας από τους ανωτέρω όρους τόσο νομικά όσο και πληροφοριακά μπορεί να έχει διαφορετικό περιεχόμενο και, κατά συνέπεια, η χρήση του να επιφέρει διαφορετικές έννομες συνέπειες. Επιπλέον, η επικοινωνιακή προσέγγιση από τους δικαιούχους της πνευματικής ιδιοκτησίας σε σχέση με τη χρησιμοποιούμενη ορολογία συχνά ενέχει αξιολογικές κρίσεις που εγκλωβίζουν την προσέγγιση μας στην πνευματική ιδιοκτησία σε ένα πλαίσιο που δεν ανταποκρίνεται απαραίτητα στις ανάγκες των βιβλιοθηκών. Αναφέρονται ενδεικτικά φράσεις όπως «πειρατεία», «εξαιρέσεις στο δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας», «χρήστες», «εκτός προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας» που έχουν τελείως διαφορετική αξιολογική φόρτιση σε σχέση με τις αντίστοιχες «παραβίαση κανόνων πνευματικής ιδιοκτησίας», «θετικά δικαιώματα χρηστών-δημιουργών», «χρήστες-δημιουργοί», «δημόσιος τομέας», «κοινά». Θα πρέπει να γίνει μια συνειδητή προσπάθεια οι βιβλιοθήκες να αναπτύξουν το δικό τους λεξιλόγιο σε σχέση με την προσέγγιση της πνευματικής ιδιοκτησίας και να προσπαθήσουν να το καθιερώσουν και ως εκπαιδευτικό υλικό για τη νέα γενιά χρηστών-δημιουργών των Βιβλιοθηκών. Μόνο έτσι μπορεί να ενισχυθεί η προστασία των δημιουργών που -όχι μόνο στη χαραυγή του 21ου αιώνα- είναι σχεδόν πάντοτε χρήστες-δημιουργοί.

Βιβλιογραφία

- Ballard, A.F., Teague-Rector, S. (2011) 'Building a library Web site: strategies for success', *C&RL News*, 132-135.
- Bay, M.T. (2001) 'Copyright and the Need for Academic Libraries to Educate Patrons.', διαθέσιμο στο: <http://eric.ed.gov/?id=ED455840> [ανακτήθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 2013].
- Bobst Library (2004) Usability Testing at Bobst Library at New York University [online], *Usability Testing*, διαθέσιμο στο: <http://www.nyu.edu/library/resources/usability/> [ανακτήθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 2013].
- Clements, C. (2009) 'Implementing instant messaging in four university libraries', *Library Hi Tech*, 27(3), 393-402.
- Davis, K. (2007) 'AskNow Instant Messaging: innovation in virtual reference', *The Australian Library Journal*, 56(2), 152-174.
- EBLIDA (2013) Activities - European Bureau of Library Information and Documentation Associations [online], διαθέσιμο στο: <http://www.eblida.org/activities/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- EIFL (2013) EIFL-IP: Copyright and Libraries [online], διαθέσιμο στο: <http://www.eifl.net/copyright> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Foley, M. (2002) 'Instant Messaging Reference in an Academic Library: A Case Study', *College & Research Libraries*, 63(1), 36-45.
- Heal-Link (2013) Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας [online], διαθέσιμο στο: <http://www.lib.uom.gr/heal-link-copyright/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Heal-Link (2013a) Heallegal [online], διαθέσιμο στο: <http://lib2.uom.gr/heallegal3/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Heal-Link (2013b) Heal Link E-helpdesk [online], διαθέσιμο στο: <http://lib2.uom.gr/healhelp/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Horava, T. (2010) 'Copyright communication in Canadian academic libraries: a national

- survey / Les modes de communication concernant les droits d'auteur dans les bibliothèques universitaires canadiennes: une enquête nationale', *Canadian Journal of Information and Library Science*, 34(1), 1–38.
- IFLA (2013) International Federation of Library Associations and Institutions [online], διαθέσιμο στο: <http://www.ifla.org/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Jisc Legal (2013) Jisc Legal Home [online], διαθέσιμο στο: <http://www.jisclegal.ac.uk/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- LCA (2013) Library Copyright Alliance [online], διαθέσιμο στο: <http://www.librarycopyrightalliance.org/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Library of Congress (2012) Legal Notices [online], διαθέσιμο στο: <http://www.loc.gov/homepage/legal.html> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Manzari, L., Trinidad-Christensen, J. (2006) 'User-Centered Design of a Web Site for Library and Information Science Students: Heuristic Evaluation and Usability Testing', *Information Technology and Libraries*, 25(3), 163–169.
- phpMyFAQ Team (2013) phpMyFAQ Homepage - Open Source FAQ Software | Welcome [online], διαθέσιμο στο: <http://www.phpmyfaq.de/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Poll, R. (2007) 'Evaluating the library website: Statistics and quality measures', in *World Library and Information Congress*, Παρουσιάστηκε στο 73ο IFLA General Conference and Council, Durban, South Africa.
- Rhodes College (2013) Intellectual Property [online], διαθέσιμο στο: <http://www.rhodes.edu/academics/12942.asp> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- RUSA (2004) Guidelines for Implementing and Maintaining Virtual Reference Services [online], διαθέσιμο στο: <http://www.ala.org/rusa/resources/guidelines/virtrefguidelines> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Tidal, J. (2012) 'Creating a user-centered library homepage: a case study', *OCLC Systems & Services*, 28(2), 90–100.
- U.S. Copyright Office (2013) U.S. Copyright Office [online], διαθέσιμο στο: <http://www.copyright.gov/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- University Library, University of Illinois at Urbana-Champaign (2013) Intellectual Property Rights [online], διαθέσιμο στο: <http://www.library.illinois.edu/doc/researchtools/guides/subject/iprights.html> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- University of Cambridge (2013) Research Data Management - Intellectual Property Rights (IPR) [online], διαθέσιμο στο: <http://www.lib.cam.ac.uk/dataman/pages/IPR.html> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- University of Canberra (2013) Copyright at UC: Copyright [online], διαθέσιμο στο: <http://www.canberra.edu.au/copyright> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Wight, C. (2013) The British Library - The World's Knowledge [online], διαθέσιμο στο: <http://www.bl.uk/> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- WIPO (2013) World Intellectual Property Organization [online], διαθέσιμο στο: <http://www.wipo.int/portal/index.html.en> [ανακτήθηκε στις 5 Οκτωβρίου 2013].
- Wu, S.K., Lanclos, D. (2011) 'Re-imagining the users' experience: An ethnographic approach to web usability and space design', *Reference Services Review*, 39(3), 369–389.
- Φράγκου, Άννα (2011) *HEAL-Legal: Υπηρεσία Νομικής Συμβουλευτικής Σε Θέματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας Που Αφορούν Στα Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα*.

Οι δράσεις της κεντρικής ομάδας του Σ.Ε.Α.Β. στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α.

Γιώργος Βεράνης, Βασιλική Μολέ, Παντελής Μπράττης, Απόστολος Παλαιός, Ευγενία Σισαμάκη

Ε.Μ.Π., Σ.Ε.Α.Β., Συλλογικός Κατάλογος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών,
gveranis@unioncatalog.gr, vmole@unioncatalog.gr, pbrattis@unioncatalog.gr
appalaios@unioncatalog.gr sisamaki@central.ntua.gr

Υπηρεσία Υποστήριξης Βιβλιοθηκονόμου και Διαχείρισης, Διάχυσης και Ανάπτυξης Λογισμικών Βιβλιοθηκών

Στο πλαίσιο του Έργου «Προηγμένες, Κεντρικές Υπηρεσίες Ψηφιακών Βιβλιοθηκών Ανοικτής Πρόσβασης Σ.Ε.Α.Β.» και συγκεκριμένα στο Υποέργο 9 «Υπηρεσίες Προστιθέμενης Αξίας για Βιβλιοθήκες και Υπηρεσίες Πληροφόρησης, Λοιπούς Φορείς και Τελικούς Χρήστες» υπόκειται η Δράση 9.1 «Υπηρεσία Υποστήριξης Βιβλιοθηκονόμου και Διαχείρισης, Διάχυσης και Ανάπτυξης Λογισμικών Βιβλιοθηκών». Πρόκειται για μια δικτυακή πύλη που περιέχει πληροφορίες, αλλά και εργαλεία απαραίτητα σε βιβλιοθηκονόμους και βιβλιοθήκες.

Η ανάγκη για την ανάπτυξη μια τέτοιας πύλης προέκυψε από την απουσία ενός χώρου όπου οι εργαζόμενοι σε βιβλιοθήκες μπορούν να απευθυνθούν για να εκφράσουν απορίες ή προβληματισμούς, να ενημερωθούν για τις νέες εξελίξεις στο χώρο των βιβλιοθηκών ή να μοιραστούν τεχνολογικές καινοτομίες. Σε μια εποχή που οι τεχνολογικές εξελίξεις τρέχουν και υπάρχει ραγδαία ανάπτυξη σε ανοικτά και ελεύθερα λογισμικά, οι ετερόκλητες ανάγκες των χρηστών των βιβλιοθηκών και η αναβάθμιση του ρόλου των βιβλιοθηκών πέρα από απλά αναγνωστήρια σε κέντρα μάθησης και γνώσης, καθιστούν απαραίτητη την συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και εξέλιξη του προσωπικού των βιβλιοθηκών ώστε να ανταπεξέλθει στις αυξανόμενες ανάγκες. Επιπροσθέτως, δεδομένου ότι οικονομικές εξελίξεις στο χώρο της παιδείας και συνεπώς των βιβλιοθηκών μόνο ευοίωνες δεν είναι, η ανάγκη για ελεύθερη και δωρεάν εκπαίδευση και ενημέρωση του προσωπικού των βιβλιοθηκών είναι ζωτικής σημασίας.

Βάσει της παραπάνω συλλογιστικής δημιουργήθηκε η δικτυακή πύλη για την ενημέρωση του προσωπικού των βιβλιοθηκών που φέρει το όνομα «Biblioθηκονόμος». Βασικός ρόλος της πύλης είναι να ενημερώνει τους υπαλλήλους των βιβλιοθηκών με νέες εξελίξεις και γεγονότα του χώρου, αλλά και επερχόμενες εκδηλώσεις. Πέρα από αυτό όμως, έχει δημιουργηθεί ηλεκτρονικό γραφείο πληροφόρησης (e-help desk), όπου θα δίνονται άμεσα απαντήσεις σε οποιοδήποτε προβληματισμό ή απορία σχετικά με τις βιβλιοθήκες. Πέρα από τον ενημερωτικό χαρακτήρα της πύλης και με σκοπό τον εμπλουτισμό της με εργαλεία και υπηρεσίες υψηλού επιστημονικού επιπέδου, δημιουργήθηκαν επιπλέον το ηλεκτρονικό επιστημονικό περιοδικό των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών "HEALJournal", το πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας για βιβλιοθηκονόμους (ΠΠΠΒ), το ηλεκτρονικό μητρώο λογισμικών βιβλιοθηκών και η ανάπτυξη ολοκληρωμένου συστήματος αυτοματοποίησης βιβλιοθηκών "ΚΟΗΑ", το οποίο είναι βασισμένο σε λογισμικό ανοικτού κώδικα. Παρακάτω περιγράφονται αναλυτικότερα αυτές οι υπηρεσίες της δικτυακής πύλης «Biblioθηκονόμος».

HEALJournal: ηλεκτρονική περιοδική έκδοση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Στο πλαίσιο των έργων της Ψηφιακής Σύγκλισης, ο ΣΕΑΒ προχώρησε, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία του πρώτου περιοδικού των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, του HEALJournal. Το περιοδικό είναι μια συλλογική προσπάθεια των Επιστημόνων Πληροφόρησης που προέρχονται από τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, και προσβλέπει στη δημιουργία μιας ευρύτερης κοινότητας επιστημόνων, προερχόμενων από τις δεξαμενές του επιστημονικού δυναμικού της Επιστήμης της Πληροφόρησης (συμπεριλαμβανομένων των πεδίων της Αρχαιονομίας και Μουσειολογίας) αλλά και άλλων παρεμφερών επιστημονικών πεδίων, όπως της Τεχνολογίας, της Πληροφορικής, των Ανθρωπιστικών, των Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών. Ιδιαίτερα, στόχος του περιοδικού είναι η προσέλκυση επιστημόνων και από τα άλλα αυτά επιστημονικά πεδία και η ενθάρρυνση συνεργατικών πρωτοβουλιών στο πλαίσιο και της διεπιστημονικότητας του πεδίου της πληροφόρησης.

Πιο συγκεκριμένα, μέσω του περιοδικού προσδοκούνται:

- Η ανάδειξη και η επιστημονική διερεύνηση θεμάτων της Επιστήμης της Πληροφόρησης αλλά και συγγενών (θεματικά όμορων) επιστημών.
- Η αύξηση (με έγκυρο και συστηματικό τρόπο) της προσβασιμότητας στην ερευνητική δραστηριότητα των Επιστημόνων της Πληροφόρησης.
- Η δημιουργία δικτύων συνεργασίας σε ερευνητικό και επιστημονικό επίπεδο.
- Η δημιουργία και η προώθηση/καλλιέργεια της κουλτούρας της Ανοικτής Πρόσβασης στους κόλπους των Επιστημόνων της Πληροφόρησης.

Το περιοδικό δημοσιεύει άρθρα με πρότυπη ερευνητική εργασία των οποίων η θεματολογία καλύπτει την παραγωγή, την ανακάλυψη, την αρχειοθέτηση, την αποθήκευση, την αναπαράσταση, την ανάκτηση, την παρουσίαση, την επεξεργασία, την διάθεση, τη χρήση και την αξιολόγηση των πληροφοριών και των εργαλείων και τεχνικών που σχετίζονται με τις διαδικασίες αυτές (Δανειζόμενοι από το αντίστοιχο αμερικάνικο περιοδικό). Συγκεκριμένα, καλύπτονται οι κύριες κατηγορίες από το JITA (Classification System of Library and Information Science).

Τα άρθρα που υποβάλλονται στο περιοδικό είναι γραμμένα στην ελληνική ή αγγλική γλώσσα, ενώ εκτός από το κύριο μέρος του άρθρου, τα μεταδεδομένα που το συνοδεύουν καθώς και μία σύντομη περίληψη, είναι υποχρεωτικό να κατατίθενται και στις δύο γλώσσες. Η έκδοση του περιοδικού είναι αποκλειστικά ηλεκτρονική, καθώς επίσης και η υποβολή των άρθρων. Η συχνότητα έκδοσης είναι εξαμηνιαία [δύο (2) τεύχη ανά έτος] και ορίζεται σε Άνοιξη, Φθινόπωρο.

Βασικό χαρακτηρισμό και πλεονέκτημα του περιοδικού είναι ότι η πρόσβαση σε αυτό είναι ελεύθερη και υπόκειται σε καθεστώς Ανοικτής Πρόσβασης, υπό συγκεκριμένη αδειοδότηση. Ως εκ τούτου, προάγεται η ελεύθερη διακίνηση και ο διαμοιρασμός του επιστημονικού περιεχομένου του, συμβάλλοντας έτσι στην ανάδειξη και επιστημονική διερεύνηση θεμάτων της Επιστήμης της Πληροφόρησης αλλά και συγγενών επιστημών και συνεπακόλουθα, στην περαιτέρω δημιουργία δικτύων συνεργασίας σε ερευνητικό και επιστημονικό επίπεδο.

Το περιοδικό φιλοξενείται και υποστηρίζεται από το σύστημα OJS και μπορείτε να το εντοπίσετε στον ακόλουθο σύνδεσμο <http://ahileas.lib.ntua.gr/ojs/index.php/hli/index>.

Εξ' αποστάσεως Πρόγραμμα Πληροφοριακής Παιδείας για Βιβλιοθηκονόμους (ΠΠΒ)

Η ελληνική πραγματικότητα στον τομέα της δημιουργίας και υλοποίησης ολοκληρωμένων προγραμμάτων ΠΠ απέχει σημαντικά από το διεθνές σκηνικό. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αποδεικνύονται ανεπαρκείς, στην πλειοψηφία τους, ως προς την υλοποίηση ΠΠΠ, καθώς παρατηρείται μικρή έως ανύπαρκτη ενσωμάτωση τέτοιων προγραμμάτων. Προφανώς η έλλειψη κατάλληλης κατάρτισης του προσωπικού, η ανεπάρκεια πόρων σε ορισμένες περιπτώσεις, ίσως και η λανθασμένη ιεράρχηση προτεραιοτήτων αναφορικά με τις υπηρεσίες, επηρεάζουν την υλοποίηση ΠΠΠ.

Μέχρι στιγμής, η σχετική βιβλιογραφία αναφέρεται στη σπουδαιότητα της ΠΠ για την ακαδημαϊκή κοινότητα και σε κάποια προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί, σε αντίστοιχες έρευνες για το επίπεδο Πληροφοριακού Γραμματισμού των φοιτητών και μόνο. Ωστόσο, δεν υπάρχει κάποια πηγή αναφορικά με σεμινάρια απόκτησης δεξιοτήτων ΠΠ για βιβλιοθηκονόμους ή σχετικά προγράμματα εξειδίκευσης. Απουσιάζει δηλαδή από το προσκήνιο ένα από τα πλέον σημαντικά συστατικά της ΠΠ, ο καλά καταρτισμένος στην ΠΠ βιβλιοθηκονόμος.

Βάσει αυτών των δεδομένων, αποφασίστηκε η δημιουργία ενός ΠΠΠ προκειμένου να προσπαθήσει να καλύψει το κενό που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην επιμόρφωση του προσωπικού που εργάζεται στις ελληνικές και κυπριακές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Το ΠΠΠ υποστηρίζεται τεχνικά από το αντίστοιχο σύστημα της Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που επίσης αναπτύσσει ΠΠΠ προς φοιτητές και αρχάριους χρήστες.

Το ΠΠΠ θα περιλαμβάνει μία σειρά από ηλεκτρονικά μαθήματα τα οποία θα στοχεύουν στην εξοικείωση του βιβλιοθηκονόμου με την έννοια της ΠΠ και με συγκεκριμένες παιδαγωγικές προσεγγίσεις που θα τον καταστήσουν ικανό να γίνει ο ίδιος εκπαιδευτής. Επιπρόσθετα, θα γνωρίσει διάφορα ΠΠΠ στη σύγχρονη εποχή, σε διεθνές επίπεδο και θα αποκτήσει τις γνώσεις και την εμπειρία που θα του επιτρέψουν να μπορεί να εξειδικεύει ένα ΠΠΠ με βάση τα χαρακτηριστικά του εκπαιδευόμενου κοινού, θα κατανοεί ποια είναι τα βασικά συστατικά του σωστού σχεδιασμού ενός μαθήματος ΠΠ.

Ο σχεδιασμός των μαθημάτων έχει βασιστεί τόσο στα συμπεράσματα από τη μελέτη σχετικής βιβλιογραφίας, όσο και στις ανάγκες που προέκυψαν από την ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης στο χώρο των ελληνικών βιβλιοθηκών και ειδικά των ακαδημαϊκών.

Το ΠΠΠ δημιουργήθηκε μέσω της πλατφόρμας ασύγχρονης τηλεκπαίδευσης Moodle, που αποτελεί ένα αντικειμενοστραφές περιβάλλον δημιουργίας εκπαιδευτικού υλικού. Το Moodle διαθέτει πληθώρα εργαλείων και λειτουργιών, ενώ σημειώνονται συνεχείς αναβαθμίσεις στην έκδοσή του που υποστηρίζονται από μια ισχυρή κοινότητα χρηστών και προγραμματιστών. Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι διατίθεται στην ελληνική γλώσσα και καλύπτει πολλές παιδαγωγικές μεθόδους. Δεδομένου ότι στην τηλεκπαίδευση ο εκπαιδευόμενος έχει εκ των πραγμάτων πιο ενεργό ρόλο απ' ό τι στη συμβατική εκπαιδευτική διαδικασία, αφού χρειάζεται να ασχοληθεί ως επί το πλείστον μόνος του με το εκπαιδευτικό υλικό το ΠΠΠ υπό αυτή τη μορφή, φιλοδοξεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας.

Το ΠΠΠ βρίσκεται σε φάση υλοποίησης, με το συνεχές εμπλουτισμό του με εκπαιδευτικό υλικό και με την ολοκλήρωσή του μπορείτε να εντοπίσετε στον σύνδεσμο <http://ilseab.lib.uth.gr/edu/>.

Πλατφόρμα ανοικτού κώδικα για δημιουργία ηλεκτρονικού μητρώου λογισμικών βιβλιοθηκών

Στόχος της πλατφόρμας του μητρώου είναι να δημιουργηθεί η πρώτη, για την Ελλάδα, υπηρεσία αποθετηρίου λογισμικών βιβλιοθηκών και γενικότερα λογισμικών διαχείρισης και οργάνωσης των πληροφοριών, ώστε να υπάρξει διάχυση των αποτελεσμάτων, τόσο σε επίπεδο οριζόντιας δράσης, όσο και σε επίπεδο κάθετης δράσης των ελληνικών ακαδημαϊκών και άλλων βιβλιοθηκών, αλλά και επιμέρους ομάδων, οι οποίες αναλαμβάνουν σχετικές δράσεις. Μέσω αυτής της υπηρεσίας τίθενται τα θεμέλια για τη δημιουργία μίας οργανωμένης κοινότητας, στο πνεύμα της συνεργασίας και της αλληλοϋποστήριξης, που στόχο έχει να προσφέρει αναβαθμίσεις, προσαρμογές, επεκτάσεις και δράσεις ελληνοποίησης των λογισμικών που θα κατατίθενται στο μητρώο.

Μέσα από την υπηρεσία θα αποφευχθούν οι επαναλήψεις σε έργα ανάπτυξης, ενώ θα επιτευχθεί ο καλύτερος συντονισμός των ομάδων που έχουν κοινούς στόχους. Οι ομάδες ή τα μεμονωμένα πρόσωπα θα ανήκουν όχι μόνο στον ακαδημαϊκό χώρο αλλά και σε χώρους όπως πολιτιστικοί οργανισμοί, άλλοι φορείς διαχείρισης πληροφοριών, δημόσιοι φορείς αλλά και ιδιωτικές εταιρείες. Βασική επιδίωξη της υπηρεσίας είναι η δημιουργία αποθετηρίου κώδικα για διάφορες εφαρμογές, με έμφαση στην τεκμηρίωση της ανάπτυξης, της χρήσης, της εγκατάστασής τους κ.λπ., αλλά και με απαραίτητη προϋπόθεση τα ανοικτά λογισμικά (χωρίς κλειστές άδειες χρήσης), ώστε να παρέχουν στο σύνολο της κοινότητας χρηστών ελεύθερο και ανοικτό λογισμικό για ευρεία χρήση.

Η δημιουργία της συγκεκριμένης υπηρεσίας σε συνδυασμό με την υποστήριξη των βιβλιοθηκονόμων, θα προωθήσει και στην ελληνική κοινότητα των βιβλιοθηκών και κέντρων πληροφόρησης την ενεργότερη και πιο συντονισμένη χρήση των ΕΛΛΑΚ. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα όχι μόνο την πρόοδο και την ανάπτυξη, αλλά και την ορθολογικότερη διαχείριση των έμψυχων και υλικών πόρων του ευρύτερου χώρου.

Επιχειρησιακό σχέδιο, το οποίο αποτελεί τον πιλότο για τη λειτουργία της υπηρεσίας, είναι η παραγωγή μιας πλήρους λειτουργικής και σταθερής έκδοσης του ολοκληρωμένου βιβλιοθηκονομικού συστήματος ανοικτού κώδικα Koha,¹⁰⁵ με έμφαση στην επίλυση των προβλημάτων χρήσης της ελληνικής γλώσσας. Επίσης προβλέπεται μέσα από αυτή την πλατφόρμα να υποστηριχθεί και το λογισμικό smILLe ως κεντρική έκδοση συστήματος για διαδανεισμό. Βασικός σκοπός είναι να δημιουργηθεί μία κοινότητα χρηστών, επιστημόνων πληροφόρησης και προγραμματιστών, οι οποίοι να μπορούν να συμβάλλουν στην εξάπλωση και υποστήριξη των τεχνολογιών για Βιβλιοθήκες σε εθνικό επίπεδο τουλάχιστον. Είναι απαραίτητο η ελληνική βιβλιοθηκονομική κοινότητα, και ειδικά οι μικρές βιβλιοθήκες με ελάχιστες απαιτήσεις, να είναι σε θέση μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να μπορούν αποκτούν και να χρησιμοποιούν ένα σύστημα αυτής της κατηγορίας, πλήρως λειτουργικό και με δυνατότητες μετάβασης από άλλα συστήματα προς αυτό.

Το αποθετήριο, είναι σε λειτουργική έκδοση καθώς σε αυτό φιλοξενούνται ήδη δράσεις της οριζόντιας δράσης του ΣΕΑΒ όσο και άλλα έργα από την πρωτοβουλία ορισμένων προγραμματιστών που εργάζονται στις ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Είναι διαθέσιμο προς χρήση στον σύνδεσμο <http://softrepo.lib.ntua.gr>.

¹⁰⁵ <http://www.koha.org/>

ΚΟΗΑ: Προσαρμοσμένο και παραμετροποιημένο Ολοκληρωμένο Σύστημα Βιβλιοθήκης (ILS), βασισμένο σε λογισμικό ανοικτού κώδικα

Στόχος της υποδράσης 9.1.6 είναι η προσαρμογή και παραμετροποίηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος βιβλιοθήκης (ILS – Integrated Library System), βασισμένο σε λογισμικό ανοικτού κώδικα ώστε οι βιβλιοθήκες μέλη του Σ.Ε.Α.Β. αλλά και οποιαδήποτε άλλη μικρή ή μεγάλη ελληνική βιβλιοθήκη να μπορεί άμεσα και χωρίς κόστος να εγκαταστήσει και να λειτουργήσει το επιλεγμένο ILS. Για το σκοπό αυτό, στην αρχή της υποδράσης πραγματοποιήθηκε μελέτη – έρευνα με την οποία προσδιορίστηκαν τα οφέλη που θα επιφέρει η προσαρμογή ενός λογισμικού ανοικτού κώδικα για βιβλιοθήκες και επιλέχθηκε στο σύστημα που θα υποστηρίξει τη δράση. Αυτό, δεν ήταν άλλο από το πιο δημοφιλές σε παγκόσμια κλίμακα ανοικτού κώδικα λογισμικού βιβλιοθηκών, το ΚΟΗΑ. Το ΚΟΗΑ αποτελεί ένα λογισμικό ανοικτού κώδικα το οποίο ικανοποιεί πλήρως τις ανάγκες των βιβλιοθηκών καθώς περιέχει όλες τις απαραίτητες εφαρμογές που χρησιμοποιούν και τα εμπορικά ολοκληρωμένα συστήματα βιβλιοθηκών ILS.

Η δημιουργία του ΚΟΗΑ ξεκίνησε το 1999 από την Katipo Communications για λογαριασμό της Horowhenua Library of Trust στη Νέα Ζηλανδία. Ένα χρόνο αργότερα πραγματοποιήθηκε η πρώτη εγκατάσταση, ενώ μέχρι σήμερα έχουν κυκλοφορήσει 3 κύριες εκδόσεις του με δεκάδες ενδιάμεσες αναβαθμίσεις. Σε όλο τον κόσμο υπάρχει μια μεγάλη ενεργή κοινότητα τεχνικών και βιβλιοθηκονόμων που υποστηρίζει, αναπτύσσει και βελτιώνει το ΚΟΗΑ. Σήμερα χρησιμοποιείται από χιλιάδες βιβλιοθήκες παγκοσμίως, ενώ τα τελευταία χρόνια υπάρχουν και ελληνικές βιβλιοθήκες που το έχουν εγκαταστήσει.

Στα θετικά σημεία της λειτουργικότητας του ΚΟΗΑ μπορούμε να αναφέρουμε την εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας μεταξύ αυτού και άλλων συστημάτων και τεχνολογιών, την ύπαρξη αρχείων ιστορικού τροποποιήσεων, εγχειρίδια εγκατάστασης, αναφορά σε νέα χαρακτηριστικά της έκδοσης και τέλος λίστα προγραμματισμένων ενεργειών που θα περιέχουν μελλοντικές εκδόσεις του συστήματος.

Η δομή των εγγραφών που υποστηρίζει το ΚΟΗΑ μπορεί να είναι σε UNIMARC ή σε Marc21. Το λογισμικό χρησιμοποιεί πρωτόκολλο Z39.50 και παρέχει τη δυνατότητα εισαγωγής εγγραφών άλλων βιβλιοθηκών καθώς και τη δυνατότητα αντιγραφής όλων των καταλόγων του, ενώ παράλληλα υπάρχει η δυνατότητα αντιγραφών ασφαλείας όλων των δεδομένων που εισάγονται στους καταλόγους τους. Κάτι τέτοιο καθιστά αδύνατη την απώλεια πληροφοριών που μπορεί να προκύψει από λάθος ενέργεια κάποιου χρήστη.

Επίσης, είναι συμβατό με πλατφόρμες όπως το Linux, Unix, Windows και MacOS, διαχειρίζεται on line και off line πηγές με το ίδιο εργαλείο, υπάρχουν RSS που τροφοδοτούνται με νέες παραγγελίες, υπάρχει δυνατότητα για εκτύπωση barcode κλπ.. Ένα άλλο θετικό σημείο είναι ότι ο δημόσιος κατάλογος OPAC επιτρέπει στο κοινό να πραγματοποιήσει αναζήτηση από τη βιβλιοθήκη ή εξ' αποστάσεως καθώς το περιβάλλον αναζήτησης είναι απλό και κατανοητό σε όλους τους χρήστες.

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε αναλυτική αναφορά των λειτουργικών και των τεχνικών προδιαγραφών προσαρμογής του ΚΟΗΑ, για να προσδιοριστούν με σαφήνεια τα σημεία όπου είναι αναγκαία η παραμετροποίηση ή η προσαρμογή στο λογισμικό ΚΟΗΑ, ώστε το τελευταίο να μπορέσει να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας Ελληνικής βιβλιοθήκης.

Ακολούθησε η εγκατάσταση του ΚΟΗΑ στους server της ΕΔΕΤ και η προσαρμογή και παραμετροποίηση του με βάση τις ανάγκες που προέκυψαν από την παραπάνω αναφορά. Επιλέχθηκε η τρέχουσα ολοκληρωμένη έκδοση 3.10 του ΚΟΗΑ, η οποία εγκαταστάθηκε 2 φορές, μια με επιλογή μορφότυπου UNIMARC¹⁰⁶ και μια με επιλογή μορφότυπου MARC21,¹⁰⁷ ώστε οι βιβλιοθήκες που θα το χρησιμοποιήσουν να έχουν τη δυνατότητα επιλογής ανάμεσα σε αυτά τα 2 μορφότυπα. Και στις 2 εγκαταστάσεις χρησιμοποιήθηκε για την ευρετηρίαση της βάσης ο Zebra 2.0.44. Η προσαρμογή και η παραμετροποίηση των εγκαταστάσεων βρίσκεται σε εξέλιξη και αναμένεται μέχρι το τέλος του 2013 να έχει ολοκληρωθεί. Θα περιλαμβάνει ρυθμίσεις σε τεχνικό επίπεδο, ώστε η βιβλιοθήκη που θα θελήσει να «κατεβάσει» το ΚΟΗΑ από την υπηρεσία του Σ.Ε.Α.Β. να μπορεί γρήγορα και χωρίς προβλήματα να το κάνει. Επίσης το σύστημα θα παραμετροποιηθεί σε όλες του τις λειτουργίες ώστε να είναι άμεσα και σωστά διαθέσιμο για μια ελληνική βιβλιοθήκη. Οι λειτουργικές παραμετροποιήσεις του ΚΟΗΑ αφορούν σε όλα τα υποσυστήματα και λειτουργίες του προγράμματος, όπως ρυθμίσεις καθολικών προτιμήσεων του συστήματος, ρυθμίσεις βασικών παραμέτρων όπως Libraries και Groups, ρυθμίσεις μελών και κατηγοριών υλικού βιβλιοθήκης, παραμετροποιήσεις πεδίων και υποπεδίων MARC, ρυθμίσεις ευρετηρίων αναζήτησης, ρυθμίσεις λειτουργίας καθιερωμένων αρχείων, ρυθμίσεις βιβλιοθηκών αναζήτησης μέσω Z39.50 server (ανάλογα με το MARC που χρησιμοποιεί η έκδοση), ρυθμίσεις εμφάνισης εγγραφών στη αναζήτηση του υλικού, ρυθμίσεις OPAC κλπ. Επίσης θα γίνουν παρεμβάσεις και μεταφράσεις σε πίνακες του συστήματος όπου η αρχική έκδοση δεν χρησιμοποιεί ελληνικούς χαρακτήρες, όπως για παράδειγμα τα πεδία και υποπεδία του UNIMARC, τα οποία στη τελική έκδοση θα είναι στα ελληνικά.

Με την ολοκλήρωση της προσαρμογής και παραμετροποίησης των 2 εκδόσεων του ΚΟΗΑ 3.10 θα παραδοθεί στην ελληνική γλώσσα, και ένας πλήρης οδηγός εγκατάστασης και χρήσης του ΚΟΗΑ 3.10, ο οποίος θα βοηθήσει τους τεχνικούς και τους βιβλιοθηκονόμους που θα θελήσουν να χρησιμοποιήσουν το ολοκληρωμένο σύστημα βιβλιοθήκης ΚΟΗΑ.

Το έργο θα ολοκληρωθεί με την εγκατάσταση της έκδοσης 3.10 του ΚΟΗΑ σε 2 ελληνικές βιβλιοθήκες. Η εγκατάσταση θα γίνει με ευθύνη της τεχνικής ομάδας του Σ.Ε.Α.Β., η οποία σε συνεργασία με τις επιλεγμένες βιβλιοθήκες θα παραμετροποιήσει το σύστημα με βάση της ανάγκες και θα εκπαιδεύσει το προσωπικό τους στη λειτουργία του ΚΟΗΑ. Οι εγκαταστάσεις θα πραγματοποιηθούν σε servers της Ε.Δ.Ε.Τ. και θα έχουν ολοκληρωθεί μέχρι την άνοιξη του 2014.

Περαιτέρω πορεία εργασιών

Η ομάδα εργασίας συνεχίζει τις εργασίες στα προαναφερθέντα έργα, προκειμένου αυτά να ολοκληρωθούν πλήρως το προσεχές διάστημα και να διατεθούν προς χρήση και αξιοποίηση από την ακαδημαϊκή και βιβλιοθηκονομική κοινότητα.

Λαμβάνοντας υπόψη το πολυπληθές και πολυποίκυλο κοινό στο οποίο απευθύνονται οι υπηρεσίες, είναι αναγκαίο να υπάρχει διάδραση από τους χρήστες, έτσι ώστε να συγκεντρώνονται σχόλια, παρατηρήσεις και βελτιωτικές προτάσεις, τα οποία θα αξιοποιηθούν ανάλογα, προσβλέποντας στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο.

¹⁰⁶ <http://kohalib.lib.ntua.gr:8080/>

¹⁰⁷ <http://kohalib.lib.ntua.gr:8081/>

Το μάρκετινγκ στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών: προώθηση υπηρεσιών στη Βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου

Αθηνά Ευαγόρου

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, athinoula.evagorou@cut.ac.cy

Σε μια εποχή όπου η διάθεση της πληροφορίας έγινε υπόθεση όλων και δεδομένου του συνεχώς διογκούμενου και αλληλοσυγκρουόμενου πληροφοριακού περιβάλλοντος (Κωστάκη, 2001), κρίνεται απαραίτητο για τις βιβλιοθήκες να αναδιοργανώνονται και να συμβαδίζουν με τις τάσεις της εποχής. Οι βιβλιοθήκες εκσυγχρονίζονται, δημιουργούν νέες υπηρεσίες είτε αναπροσαρμόζουν τις υφιστάμενες και υιοθετούν νέα μοντέλα και τεχνολογίες επιδιώκοντας με τον τρόπο αυτό τη μέγιστη ικανοποίηση των αναγκών των χρηστών τους. Οι βιβλιοθηκονόμοι από τη μεριά τους εκτός από συλλέκτες και φύλακες του υλικού γίνονται διαθέτες και προμηθευτές υπηρεσιών (Rowley, 1995). Στη σημερινή κοινωνία της πληροφορίας αναλαμβάνουν νέους ρόλους, ακολουθούν πρακτικές και μέσω διαφόρων καναλιών επικοινωνίας στοχεύουν στην ποιοτική και εξατομικευμένη εξυπηρέτηση των χρηστών.

Η Βιβλιοθήκη του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου (ΒΤΠ) υιοθετεί τεχνολογίες και προσφέρει υπηρεσίες στην ακαδημαϊκή κοινότητα αντιλαμβανόμενη τις αλλαγές που επιφέρει το κοινωνικό-οικονομικό-πολιτικό περιβάλλον. Βασική αποστολή της ΒΤΠ είναι η υποστήριξη των μελών της στην εκπαιδευτική και ερευνητική τους δραστηριότητα. Στα πρώτα έξι χρόνια λειτουργίας της, η Βιβλιοθήκη έχει υιοθετήσει νέες τεχνολογίες και καινοτομίες στο χώρο των κυπριακών βιβλιοθηκών, προκειμένου να παρέχει στους χρήστες της προηγμένες υπηρεσίες οι οποίες ικανοποιούν τις απαιτούμενες ανάγκες.

Στην παρούσα διατριβή αναφέρονται σε πρώτη φάση οι παρεχόμενες υπηρεσίες στη ΒΤΠ καθώς επίσης και οι ενέργειες από μέρους των βιβλιοθηκονόμων στην προσπάθεια τους για υποστήριξη των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών και τη δημιουργία αυτόνομων διαχειριστών της πληροφορίας (Κωστάκη, 2001). Ακολούθως, γίνεται παρουσίαση των αποτελεσμάτων από την έρευνα ως προς την ικανοποίηση των φοιτητών και του ακαδημαϊκού προσωπικού από την ύπαρξη συγκεκριμένων υπηρεσιών και την ποιότητα τους έτσι όπως την αντιλαμβάνονται οι χρήστες, καθώς επίσης την ικανοποίηση τους από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης. Επιπλέον, γίνεται σχολιασμός των αποτελεσμάτων της έρευνας σε σύγκριση με τα αποτελέσματα προηγούμενων ερευνών που έχουν διεξαχθεί κατά καιρούς από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης.

Τέλος, στο πλαίσιο εκπλήρωσης των βασικών στόχων της ΒΤΠ η μελέτη παρουσιάζει συγκεκριμένο πλάνο μάρκετινγκ και εστιασμένες στρατηγικές προώθησης που επικεντρώνονται στις εξειδικευμένες υπηρεσίες υποστήριξης της έρευνας που προσφέρονται στη Βιβλιοθήκη.

Η πληροφοριακή παιδεία ως προϋπόθεση για τη διά βίου μάθηση: έρευνα σε τελειόφοιτους φοιτητές του Τμήματος Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου

Χρυσάνθη Σταύρου

Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, chrysanthi.stavrou@cut.ac.cy

Σκοπός: Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η συγκέντρωση αξιόπιστων πληροφοριών ώστε να εκτιμηθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν την πληροφοριακή συμπεριφορά των φοιτητών του Τμήματος Νοσηλευτικής του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μεθοδολογία: Για τη διεξαγωγή της έρευνας σχεδιάστηκε ένα ερωτηματολόγιο που εξετάζει την πληροφοριακή συμπεριφορά των φοιτητών καθώς και τις προσδοκίες τους σε σχέση με τα εκπαιδευτικά προγράμματα που προσφέρει η Βιβλιοθήκη. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε ηλεκτρονικά στους τεταρτοετείς φοιτητές του Τμήματος Νοσηλευτικής.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι φοιτητές προτιμούν σε μεγάλο βαθμό σεμινάριο της μιας ώρας και σεμινάριο μετά από αίτημα τους. Μέσα από την έρευνα καταγράφηκε η υπάρχουσα πληροφοριακή συμπεριφορά των φοιτητών πάνω στην οποία μπορούν να προσαρμοστούν τα προγράμματα εκπαίδευσης που ετοιμάζει η βιβλιοθήκη. Αναγκαία είναι και η καλύτερη ενημέρωση των φοιτητών για τα θέματα της λογοκλοπής. Αν και αναμενόταν να υπάρχει μεγαλύτερη σχέση μεταξύ του επιπέδου γνώσης ξένων γλωσσών και της πληροφοριακής συμπεριφοράς, ωστόσο τα αποτελέσματα δείχνουν το αντίθετο. Όπως ήταν αναμενόμενο η χρήση του διαδικτύου αλλά και ο βαθμός χρήσης τεχνολογικών εφαρμογών εμφανίζουν σημαντική στατιστική σχέση με την πληροφοριακή συμπεριφορά των φοιτητών, γεγονός που επιβεβαιώνει τα ευρήματα προηγούμενων ερευνών.

Περιορισμοί της έρευνας: Η έρευνα χρειάζεται να επαναληφθεί σε όλα τα έτη του Τμήματος Νοσηλευτικής αλλά και σε άλλα Πανεπιστήμια ώστε τα αποτελέσματα να μπορέσουν να γενικευθούν. Επιπλέον, η επανάληψη της έρευνας στα υπόλοιπα τμήματα του Πανεπιστημίου, θα ήταν χρήσιμη ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα και να καταγραφούν κοινές πολιτικές και μελλοντικοί σχεδιασμοί.

Μεταδεδομένα μαθησιακών αντικειμένων: προκλήσεις, δυνατότητες και διαθέσιμες επιλογές

**Νικόλαος Κωνσταντίνου, Δημήτριος Κουής, Ειρήνη Βούλγαρη,
Κανέλλα Πουλή, Νικόλαος Μήτρου**

Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, nkons@kallipos.gr,
dkouis@kallipos.gr, irinavoulgari@kallipos.gr, kanella@kallipos.gr, mitrou@cs.ntua.gr

Τα μεταδεδομένα είναι εν γένει πληροφορία που περιγράφει δεδομένα, συνήθως προκειμένου να διευκολύνεται η καταγραφή, η ταξινόμησή τους, αλλά και η αναζήτηση πάνω σε αυτά. Ως μαθησιακά αντικείμενα θεωρούμε αυτόνομες οντότητες, ηλεκτρονικές και μη, οι οποίες εμπεριέχουν εκπαιδευτική αξία και μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτόνομα ή σε συνδυασμό προκειμένου να υποστηρίξουν τη μαθησιακή διαδικασία. Στην παρούσα εργασία, ο κύριος στόχος είναι η δημιουργία ενός συσσωρευτή, σε εθνικό επίπεδο, ο οποίος να συγκεντρώνει και να κατηγοριοποιεί μαθησιακά αντικείμενα μαζί με τα μεταδεδομένα που τα συνοδεύουν, σε πλήθος επιστημονικών περιοχών.

Στο πλαίσιο αυτό, το πρόβλημα της ορθής προσθήκης μεταδεδομένων αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα, καθώς είναι πολυδιάστατο και απαιτεί διεπιστημονική συνεργασία για την προσέγγισή του. Χρειάζεται θεώρηση του προβλήματος τόσο ως προς την εκπαιδευτική διάστασή του, όπου η προσπάθεια επικεντρώνεται στην κωδικοποίηση εννοιών που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και από τεχνολογικής άποψης, καθώς υπάρχει πλήθος επιλογών οι οποίες συνεπάγονται ορισμένες προκλήσεις αλλά ταυτόχρονα απελευθερώνουν πλήθος δυνατοτήτων.

Παράλληλα, στην παρούσα εργασία λαμβάνεται υπόψη η διαρκώς αυξανόμενη παγκόσμια τάση για δημοσιοποίηση δεδομένων ανοιχτής πρόσβασης στο κοινό και μάλιστα με τρόπο ώστε να είναι μεταξύ τους διασυνδεδεμένα. Επιπλέον, προκειμένου να υπάρχει ομοιομορφία στην ανάγνωση και την κατανόηση τόσο από πληροφοριακά συστήματα όσο και από ανθρώπους, καταβάλλεται προσπάθεια ώστε τόσο το περιεχόμενο των μεταδεδομένων όσο και τα τεχνικά μέσα με τα οποία αυτά αποθηκεύονται και διαμοιράζονται να υπακούουν σε διεθνώς αναγνωρισμένα και καθιερωμένα πρότυπα.

Επομένως, το παραπάνω πρόβλημα εξετάζεται υπό το πρίσμα της τάσης αυτής, η οποία, εφόσον αξιοποιηθεί σωστά στο χώρο των μαθησιακών αντικειμένων, θα επιτρέπει πλήθος δυνατοτήτων, τόσο από τη μεριά του διδάσκοντα (επαναχρησιμοποίηση, σύνθεση μαθησιακών αντικειμένων) όσο και από τη μεριά του διδασκόμενου (διευκόλυνση στην αναζήτηση, προσωποποιημένη πρόσβαση ανάλογα με το προφίλ του, τα ενδιαφέροντά του, τους στόχους του, αλλά και το υπόβαθρό του). Παρέχεται μια καταγραφή, μελέτη, και συγκριτική ανάλυση των διαθέσιμων επιλογών, καθώς και η προσέγγιση που υιοθετήθηκε όσον αφορά τα μεταδεδομένα του εθνικού συσσωρευτή μαθησιακών αντικειμένων.

Αυτοαπόθεση εργασιών στο ιδρυματικό αποθετήριο ΕΣΤΙΑ: πολιτικές, διαδικασίες και αξιολόγησή τους από τους χρήστες

Ιφιγένεια Βαρδακώστα, Ευτυχία Κουφάκου, Μάριος Μπεκατώρος

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, ifigenia@hua.gr, effiek@hua.gr, bekatoros@hua.gr

Η ΕΣΤΙΑ αποτελεί ένα από τα πρώτα αποθετήρια που αναπτύχθηκαν στην Ελλάδα μέσω του Β' ΚΠΣ στο οποίο αρχικά καταχωρούνταν από το προσωπικό της Βιβλιοθήκης όλες οι πτυχιακές και μεταπτυχιακές εργασίες καθώς και οι διδακτορικές διατριβές που εκπονούνται στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Σύμφωνα με τις αποφάσεις των οργάνων του ιδρύματος η κατάθεση της εργασίας είναι υποχρεωτική για την ολοκλήρωση των σπουδών των φοιτητών. Από το 2005 η ΒΚΠ παρελάμβανε τις εργασίες μόνο σε ηλεκτρονική μορφή ενώ το αποθετήριο «ανέβηκε» στο διαδίκτυο το 2006.

Η κατάθεση της εργασίας αποτελούσε μια απλή διαδικασία ωστόσο απαιτούσε την φυσική παρουσία του φοιτητή στη ΒΚΠ, επέσυρε αρκετές φορές τεχνικά προβλήματα αλλά και παρερμηνείες από τις γραμματείες των τμημάτων.

Στην παρούσα μελέτη θα περιγραφεί η νέα υπηρεσία αυτοαπόθεσης εργασιών στην ΕΣΤΙΑ που βασίζεται στην ανασχεδιασμένη διαδικασία κατάθεσης στην οποία κεντρικό ρόλο διαδραματίζει ο ίδιος ο χρήστης. Ο ανασχεδιασμός της υποστηριζόμενης διαδικασίας κατάθεσης αποτέλεσε προϊόν της συνεργασίας της ΒΚΠ με το Κέντρο Πληροφορικής και Δικτύων του Πανεπιστημίου.

Θα αναφερθούν οι πολιτικές που ακολουθούνται ενώ θα παρουσιαστούν και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της διαδικασίας αυτής από τους εμπλεκόμενους χρήστες (γραμματείες και φοιτητές).

Τα παραπάνω αποτελούν μέρος της αναβάθμισης των υπηρεσιών της ΒΚΠ που υλοποιούνται στο πλαίσιο του έργου «Προηγμένες Υπηρεσίες Ψηφιακού Αποθετηρίου και Ηλεκτρονικής Βιβλιοθήκης στο Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο» που χρηματοδοτείται από το ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» και οδηγούν την ακαδημαϊκή κοινότητα στην υιοθέτηση νέων τρόπων κατάθεσης και διαχείρισης της γκρίζας βιβλιογραφίας του πανεπιστημίου ακολουθώντας τις τεχνολογικές εξελίξεις που διέπουν την εποχή μας.

Η επαγγελματική επιμόρφωση των βιβλιοθηκονόμων για την εξυπηρέτηση ΑμεΑ: μια συγκριτική μελέτη

Ευγενία Βασιλακάκη, Νικόλαος Βαΐτσης, Μαρία Κοζάνη

Τμήμα Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης, ΑΤΕΙ Αθήνας,
EveVasilak@gmail.com, nikosvaitsislb@gmail.com, maria.kozani1@gmail.com

Η παρούσα έρευνα σκοπό έχει να εξετάσει την εξυπηρέτηση Ατόμων με Αναπηρίες (ΑμεΑ) από τις Δημόσιες και Δημοτικές Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Ιδιαίτερα στοχεύει στην συγκριτική αποτύπωση της επαγγελματικής επιμόρφωσης των βιβλιοθηκονόμων

αναφορικά με την εξυπηρέτηση ΑμεΑ. Όπως ορίζεται από τον Ο.Η.Ε. (1975) «ΑμεΑ θεωρείται όποιο άτομο δεν μπορεί να εξυπηρευτεί μόνο του τις ανάγκες του λόγω είτε κάποιου διανοητικού, είτε σωματικού προβλήματος». Στο εξωτερικό, πολλές είναι οι βιβλιοθήκες που έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν ένα φιλόξενο περιβάλλον για τα ΑμεΑ, ώστε να μην νιώθουν κοινωνικά αποκλεισμένα (Rinley, 2000; Williamson et al., 2000; Irvall & Nielsen, 2005; Bristol City Council, 2011). Στην Ελλάδα, η εξυπηρέτηση των ΑμεΑ από τις βιβλιοθήκες εξετάστηκε από την Κουλικούρδη (2004), η οποία επικεντρώθηκε κυρίως στην ανάγκη ύπαρξης της αναγκαίας τεχνολογίας, αλλά και από την Χαρούλη (2012), η οποία εξέτασε την επάρκεια της εκπαιδευτικής κατάρτισης των βιβλιοθηκονόμων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Στη παρούσα εργασία υιοθετούνται δύο μέθοδοι: η Βιβλιογραφική Επισκόπηση (Βασιλειάδη, 2007) για την περιγραφή της διεθνούς και ελληνικής πραγματικότητας σχετικά με την επαγγελματική επιμόρφωση των βιβλιοθηκονόμων, και το Ερωτηματολόγιο (Ζέτου, 2011) για τη διερεύνηση και συγκριτική ανάλυση της επαγγελματικής επιμόρφωσης των Ελλήνων βιβλιοθηκονόμων σχετικά με την εξυπηρέτηση των ΑμεΑ. Η έρευνα αυτή συμβάλλει στην καταγραφή, ανάλυση και παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης στις ελληνικές Δημόσιες και Δημοτικές Βιβλιοθήκες αναφορικά με την εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων για την εξυπηρέτηση ΑμεΑ. Τέλος, συνεισφέρει στη διαμόρφωση βασικών συστάσεων/ προτάσεων αναφορικά με την επιμόρφωση των βιβλιοθηκονόμων στην εξυπηρέτηση των ΑμεΑ.

Το βιβλίο ως έργο τέχνης (artists' book) και ο δημιουργικός ρόλος των βιβλιοθηκών

Μαρίνα Γεραλή

1ο Σκέλος - Το βιβλίο ως έργο τέχνης: Το πεδίο των artists' book χαρτογραφείται απο διάφορους μελετητές και κριτικούς μέσα από μια τρομέρα πλούσια βιβλιογραφία και ξεπροβάλλει χωρίς κάποιο συγκεκριμένο σημείο προέλευσης μέσα από την ιστορία της τυπογραφίας. Στη σημερινή εποχή το artists' book έχει αναδειχθεί ως μια πολύμορφη έκφραση τέχνης, η οποία κατά τη διάρκεια των τελευταίων σαράντα ετών βρισκεται σε συνεχή εξέλιξη. Αν και το artists' book εξακολουθεί με δυσκολία να ταξινομείται με σαφήνεια στη λογοτεχνική κοινότητα και στην τέχνη, δεν παύει να θεωρεί ότι ένα «βιβλίο» είναι κάτι περισσότερο από ένα βιβλίο, όταν κάποιος το επεξεργάζεται ως ένα έργο τέχνης. Το artists' book εμφανίζεται σε κάθε σημαντικό κίνημα στην τέχνη και τη λογοτεχνία και η ιδιομορφή αυτή σύσταση του χαρακτηρίζεται από μια σειρά καλλιτεχνών, οι οποίοι όλο και πιο ενεργά και πιο σοβαρά αρχίζουν να εξερευνούν το βιβλίο πέρα από την χρηστική του ιδιότητα. Στην εισαγωγή του βιβλίου, *Artists Books in the modern era 1870-2000*, ο Robert F. Johnson πολύ εύστοχα τοποθετεί την εμπειρία ξεφυλλισματος ενός artists' book ως μια αποκαλύψη, σελίδα προς σελίδα, μέσα από μια προσεκτική χορογραφία της εικόνας, του κείμενου και της τυπογραφίας. Έτσι, αντί να επιχειρήσω έναν άκαμπτο ή οριστικό χαρακτηρισμό των artists' book, θα σκιαγραφήσω μια ζώνη δραστηριότητας, η οποία χαρακτηρίζεται μέσα από την ιστορία της τυπογραφίας ως artists' book. Αντί να βασιστώ σε μια αυστηρή χρονολογική σειρά, θα επιδιώξω με κάθε έργο που θα παρουσιαστεί να εκτιμηθεί, σύμφωνα με τους δικούς του όρους, η πρωτοτυπία και κατασκευή του.

2ο σκέλος - Ο δημιουργικός ρόλος των Βιβλιοθηκών: Η βιβλιοθήκη, ως μια κοιτίδα γνώσης, αποζητά την προσοχή μας σε μια δύσκολη εποχή που διανύουμε για έναν από τους πολλούς λόγους για τον οποίο είναι σημαντική, τόσο για τις κοινότητες, όσο και για τον πολιτισμό μας. Σκοπός της συγκεκριμένης παρουσίασης είναι να αναδείξει τρόπους με τους οποίους οι βιβλιοθήκες και καλλιτέχνες μπορούν να εργαστούν μαζί, και πως μέσω των δύο μπορούν να δημιουργηθούν εταιρικές σχέσεις. Η συνεργασία αναμεταξύ πολιτιστικών φορέων και βιβλιοθηκών για την ανάπτυξη κοινών προγραμμάτων είναι ο κεντρικός άξονας της παρουσίασης. Σε μια εποχή στην οποία οι βιβλιοθήκες και πολιτιστικοί φορείς έχουν να πορευτούν με λιγοστά μέσα, είναι λογικό ότι αυτά τα δύο τμήματα του πολιτισμού θα πρέπει να βρουν μια κοινή πλατφόρμα συνεργασίας.

Ανοικτή Πρόσβαση: Η επόμενη μέρα είναι εδώ!

Παναγιώτης Γεωργίου, Φιόρη Παπαδάτου

Η Ανοικτή Πρόσβαση στην επιστημονική πληροφορία έχει διεισδύσει σε σημαντικό βαθμό στις συνειδήσεις και πρακτικές μεγάλου μέρους της παγκόσμιας επιστημονικής κοινότητας. Πλέον παρέχεται πλήθος επιλογών δημοσίευσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων σε καθεστώς ΑΠ τόσο μέσα από νέες εμπορικές ή μη εκδοτικές

πρωτοβουλίες, όσο και μέσα από αντίστοιχες πρωτοβουλίες των παραδοσιακών εκδοτών. Δημιουργείται έτσι ένα μεγάλης έκτασης τοπίο όπου οι ερευνητές που ενδιαφέρονται να δημοσιεύσουν σε καθεστώς ανοικτής πρόσβασης καλούνται να βρουν απαντήσεις και υποστήριξη σε σειρά πρακτικών ζητήματων που άπτονται των πολιτικών, των απαιτήσεων και των δυνατοτήτων των οργανισμών χρηματοδότησης της έρευνάς τους, των πολιτικών και πρακτικών ΑΠ των εκδοτικών οίκων, του κόστους δημοσίευσης και της οικονομικής υποστήριξης, της διαχείρισης και προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων των δημοσιεύσεών τους. Το ελληνικό επιστημονικό/ερευνητικό δυναμικό, παρακολουθεί και να συμμετέχει ενεργά πλέον στις διαδικασίες ανοικτής πρόσβασης, αναδεικνύοντας τις ίδιες ανάγκες συνεχούς ενημέρωσης και υποστήριξης. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες πρωτοπορώντας στην προώθηση, υλοποίηση και υποστήριξη της ανοικτής πρόσβασης στην Ελλάδα αποτελούν μέχρι στιγμής τους βασικούς οργανισμούς υποστήριξης της επιστημονικής κοινότητας στα θέματα ανοικτής πρόσβασης. Στο πλαίσιο αυτό, κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου θα παρουσιαστούν και συζητηθούν θέματα που αφορούν την υφιστάμενη κατάσταση και πρόοδο της ανοικτής πρόσβασης στη χώρα μας και τις διάφορες εθνικές και διεθνείς πρωτοβουλίες στο χώρο, ζητήματα διαχείρισης πνευματικών δικαιωμάτων, θέματα ιδρυματικών και εθνικών πολιτικών, πρακτικές, δυνατότητες και μοντέλα δημοσιεύσεων ανοικτής πρόσβασης στην Ελλάδα και σε διεθνείς εκδοτικούς οίκους με στόχο την ενημέρωση της κοινότητας των βιβλιοθηκών και επακόλουθα την ενίσχυση του έργου τους για την προώθηση του ζητήματος της ανοικτής πρόσβασης τόσο εντός των ιδρυμάτων τους όσο και σε εθνικό επίπεδο, αλλά και την υποστήριξη των ερευνητών στις διαδικασίες δημοσίευσης υπό καθεστώς ανοικτής πρόσβασης.

Τεχνολογίες RFID & Υπηρεσίες WEB στις βιβλιοθήκες: το έργο ΣΕΛΙΔΑ

Ομάδα έργου ΣΕΛΙΔΑ

Η τεχνολογία RFID έχει μελετηθεί σε αρκετά πεδία και διαθέτει ήδη πληθώρα εφαρμογών. Η χρήση της στη διαχείριση και ταυτοποίηση έντυπου υλικού, αν και διαρκώς αυξανόμενη, παραμένει συνολικά περιορισμένη με ανάγκες για νέες καινοτόμες εφαρμογές. Τα πάσης φύσης έντυπα (έγγραφα, βιβλία, φωτογραφίες κλπ) μπορούν να διαχειριστούν με τη χρήση ενός RFID tag έτσι ώστε αυτό ανά πάσα στιγμή να μπορεί να ανιχνευθεί σε διάφορα επίπεδα (τόπος, χρόνος, κάτοχος κλπ), επιτρέποντας στα έντυπα να κληρονομήσουν μία ψηφιακή ταυτότητα και δίνοντας ταυτόχρονα τη δυνατότητα στα πληροφοριακά συστήματα, είτε αυτά είναι διαχείρισης πόρων, είτε είναι διαχείρισης διαδικασιών, είτε είναι ειδικού σκοπού (βλ. Library Management Systems), να τα αναγνωρίσουν και να τα διαχειριστούν.

Βασικά ζητήματα που χρήζουν περαιτέρω μελέτης και έρευνας για την αποτελεσματική και ασφαλή χρήση της RFID τεχνολογίας στην διαχείριση έντυπου υλικού αποτελούν, η διαχείριση των «φυσικών» τεκμηρίων (εντύπων) σε πλήρη αντιστοιχία με τα ηλεκτρονικά, η ενοποίηση/ολοκλήρωση των εμπλεκόμενων πληροφοριακών συστημάτων διαχείρισης των τεκμηρίων με ένα κεντρικό σύστημα διαχείρισης της εφαρμογής RFID για αύξηση της ασφάλειας, βελτίωση της λειτουργικότητας και παραγωγικότητας και μείωση του λειτουργικού κόστους, η ανάπτυξη και λειτουργία «ανοικτών» διαδικτυακών υπηρεσιών ταυτοποίησης,

αναζήτησης και ιχνηλάτησης των τεκμηρίων στο πλαίσιο ενός συνεργατικού δικτύου (αλυσίδα επιχειρήσεων/καταστημάτων, δίκτυο βιβλιοθηκών κλπ)

Τα ζητήματα αυτά θα παρουσιαστούν και συζητηθούν κατά την διάρκεια του εργαστηρίου υπό το πρίσμα του έργου ΣΕΛΙΔΑ: Σύστημα Διαχείρισης Έντυπου Υλικού με Χρήση Τεχνολογίας Ραδιοσυχνικής Αναγνώρισης. Αντικείμενο του έργου είναι η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και καινοτόμου συστήματος για τη διαχείριση έντυπου υλικού, το οποίο θα βασίζεται στην RFID, στην αποδοτική διασύνδεσή της με συστήματα Back Office αλλά και στις τεχνολογίες διαδικτύου και υπηρεσιών για την διάχυση της πληροφορίας που χαρακτηρίζει κάθε έντυπο υλικό, μέσω διαδικτυακών υπηρεσιών.

Radiology Information System and Forecasting Information System

Μάνος Κόλλιας

Η ενσωμάτωση των τεχνικών προβλέψεων στα πληροφοριακά συστήματα διοίκησης έχει χρησιμοποιηθεί επιτυχώς στο πλαίσιο επιχειρησιακής έρευνας από πολλούς κερδοσκοπικούς οργανισμούς και σε ευέλικτα πεδία, όπως οι επιχειρήσεις, το εμπόριο και η βιομηχανία. Σε κάθε περίπτωση, δείχνουν να διευκολύνουν τις διοικητικές αποφάσεις, δίνοντας μια εικόνα του μέλλοντος. Λόγω του υψηλού κόστους που εμπλέκεται στην υγειονομική περίθαλψη και της αξίας και ευθραυστότητας της ανθρώπινης υγείας και ζωής, τέτοιες τεχνικές θα πρέπει επίσης να αξιοποιηθούν από τα νοσοκομεία και τα τμήματά τους. Τα οφέλη μπορούν να εντοπιστούν σε μεγάλη ποικιλία κλιμάκων και πτυχών. Το προτεινόμενο σύστημά μας, Radiology Information & Forecasting Integrated System (RIFIS), θα αποτελείται από δύο υποσυστήματα που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους: Τα Radiology Information Subsystem (RIS) και Forecasting Information Subsystem (FIS). Το εξειδικευμένο σύστημά μας, RIFIS, θα επιτρέψει στην ομάδα διαχείρισης του οργανισμού να υπολογίσει το αντίκτυπο των ειδικών γεγονότων (πχ. την έξαρση μιας ασθένειας κλπ.) στην ζήτηση ιατρικών ειδών. Αυτό το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό είναι ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα του λογισμικού και η συμμετοχή του στην διαδικασία πρόβλεψης θα οδηγήσει σε καλύτερες αποφάσεις που αφορούν στον έλεγχο των αποθεμάτων και τη συνολική μείωση των δαπανών. Η δυνατότητα παρακολούθησης και επεξεργασίας θα οδηγήσει στον υπολογισμό των σφαλμάτων που γίνονται σε μακροπρόθεσμες προβλέψεις και μόλις γίνουν διαθέσιμα νέα δεδομένα θα επιτρέπεται στους υπεύθυνους να επαναλάβουν την διαδικασία της πρόβλεψης προκειμένου να επιτύχουν καλύτερες και πιο ακριβείς προβλέψεις. Το σύστημα θα επιλέξει αυτομάτως την καλύτερη μέθοδο πρόβλεψης για κάθε είδος αποθέματος και ακόμα θα επισημαίνει τα πιο σημαντικά είδη του τμήματος, χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στη βελτίωση της ακρίβειας των προβλέψεων για τη ζήτηση και τα αποθέματα ασφαλείας.

22

